

BON TON

KNJIGA O LEPEM VEDENJU
GOVORJENJU IN OBLAČENJU
V ZASEBNEM IN JAVNEM
ŽIVLJENJU

1926

IZDALA IN ZALOŽILA TISKOVNA ZADRUGA
V LJUBLJANI

VSE PRAVICE PRIDRŽANE

54352

Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani
(odgovoren Fran Šarabon)

Natisnila Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani
(odgovoren Miroslav Ambrožič)

IN = 030000466

GENTLEMAN / ETIKETA / BON TON

Na prijateljskem sestanku častnikov ameriške bojne mornarice je hotel mlad šegavec povedati visoko izpodrečano anekdoto. Ker se je zavedal, da ne bo spodoben, se je hotel že vnaprej opravičiti, češ: «Dogodivščina je sicer jako debela, pa — no — saj ni tu nobene dame!» —

General Grant mu je odgovoril: «Res je ni; toda tu so sami gentlemani!» — In mladi častnik je takoj umolknil in anekdote ni povedal.

Kdo je gentleman?* — Človek je lahko sin plemenitih roditeljev, a je vzlic svojemu slavnemu imenu in grbu, vzlic zgodovinskemu gradu, vzlic konjem, ki jih jezdari, vzlic avtu, s katerim se vozari, vzlic monoklu in laku vendarle neotesanec. Gentlemanstvo ne tiči namreč niti v plemstvu, niti v denarju, niti v vplivu, niti v obleki.

Gentleman je popoln mož čiste duše, plemenitega čustvovanja in brez napake v vedenju, govorici in obleki, umetnik življenja, ki zna v pravem trenutku pravo reč storiti in pravo besedo izreči, skratka mož, ki najde vedno dobri ton, s katerim ne kalí harmonije, nego jo dviga in lepša.

V slovenščini nimamo besede, ki bi točno izrazila vsebino angleške besede gentleman. Pa tudi drugi jeziki je nimajo. Niti za francosko

* Izgovori: džentlmen!

besedo etiketa (etiquette) nimajo drugi jeziki skladnega pojma. Prvotno je pomenjala »etiketa« pravila dvorne ceremonije, tiskana na listkih, ki so jih razdajali osebam, ko so se prišle predstaviti na dvor. Zato pomenja etiketa še danes nekak zakonik dobrega vedenja, zakon, ki ni nikoli zaključen, nego se vedno izpopolnjuje, ki pa lepša in osrečuje življenje posamezniku in vsi družbi.

Vsako bitje na svetu želi biti srečno in simpatično v družbi. Zato mora etiketo poznati in njena pravila izvrševati. Ta pravila niso izmišljena iz bahave objestnosti, nego so se izcimila iz nrvnosti, spodobnosti in vljudnosti. Med temi pravili čitamo: Bodi obziren, priroden, vzdržljiv, vedno miren in tih! Obvladuj se z močno voljo, discipliniraj svoje kretnje in svoj jezik, kroti si živce in strasti ter se trudi, da si prijazen in postrežljiv napram vsakomur, da si vedno pravičen, razsoden in prijeten navzdol in navzgor!

Kultura, skromnost in veselost hodijo roko v roki. Zares kulturni človek ne more biti ošaben in naduto čmeren. Človek nizkega okusa in zlega srca pa je redkokdaj zadovoljen ali celo srečen. Povsod nahaja le grdobije, sovraštvo, zavist in sebičnost. Vidi le sence v življenju, a nikoli solnca. Ne zaveda se pa, da sam izziva neprijetnosti, zaradi katerih trpi. Gentleman nekako smehljajoč pleše skozi življenje, neotesanec pa kobaca, poteč se in preklinjajoč, se zaletava in prekopicava.

Seveda so pravila etikete ali bon tona samo prazna zunanja oblika, suha posoda, ako ni napolnjena s kulturo srca in duha. To kulturo prejme človek z dobro vzgojo, po šolah, z branjem in občevanjem s plemenitimi in duhovitimi ljudmi.

Namen te knjige je le, opozarjati na zunanja pravila etikete ali bon tona ter učiti, kakšno je vedenje dandanašnjega gentlemana in današnje lady.

Človek je lahko bogat ali slaven, a ne zna se vesti niti oblačiti in družbi ni prijeten. V resnici so v družbi le redki oni, ki ne cenijo dobrih manir. Lahko se tem maniram posmehujejo, lahko vzvišeno vihajo svoj nos nad njimi, lahko smatrajo vsakega korektno oblečenega in obutega človeka za ničemurnika — globoko v svojem srcu pa tudi oni priznavajo lepoto in moč teh lepih manir. A tudi vidijo lahko vsak dan moč in uspehe dobrega vedenja in poraze nedostojnejšev. Poznajo morda celo krasne žene, ki s svojim nastopanjem vsakogar odbijajo, dočim so čisto preproste žene, ki si pridobivajo srca samo z očarljivostjo svojega vedenja in občevanja.

Pravi gentleman ni smešen gigerl ali naduta moška lutka, ki prezira delavca in kmeta ter se gnuša nad bedniki. Pravi gentleman je prijazen in uslužen napram vsakomur — k opotekajočemu se starcu, kateremu pomaga prekoračiti prometno živahno cesto, k slabotni starki, ki ji pomaga se dvigniti po stopnicah na vlak ali v voz cestne

železnice. Fin mož se ne razjarja nikoli, ne izgublja vlade nad svojimi živci, ne kriči in se ne vede žaljivo-oblastno niti napram markerjem ali natakarijem, niti napram slugam in delavcem; fin mož ni nikdar v zadregi, niti ni obupan, nego ostaja v vsakem položaju ljubezniv in miren. Gentleman ni prav tako nikoli strahopetec, kakor ni nikoli osoren in grob. V vseh situacijah se počuti doma, ne preseneča nikogar in ni sam po ničemer presenečen.

Emerson pravi: «Mir in jasna misel sta znak gentlemana — mir tudi v sili. Grške slike bitev so mirne, junaki ohranjajo celo v najbolj ostri akciji miren in jasen videz, tako kakor pravimo o Niagara, da pada brez naglice. Vesel, inteligenčen obraz je višek kulture in že sam zase poln uspeh, saj izraža, da je cilj prirode in modrosti tu dosežen.»

Gentleman — pomenja moža vzorno častnega, neoporečnega, ki respektira zakone iz disciplinirane državljanske zavednosti, je vseobče izobražen in živi nravno. Nikoli ni niti ničemuren niti domišljav, se odlikuje z močno voljo in je nesposoben, da bi hotel kogarkoli užalil ali škodoval.

A d a m a? Nam pomenja za ženske «dama» prav isto, kar za moške «gentleman». Zato se dela resničnim damam krivica, ako se imenuje vsako bitje v modnih bogatih toaletah, povešeno makar z biseri in demanti, brez ozira na njeno notranjo kulturo tudi dama. Resnična dama je za

nas ona, ki združuje v sebi čim višjo srčno in umstveno kulturo s čim popolnejšo telesno civilizacijo. Dama ni nikak okrasek družbe, nego je cela osebnost zase, velikodušna, širokega obzorja, v govorjenju in vedenju taktna, fina, nikoli domišljava ali celo prevzeta, do vsakogar prijazna, mirna, skromna in s tem instinktivno v vsakomer vzbujajoča spoštovanje. Dama ne govori nikoli oholo in zadirčno niti na trgu, niti k uslužbencem, ni jezikava, zavistna in opravljiva, nego zna ob pravem času biti gluha in nema. A pri tem je samozavestna in se ne boji izraziti svojega mnenja. Njene besede in manire pa imajo zmemrom značaj vznešenosti, mirnosti in dobrotnosti. Taka je prava dama ali prava lady.

«Ne znamo se vesti ali, bolje povedano, nčemo se lepo vesti. Vojna je ljudi posirovila; govorica in gesta sta jim postali prostaški, a napačno pojmovanje svobode je razbrzdalo nedostojnost. Človeku se zdi, kakor bi si današnji ljudje požvižgavali: ‚Hej, doma smo, samisvoji smo! Torej nam sme biti tudi duša v negližaju. Razrahljajmo torej uzdo svoji grobosti!‘»

Tako je zapisala odlična češka gospa, pisateljica Ruža Svobodova. In prav tako mislimo sami. Saj opazujemo vsepovsod le preziranje drug drugega, le zmrdovanje drugega nad drugim, skomizganje ramen nad vsakim značajem in nad vsakim činom. Baje je tipična slovanska lastnost: nikogar spoštovati in se vzajemno obrekovati.

Vsi poznamo tisto zaničljivo gesto malih ljudi nad vsakim velikim delom ali uspehom. Znana nam je tista puhla nadutost, ki se posmehuje vsemu, kar je bedno in skromno, ki se čuti vzvišeno nad vsakomer, kdor zagreši kako napako v oblačenju, kdor ne zna delati elegantnega poklona, ne ume uporabljati vilic po angleško ali dela kakšne druge napake v svojem vedenju.

Vemo pa, da često prav ti gospodje in dame, ogorčeni nad pogreškami našega malega, skromnega občinstva, vsak dan kruto greše v svoji ciničnosti, brezsrčnosti in moralični propalosti. Prav tem «frakarjem» in «židanim damam» ob vsem točnem poznanju bon tona nedostaje hrepenenja, ki je temelj resničnega gentlemanstva: nikomur škodovati, a vsakomur po možnosti koristiti, pomagati, mu dobro svetovati ali mu vsaj biti prijazen. Skratka: nedostaje jim kulture srca.

Ker kultura srca je tudi izvor resnično plemenitega vedenja. Blag človek se nikoli sirovo ne pregreši proti bližnjiku, čeprav ga privede usoda v najbolj kočljiv položaj. Blag, mehak, prijazen po srcu, ne more biti žaljiv neotesanec, brezobzirnež in zoprnež. Ljub pa postane družbi, ako se tudi vede pravilno, izraža in oblači korektno po predpisih etikete ali bon tona. Marsikomu je čut za taktno vedenje prirojen in mu zakon dobrega tona tiči tako rekoč v krvi. Toda tudi tak človek pride često v položaj, da si v zadregi ne ve pomagati, ako etiketnih pravil ne pozna. Čut za takt mu pomaga le toliko, da ne zagreša

brutalnih družabnih grehov; šele učenje bonton-skih predpisov pa mu daje usposobljenost, da se vede tudi v najbolj izbrani družbi res lepo in koretno. Česar se Janezek ni učil, tega Janez nikoli ne zna.

Izvršujoč pravila etikete, najlepše izražaš svojo notranjščino, ker so tvoji duši in srcu v pomoč in okras, ter so njima potrebna, kakor je potreben demantu v pomoč in okras zlati okvir in kakor je dobri jedi potrebna lepa skleda, da je užitna.

Zunanja pravila lepega vedenja je treba torej poznati in jih izvrševati, ako hočeš biti človek, ki sme v vsako družbo in ki je povsod prijeten. Zato veljajo ta pravila za vsakogar, bodisi visok, bodisi nizek, bogataš ali siromak, saj prav ta pravila dajejo človeštvu popolno enakost, svobodo in bratstvo.

Lahko rečemo, da se deli človeštvo bolj po vedenju, nego po imetku. Nič ne odbija tako zelo, kakor neotesano in netaktno vedenje, in nič ne pridobiva srca hitreje, nego lepo in obzirno vedenje. Siroveža nam ne omilijo njegovi milijoni, toda simpatičen nam je siromak, ki je gentleman.

Lepa beseda najde lepo mesto, pravi pregovor, ki pa tudi trdi, da obleka dela človeka. Resnica je: lepa beseda, t. j. dostojno in prijazno govorjenje, čedna in pravilna obleka ter mirno, ugla-jeno vedenje odpirajo vsakomur vsa vrata.

Silno se vara, kdor misli, da naša demokratična doba ne potrebuje nikakih predpisov glede govorjenja, oblačenja in vedenja ter da si le

neresni postopači, ki imajo preveč denarja in preveč časa, ubijajo glave s takimi «neresnimi» vprašanji. Treba ti je čitati le največje dnevnike — angleške, francoske ali nemške — in prepričaš se, da se ne bavijo le z velikimi problemi, nego tudi z najmanjšimi podrobnostmi državiških konferenc, slavnosti, gostij, porok, gledaliških in koncertnih priredb.

In nihče, kdor pozna in spoštuje zunanja pravila dobrega tona, se ni čudil, čitajoč, kako so člani mirovnih sej — torej brez vsakega dvoma najresnejši in izbrani odličnjaki vseh narodov — včasih razmišljali o tem, je li treba obleči danes žaket ali jutri navadni sakó ali pojutrišnjem frak ali redingot.

Ako delajo tako najboljši člani prvih kulturnih narodov, ne smemo ravnati Slovenci drugače, ako nočemo, da nas smatrajo za necivilizirance. Prilagoditi se m o r a m o! Zakaj veliki kulturni narodi so ustvarili pravila dobrega tona, ki jih priznava kot družbeni zakon ves svet. Le osmešili bi se, ako bi hoteli Slovenci prezirati ta pravila.

Zato smo sestavili to knjigo po lastnih izkušnjah in s pomočjo raznih enakih knjig. Zlasti smo črpali iz sledečih: Dr. Jiří Guth: Kapitoly skoro naléhavé. V Praze. Nakladatelství Hejda a Tuček. — Lilliam Eichlerová a Edgar Th. Havranek: Pravidla společenského chování. Kniha moderní etikety. Díl I. 1925. Praha, Sfinx. — Marija Jambrišak: Vladanje. Tisak i naklada St. Kugli, Zagreb, 1921. — Franz Ebhardt: Der gute Ton in

allen Lebenslagen., Verlag von Jul. Klinghardt in Leipzig. — J. v. Eltz: Das goldene Anstandsbuch. 12. Aufl. Essen. Verlag von Fredebeul & Koenen, 1921.

Izrečno pripominjamo, da naša knjiga daleko ni popolna, kakor ni popolna nobena nji enaka, čeprav je petkrat debelejša. Gradivo je ogromno, a morali smo se omejiti. Vendar pa podajamo za vse stano ve, za oba spola in vse starosti najvažnejša navodila za lepo vedenje doma in v družbah vseh vrst. In da ne bo zamere: kadar zapišem «ženska», mislim tudi «damo», a kadar govorim o damah, menim seveda tudi žene in dekleta. Ne pojasnujemo samo tega, kar je običajno v vedenju najvišjih in najbogatejših, nego kar je umestno tudi za najbolj preproste sloje.

Ker je naravno in pravilno, da vsakdo stremi navzgor, smo jemali kajpada za merilo vse, kar se smatra za bon ton v najbolj omikani in najbolj fini družbi. Omenili pa smo tudi marsikaj, kar se bo zdelo prav tej družbi odveč in samo ob sebi umljivo, a je koristno skromnemu čitatelju.

Glasbeni umetnosti je izposojen izraz bon ton. Kakor razločuje glasba konsonance in disonance ter najrazličnejše, velike, nežne, hrupne in tiho pojoče instrumente, ki pa morajo vsi v umetniški kompoziciji ustvarjati izrazito harmonijo, tako želi ta knjiga pripomoči, da se razvije v vseh naših slojih harmonično soglasje v nastopanju, kretanju in govorjenju.

Jugoslavija je mlada, bogata, krasna in slavna država; naj bi naša knjiga prispevala k temu, da lahko porečejo naši zunanji prijatelji in nasprotniki, da smo Jugosloveni tudi narod gentlemanov!

V Ljubljani, 1. novembra 1925.

VESELI IN TUŽNI DOGODKI V ŽIVLJENJU

ROJSTVO IN KRST

Dete, zlasti prvo dete pričakujejo v vsaki novi obitelji z radostjo in nadami. Včasih seveda tudi s strahom, zakaj često si prav ob tem dogodku podajata roko življenje in smrt.

Materin stan pa naj zanima le najbližje sorodnike, in nespodobno, netaktno je, ako se nesorodniki, tujci, jedva znanci z vprašanji in namigavanji dotikajo misterija, ki dozoreva. Naravnost sirovo in brezsrčno je, mlade žene nadlegovati in žaliti z vprašanji: ali ni še vedno nič? kdaj bo? — Zelo nizko omiko kažejo tudi oni, ki izražajo očetom, materam, sestram ali bratom svoje začudenje: zakaj pa ni še nič? kje je vzrok, da ni še zmerom nič?

Spodoben človek o nosečnosti, nenosečnosti in o bodočem porodu sploh ne govori, niti jih ne omenja, ako mlada bodoča mati, bodoči oče, bodoči ded ali kdorkoli najbližjih sorodnikov sam ne sproži vprašanja. A še takrat govori previdno in obzirno ter izrazi le svoje najlepše želje.

Niti tisto prijateljski mišljeno prinašanje »pručice» ali polaganje blazine za hrbet noseče matere itd. naj rajši izostane. Mamico spravljaš le v zadrego ali celo v slabo voljo.

Slovenke ne bodo posnemale Američank ali Angležinj, ki smatrajo za zakon spodobnosti, da

svojo nosečnost zatajujejo in do zadnjega prikrivajo. Toda Slovenka, ki ima pravilen čut, tudi ne bo svoje nosečnosti razkazovala in se ne bo udeleževala v poslednjih mesecih javnih promenad in zabav, nego bo iskala miru in samote ter bo občevala le v najbolj intimni družbi.

Ponekod je navada, da prvo otroško opremo podari stara mati, in sicer mati mlade mamice. A tudi očetova mati, najbližji sorodniki, tete in botra lahko prispevajo k tej opremi. Darovi pa naj bodo praktični, torej res uporabni. S tem se mamici najbolje ustreže, kajti ne nakit, vezene in čipke, ki se naglo trgajo, nego čistost in udobnost ter okus so koristni in prijetni mlademu zemljanu.

Običajno obdaruje tudi mladi oče svojo ženico iz radosti in nove sreče. Pri tem očetovem darilu ni važna njegova dragocenost, saj je darilo predvsem izraz ljubezni.

O rojstvu se spodobi najprej obvestiti stare roditelje, nato sorodnike in končno najintimnejše prijatelje. Vsaj tekom osmih dni je treba prijateljem, da odgovore na tako obvestilo s čestitko.

Pred 10. dnem po porodu so osebni poseti neumestni in navadno tudi nedobrodošli. Vsekako pa je treba obitelj posetiti, preden preteče mesec dni po porodu. Poset naj bo kratek in kolikor možno miren in tih. Hrupno govorjenje in smejanje je nedostojno; dolgovezno čebljanje porodnice le izmuči in vznemiri.

Kadar ti pokažejo otroka, pazi, kaj porečeš! Ne reci, da je dete majhno, slabočno ali celo grdo. Zakaj vsaki materi je njeno dete najlepše in najdovršenejše bitje. Ne pozabi, da mater vsaka nepremišljena graja silno boli in je ne pozabi.

Ako te oče naprosi za botra svojemu otroku, ne odkloni, nego sprejmi prošnjo kot posebno odlikovanje. Zato pa ne zahtevaj, naj dajo otroku tvoje ime. Izbera imena je stvar roditeljev. Včasih je bil običaj, da so otrokom dajali imena starih roditeljev ali pravih roditeljev; dandanes ni to več običajno. Vsekako je priporočati za slovenske otroke slovanska imena: Jugosloveni, Čehi, Poljaki in Rusi imajo za vsak okus prekrasna imena. Le smešno je, dajati jugoslovenskim otrokom tuja, nemška, francoska, angleška ali nordijska imena.

Koga prosi za botra? Boter prevzame dolžnost, da v primeru nesreče zastopa očeta in odgojitelja. Zatorej ni vseeno, kdo je boter tvoji deci. Ne nadleguj s tako prošnjo visoko stoječih oseb, ki so ti vendarle tujci, nego vzemi ali kakega resnega sorodnika ali zares dobrega prijatelja. Botrstvo je usluga in nalaga lahko skrbi in delo ter včasih tudi velike žrtve. Kdor išče le bogate botre, kaže neokusno sebičnost.

Za vsak krst pa je treba botra in botre, torej dveh oseb, ki jih ni zmerom lahko najti. Najbolje je, da sta si botra dobra znanca; ako sta si tujca, ju moraš vsaj dan pred krstom povabiti in seznaniti.

Na kmetih je navada, da nesejo otroka krstit še istega ali naslednjega dne. Po mestih vemo, da deince v prvih dneh ne prenaša zraka, zato se vrši krst šele po par tednih ali šele potem, ko je mati vstala.

Krst se opravi ali doma ali v cerkvi ali kakšni kapeli. Ako se naj vrši krst doma vpričo očeta in matere, se pogrne miza s čipkastim ali vezanim belim prtom ter se nanj postavi razpelo in vaze s cvetjem. Vse ostalo prinese cerkvenik ali ministrant iz cerkve. Gostje naj stoje na obeh straneh mize ali naj sede zadaj; mamica naj sedi na stolu blizu mize. Ako je sinko, ga drži med krstom botra ter mu boter položi le svojo roko na ramo; ako je hčerka, jo drži med krstom boter ter ji botra položi le svojo roko na ramo.

Po krstu se položi dete materi v naročje in svečenik blagoslovi majčico in deince.

Marsikje je navada, da boter pokloni botri šopek rož, mladi materi pa enak šopek in bonboniero.

Deté obdarujeta boter in botra ali po krstu ali na drugi rojstni dan ali na prvi božič.

Svečenika, cerkvenika in babico nagradita dogovorno boter in botra. Za voz poskrbi boter sam.

Marsikje je tudi navada, da obdarujejo onega, ki opazi prvi zobčič. Seveda je ta skoraj vselej majka, ki doji, sicer pa je dojilja ali pestunja.

Preden greš prvič za botra ali botro h krstu, se daj poučiti, kako se moraš ondi vesti in kaj ti

je treba pred krstnim kamenom na svečnikova vprašanja odgovarjati, kaj in koliko bo treba cerkvi plačati in kakšne nagrade razdeliti. V krstno knjigo se vpišejo ime, priimek in poklic obeh botrov; zaradi pravilnosti vpisa pripravi že doma listek s temi podatki. Da ne boš v zadregi pri krstu, se torej pripravi!

Boter je pri krstu oblečen v cutaway (žaket), botra pa v promenadno toaleto, ali naj sploh oblečeta boljše, temno obleko.

Po krstu se vrši na materinem domu botrinja — bodisi čajanka ali obed ali večerja.

ZAROKA IN PREDPOROČNI VEČER (DEVČNIKI)

Čital sem:

Oče je imel hčerko. Pa je prišla hčerka k očetu in mu je rekla: «Oče, ljubim in omožim se.»

«Hčerka draga, kakšen je tvoj zaročenec?» je vprašal oče.

«Oče, lep! Tako lep!»

Oče je vzel papir in svinčnik ter je napisal veliko — ničlo.

«In kakšen je še?» je vprašal nato.

«Ponosen.»

Oče je zopet napisal — ničlo.

«Pa kakšen še, otrok moj?»

«Oče, bogat!»

In oče je zopet napisal — ničlo.

«Pa kakšen še?»

«Dober, pošten, marljiv, značajan,» je odgovorila.

Oče pa je pisal na papir 1 in 1 in 1 in 1. Nato je izročil papir hčerki, rekoč: «Glej, brez teh 1 bi bile same ničle. Le te 1 dajejo vrednost tudi ničlam in le te 1 veljajo v človeškem življenju. Vse te ničle so brez 1 brez vrednosti.»

Ne bogastvo, ne sijaj, ne lepota, nego poštenost, marljivost, duševne vrline in telesno zdravje so temelj srečnega zakona. «Ako se gradi zakon na medsebojni ljubezni in spoštovanju, tedaj je zakon začetek in višek vsake kulture,» pravi Goethe.

Ako hočeš iti snubit, se prej pouči, kako bo tvoja snubitev sprejeta. Ne prenašli se torej, da se ne osmešiš! Govori poprej z izvoljenko zaupno. Ako si tega ne upaš, povej svojo željo kakemu njenemu sorodniku ali sorodnici ali najboljši starejši prijateljici izvoljenke. Ti pozvedo in ti povedo.

Ako si odbit, ne sili dalje, dasi te srce boli. Čakaj! Morda se je dekle, presenečeno in nepripravljeno, tvoje ponudbe ustrašilo. Daj ji časa, da si premisli. Potem vprašaj po zaupniku vnovič. Ako si odbit znova, veš, kaj ti je storiti: dovolj je deklet na svetu, in morda ti bo namišljena nesreča prinesla še večjo srečo drugje.

Značajno dekle in njeni roditelji o odklonjenem snubcu ne pripovedujejo nikomur. Kjer se s tem hvalisajo, tam ni srca ne spodobnosti. Take hiše

se vsak snubec boji in često se zgodi, da je prvi snubec tudi poslednji.

Zlasti je opasno dekletu odbijati še drugega snubca in o tem pripovedovati. Ljudje govore: «Koketa je, ki izziva — ničvrednica!» — In na posled dekle često obsedi. Spodobno in omikano dekle se bo vedno vedlo tako, da nikomur ne vzbuja neutemeljenih nad. Ako pa opazi, da se ji kdo približuje, ker smatra njeno prijaznost za srčne simpatije, je njena dolžnost, da to zmož jasno, a dostojno razkrije dotičniku. Sicer se najbolj kompromitira sama.

Ako tihemu snubcu še vedno ni jasen položaj, naj piše očetu zaupno, kot mož možu. Odgovor prejme gotovo. Ako je zanikalen, ostane snubljenje tajno; ako je pritrdilen, pojde snubit še osebno. Lahko gre tudi k očetu, ne da bi mu poprej pisal; a naj bo skrajno takten in vendar odkritosrčen.

Ako ne dvomiš več, da si kot snubec dobrodošel, se obleci ali v redingot ali žaket ali v najboljšo obleko in se odpelji ali pojdi peš na izvoljenkin dom. Spodobi se, da prideš dopoldne. Tam ponovi svoje snubljenje očetu in materi, ki pokliče ta hčerko. Tako se dogovorite odkrito o vsem.

Ako tvoji roditelji osebno ne poznajo tvoje zaročenke in njenih roditeljev, se spodobi, da jih privedeš in predstaviš bodočima tasta in zaročenki. Zaročenec in zaročenka vikata obojestranska tasta dotlej, da ju tasta pozove ta, naj ju

tikata. Ako pa tvoji roditelji ne prebivajo v istem mestu, kakor zaročenka, naj tvoja mati piše bodoči snahi ljubeznivo pismo. Zaročenka mora pismu seveda takoj še ljubezniveje odgovoriti.

Zaroka se pri nas navadno ne objavlja, nego le poroka. Kdor pa hoče, jo lahko objavi; storé to roditelji zaročenkini in zaročenec sam, bodisi v novinah, bodisi s posebnimi pisanimi ali tiskanimi naznanili. Ako si zaročenka že sama služi kruh ali je vdova, stori to lahko sama z zaročencem. Zaročenka vdova naj navede poleg svojega sedanjega (pokojnikovega) priimka tudi svoj dekliški (očetov) priimek. Naznanila o zaroki je poslati predvsem sorodnikom in potem najbližjim prijateljem.

Navada je, da zaročenec podari svoji zaročenci na dan zaroke zaročni prstan. Potem je tudi zaročenka dolžna, da dá svojemu zaročencu enak prstan. Ta prstana se nosita na prstancih leve; po poroki se ta prstana nosita na prstancih desnice poleg poročnih. Vendar darovanje zaročnih prstanov ni nič bistvenega in nič neobhodno potrebnega.

Na zaročna naznanila je treba čestitati pismeno s pismom, a ne z razglednico, ali zaročenca osebno posetiti.

Zaročenca morata posete — on v redingotu, žaketu ali nedeljski obleki, ona v promenadni toaleti — vrniti sama ali v družbi matere. Tudi na izprehode, v gledališče, na koncerte itd. je včasih zaročenca vedno spremljala mati ali

sestra. Dandanes smo v tem pogledu že mnogo svobodnejši. K samcu gre vrnit poseť zaročenec sam. Vse to je običaj le v odličnih krogih.

Ako se priredi še domača zaročna slavnost, naj bo zaročenka oblečena svetlo in preprosto brez velikega nakita in dragotin. Zaročenec pa se obleci v redingot, v žaket, frak — ako je zaroka posebno slaynostna — ali v najboljšo obleko.

Pred poroko je navada, da se gre zlasti nevesta poslovit k vsem znanim rodbinam; to stori običajno v družbi svoje matere. K svojim prijateljicam pa gre lahko sama. Ako ima mnogo znancev, določi za vračanje posetov gotove dneve in ure. Ti dnevi so napisani ali natisnjeni na vizitki, s katero se javi v vsaki hiši, ko dela posete.

Pri nekaterih obiteljih je običaj, da se na dan pred poroko, ali par dni prej, sestanejo v hiši zaročenke dobri prijatelji in prijateljice in sorodniki, da se s samcema zaročencema še poslednjič razvesele. Običajno takrat zaročenko obdarujejo, in vsi darovi so gostom na pogled na isti mizi v salonu ali sprejemnici. Na ta predporočni večer (ali dévičnik) sme brez vabila priti vsak znanec nevestin.

Gostom se ne priredi gorka večerja, nego se dajo na buffetu mrzla jedila in pijače na razpolago.

Obleka je predpisana za nevesto svetlobarvna (bela je za poroko), za ženina ali frak,

ali redingot, ali vsaj cutaway, oziroma najboljša obleka; za goste istotaka.

Predporočni večer je smatrati za domačo svečanost, zato se obleče pač vsakdo, kolikor more okusno.

Priredba naj ne traja pozno v noč, ker naslednjega dne je poroka ter morajo biti poročni par in svatje spočiti. Včasih pa priredi nevesta samo svojim prijateljicam tako imenovani «dekliški večer». To je povsem intimna prireditev in niti ženina ni poleg.

Ženin priredi včasih svojim ožjim prijateljem par dni prej poseben predporočni večer, povabi jih na večerjo na svoj dom ali v restavrant v rezervirano sobo. Dolgotrajno popivanje ni dostojno; zato se naj priredba zaključi pred polnočjo.

Dogodi se pa tudi, da se zaroka razdere. Takrat naj dokažeta obe stranki — z roditelji, tetami in strici vred — da sta res kulturni ter naj bivšega razmerja ne zlorabljata za nediskretnosti in obrekovanje. Dobro vzgojeni ljudje se vedejo še nadalje drug do drugega popolnoma korektno; torej se pozdravljajo na ulici, čeprav več ne občujejo.

Mož, ki je sposoben o dekletu, s katerim je bil zaročen, govoriti slabo, je zaničevanja vreden neznčajnejš ali tepec. O ugasli ljubezni in o pokopanem razmerju gentleman sploh ne govori ter vsa vprašanja znancev odločno zavrača z molkom.

Kdor se zaroči ali celo oženi, ne da bi poprej o svoji nameri povedal svojim roditeljem, kaže neomikanost in skrajno nehvaležnost napram svoji materi in očetu. Vsaka krivda se osveti na svetlu, in nedostojni sin ali nedostojna hči naj se boji, da doživi enako kruto preziranje od lastnih sinov in hčerâ!

POROKA

Poroka je najvažnejši mejnik v človeškem življenju; zato ji dajejo povsod, tudi v najskromnejših krogih, čim več luči in radosti.

Poročna oznanila se razpošiljajo na dan poroke, oziroma se poroka javi v novinah.

Glede obleke vlada dandanes svoboda. Navadno gre dekle pred oltar v beli težki ali lahki svetli svileni toaleti z belim prosojnim pajčolanom in venčkom iz mirtovih svežih ali umetnih vejic ter v atlasastih belih čeveljčkih in belih rokavicah. Lahko pa gre tudi v navadni elegantni volneni toaleti ali celo v potni obleki.

Vdove ne nosijo venčka nego diadem iz mirt in oranž ali klobuk. A tudi mlada dekleta imajo često belo obleko in lahek bel ali barvast klobuk. Starejše neveste se vsekakor ne oblačijo belo in ne jemljejo venca nego sivo ali temno lepo obleko in klobuk. Pajčolan naj obraza nevesti ne zakriva.

Ženin obleče podnevi redingot ali cutaway ali vsaj črno ali temno obleko. Frak se ne nosi niti na poroki, kjer je nevesta v beli svileni obleki z

dolgim pajčolanom. Šopek za nevesto, ki ga pre-skrbi ženin, naj ne bo prevelik ali pisan, nego bel.

Svatje naj se v obleki ravnaajo po poročnem paru. Glavno je harmonija. Dame navadno svetlo z belimi rokavicami, gospodje črno. Pozimi se v cerkvi svršniki, zimske suknje ali kožuhi ne od-lagajo. V cerkvi so globoko izrezane toalete kratkih rokavov neumestne. Z boami in dolgimi rokavicami je možno ustreči na vse strani.

Kdor ima svojo kočijo ali avto, ga lahko upo-rabi. Samo dogovoriti se je treba, da se rabijo ali same kočije ali sami avti. Mešati je nemogoče.

Vse priprave k svatbi in obredu v cerkvi pre-skrbe nevestini roditelji. Ženin naj se ne briga za nič drugega, nego za prstana, za šopek nevesti, za eventualne šopke družicam in za nagrade v cerkvi in poslom doma. Tudi takso in eventualno nagrado svečeniku plača ženin. Vse ostale troške nosijo nevestini roditelji. Bilo bi celo netaktno, ako bi se ženin ponudil, da prispeva k troškom. Tudi poročna oznanila, vabila, cvetice za moške svate in za ženina, okrašenje vozov in voznikov s cvetjem, eventualno okrašenje cerkve, orglanje in godbo doma, gostijo in uslužbence plačajo nevestini roditelji.

Poroke se lahko vrše ob vsaki dnevni uri. V Franciji in Zedinjenih državah se poročajo v naj-odličnejših krogih celo o polnoči. Pri nas se vrši poroka ali zgodaj dopoldne in je čim bolj pre-prosta; paradne poroke se vrše okoli poldneva, srednja vrsta porok (torej večina) pa je popoldne.

Glede razvrstitve parov in vozov ni več enotnih predpisov. V tem pogledu vlada precejšnja svoboda. Gledati je le na to, da so starejši in poročeni pari čim bližje ženinu in nevesti, a mlajši in samski pari na čelu ali na zaključku izprevoda.

Ako sta pri poročnem obredu navzoči samo dve priči, se pelje v cerkev v prvem vozu, ki je okrašen najlepše, prva priča z nevesto; v drugem vozu druga priča z ženinom. Iz cerkve se vračata v prvem vozu novoporočenca, v drugem vozu obe priči. Lepo je, da vodi nevesto k oltarju nevestin oče, ako ta več ne živi, pa ženinov oče, ki je hkratu prva priča.

Ako so pri poroki tudi ženinovi in nevestini roditelji ter družice s svojimi kavalirji, je razvrstitev lahko sledeča:

1. Nevesta s prvo pričo.
2. Ženin s prvo družico.
3. Nevestina mati z ženinovim očetom.
4. Nevestin oče z ženinovo materjo.
5. Druga priča z drugo družico.
6. Tretja priča s tretjo družico itd.

Iz cerkve se vračajo:

1. Novoporočenca.
2. Prva priča s prvo družico.
- 3., 4., 5. in 6. voz kakor prej.

Ponekod je ženin, s prvo družico v cerkev grede, v zadnjem vozu. Na povratku zaključujeta potem izprevod prva priča s prvo družico.

Kjer ni očetov, ju zastopata lahko varuha, kjer ni več mater, najstarejši in najbližji sorodnici.

Precej razširjen je običaj, da v izprevodu po cerkvi k oltarju korakajo dame na levi strani svojih kavalirjev. Iz cerkve grede stopajo dame na desni.

Pred oltarjem obstojita ženin in njemu na levi nevesta. Za njima stojita priči, na levi in desni ostali. Ali pa se postavijo samski pari na levo, poročeni pari na desno.

Ako se hoče izvršiti poroka posebno svečano, gre izprevod skozi glavna vrata po slavnostno razsvetljeni cerkvi, orgle zapoje in deca sorodnikov potresa pred poročnim parom po preprogi iz ličnih koškov sveže cvetke. Lahko pa deca potresa cvetke šele pred novoporočencema, ko gresta iz cerkve.

Ako se hoče biti skromnejši, se vstopi v cerkev skozi zakristijska vrata, a orglanje in potresanje cvetlic odpadeta.

Dandanes je po mestih običaj, da se ne bahari; zato se udeležita poroke poleg poročnega para le dve moški priči, tako da se vozijo vsi štirje le v dveh kočijah. Roditelji, svatje in povablenci pa čakajo doma, da se para vrne iz cerkve.

Vpisovanje v poročno knjigo se vrši navadno po poroki v zakristiji.

Pomniti je, da imajo pri poroki in na svatovščini prva častna mesta roditelji, bratje in sestre ženina, druga častna mesta pa oni neveste, ker se vrši svatba na njenem domu ter prirejata svatbo nevestin oče in mati.

Prva priča (tovariš) drži med poroko ženinov cilinder, prva družica nevestin šopek. Ako ni družic, stori to druga moška priča.

Med blagoslovom in menjanjem prstanov poročni par poklekne. Sicer ves čas stoji. Pred oltarjem par na desnicah nima rokavic.

Ko duhovnik odide, običajno vsi svatje novoporočencema kratko in tiho čestitajo.

Nato odideta novoporočenca roko v roki prva, roditelji za njima, a ostali poslednji iz cerkve.

Na svatbeni pojedini ali piru gre novoporočencema prvi prostor, torej na sredi dolge mize; njima na desni in levi sede roditelji, nato sorodniki in ostali gostje. Častni gostje naj sede nasproti novoporočencema in roditeljem. Ponekod je običaj, da ostaneta prostora pred poročnim parom prazna.

Prva napitnica veljaj novoporočencema, a ženin naj ne odgovarja, nego naj se nemo zahvali.

Navadno se mladi zakonski par kmalu odpelje na svatbeno potovanje, ostali svatje pa še ostanejo. Včasih se tudi zapleše. Zabava se lahko vrši preko polnoči. Ako pa se mlada zakonca ne odpeljeta, naj se zabava zaključi čim prej.

Običajno je, da poklonijo svatje pred poroko ali po poroki nevesti kak dar. To store včasih tudi njene dobre prijateljice ali starejše dobre znanke, čeprav se svatovščine ne udeleže. Navadno so ti darovi praktičnega in umetniškega značaja, torej uporabni za opremo stanovanja ali kuhinje.

V prvih dneh po svatbi napravijo svatje v hiši, kjer se je vršil pir, poset, da se za povabilo zahvalijo; ako žive v drugem kraju, naj pišejo svojo zahvalo.

Na svatbeno potovanje naj gresta nova zakonca le, ako sta oba telesno močna in zdrava. Sicer je bolje, da ostaneta doma ali v najbližjem letovišču. Sploh naj svatbeno potovanje ne bo nervozno vozarjenje iz kraja v kraj, nego naj se izbere lep kraj, kjer se lahko mirno ostane, bodisi da nudi kot krajina, ležeča ob jezeru ali morju, bodisi kot središče umetnosti in zabav dovolj raznovrstnih užitkov.

Ko se zakonca vrneta, naj čim prej posetita poročni priči in prijatelje, ki so bili na poroki in na svatovščini, da se jim zahvalita. Takisto naj se pismeno zahvalita na pismene in brzojavne čestitke.

Ob 25letnici poroke se lahko slavi srebrna, ob 50letnici zlata, ob 60letnici demantna in ob 75letnici železna poroka. Navadno je združena vsaka teh porok s cerkvenim opravilom in slavnostnim obedom. Vrši pa se najlepše v krogu otrok, vnukov in pravnukov. Običaj je, da ima jubilarica na sebi vsaj del svojega poročnega oblačila, ako ga ima seveda.

GODOVI, GRATULACIJE, KRSTNA SLAVA

Rodbino ali obitelj v pravem smislu tvorijo roditelji in otroci. Ako prebivata ž njimi tudi ded in babica, spadata tudi ta dva v rodbino. Vsi ostali

najbližji sorodniki: tast, tašča, svaki, svakinje, strici, tete, bratranci in sestrične, tvorijo rodbino v širšem smislu. Vsi ti žive v toplem prijateljskem razmerju ter vzdržujejo med seboj ozke ali najožje stike. Zlasti se sestajajo na godovne dneve, na Silvestrovo ali Novo leto ter ob vseh veselih in tužnih dogodkih v obitelji.

Rojstni dnevi se pri nas niti v najožji rodbini navadno ne praznujejo. Spominjamo se rojstnih dni — jubilejev — le pri članih, ki so javni delavci ali javne delavke. Sicer praznujemo le godove, kajpada predvsem odraslih ali vsaj polodraslih članov. Godovi dece pa se slave le v najožjem obiteljskem krogu.

God je dan kršnega patrona; ako ima kdo več imen in torej več patronov, se slavi le dan prvega patrona z imenom, s katerim godovnika kličemo. H godovom gratuliramo, t. j. želimo zdravja in vsega najboljšega za bodočnost ali osebno, ustno ali pismeno. Običajno prinesemo tudi mal dar ali vsaj par cvetk.

Darilca ali darila so lahko v ožji obitelji seveda tudi dragocenejša, praktična in umetniška. Kajpada ni gentemanlike, ako posnemamo tistega zakonca, ki je ženi za god poklonil zavoj šifona, da naroči pol ducata košulj — zanj samega! Dar za god bodi torej tak, da je na uporabo le godovniku, ali v okras sobe, a izrečno s pripombo, da je njegova zasebna last. Pri teh darovih pa ni bistvena njih cena, nego njih smiselno, lepota, ličnost, mičnost in način, kako dar izročiš.

Prijateljem dragocenih daril ne dajaj, da jih ne spraviš v zadrego, ker bi potem hoteli vrniti z enako dragocenostjo. Ne podarjaj reči, ki so ti nerabne, samo zato, da se jih iznebiš. S takim darom se le zameriš.

Ako prirediš na svoj god obed ali večerjo, povabi predvsem one, ki so te obdarili ali ti posebno pristrčno gratulirali.

Sprejeta darila podariti drugam, ni dostojno.

Gratulacija, ustna ali pismena, naj bo kratka, resna in primerno topla; vsekako brez pretiravanj.

Za božič, Novo leto ali Veliko noč — ako to sploh še delaš — uporabiš lahko vizitke ali primerne razglednice, toda te le dobrim znancem, ne pa odličnjakom. Za take praznike želimo vse najboljše tudi osebam izven obitelji. Takrat se lahko gratulira tudi na ulici ali kjerkoli.

Gratuliramo tudi k poroki, zaroki, napredovanju v službi, k promociji, odlikovanju, k uspehu umetniku ali pisatelju, k izvolitvi za poslanca, župana, imenovanju za ministra ter sploh k vsaki novi časti. Čestitka je zmerom dobrodošla. Toda ne pozabi, se zanj zahvaliti vsaj z vizitko. Ob jubilejih dobiš celo toliko gratulacij, da ne moreš vsem takoj odgovoriti. Stori to torej najprej v novinah na naslov vseh gratulantov skupaj, pozneje pa se polagoma pismeno ali ustno zahvaljуй vsakemu posamezniku.

Zakonci se za navadne gratulacije zahvaljujejo z dvema vizitkama v skupnem ovoju.

Kdor ima veliko obitelj v širšem smislu in mnogo dobrih znancev in prijateljev, a jim hoče vsem h godovom, rojstnim dnevom in velikim cerkvenim praznikom vsaj pismeno gratulirati, voščiti ali čestitati, ima vse leto ogromno dela. Najbolje je, da si v novem koledarju označi osebe, da katere med letom ne pozabi. Dandanes, ko nam je čas vedno dražji, pa se gratulacije po splošnem običaju na vseh poljih po možnosti — reducirajo. Tako gratuliramo pismeno le osebam, ki jih posebno cenimo in iz kakršnegakoli interesa prav izjemno uvažujemo; dobrim znancem in prijateljem pa le ustno ob prvi priliki. Tega nam ne more nihče zameriti, saj razbremenjemo tudi njega.

V tem pogledu so srečni Japonci, ki slave posebej en sam rojstni dan, to je — cesarjev. Sicer slave le še dva rojstna dneva vsako leto: »dan fantov» in »dan deklet«. Prvi je praznovanje rojstnega dne vseh japonskih moških, a drugi vseh japonskih ženskih. Tudi ta dva dneva počiva vse delo in so zaprte vse šole. Po obiteljih pa se tista dneva medsebojno obdarjajo.

Tudi naši bratje pravoslavni Srbi in Hrvatje ne slave posamič godov, nego praznuje lahko vsakdo svoj rojstni dan, a vsa širša obitelj ali ves rod slavi skupno krstno ime ali skupno krstno slavo. Na poedina imena (godove) očetov, mater, otrok in ostalih bližnjih in oddaljenih sorodnikov se torej ne ozirajo.

Izmed vseh slovanskih in tudi izmed vseh pravoslavnihi narodov so Srbi ohranili krstno ime ali krstno slavo preko vseh stoletij in vzlic vsem narodnim tragedijam v največjem spoštovanju. Zavreči krstno ime ali slavo bi značilo še današnjemu Srbu zavreči srbsko ime, pravoslavno vero in srbsko narodnost.

Krstno slavo so slavili v daljni preteklosti tudi Slovenci in Hrvati; danes slave krstno slavo med katoliškimi Hrvati le še v Boki (kotorski), v Makarski (Dalmaciji), ob Neretvi, po Ravnih kotarih in semtertja posamezne rodbine. Slovenci pa že davno ne več.

Seveda slavi tudi stara srbsko-črnogorska pravoslavna obitelj Karagjorgjevičev — naša kraljevska hiša z vsem sorodstvom — svoje krstno ime ali slavo, in sicer na dan sv. Andreja.

Tega dne se lomi tudi na dvoru kolač ter sprejemajo čestitke. To je prastar običaj, ki so ga vestno in vedno točno gojili vsi srbski kralji in knezi. Stjepan Dušan Silni in njegov rod sta slavila »slavo« sv. Arhangela, knez Lazar je še pred bitko na Kosovu slavil »slavo« Amosa proroka.

V dobi balkanskih vojn, ko se je od kosovske tragedije prvič pojavila srbska junaška duša, odgojena z narodno pesmijo in v duhu krstne slave, znova v vsem herojskem sijaju, so Srbi izražali po vseh taboriščih in vseh bojiščih svojo neomajno vdanost in zaupanje krstnemu imenu. Kakor srbski vojak, je srbski narod, ljudstvo in

izobraženstvo brez razlike, trdno veroval, da le krstno ime prinese domovini zmago ter sinovom in očetom na bojišču spas.

Profesor Stjepan Rocca je objavil pismo, ki ga je pisala majka Nasta Brkovićeva, vdova iz Mijokovca, sreza ubičkega, svojim štirim sinovom na bojišče. Čujte dobesedno, kako piše srbska majka:

«Draga deco, četiri moja dobra sina! Zabrinula sam se (zaskrbelo me je), što mi nikako ne pišete evo već dva meseca, i zato Vas molim, ako ste u životu (ako ste še živili), da se javite svojoj stari majci, koja Vas je zaželila (ki hrepeni po Vas).

Deco moja! Budite mi zdravo i trudite se, da sve težkoče kuražno podnesete (prenašate), naročito (zlasti) da budete pokorni svojim starešinama. Na naše Krsno ime, svetoga Stevana, upalite sveću, i pomolite se Bogu, da Vas sačuva i da nas obraduje, da se opet vratite svojoj majci. Palite sveću svetome Stevanu, jer se će po tome znati, da ste Srbi i da ste vojnici Kraljevine Srbije.

Majka vas ljubi (poljublja) i pozdravlja svu četvoricu: tebe, Milane, u Novom Pazaru, tebe, Ivane, u Mitrovici, tebe, Milenko, na Skadru, i tebe, Miladine, pod tvrđim zidinama Jedrena. Javite se, da vam majka pošalje što od preobuke (perila) i novaca i koliko bude kadra (in kar bom mogla).

Da Bog da, da se Srbija i sa mojim sinovima
podiči (da bo ponosna Srbija tudi na moje
sinove)! N a s t a . »

To pismo je obenem prekrasen vzorec sloga,
kakor ga piše mati sinovom, hkratu pa je dokaz
vrele domovinske ljubezni in narodnega ponosa
srbske žene!

Zanimivo je, da so začela uvajati tudi jugo-
slovenska društva krstno slavo. V Splitu n. pr. si
je Narodna ženska udruga izbrala za patrona
sv. Jurja, in praznujejo slavo obenem vse pravo-
slavne srbske in hrvalske društvenice. Sv. Juri je
simbol junaštva in pomladi. Zadruga hoče do-
kazati svoje junaštvo v samaritanskem požrtvo-
valnem delu za zdravljenje duševnih in telesnih
bolnikov, za razširjanje zdravih misli in za dvi-
ganje narodnih src in duš ter v vzgajanju jugo-
slovenske bedne dece.

Samo pravoslavni Srbi in Hrvatje imajo torej
prelepi običaj «Slave», in sicer vsaka obitelj od
dneva, ko je sprejela krščansko vero. Takrat so
si izbrali za zaščitnika doma, obitelji in vsega
posestva posebnega svetitelja-patrona, h kate-
remu molijo, zroči v njem svojega priprošnjika
pred Bogom. Vsi sorodniki, oče, sinovi, vnuki,
pravnuiki, stričevi, sploh vsi člani moškega spola
spadajo pod isto slavo. Patron prehaja na sinove
in se nikoli ne menja. Dokler živi oče, se slavi
le v očetovskem domu, dasi so morda sinovi
oženjeni in žive ločeno od roditeljev. Žena spre-
jema vedno slavo svojega moža.

Obred slave je sledeči: domačica (mati-gospodinja) pripravi slavski kolač in koljivo, domačin (oče-gospodar) ju nese na dan slave v cerkev, da ju svečenik blagoslovi in kolač »iz-seče« (nareže). To se lahko zgodi tudi na domu ter svečenik blagoslovi in »izseče« kolač v hiši vpricho zbranih članov obitelji. Na steni visi patronova slika in ob nji gore sveče. Šele, kadar je obred dovršen, se sprejemajo gostje in njih čestitke. Sprejemata jih gospodinja in gospodar ter jim nudita kolača, slaškega, črne kave in sladkarij.

Gostje in domači so oblečeni svečanostno.

Obstoja pa dvakratna slava: prava slava in preslava. Preslavo pa slave le v ožji obitelji.

Vse pravoslavne šole, cerkve, ustanove i. dr. imajo svojo slavo. A tudi naši polki, n. pr. 40. peš-polak Triglavski jo slavi 28. maja na dan zmage naše vojske na Koroškem, 16. alpinski polk dne 5. junija, Dravski vožarski eskadron slavi svojega patrona sv. Dimitrija dne 26. oktobra, bolničarska četa Vse sveltike in 14. novembra.

Kraljeva slava pada na dan 30. novembra (po starem), oziroma 13. decembra (po novem), Pašić slavi sv. Nikolo 6. decembra (po starem), oziroma 19. decembra (po novem).

Slovence opozarjamo še na srbski narodni običaj, da sprejemajo in pozdravljajo Srbi goste s »slatkim«. »Slatko« je slično naši sadni mezig (marmeladi), torej s sladkorjem vkuhanu sadje. Domačica, oziroma v njenem imenu

služkinja, ponudi gostu »slatko« na krožniku ali v skledici; poleg skledice je posoda z žličkami in več čaš vode ter posoda, v katero gost odloži rabljeno žličko. Gost vzame čisto žličko, zajame slatko, ga pojé, nato odloži žličko v pripravljeno posodo in popije požirek vode. Za vsakega gosta je posebna žlička in posebna čaša vode.

Gostu ponudi gospodar nato cigarete, domačica pa servira navadno še turško kavo.

BOLEZNI IN NESREČE

Gorje mu, kdor v nesreči biva sam,
a srečen ni, kdor srečo uživa sam!

je pel Simon Gregorčič. Ljudje smo socialna bitja, ki se radi skupno radujemo in se moramo tudi skupno žalostiti ter si v nesrečah pomagati. Sebičen samotar je grd pojav v človeški družbi.

Ako zve omikanec, da je kdo v prijateljski hiši zbolel, čuti potrebo, da pokaže svoje sočutje z bolnikom in njegovimi najbližjimi. Obitelji sicer ne bo nadlegoval z dolgimi poseti, toda vprašal bo po bolnikovem stanju in izjavil svoje srčno zanimanje.

K bolniku, ako je težko bolan, ne bo silil, a po njegovih roditeljih ali bratih mu sporoči svoje simpatije. Posetiti bolnika je le takrat umestno, ako že okreva in ako veš, da mu je poset dobrodošel. A tudi takrat se vedi mirno, ne govori preveč, ne krohotaj se preglasno ter se poslovi čim prej. Ne miluj ga, ne pravi mu, da je obledel in

shujšal, nego mu dajaj poguma in nade, da kmalu povsem ozdravi.

Bolnicam in bolnikom lahko pošlješ rož. Sorodniki razun cvetja lahko prinašajo posebno lahkih in okusnih, bolniku primernih jedi, sladkega sadja ali lahkih pijač.

Zlasti samcem so darovi prijateljskih dam dobrodošli, ker samci so navadno nepomagljivi in so glede postrežbe navezani le na plačane strežnike ali strežnice.

V bolezni se samec najbolje prepriča, koliko srca in pameti imajo dame, ki jim je bil zdrav uslužen kavalir. Prepriča se pa tudi, koliko so mu vredni prijatelji. Zakaj kakor se zlato preizkuša v ognju, tako se v nesreči in bolezni preizkuša prijateljstvo.

Vse, kar velja za samce, velja tudi za samice, njih prijateljice in prijatelje.

Često je tak samec ali samica navezan le na slugo ali služkinjo, ki si ne zna pomagati in ne ve, kaj bi ukrenil. Takrat svetuj, prijatelj in prijateljica, posvetuj se sam z bolnikovimi tovariši in prijatelji ter pomagaj! A tudi v obitelji včasih v takem primeru — kakor se pravi — izgube glavo: stoj ji torej na strani, ker si miren in zato razsoden! Včasih je za življenje zamujena ura usodna.

Ako izbruhne v obitelji ali pri samcu nalezljiva bolezen, se zato ne smemo kazati strahopetnih, nego moramo vendarle s svetom in dejanjem priskočiti na pomoč. K bolniku z epidemsko

boleznijo ti sicer ni treba hoditi, a marsikaj lahko opraviš zanj, mu prineseš to in ono, greš klicat zdravnika ali storiš karkoli v njegovo rešitev ali v ublaženje njegovih bolesi.

Morda bolniku samcu ali samici nedostaje perila, posode, higijenskih aparatov, blazin itd. Ti jih imaš in jih ne uporabljaš. Torej mu jih daj na razpolago ali pa mu jih kupi in pošlji v dokaz, da misliš nanj in skrbiš zanj.

Oprezen pa bodi, ako doleti kogarkoli kaka nesreča: premisli dobro, je li bolje, da ga poseliš ali da mu pišeš ali pa da — se narediš nevednega. Zakaj tudi to poslednje mora včasih storiti dostojnež, ki ima takt, n. pr. ako se je razbila zaroka, ako se pripravlja ločitev zakona, ali se je zgodil samomor, ali je kdo padel v ječo ali je pobegnil preko meje...

V takih primerih počakaj in molči, dokler ti prizadeči sami ne povedo o dogodku. Ako molče, molči tudi ti!

Izraziti sočutje in zanimanje bi bilo namreč netaktno in vsiljivo, radovedno in navidezno morda škodoželjno.

Le najbližji sorodniki naj napravijo poset in tolažijo ter bodré. Često pa so ljudje ob takih nesrečah najrajši sami ter nočejo nikogar videti in ničesar poslušati.

Ko se poleže prva, najhujša boleš, pa že najdeš priliko, da s svojim vedenjem in pozdravom pokažeš nesrečnikom javno, da se v tvojem srcu ni nič izpremenilo, nego da si jim z vsem

sočutjem ob strani. Pusti jih, da govorijo sami, potem odgovarjaj toplo in taktno ter jih potolaži, da se vse pozabi na svetu, ker čas je reka, ki opere in razdere vse.

Ako kdo umre, je najprej obvestiti zdravnika in pogrebni zavod. Z zastopnikom tega zavoda se je domeniti glede pogreba in glede obvestil po novinah. Nato je ukrepati glede eventualnih žalnih oblek. Sorodnike in prijatelje je obvestiti o smrti s tiskanimi parteji ali s pismi, oziroma brzojavkami.

Kdor prejmeš tako obvestilo, takoj kratko izrazi svoje sožalje in se udeleži pogreba!

Parte podpisuje najbližji sorodnik pokojnikov, torej za ženo mož, za moža žena, za otroke roditelji, za mater sin itd. Ostali sorodniki, otroci, bratje, sestre i. dr. so lahko sopodpisani.

Pri razpošiljanju partejev naj se nabavi le en seznam, da se ne pošlje parte isti osebi dvakrat.

Ako si prejel poleg parteja tudi lastnoročno pismo, moraš napraviti posej, da osebno izraziš sožalje. Mesto vencev, ki jih polagajo ožji prijatelji na krsto, se je udomačil moder običaj, da se podari dotična vsota dobrodelni svrhi z izrečno opombo: v počaščenje spomina g. l. l.

To pa stori le takrat, ako je pokojnik sam odklonil ali so njegovi sorodniki vence izrečno odklonili, ali ako vidiš, da je vencev mnogo in bi bil tvoj odveč. Navadno pa je venec dobrodošel.

Spodobi se, da se pogreba udeležiš: gospodje v črni ali vsaj temni obleki in s črno ovratnico,

črnim ali temnim klobukom in temnimi rokavicami, a dame takisto črno ali vsaj temno oblečene. Čevlji naj bodo črni, a ne lakasti.

Osebnostno izražaj svoje sožalje sorodnikom le s kratkimi besedami in ne vprašuj mnogo o boleznih in zadnjih trenutkih. Pusti, da govorijo sami o tem, če hočejo!

Za pogrebom se vedi dostojno; ne govori mnogo in glasno ter pazi, da se ne smeješ. Zlasti se ne oziraj! Stopaj resno in žalostno primerno.

Najbližji sorodniki nosijo žalno obleko leto dni, in sicer pol leta tako imenovano »globoko«, pol leta pa »napol«¹ žalost, t. j. dame nosijo pol leta črni pajčolan preko obraza in so ostalega pol leta brez pajčolana ter jim je obleka bolj ali manj črna, volnena ali svilena itd. Vdova za možem in hči za očetom ali materjo sta vse leto v globoki žalosti. Starejše vdove pa žalne obleke včasih sploh več ne odlože. Sicer pa naj se dame tudi v žalni toaleti vedejo po izpremenljivi modi. Moški nosijo črno ovratnico in flor na klobuku ali na levem rokavu, ako možno, seveda tudi črno ali temno obleko.

Vdovec se sme po preteku šestih mesecev znova oženiti, vdova pa šele po devetih mesecih.

Enako dolgo žalovanje je običajno po očetu in materi; za dedom in babico se žaluje navadno šest, za stricem in teto tri, za bratom in sestro pa šest mesecev. Za žalovanje po umrlih otrokih ni določena doba žalovanja in si jo določijo

roditelji sami. Otroci nosijo žalno obleko le po očetu, materi in dedu, oziroma babici.

Med dobo žalovanja ni spodobno posečati javna zabavišča in veselice. Resne umetniške priredbe, med katere spadajo tudi resne opere in resne drame, pa smeš posečati, ne da bi grešil proti pieteti.

Sožalne posete je treba odpraviti tekom šestih tednov po pogrebu. Vedno bolj pa se uveljavlja običaj, da žalujoči ostali sožalnih posetov sploh več ne sprejemajo, ker se nočejo vedno znova razburjati in žalostiti ter jih vedno isto razpravljanje utruja. Sožalje izreka ti na cesti ni dostojno in je le pri oddaljenih znancih opravičljivo.

Sožalne posete bližjih prijateljev je vrniti tekom šestih tednov ali vsaj tekom treh mesecev po posetu, ostale pa tekom pol leta.

Proti koncu žalne dobe je dovoljeno ob posebnih prilikah žalno obleko odložiti. Ako si n. pr. povabljen na poroko sorodnika ali prijatelja, ne smeš priti v žalni obleki; zato jo za tiste ure odložiš, kesneje pa zopet oblečeš.

Sicer pa, naj ti je obleka taka ali drugačna: glavno je čustvo. Resnično žaluješ lahko v vsaki obleki, dočim uganja marsikdo pod gostim dolgim pajčolanom le hinavstvo in kokešno komedijo ...

STANOVANJE IN OPREMA

Ni dovolj, da se v osebnem in družbenem občevarju ravnaš po pravilih dostojnosti, uglašenosti in prijetnosti, nego moraš tudi s svojim stanovanjem ter z njegovo opremo kazati, da si omikanec dobrega okusa. Okolica vpliva na človeka, a tudi človek vpliva na okolico. In v ničemer ne kaže človek jasneje svojega notranjega življenja, kakor v opremi svojega stanovanja. Tu niso odločilna sredstva, nego okus, omika, čustvo za pravilnost. Najdragoceneje opremljeno stanovanje izdaja lahko v posameznostih, da je njegov posestnik človek brez resnične kulture, dočim lahko kaže prav preprosto stanovanje, da stanuje v njem plemenito čuteč in misleč človek pravega okusa.

Srečen si, ako si lahko zgradiš lastno hišo ali vilo. Preden pa se lotiš gradnje, dobro premisli, kakšno poslopje si želiš. Posvetuj se z ljudmi, ki imajo z lastnimi hišami ali vilami že izkušnje, pouči se pri gradbenem uradu (na magistratu ali pri županstvu) glede predpisov stavbnega reda, pozvedi vse ugodnosti in nedostatke stavbnega prostora, ki ga hočeš kupiti, vprašaj, ali že ima kanalizacijo, vodovod in razsvetljavo, ali dobi ali že ima prometne zveze in ali ni v bližini podjetja, ki bi ti okuževalo zrak ali povzročalo nemir.

Šele nato, ako si se za stavbišče odločil, si poišči arhitekta ali gradbenega inženjerja, da ti

napravi stavbni načrt, ki je primeren za izbrani prostor in okolico. Načelo naj ti je: mnogo zraka in mnogo svetlobe!

Arhitektu razloži ustno in pismeno podrobno svoje želje, da ti lahko izvrši načrt, ki bo tvojim pokličnim potrebam in estetskimi zahtevam ustrezal popolnoma. Glede zunanosti in notranje razdelitve poslopja ti dá vsak arhitekt ali gradbeni inženjer prekrasnih in praktično že preizkušenih vzorcev na izbero. Stoj vedno na stališču: rajši večje in lepše! Sicer se kmalu pokesaš, da si bil skop na napačnem mestu in o nepravem času. S prezidavami in prizidavami se namreč pokvari tudi najboljši načrt, in storjene napake ne popraviš niti z največjimi troški.

Tvoja hiša naj bo zunanje lepa, notranje pa zdrava, udobna in prijetna. Ako imaš dovolj sredstev, poskrbi, da ji zunanost ne bo šablonska, nego kolikor možno izvirna, samosvoja — izražajoča tvoj posebni poklic in okus, zato pa vendarle ne kričeča, bahava ali celo smešna.

Ne trpi stolpičev, napuščev, nazidkov in prizidkov, ki so brez smisla in brez koristi, nego zbirajo le prah, zadržujejo sneg in dež ter zahtevajo neprestanih poprav. Tudi zunanja oblika imej svoj smoter ter naj bo solidna: izraz tvojega značaja.

V notranjosti predvsem ne zanemari stranskih prostorov! Premnogo stanovanj poznamo s krasnimi stanovanjskimi sobami. A neprijetna in skoraj nerabna so, ker nimajo dovolj prostornih

in svetlih kuhinj, kopeli, shramb, predsob, pralnic, kleti, stranišč i. dr. Le kjer so udobni tudi ti prostori, imajo ljudje resnično prijetne dome.

Da imej stanovanje čim več dovolj velikih, visokih in svetlih sob, se razume. Le sobe z zadostno širokimi stenami je možno dobro in lepo opremiti. Zato pazi, da ne dobi nobena soba preveč duri in oken. Ako količkaj mogoče, naj bo tik spalnic kopel; vsekako pa naj bo kopalnica dostopna tako, da ti ni treba hoditi preko mrzlega hodnika.

Arhitekt ti po izvršitvi načrta napravi tudi točen proračun troškov. Vendar ti stavbenik, ki ti hišo zgradi, ta proračun bržčas prekorači. Preden torej stavbno delo oddaš, predloži gradbeni načrt več uglednim in solidnim stavbenikom in zahtevaj proračun še od njih. S katerim stavbenikom dospeš po pogajanjih najbližje arhitektovemu proračunu, njemu oddaj delo, ako ga poznaš kot poštenega in dobrega podjetnika. Ne pozabi pa, da ni najcenejši ponudnik vselej tudi resnično najugodnejši!

Prav tako ravnaj, preden oddaš tesarska in mizarska ter ključavničarska, kleparska, krovska in druga dela. Poizveduj in posvetuj se s svojim arhitektom ter z izkušenimi prijatelji ter se ne prenagli! Odloči se vselej šele, kadar si vsestransko poučen in si vprašanje temeljito premislil.

A tudi še, kadar se je z deli začelo, nadzoruj sam vse podjetnike in njih delavce, kontroliraj

blago in račune ter bodi tekom grajenja ves čas sam sebi najbolj zanesljiv polir! Marsikaj nepravilnega opaziš le sam, ker stavbenik in drugi mojstri ne utegnejo biti vedno povsod prisotni. Kar opaziš nevšečnega, sporoči podjetniku in zahtevaj takoj, da se popravi in uredi.

Pri komisijonalnem ogledu za stavbno dovoljenje bodi vsekako sam prisoten in poslušaj nasvete in predpise inženjerjeve in zdravnikove. Takisto izvrši vse, kar zahteva komisija še pri ogledu za uporabno dovoljenje. Oblast ima dolgoletne in mnogoštevilne izkušnje. Zato komisijonalnih oglednikov ne smatraj za nadležnike, nego za svoje prijatelje, ki ti žele najboljše. Prijazno jih torej sprejemaj, se ž njimi zaupno posvetuj ter jim izkazuj svojo zahvalnost za vsakršen nasvet in tudi za vsakršno grajo! Verjemi, da si zgradiš v popolni harmoniji z zakoni in z oblastvi najbolj lepo, udobno in zdravo stavbo!

Tudi glede notranje opreme se pouči po raznih (tiskanih) vzorcih, se posvetuj s trgovci s pohištvom ter si oglej stanovanja omikancev priznanega okusa. Zlasti pa premišluj sam. Predvsem poslušaj svoj lastni okus, ki ga nadziraj z najostrejšo kritiko!

Ni dovolj, da imaš stanovanje v redu, nego skrbi, da je čedno tudi že pred njim. Že vrata naj bodo snažna, kljuka na njih čista, zvonec uporaben, stopnice pometene, držaj ob stopnicah čeden, torej brez prahu in prisušene umazanosti, na dverih stanovanja naj bo tvoje ime in pred

njimi otirač, da si posestnik obutev osnaži. Skrbi, da so stopnice v mraku in zvečer razsvetljene. Zakaj zgodi se lahko, da te mora kdo iskati tudi ponoči.

P r e d s o b a. Že prvi korak v tvoje stanovanje naj bo gostu prijeten. Zato v predsobo ne postavljaš ogoljenega pohištva, kovčegov, zabojev, omel, metel, krtač i. dr. Tla naj pokriva ali linolej ali preproga, ob steni naj bo zrcalo, obešalnik za obleko, pod njim stojalo za palice ali dežnike.

Ako je predsoba zelo prostorna, postavi vanjo mizico in nekaj stolov za primer, da bi moral posestnik čakati. Na stene nikakor ne spadajo fotografije ali slike rodbinskih članov ali prijateljev, nego le bakrorezi, pokrajinske in sportne slike. Ako nisi lovec, se ne smeš z obešenimi rogovi in nagačenimi tiči!

Skrbi za popolno snažnost v predsobi; a ne le po tleh, nego briši prah tudi po stenah, po vratih in odstranjaj pajčevine po kotih.

Ne zadošča namreč, da so le sobe dobro pospravljene, dočim je predsoba zanemarjena, polna prahu in razne navlake. Zato ne dovoljuj, da bi bila predsoba nekaka obiteljska shramba vseh mogočih sukenj, plaščev, dežnikov in palic. Te reči samo omejujejo že itak skromno odmerjeni prostor, onemogočajo posestnikom, da udobno obešajo svoje stvari, ter ti otežujejo vzdrževanje reda in snažnosti.

Sprejemnica ali salon. Le ako imaš dovolj sob, vzdržuj sprejemnico ali celo salon. Nespametno pa je, da se ti stiska vsa obitelj po tesnih sobicah, dočim stoji naparadena sprejemnica prazna in pričakuje redkih gostov.

Salon mora biti velika, zračna in svetla soba; zelo ugodno je, ako ima zvezo s sosednjima boljšima sobama. Tako lahko v primeru, ako imaš v posetu večjo družbo, ako se vrši domač ples, slavnostna gostija ali kaj drugega, odpreš na stežaj še dvojne zveznih duri ter daš svojim gostom na razpolago troje ali vsaj dvojne prostorov.

Oprema salona naj bo posebno lepa in okusna, a ne preluksuriozna v primeri z opremo po sosednjih sobah. V slogu naj bo pohištvo enotno, torej iste vrste v izvršitvi in iste barve, ne pa raznovrstno in raznobarvno. Salon naj ne bo natlačen s pohištvom, da je gostom kretanje nemogoče. Preproga na tleh ne sme imeti figur in prizorov, zastori naj bodo svetli, slikarija ali tapeta po stenah harmonična s pohištvom. V salonu je lahko klavir z več zrcali, bodisi stoječimi, bodisi v zvezi z dekoracijo; sedeži naj bodo raznih oblik, zlasti skrbno pa naj bodo izbrane slike po stenah. Ne obešaj torej preveč slik, nego malo, a dobre.

Ako ti je količkaj možno, si nabavi izvirnih oljnatih, akvarelnih in pastelnih slik domačih umetnikov ter izvirnih kipov in kipcev domačih kiparjev. Sploh dajaj prednost z roko slikanim

ali modeliranim umotvorom slikarjev in kiparjev katerekoli narodnosti pred še tako izvrstnimi tiskami in reprodukcijami. Papirnatih ali na platno tiskanih slik vsaj v salonu ali v sprejemnici nikar ne obešaj, čeprav so ti morda osebno še tako všeč.

Na umetniških razstavah v Ljubljani, Zagrebu ali Beogradu si torej polagoma nakupi slik, sličic, risb in kipcev, s katerimi dokažeš, da si omikan Jugosloven, ki ljubi domačo umetnost. Ž njimi boš imel radost vse življenje, ž njimi si duševno zvezan po njih vsebini in po njih ustvariteljih. Lahko si pa kupiš izvirnih slik tudi v inozemstvu, predvsem v slovanskih mestih, zakaj lepota je mednarodna, in tuje krajine, morja in mesta te kot izobraženca vežejo s širokim kulturnim svetom.

Ako moreš, daj portretirati svojo ženo, svojo deco in sebe pri uglednem slovenskem ali jugoslovenskem umetniku portretistu ali pri kiparju iz belega marmorja izklesati ljubljeno glavo ali glavico. Tega ne storiš iz ničemurnosti ali iz bahavosti, nego da ohraniš v obitelji umetniški spomin. Tvoji otroci, vnuki in še pravnuki bodo zrlí s spoštovanjem na drag obraz, ki ga morda že davno ni več, ki pa je ljubil lepo umetnost in je ostal potomcem vzgled dobrega okusa.

Ako ti je pa izvirna umetnost predraga in moraš kupiti tuje tiskane slike, bodi skrajno izbirčen in kritičen. Kupuj le slike resnično

prvovrstnih umetnoobratnih tvrdk, ki vzorno reproducirajo samo resnične umetnine. Ako vztrajno iščeš in izbiraš, najdeš slik, ki se ti jih ne bo treba sramovati. Izogiblji se slik, ki jih vidiš že po vseh izložbah in po vseh hišah, nego poišči takih, kakršnih ne vidiš nikjer v bližini. Poskrbi jim pa okusne, ne obložene, bahavo zveržene, prah zbirajoče okvire.

Slik ne obešaj na navadne žeblice, s katerimi pokvariš tapeto ali slikarijo na steni, nego na posebne iglaste (medene) žebličke, ki so lepši in ne delajo škode.

Tudi tujih kipcev v bronu ali marmorju si lahko nakupiš po trgovinah, ki prodajajo solidne izdelke, izvrstno reproducirane po resničnih umetninah. Nikakor pa ne kupuj figuric iz mavca ali iz sadre ali iz imitirane slonove kosti, kakršne so včasih prodajali pošujoči laški krošnjariji in kakršne gledamo zdaj tudi že po domačih trgovinah. Vsi ti portreti domačih vladarjev, junakov ali poetov so za salon ali sprejemnico neokusni in povsem nerabni. Le prvovrstne umetnine v solidni tvarini (bron, srebro, marmor) naj krasi tvoj dom in govore gostu, da si kulturni človek duševnega in srčnega obzorja.

Niti navadnih fotografij ne obešaj po sobah, ki so dostopne gostom. Mogoče so v salonu izjemoma le resnično umetniške fotografije priznane, umetniško čutečega fotografa mojstra; a te slike naj bodo tudi v prav posebno okusnih okvirih.

Vobče ne razstavlja v salonu ali v sprejemnici ničesar obrtnega, kar nima umetniškega značaja, nikakih banalnih rezbarij, nikakih glinastih ali porcelanskih igrač, rogoznic z razglednicami, Makartskih šopkov, nagačenih ptičev in zveri, rogovja in kožuhov... Vse to je zastarelo in neokusno, a tudi nehigijensko, ker zbira prah in redi molje.

Mobilij ne pokriva z različnimi prti in prtički v zastareli tehniki ročnih del; prti so umestni le po mizah in mizicah, ako so izvršeni v modni tehniki kot posebne umetnine ročnega dela. Nikakor pa ne gre, da imaš pohištvo zavito in oblečeno.

Kjer ni prostora za salon, se zadovoljujejo s sprejemnico, ki je lahko manjša, prijazno in udobno opremljena soba. Kjer pa ne morejo imeti niti posebne sprejemnice, naj uporabljajo največjo sobo z najboljšim pohištvom tudi za sprejemanje gostov.

V taki sobi, kjer se navadno obeduje, stoji na sredi večja (najbolje okrogla miza), ki je raztegljiva, več udobnih stolov z naslonili, kredenca, dalje stranska miza za posodje, v kotu ob oknu pa zofa s par fotelji ali klubskimi stoli. Tako je obednica obenem sprejemnica. Kot okras sten so običajne (če možno, izvirne) slike iz živalstva in rastlinstva (lovske trofeje, «tihožitja») in po policah okoli sten dragoceno starinsko ali moderno, umetniško izvršeno posodje. Praznovrstvo pa v obednici izrečno ne dovoljuje

zrcala! Ker ne veš, niso li tvoji gostje tudi praznovni, je torej bolje, da v obednici nimaš nikakega zrcala.

V večjih stanovanjih imajo tudi tako zvano gospodovo sobo, kjer je gospodarjeva pisarna, knjižnica, hkratu pa zofa z nekaterimi fotelji ali klubskimi stoli, pripravami za pušenje i. dr. Navadno ima ta soba resnoben značaj; zato je pohištvo temno, okna zastirajo temni zastori in tudi preproge so temnejše barve.

Ako je gospodar lovec ali sportnik, ima tu spravljeno svoje orodje, a ne vsiljivo, nego diskretno na steni v kotu. Svoje posetnike sprejema gospodar najlaže v svoji sobi, ker ima tu pri roki svojo korespondenco, knjižnico in svoje smotke. Ako hoče gostu postreči z žganjem ali likerjem, stori to lahko na posebni mizici, ki jo primakne k pisalni mizi. Čaše in steklenice pa ukaže prinesiti služkinji na podnosu. Tako ne vznemirja gospodinje, ki ima morda drugo opravilo.

Spalnice. Običajno je, da imajo zakonci skupno spalnico. Postelji stojita vzporedno ena tik druge. Z vsakega stališča — zlasti s higienskega — pa je priporočati zakoncem ločene spalnice. Kjer mož ne more hoditi spat obenem z ženo, ako mož še ponoči dela in puši, preje ali kesneje vstaja, je za oba dela udobneje, da imata vsak svojo spalnico. Ako mora žena ponoči otroka dojit, ga previjati i. dr., nima mož včasih ponoči več ur miru, žena pa je ovirana. Tudi v

primeru bolezni ali betežnosti enega ali drugega je udobneje, ako leži bolnik mirno in brez razburjanja v lastni sobi.

Da so z estetskega stališča ločene spalnice še prav posebno priporočljive, ni treba obširno utemeljevati. So pač reči, ki jih kulturni človek niti pred ženo ali pred možem ne opravlja.

Toda v tem oziru se ne dá ničesar predpisovati: vsak stori, kakor mu pač vелеva čut dostojnosti in smisel za večjo ali manjšo udobnost.

Vobče veljaj pravilo: spalnica naj bo zračna in solnčna! Ako je možno, naj ima razgled na vrt ali na dvorišče, kjer je mirneje, brez hrupnega in prašnega prometa, brez nasproti ležečih hiš in oken.

Navadno stoje v spalnici še omare za perilo ali celo za obleko, včasih tudi posteljica za najmlajše dete. Zato zahteva spalnica vsak dan najbolj temeljitega čiščenja, pospravljanja in zračenja. Glede opreme se ravna vsakdo po svojih sredstvih in svojem okusu. Preproge so zelo prijetne po tleh, a zahtevajo mnogo dela, da ne postanejo zbirališča prahu ali celo mrčesa. Najbolj zdrav je zato po tleh linolej in le pred posteljo mala preproga, ki se lahko iztepa.

Ako le mogoče, naj bo umivalnik izven spalnice. Najudobneje je, ako se moreš umivati v kopalnici. Ako te ni, si uredi prostor za umivanje, kjer si v zatišju, da se lahko temeljito umivaš, ne da bi močil in kvaril tla in pohištvo.

Vsekako morajo imeti večji otroci svojo spalnico, in če možno, naj spe po spolu ločeni, torej dečki zase in deklice zase. Uči otroke že prav od malega na največji red in najpopolnejšo snago, a tudi samostojnosti. Oprema naj bo čim preprostejša in svetlejša, pa tudi čim trdnejša. Svetiljka naj visi visoko, da je ne dosežejo, okna naj bodo zavarovana, da se ne zgodi nesreča. Železnih peči ne trpi v otroških sobah, ker so nevarne! Vsak otrok imej, ako mogoče, svojo omarico za knjige, igrače i. dr., da se že zgodaj navadi reda in snage. Preproge ne spadajo v otroške sobe; linolej je najprimernejši. Pestra slikarija in slike živih barv ter veselega značaja delajo sobo posebno prikupno.

Postavi postelje vertikalno k steni (torej z zglovljem ob steni in z vznožjem v sobo); to je za vsako postelj najbolj pravilno; ako pa jo moraš postaviti vzporedno ob steno, potem zavaruj stensko slikarijo s tem, da obesiš na steno v dolžini postelje kako primerno preprogo ali vzorčast kos pliša ali kaj drugega mehkega. S tem zabraniš tudi, da bi se otrok v spanju naslanjal na mrzlo steno in se prehladil.

Soba za posle naj bo, če le mogoče, svetla in zračna ter primerno opremljena. Posel naj ima mizico in stol, da lahko v svobodnih urah zase šiva, čita ali piše. Ako pa mora posel spati v kuhinji, naj ima postelj z zaveso zakrito in naj se kuhinja zjutraj in zvečer temeljito zrači.

Kopalnica in stranišče sta često v istem prostoru, kar je umestno le v stanovanju, kjer je še posebno stranišče. Zato je vsekako lepše in pametneje, da sta kopalnica in stranišče ločena. Kopalnica naj bo opremljena z banjo in s pripravo za mrzlo in toplo vodo, z umivalnikom ter, če le možno, s prho (tušem); dalje naj bo tu prostor za milo, brisače, zrcalo, glavnike, ščeči za lase in obešalnik za obleko. Tla naj so betonska z odtokom in pokrita s preprogo. Kopalnica naj bo svetla ali naj ima dobro razsvetljavo. Kadar se ne uporablja, naj se vedno zrači, da ne postane vlažna po fleh in stenah. Navadno so stene dovolj visoko pokrite s ploščami, ki se dajo umivati.

Za kuhinjo velja pravilo, da je svetla, zračna, skrajno snažna in vedno pospravljena. Posodje naj bo lepo urejeno in namizni pribor ter kuhinjsko orodje shranjeno v zaprti kredenci. Poleg kredence sta potrebni še primerna miza in polica. Sicer pa naj bo kuhinja čim manj opremljena s pohištvom. Jedila in steklenice shranjuj v posebni shrambi, a ne v kuhinji. Ako moraš del kuhinje uporabljati za kopel, si ga ogradi z zastorom.

Končno je stranišče prostor, ki govori, kakšna civilizacija vlada v obitelji. Zato naj bo vedno skrajno snažno, primerno opremljeno, nikoli brez papirja, vedno prezračeno in svetlo. Kjer je mogoče, imajo v stranišču tudi umivalnik

z brisačo, zrcalo, ščet za obleko in nekaj bucik in zaponk.

Posle je treba vsekako navajati, da tudi stranišče vsak dan temeljito pometejo, očistijo pajčevin in ga vzdržujejo v popolni čistosti. Kjer je le mogoče, naj imajo posli svoje posebno stranišče. Tudi v stranišču imej žarnico ali vsaj svečo z vžigalicami.

SNAŽNOST IN LEPOTA TELESA

Snažnost in lepota sta med zahtevami dobrega tona na prvem mestu. Človek pa je lahko učenjak, umetnik, slaven rodoljub, velespoštovana »narodna dama«, a civiliziranec vendarle beži pred njim ali pred njo.

Tu uporabljamo torej priliko, da razložimo, kako naj skrbi spodoben človek za svojo snažnost in lepoto, da porečejo o njem tudi v najbolj strogi družbi, da je modern omikanec.

Da se moraš vsak dan po obrazu, vratu in rokah temeljito z milom u m i t i, je samo ob sebi umljivo. Ne ve pa vsakdo, da si je često — če možno —, celo vsak dan z milom umiti tudi lase in si jih nato dobro odrgniti z brisačo, da je glava povsem suha. Neumiti in nepočesan ter še ne popolnoma oblečen in neobut se iz spalnice sploh ne prikaži!

Č e š i se v spalnici s ščetjo in z glavnikom, ne pa v jedilnici ali celo v kuhinji. Glavnik in ščet polagaj vedno na isto skrito mesto ter ju vsak dan sproti osnaži, večkrat pa tudi operi in temeljito otrebi prahu i. dr.

N o h t i naj ti ne bodo ne predolgi, ne prekratki ter si jih sam zase — torej ne v družbi — redno ostrži, zaokroži, opili in s ščetjo osnaži, da ne bodo imeli črnih robov. Kožico odmekni in odstriži. Členke prstov si namili in s ščetjo odrgni.

Z o b e si vsak dan vsaj zjutraj pred zajtrkom in zvečer po večerji odrgni s ščetjo in pasto ter si jih temeljito izplakni z mlačno vodo. Še boljše je, da delaš to po vsaki jedi.

Kakor hitro opaziš, da ti gnije zob, ne pomišljaj se in ne bodi skop, nego hiti k zobozdravniku! Nič ni gršega kot zanemarjeni, škrbasti, črni ali rumeni zobje, ki razširjajo smrad ter onemogočajo pravilno žvečenje, s tem pa tudi dobro prehrano. Dokler si mlajši, si često glede zob lehkomišno zanikarn. To se maščuje nad vsakomer, in ko si starejši, se bridko kesaš! Beli, zdravi zobje so za žensko in moža glavni pogoji lepote. Priporočljivo je, da si daš zobovje vsako leto pregledati po zobozdravniku.

Grlo si izperi vsak dan ob umivanju ter grgraj čim globlje, da odstraniš po možnosti vsakršen neprijeten duh.

N o g e si umivaj redno vsaj dvakrat vsak teden, če možno pa vsak dan v mlačni vodi, a pri tem si jih tudi namili ter dobro oteri s platneno brisačo. Kdor se v stopalih poti, naj vpraša zdravnika ali lekarnarja, ki mu dá sredstva proti potu. Ni ga kmalu ostudnejšega smradu, nego je pot bolnih stopal. Ako sedi tak človek s teboj v pisarni, v železniškem vozu ali za isto mizo kjerkoli, si mučenik. Zanikarnež se je lastne bolezni že tako privadil, da je sam ne čuti več in meni, da je tudi drugi ne čutijo. V taki zmoti ni med moškimi in ženskami nobene razlike. Ne preostaje nič drugega, kakor da nespodobneža na

bolezen opozoriš in mu svetuješ: kupi si formali-
lina ali bencoetinkture v lekarni, kjer ti dajo
navodilo, kako ju uporabljaj.

Ako si mnogo hodil ali stal ter imaš utrujene
noge, jih skoplji zvečer v čim bolj vroči vodi, ki
ji dodeni dve žlici lugaste soli (potošlja) in kot
oreh debel kos sode. Koplji si noge tri minute.
Zjutraj je ugodnejša kopel nog v mrzli vodi.

L a s j e. Lasje so lepi, ako so bujni in suhi.
Masne lase si moraš umivati vsake tri, štiri ali
vsaj vsakih osem dni v čim bolj vroči vodi, ki ji
primešaj žlico sode, ter si glavo odrgniti in masi-
rati. Lase si tudi močno namili in nato izperi v
mlačni vodi, ki jo vsaj dvakrat menjaš. Nato si
lase osuši z električnim osuševalcem ali s pah-
ljačo ali pa z vročimi robci, v katere si glavo
ponovno zaviješ. Potem si lase razpusti, si jih
ugladi s ščetjo, jih razdeli po preči in razčeši z
navpično stoječim glavnikom. Tako si očistiš
glavo in utrdiš polt.

Suhe lase si takisto umivaj in namaži s step-
nim jajčnim rumenjacom. Nato si ž njim polt na
glavi močno masiraj ter glavo v mlačni vodi
temeljito umij. Potem si lase hladno osuši in
zaveži trdo h glavi s starim pajčolanom.

Kratke lase je treba še bolj snažiti nego dolge.
Ako postanejo trdi, primešaj vodi par kapelj
glicerina. Da lasje bolj rastejo, si glavo često
masiraj.

N o s i n u š e s a si vzdržuj v skrajni snaž-
nosti. Odstranjaj jima s škarijicami vse dlake čim

češče, si ju namili in umij vsak dan ter si ju včasih oglej v zrcalu, da ne prezreš česa, kar te lahko dela v družbi neprijetnega ali celo ostudnega. Usekuj se v robec, ki ga menjaj vsaj vsak dan; med usekovanjem se vselej nekoliko okreni ter opravi brez trobentanja, pljuvanja in hrkanja. Navada nekaterih ljudi, da vedno pogledajo na svoj sluz ali pljunek v robcu, je strašna nespodobnost. Ušesa si redno snaži s posebno pripravo (lopatico), da se ti ne zamašče in da ne postaneš naglušen. Dobro je, ako si včasih v uho brizgaš toplo vodo. Ako začutiš trganje ali kakršnokoli bolešč v ušesu, ne pomišljaj se in poleti zdravnika. Barbarska navada prediranja uhlja se opušča čim dalje bolj. Moški že dolgo ne nosijo več uhanov, a tudi ženske in celo najbolj ničemurne dame jih opuščajo. Uhani so čisto nepotrebni. Cel uhelj brez uhana je tudi pri modnih damah najlepši.

Naj bi torej roditelji moderne kulture ne posnemali več divjakov osrednje Afrike in naj bi ne dajali hčerkam več predirati uhljev!

Pač pa naj bi roditelji skrbeli, da se njih deci uhlji lepo oblikujejo in jim ne štrle od lobanje kakor netopirjem. Dokler je dete še majhno, se dá uho, oziroma mehki ušesni hrustanec dobro oblikovati s tem, da se otroku preko uhljev primerno tesno priveže čepica ali ovoj. Mati naj se posvetuje z zdravnikom, ki ji bo gotovo pomagal, da se otroku ušesca zlejšajo.

Pljuvanje in kihanje je grda razvada, ki se je lahko odvadiš ali jo vsaj skrivaš. Ne pljuvaj nikoli po tleh ali skozi okno, nego ako si doma, v higijenski pljuvalnik, ako si v družbi, pa v poseben robec. Civiliziranec ima s seboj vedno vsaj dva robca. Tudi kihaj v robec, a brez hrupa in vika. Ako kihne kdo drugi, ne kriči nanj: »Bog pomagaj!» — ker to je zastarela smešnost.

Roke je treba negovati, da jim ne postane polt raskava ali celo razpokana. Lepe roke in lepe noge so ponos vsakega omikanca. Zato jih varuje pred mrazom; da ne dobe ozeblin, nosi rokavice in tople nogavice ter si jih, predvsem roke, često nadrgni z glicerinom ali kremo. Rokavice pa nosi tudi, kadar ni mraza, da ne prijemlješ z golo roko in si je ne umažeš ali zaprašiš. Saj se dobe rokavice za vsako letno dobo. Zlasti pa imej rokavice na vsakem potovanju, da preprečiš onesnaženje svojih rok po sajah, blatu in prahu. Razne bradavice so le posledica nesnažnosti ali infekcije; odstrani naj ti jih zdravnik.

Trup. Snažiti in gojiti pa si moraš tudi trup od vratu doli preko bokov in stegen, tako da ni na vsem tvojem telesu nobenega mesta, ki bi ga ne umival, kopal, frotiral prav tako pozimi, kakor poleti. Zdi se morda komu, da je odveč, to še posebej naglašati. Toda na svetu je večina, ki misli, da zadošča redno umivati obraz, roke in noge, vsega drugega pa ne spravljajo z vodo in milom nikoli ali prav redkokdaj, bolj slučajno kakor hotoma, v dotiko. Umazanost jim površno

odrgneta le perilo in rjuha na postelji. Lenoba ali napačna sramežljivost jim brani, da bi si tudi svoj trup, trebuh in vse ostalo temeljito in redno umivali ter žive po načelu: «Zunaj hej, znotraj fejl»

Civiliziran omikanec se torej redno koplje od temena do podplатов ter si namili vse telo. Milo naj bo najboljše ali vsaj boljše vrste, ker ostramila polt kvarijo. Izpuščaji so posledica nečistih sokov v telesu; zato ni preganjati izpuščajev, nego je odstranjati nečiste soke: to pa zna le zdravnik, ki dožene pravi vzrok ter ti odredi pravilno prehrano. Kdor ne uživa dovolj zelenjav, in sadja, a preveč maščobe, ostrih začimb in dišavja ter morda tudi preveč alkohola, ima navadno nečisto polt. Včasih je krivo izpuščajev tudi prehlajenje, nezdrav želodec, nerednost v opravljanju velike potrebe itd. Ne zadošča torej gojiti le zunanjo polt, nego je treba poskrbeti za preosnovo krvi in njenega obtoka, za pravilno potenje in pravilno obleko.

Ličila, lepofilne vode in pomade obstojajo često iz ostrih sestavin, ki polti škodujejo. Resnično lepa je zdrava, dovoljno s krvjo nasičena polt.

Pudraj se le v toliko, da se ti obraz maščobno ne svetí, a jemlji le riževo moko, ne pa razprašene šminke, ki ti polt razjeda. Le igralke, ki si v raznih vlogah morajo izpreminjati obraz in ki se zaradi ostre razsvetljave na odru morajo šminkati, so prisiljene uporabljati ličila, puder in

pomade; a njih polt trpi zato najhuje ter dobe kmalu vel obraz. Vse ostale dame pa naj se kozmetičnih sredstev čim bolj in čim dalj izogibljejo.

Parfumi (vonjave) naj se uporabljajo le najfinejši in najdražji, a zato okolici tudi najmanj nadležni. Moški pravijo: «Dolžnost ženske je, da je lepa. Kako pa to dosega, je njena stvar: le jaz teh umetnosti ne smem opaziti.» — Katera hoče uporabljati puder ali ličilo, naj pazi, da se sklada z barvo njene polti; pazi naj tudi, da ne diši kakor sod vonjav, nego da razširja jedva občuten prijeten vonj. Kolonjska voda je najmanj vsiljivo vonjajoča in je obenem osvežujoča za polt. Ženska, ki si barva ustnice z brutalno rdečico in si naslika na licih dvoje rdečih tolarjev, ali se pudra, kakor bi bila v mlinu, se pač ne zna ličiti, je neokusna in smešna.

V parfumiranju naj bo torej ženska jako zmerna. Prijetno in simpatično vpliva, ako veje iz obleke in perila dame prav diskreten, kakor dihlahen vonj po šmarnicah, vijolicah ali kakem drugem plemenitem cvetju. Nikdar pa ne sme biti parfum vsiljiv, da bi dražil živce in povzročal drugim neprijetno občutje ali celo glavobol.

Ako se dama sploh poslužuje parfuma, je dobro, da ima vedno ali vsaj dalje časa isto, toda le fino vrsto. Pazi naj, da ji s preobilnim uporabljanjem parfuma ne otopi vonj in da ga končno več ne čuti in zaznava. Potem ji mora biti

tega duha vedno več in več, kar pa je nefino in drugim lahko prav zoprno.

Lepa, čista in nežna polt. Celo živali se lepšajo; zato je naravno, da se tudi vsak človek trudi, da bi bil lepši, simpatičnejši, družbi prijetnejši. Dokler to stremljenje ne izvira iz ničemurnosti in dokler se ne razvije do pretiranosti, mu civiliziranec ne more ugovarjati. Celo vse cerkve in veroizpovedi zahtevajo, da bodi človek ne le duševno, nego tudi telesno in po oblačilu čim lepši, kadar se približa svetotajstvu. Vsi verski ustanovitelji so z besedami in vzgledi učili ljudi, naj bodo čisti, snažni in lepi.

Zato je prav, da skušamo biti in čim dalje ostati lepi in mladi. Ako bi se stremljenje po lepoti privzgajalo in nato sistematsko gojilo od rane mladosti do pozne starosti, bi kmalu ne bilo grdih in nespodobnih ljudi na svetu. Treba je le holeti, in človek doseže čudovite uspehe tudi v telesni lepoti.

Lepo, čisto in nežno polt si želi vsakdo, zakaj niti gracija, eleganca, niti mladost, niti zrela lepota ni popolna, ako imaš grdo polt. Pogoj za lepo polt je zdravje, poť do nje pa je snažnost.

V to svrho je ženski potrebno, da si polt na obrazu, po vratu, plečih in rokah vsak večer očisti z masno kremo, nato kremo odstrani, se umije z mlačno vodo brez mila ter se nalahko frotira.

Dokler ni zunanja temperatura pod ničlo, spi pri odprtem oknu. Tudi če si malokrven, boš spal

trdno in zdravo, ako si le dovolj, a ne preveč, odeť. Ko začne zmrzovati, okno zapri.

Ko vstaneš, pojdi k odprtemu oknu, opri roke ob boka in zrak globoko vdihavaj ter z vso silo izdihavaj. To stori vsako jutro poleti, spomladi in jeseni. Pozimi pa le, ako je solnčno, torej brez megle.

V kopalnici si odrgni obličje z mokro mehko ščetjo ali z mokro luffa-gobo; nato stopi v napol polno banjo z obema nogama, vzemi v vsako roko mehko ščet in si ž njima okrtači roke do pleč, noge, bedra, zgornji in spodnji trup. Potem si polť osuši s frotirko in dobro odrgni.

Voda naj bo spočetka mlačna, polagoma hladna in hladnejša ter končno mrzla.

Ko se zaviješ v kopalni plašč, te obide nepopisno prijeten občutek svežosti in te ne ostavi ves dan. Ako se koplješ v hladni vodi vsak dan, se utrdiš in pač nikoli ne prehladiš. Tako si ohraniš polť čisto in brez gub do pozne starosti.

Jako koristne so tudi p a r n e k o p e l i obraza in zgornjega trupa: v banjo spusti kropa, se skloni nad njega in zadržuj paro z veliko ruťo, ki si jo razprostreš preko glave in banje. Para očisti potnice in dá polti svežost in zdravje, a predvsem lepoto in snažnost. Polť je merilo tvoje snažnosti in zrcalo tvoje starosti.

Čemu je tako težko uganiti starost pri ljudeh, ki imajo dobro gojeno polť? Ker nas njih rožnata, gladka in nežna polť vedno prevara za deset-

letja. Zdravi so, zato mladi, ker bolezen stara in dela človeka — grdega.

Da ostaneš zdrav in lepe polti, moraš tudi dovolj spati — in sicer najmanj osem ur na dan — v dobro prezračeni sobi ali pri odprtem oknu. Kdor hodi redno ob določeni uri spat, kdor ne ponočuje in si tudi popoldne privošči vsaj uro spanja, se dolgo ohrani svežega in prožnega.

Obraza ne kremži, ne spakuj se in raztezaj ust in oči, kajti polt in oblika potez se rada prilagodi nakremženju. Mnogo žensk postane grdih v trenotku, ko se nerodno zasmеjejo in se skremžijo, pokažejo preveč zob in premaknejo polt na čelu ali nad obrvmi.

Za to svetujemo ženskam, naj se smejejo le z očmi in z ustnicami, naj obvladujejo svoj obraz ter naj se krote v veselju, jezi in žalosti, da kažejo tako poleg popolne nožranje tudi popolno zunanjo kulturo.

Kdor trpi na migreni, glavobolu, neuralgičnih ali živčnih bolečinah, naj polaga vsak dan svoje noge v vročo vodo, ki ji naj dodane nekaj kamilčnega čaja. A s to kopeljo se ne sme prenehati. Posledice so ugodne tudi za obličje in polt.

Tudi delovna roka vrle gospodinje je lahko lepa, ako jo goji. Treba je, da si med delom roke vedno znova dobro osušiš. Po delu si stisni par kapelj limone na hrbet roke in na dlan ter si nato roke mencaj in drgni. Pokapljaj in zdrgni obe roki tako, da se sok v polt popolnoma vsrka in vsuši. Rdečica rok izgine, a polt ostane mehka

in gladka. Izgine tudi vsak duh po kuhinji ali čem drugem.

Duh se odpravlja tudi s tem, da se s prsti gnete kuhinjska sol in ž njo odrgne točke, ki diše.

Kako si roke nadalje gojiš, manikiraš, zveš iz specijalnih knjig in pri damskem frizerju. Za nesnažna dela vsekakor uporabljaj rokavice, zakaj premog, saje in debel prah si odstraniš težko s polti in moraš uporabiti ostrejše ščeti in ostrejše milo, ki pa polti lahko škodujejo.

Ako se praskneš, moraš prasko izmiti, obvezati ali pokriti vsaj z obližem. Z masažo si olepšaš prste in roko ter gležnje na nogah. Kako to storiš, te nauči maserka.

VITKOST

Debelušnost ni nedostojna, toda prijetna ni in ni lepa. Ker pa govorimo o lepoti, graciji in eleganci, ki spada v knjigo o dobrem tonu, moramo kaj povedati o vitkosti, ki jo kulturni ljudje smatrajo za lepo.

Vitkost je večinoma prirojena prednost, ki si jo navadno ohraniš, ako se dovolj giblješ in se normalno hraniš. Ako preveč miruješ in preveč ješ, se moraš zrediti. So pa ljudje, ki se po naravi nagibljejo k debelušnosti, čeprav store vse, da bi postali vitki. Lahko si pomagajo, da vsaj ne odebelé.

Vitkost ni suhost. Ako stradaš, se navadno le trpinčiš, slabiš, obraz ti dobi oster, napet ali boleden izraz, a telo ti ostane vendarle debelušasto.

Človek je vitek, ako ni niti debel, niti suh, je pri tem elastičen, normalno visok in proporcionalen. Da ostaneš tak, delaj tešče sledeče:

Lezi čim manje oblečena ali v kopalnih hlačicah (najbolje v trikoju) podolgotoma vznak na preprogo ali odejo, dvigni noge navpično, stisni pete in obenem skleni roke pod glavo ali filnikom. V tem položaju ostani, da šteješ počasi do deset. Nato položi noge ravno predse na tla, dvigni obenem trup in položi roke sočasno med kolena. Nato lezi zopet vznak, ostani iztegnjena ter vlekni hrbtenico. Peti ostaneta stisnjeni. Roke si položila medtem zopet pod filnik. To vajo ponavljaj.

Nato zopet dvigni stisnjeni nogi kolikor možno visoko in kroži ž njima. Spočetka boš čutila pri tej vaji bolečine, dokaz, da doslej dotičnih mišic nisi uporabljala. Sčasoma bolečine minejo, in vajo boš delala izlahka.

Tretja vaja je sledeča: Lezi vznak na tla in upri stopala pod težko omaro ali zofo, skleni roke pod filnikom kakor prej in počasi dvigni trup, ki ga skloni kolikor možno h kolenom. Hrbtenica ostani uleknjena, roke pa naj ostanejo v prvotni legi. To vajo ponavljaj do dvajsetkrat vsak dan.

Te tri vaje delaj v navedeni vrsti prvi teden, v nasprotni vrsti drugi teden ter vsak nadaljnji teden češče in hitreje. Kmalu opaziš, da so ti vaje lažje in naposled — lahke.

Po telovadbi se obleci, zajtrkuj skromno in odidi vsaj za četrt ure na izprehod. Ako se začneš rediti, moraš tudi manj jesti. Naravno je,

da se te zaradi zmanjšanja hrane loteva neka nervoznost. Zato uživaj jabolka, da si potolažiš želodec. Sladko sadje pa je zaradi sladkornosti redilno.

Debelušnost je s telovadbo in z omejitvijo hrane ter z izprehodi zmanjševati le polagoma, sicer si škoduješ na zdravju in obraz ti postane izmučen, izraz oster.

GOSPODAR

Gospodar hiše in obitelji preživlja navadno največ dnevnega časa izven doma. Poklic in borba z življenjem ga ženeta že v zgodnjih urah iz hiše, mu dopuščata opoldne le kratek oddih ter ga zopet zadržujeta do večera v pisarni, v trgovini, v šoli, bolnici ali kjerkoli. In ko se vrne domov, mu je duša še polna skrbi, jeze, nevolje in nervoznosti po konfliktnih in aferah, ki jih je imel preko dneva.

Morda se vrača kot zmagovalec. Ali pa tudi kot premaganec. Morda pa se v kratkem šele odloči, li v borbi ali tekmi dobi ali izgubi. Skratka: nemogoče je gospodarju, da bi se v trenutku, ko prestopa domači prag, vselej popolnoma otresel vsega tega, kar mu polni dušo in srce, kar mu vznemirja živce in mu dela življenje težko.

Modra gospodinja mora to razumeti! Že s prvim pogledom čita na gospodarjevem obrazu, mu je li duša jasna, srce mirno, ali pa sta mračna in skrbi polna. In ona se ravna po tem ter vpliva takoj tudi na deco, da upoštevajo njegovo razpoloženje.

Toda tudi dobro vzgojeni in dostojni gospodar stori svoje. Nikakor ne bo z detajliranim in nervoznim pripovedovanjem o svojih križih in težavah razburil še žene in otrok, toda tudi ne bo molčal kot grob ter vzbujal s tem še večje razburjenosti v obitelji.

Komur žena ni tudi tovariš in prijatelj, ne živi pravega zakonskega življenja. Zaupaj se ženi in vzgojiš si jo za najboljšo, najmočnejšo oporo. V trenutkih, ko si opore najbolj potreben, je ne najdeš nikjer drugje. Zakaj žene vidijo, čutijo in zaslutijo često marsikaj, česar z ostrim svojim moškim pogledom ne opaziš nikoli.

Gospodar si, a žena je gospodinja: le oba skupaj tvorila celoto — vselej in v vsakem primeru. Ako zbolíš, ti bo le ona pravilno stregla in te bo le ona pravilno zastopala; kadar umreš, bo le ona lahko nadaljevala ali vsaj docela razumela, kar si ti začel. Da bo žena tega sposobna, je bila tvoja dolžnost, jo vzgojiti in poučiti. Ako tega ne storiš, nimaš prave, resnične gospodinje, nego imaš morda le kuharico, morda le roditeljico otrok, morda celo le igračo ... V to svrho pa bi se ne bil smel poročiti.

Napačno je stresati na glavo svoje žene izven doma nabrano jezo ter razburjati vso obitelj, ker so ti opravki zunaj raztrgali živce. Še bolj napačno pa je, ako puščaš ženo nepoučeno o svojih ciljih in borbah. Gre le za način, kako ji to poveš in razložiš. Dostojen, zares kulturnen mož si najde zmerom pravičen način sam. Zato ga ne bom učil.

Gospodar naj tudi nikoli ne misli: «Doma mi je vse dovoljeno.» Marsikdo je zunaj popoln kavalir, vzor same uslužnosti, ljubeznivosti in korektnosti, doma pa je oduren nedostojnejš. Tolaži se: «saj me nihče ne vidi!» In prav raz-

brzdanost doma mu je odškodnina za vezi, ki jih mora nositi v družbi.

Taki gospodarji so vzrok, da jim je dom kmalu pekel zanikarnosti, nereda, razburjanja in splošne nezadovoljnosti.

Udobnost je pol življenja. Gotovo. Toda udobnost ne sme postati razuzdanost, zanemarjenost, zanikarnost. Kultura in civilizacija morata veljati tudi med štirimi stenami obitelji.

Občevanje med narodi se je tekom stoletij ugladilo, in stroga angleška in fina francoska pravila glede vedenja v obitelji ne smejo ostati neznana niti slovenskemu narodu. Kar je smel naš praded, tega mi ne smemo delati več.

Včasih se gospodar ni prav nič sramoval, v svojem stanovanju sprejeti gosta v copatah, v dolgi spalni suknji, s čepico na glavi in s pipo v ustih. Tako ne sme dandanes več sprejemati civiliziran gospodar niti svojih najintimnejših prijateljev.

Zato niti doma ne odlagaj ovratnika (mehak je vedno jako udoben) in ovratnice. Ako slučajno nisi oblečen dovolj dobro, naj te gost čaka v sprejemnici doflej, da si oblečeš primerno suknjo in da se obuješ. Golorok se ne kaži nikomur. Sploh ne hodi iz svoje spalnice, dokler nisi tako opravljen, da ne spravljaš v zadrego nikogar.

Gospodar imaš dolžnosti napram ženi, otrokom in poslom. Ako hočeš, da si v zakonu srečen in je žena srečna s teboj, ostani kot zakonec prav tak, kakršen si bil kot mladenič snubač. Morda

ti je osivela glava, se ti je uklonil hrbet, je ugasnil blesk tvojih oči, se je ohladil žar tvoje krvi: tvoje kavalirstvo pa ne sme pobledeti napram ženi do smrti niti za rahlo nijanso. Kot ljubimec se pač nisi prikazal ženi neobrit, neumit, nepočesan, nedostojno oblečen: ne stori torej tega niti kot zakonec, ako nočeš, da ne postaneš ženi — neokusen ... Kot ljubimec si bil vljuden, uslužen, postrežljiv, zabaven, dovtipen: trudi se tudi kot zakonec ostati tak. Potem ti bo žena lahko zvesto vdana in se nikoli ne pokesa, da je zvezala svojo usodo s teboj. Ako pa imaš skrbi in si utrujen, ne reži in ne godrnjaj, nego se zaupaj ženi ter se umakni vsakemu konfliktu.

Daj ženi vsak mesec dovoljno vsoto za gospodinjstvo, da bo lahko izhajala s troški za hrano. Za stanarino in davke skrbi sam. Takisto naročaj kurivo in pijačo sam. Navadi ženo, da ti pravočasno sporoči, kakšne vsote bo potrebovala za obleke, obutev in druge izdatke, da pripraviš denar ali da dogovorno ž njo razdeliš nabave na dva ali več mesecev.

Čisto napačno in za korektnega zakonca nedostojno pa je, dajati ženi za vsak dan sproti in za vsak izdatek posebej vsotico. Tako postopanje je edino opravičljivo v obitelji, ki ima na nesrečo lahkomiselnost ali otroško zapravljivo gospodinjstvo.

Gospodar, ki ima svojo ženo za najboljšega tovariša in prijatelja, skrbi tudi, da ima gospodinja zadostno oddiha in duševnih užitkov. Pri-

vošči ji torej počitnice na letovišču ali na kmetih, kjer nima nobenih skrbi s kuho, šivanjem i. dr., vodi jo od časa do časa na potovanje, jo jemlje s seboj na umetniške prireditve, v gledališče, koncerte, umetniške razstave, na javna predavanja in narodna slavlja, jo jemlje s seboj v družbo, v kavarno ali restavrant ter je sam radosten, ako se mu žena raduje, zabava in morda celo zapleše. Mož duševnega obzorja hoče in mora imeti le ženo, ki ima tudi za lepoto in dobroto odprto dušo in srce, ki je ne le inteligentna, nego tudi čimbolj kultivirana in civilizirana.

Že iz sebičnosti hoče imeti ženo, ki mu je kolikor največ možno po duhu in duši sorodna. Zakaj zakon je podoben vodnjaku, ki se ublati in izsuši, ako mu ne doteka vedno nove vode. Kultura in civilizacija pa sta neusahljiv vrec, ki napaja vsak zakon z novo, svežo vodo in mu ne dopusti, da bi se — posušil in usmradil...

Nesrečna sta zakonca, ki nimata ničesar več skupnega, nego skledo in spalnico, ki sta drug drugemu že stokrat in stokrat prebrana, raztrgana in zamazana knjiga. Srečna pa sta ona, ki znata iz svojega zakona stvoriti knjižnico, kateri priraščajo vedno nove, zanimive, vedno lepše in vedno globlje knjige!

V omikanih zakonih naj se torej goji tudi ljubezen do umetnosti, vede in do raznih koristnih javnih naprav, da se onemogoči vsakemu zakonu preteči in nevarni dolgčas; kjer se bavijo zakonci

z literaturo, umetnostjo, humaniteto in splošnosti hasnovitimi podjetji, izpolnijo krasno tudi najbolj dolge ure. Mož in žena imata potem vedno dovolj snovi, o katerih lahko razpravljata vsak s svojega stališča, in dolgočasila se ne bosta nikoli in razgovarjati se bosta imela vedno o marsičem.

Zakonci spoznajo kmalu drug drugega vrline in nedostatke, simpatije in antipatije. Že najnavadnejša dostojnost zahteva, da vse to drug pri drugem upoštevajo, da s taktom in največjo obzirnostjo skušajo nedostatke odpraviti ter se izogibajo vsakršni osornosti, posmehljivosti, rezavosti ali celo psovanju.

Spodoben in inteligenčen mož ve, da žena o marsikateri reči čisto drugače misli in čuti, kakor on. Tega dejstva naj ne smatra za sovražnost ali neumnost, nego naj ženino mnenje uvažuje po načelu: več oči več vidi in pa po resnici, da žena marsikdaj marsikaj fineje presoja nego sam, ker ima pač ženska navadno nežnejše čustvo in ker vidi njen duh dozdevne malenkosti, ki pa so važne in ki jih moški, na celoto usmerjeni duh tako rad prezre. Iz zgodovine vemo, da so se največji možje radi posvetovali z ženami, navidez brezpomembnimi, in da so prvi svetovni veleumi, umetniki, strategji, znanstveniki i. dr. često črpali moči in ukrepov iz prijateljstva z modrimi, javno zelo skromnimi ženskami...

Moder gospodar se torej ne bo sramoval, posvetovati se z ljubljeno ženo. Kaj je spodobno in

pametno, zve pri nji marsikdaj. Zato mu ni treba postati smešna šlapa.

Zakonci pa naj imajo ločen delokrog v obitelji. Kjer posezata drug drugemu pod roko, ne gre dobro; kjer se vtika gospodar v kuhinjo, otroško in poselsko sobo, je navadno vse narobe. Dognana resnica je, da popolna enakost v mišljenju in temperamentu za srečen zakon ne le ni potrebna, nego da izziva celo dolgčas in medsebojno brezbržnost. Kritika je zmerom koristna. Bolje je, da te presoja žena, nego tujec. Žalostno pa je, kjer je razlika tako popolna, da se mož ne zanima za ženine, a žena ne za moževe interese in simpatije. Vedno in povsod se mora končno poroditi zakonska tragedija ondi, kjer je treba vsega, kar prinaša užitek duši in srcu, iskati izven doma — pri tujih ljudeh...

A niti nesrečni zakonci naj se ne vedejo nedostojno, kulturnega in civiliziranega človeka nevredno. Omikanec je in ostane gentleman celo proti sovražniku, tem bolj mora biti in ostati proti ženski, ki jo je nekdam vroče ljubil in ki mu je rodila otroke! Kdor se torej prepira z ženo v javnosti, vpričo znancev ali celo vpričo svojih uslužbencev, je nespodobnejš. Kdor svojo ženo opravlja, je neotesanec. Ako pa mož svojo ženo vpričo otrok psuje ali celo udari, je ordinarna sirovina. Tak človek ne spada v nobeno boljšo družbo več, kajti kdor je sposoben kruto žaliti ali celo tepsti ženo in mater, je zelo nevaren in

nadejati se smeš, da postane kmalu v tvoji družbi le še nesramnejši.

Omikan mož ni niti smešna šlapa, niti tiran, nego je in ostaja v vsakem primeru kavalir. Kar je mož, to mora biti žena: spoštovan, uvaževan. Kdor pa tvoje žene noče poznati in ceniti, ž njim ne občuj! Kdor govori o ženskih vedno le zaničljivo in podlo, je sam podlec.

Ako hočeš imeti Evropejca dostojno zakonsko življenje, izkušaj torej ustrezati vsaj deseterim zapovedim, ki jih je napisala Azijatka, nežnočutna Japonka v »Newyork Globe«, ki prosi svojega moža:

1. Prosim, vstajaj istočasno z menoj!
2. Ne prepiraj se z menoj, prosim, vpričo otrok in tujcev!
3. Kadar odhajaš za daljši čas, povej mi, prosim, kam greš!
4. Povej mi tudi, prosim, kdaj odideš in kdaj se vrneš!
5. Dovolj mi, prosim, pravico, da te včasih tudi česa prosim!
6. Dajaj mi, prosim, gotov znesek denarja za moje osebne potrebščine!
7. So stvari, ki jih ne moreš izvršiti sam. Ne išči torej pomoči pri drugih!
8. Pred otroki ne stori ničesar, kar bi jim bilo slab vzgled!
9. Dovolj mi, prosim, vsak dan nekoliko časa za čitanje in izobrazovanje!

10. In ne kriči zmerom: «Hej, ti, slišiš —!» kadar kličeš mene, prosim. Jaz sem tvoja žena in za-
služujem si spoštovanje!

In skromna Japonka je povsem pravilno še do-
stavila: «Ne misli si, da sem v svojih željah in
prošnjah pretirana! Prihajajo iz globin srca tvoje
žene, ki te ljubi.»

ŽENA, MATI IN GOSPODINJA

O nji so že napisane debele knjige, a napisanih ni še zmerom preveč. Najlepše, najslajše, najsvetejše, kar občuteva moško srce od začetka človeštva, je napisano v znanstvenih in leposlovnih knjigah učenjakov in pesnikov, je naslikano po najboljših slikarjih, je izklesano po najslavnejših kiparjih, je uglasbeno po najimenitnejših glasbenikih v čast in zahvalo ženi, materi in gospodnji. Zakaj žena je vir življenja, solnce moštva, duša človeštva in srce vsake obitelji.

Mož gospodar je glava hiše, a žena ji je temelj. Resničen je pregovor, da žena tri vogle podpira. Seveda ako je modra, blaga, marljiva in dovolj omikana.

Za dobri ton v hiši je v prvi vrsti odgovorna žena gospodinja; za dobro vzgojo otrok in poslov odgovarja ona, za red, lepoto, okus in srečo vseh članov obitelji deluje in skrbi pred vsem zopet ona. Od dneva njene poroke pa navadno do njene smrti je dobri ženi življenje skoraj nepretrgano žrtvovanje same sebe. In žalostno je, da je še v dvajsetem veku toliko, celo inteligentnih, mož, ki ne uvidevajo in zato ne priznavajo, da so dobre žene, matere in gospodnje za človeško kulturo in napredovanje vsaj toliko zaslužne, kakor smo zaslužni moški. Vsi oni pa, ki so imeli dobre matere in žene, se zavedajo, da imajo vse najboljše v svoji duši in svojem srcu,

v svojem nastopanju in govorjenju predvsem od njih dveh.

Da bi mogli vsi moške o vseh ženah in gospodinjah govoriti tako priznavalno, pa je treba, da bi bile vse vzorne v svoji npravstvenosti ter ustrezajoče vsem zahtevam dobrega tona.

Milanski «Secolo» je objavil sledečih desetero zapovedi ženam:

1. Ljubi svojega moža kakor samo sebe, tudi bolj kakor kogarkoli na svetu, in pomni, da si le moževa, a nikoli ne svojega bližnjika!

2. Zri na moža kakor na najodličnejšega gosta in najdražjega prijatelja!

3. Delaj iz svojega doma možu raj in ne mrači se nikoli; kadar je doma, bodi mila, zgovorna, šaljiva in — včasih ga poljubi!

4. Ne zahtevaj od moža nikoli preveč denarja; v prvi vrsti glej, da imajo vajini otroci vse, kar jim je nujno potrebno. In vzgajaj deco, da bo moralna in štedljiva.

5. Svoje otroke vzdržuj v čistosti ter v telesni in duševni svežosti, da bo imel oče radost nad njimi. Zakaj otroci so blagoslov božji in sreča ter edina radost in uteha roditeljem.

6. Obljubila si pred oltarjem svojemu možu zvestobo in vdanost do smrti, v dobah dobrih in zlih. To obljubo verno izpolnjuj in ostani svojemu možu vdana, čeprav bi ga zapustil ves svet.

7. Napram roditeljem svojega moža, zlasti napram njegovi materi, se vedi spoštljivo in —

včasih zatisni eno oko, včasih celo obe, a ne godrnjaj. Sorodnikom svoje in svojega moža rodbine bodi prijateljski vdana.

8. Ako pride nesreča, ne obupuj in zaupaj v Boga, da se zopet vrne sreča — in svojega moža hrabri ter mu ostani najvdanejše bitje na svetu.

9. Ne zahtevaj od življenja le radosti, nego mirno sprejemaj tudi nezgode in razočaranja, ker so pač delež vsakega človeškega življenja; saj trpljenje očišča, plemeniti dušo in utrjuje v nadeji.

10. Ne pozabi nikoli, da nosiš ime svojega moža; nikoli ga ne skruni, nego se vedi zmerom tako, da te bodo spoštovali in cenili tudi vsi neprijatelji. Ako onečastiš svoje častno ime samo enkrat, ga ne očistiš nikdar več!

Chicaški klerk (uradnik) Cruise, ki je izdajal uradna dovolila za sklepanje zakonov, pa je objavil »Pot k srečnemu zakonskemu življenju«, v kateri govori nevesti:

Ne jezikaj! Moža začne sicer boleti glava.

Ne vzdržuj domačnosti in sebe same v nečistosti in neurejenosti. Ženo presojamo po zunanosti njenega stanovanja.

Ne blebeči o sosedovih stiskah in nerodnostih!

Bodi simpatična! Izogiblji se modnih norosti!

Ne bodi čmerna in svojeglava, ako mož v tvoji prisotnosti izrazi, da mu je všeč kak — tuj lep obraz! Ne hodi v kabare, ako ni moža s teboj. Ne vabi sorodnikov, naj bi stanovali v tvojem domu!

Ne godrnjaj in ne jezi se, ako pride tvoj mož kdaj prepozno k obedu. Smej se vsaj majčkeno!

Za mladega soproga ima klerk Cruise zlasti tele zapovedi:

«Ne bodi skopuh! Vedi se do nje kakor ljubimec! Ne ubijaj ji vsake radosti! Izpremeni ji vsak dan v — meden dan! Ne čakaj, da ti žena umre in ji šele potem prineseš cvetk. Ne vabi v hišo nikogar brez potrebe. Ne pozabi, da ti žena dela prav tako težko, kakor ti, a dosti manje zaslužil! Ne ljubi nje manje nego sebe! Ne misli, da je zanj vse dobro. Ne bodi ž njo grob, sicer te lahko osleparil!»

Lilliam Eichlerova pa piše ženam:

«Žena, bodi k možu prav tako pozorna, kakor si bila k njemu, dokler je bil tvoj ženin! Pozvej najprej, česa si želi on, potem šele, kakšna je želja tvoja!

Neumestno je klicati k vsakemu dogovarjanju s kuharico ali sobarico na pomoč moža. Z možem se ne pogovarjaj vpričo poslov o obiteljskih rečeh! Ljubi svojega moža bolj kakor vsakega drugega na svetu, a svojega bližnjika kakor samo sebe. Mož je glavar rodbine in sramotna žena meče sramoto tudi nanj; nikoli pa ne nasprotno.»

Fr. Ebhardt pa priporoča ženam predvsem:

P o t r p e ž l j i v o s t, krono vseh ženskih vrlin. Ako n. pr. prihaja mož včasih pozno domov k obedu, naj ga žena ne obsuje z ostrimi očitki ali celo s psovkami. Mož je voljan sprejeti ljubeznivo, dasi resno karanje; jezikanje in ,kuhanje

mule' pa ga lahko spravi v resno in dolgo slabo voljo. Zakaj mož v javnosti ni svoboden in marsikdaj iz obzirnosti do drugih ne more biti točno doma. Včasih se vrne mož razkačen in čmeren; uide mu celo ostra beseda, ker je nervozen. Žena naj potrpežljivo presliši neprijetnost in skuša zlepa ugladiti nabrano čelo moževo. Celo lastne težkoče v gospodinjstvu, s šiviljo ali s poslom naj žena zataji in prikrije, da ne spravlja v slabo voljo še moža, ki je itak poln skrbi v življenski borbi. Malo modrosti kaže žena, ki zakrivi, da zunanje ničnosti zakrijejo zakonsko nebo z vihar-nimi oblaki in občutno pokvarijo vladajoči dobri ton v hiši!

Druga glavna vrлина ženâ bodi popustljivost, pravi Ebhardt. Trmasta, svojeglava, ničesar ne uvažujoča žena je največji križ v zakonu. O pravem času umolkniiti je umetnost, ki jo zna vsaka modra žena. Kdor na pravem mestu odneha, navadno na drugem tem več pridobi.

Potrpežljivost in popustljivost sta jamstvo dobrega tona in srečnega razmerja; preprostost, snažnost in red v hiši pa so dokazi, da je gospodinja sposobna žena.

A mi še pristavljamo:

Marsikatera žena meni, da se ji po poroki ni treba več pravilno vesti in oblačiti, da ji je poslej vse dovoljeno in da se zato brez nevarnosti lahko zanemari v obleki, obutvi, v negi telesa in svoji omiki. Ta zmošta se navadno kruto maščuje, a huje na ženi, nego na možu.

Spodobnost in čisto preprosta pamet govorita ženi: Glej, da ostaneš možu mična in lična, kakor si mu bila kot nevesta. Skrivaj in prikrivaj mu vse, kar bi ga razočarjalo ali odbijalo, kar bi žalilo njegov estetični čut in kar bi ga spomnilo, da so — druge lepše, snažnejše, ljubeznivejše, nego si ti!

Zato se spodobna žena goji tem vestneje, oblači in češe tem skrbneje, čim starejša postaja! Kakor dostojna omikanka ne dovoljuje, da bi se ji mož zanemaril, nego z vso energijo vztraja na svoji zahtevi, da ostani tudi starikav ali celo star mož po telesu in duši neizpremenjeno popoln gentleman, prav tako in še v večji meri zahteva vsak spodoben zakonec, da ga žena s svojim nastopanjem in s svojo zunanostjo ne sramoti v javnosti ter da mu je žena doma vzlic sivim lasem in morda že dolgo nič več prožni vitkosti, torej vzlic debelušnosti, še zmerom apetitna sladka ljubical!

Da mora žena, ki je sama redoljubna, skrbeti, da je moževa obleka in njegovo perilo vedno v popolnem redu, kakor ga zahteva bon ton, tega ni treba razprejati. Gotovo pa je, da je prav često moževa zunanost zrcalo — ženinega bon tona.

Mati kot vzgojiteljica otrok je ali blagoslov božji ali prokletstvo in najhujša nesreča. Uspeh njene vzgoje so namreč ali poslušni, vedno spodobni, vsakomur simpatični, ali pa nedostojni, razvajeni, trmast, neposlušni, zanikarni, ves svet žaleči in vznemirjajoči otroci.

Mladim materam veljajo sledeča vzgojna navodila:

1. Ne dopusti nikoli, da bi otrok z jokom ali s trmo kaj od tebe izsilil!

2. Ne odnehaj nikoli v ničemer, kar smatraš za pametno in potrebno!

3. Ne dovoljui, da bi se vedel otrok svoje-glavo, nevljudno ali celo sirovo napram komurkoli! Niti poslov niti beračev niti svojih prijateljev ne sme otrok nikdar zmerjati. Za mizo naj otrok molči in odgovarja le na vprašanja; kadar si česa želi, naj izrazi svojo željo skromno. Zahtevati ne sme nikoli!

4. Ne dovoljui, da bi se tvoj otrok silil v ospredje in odrival druge. Uči ga discipline in strpnosti tudi v igrah s tovariši. Slepāriti ali lagati pa ne sme niti za šalo. Navajaj ga, da govori zmerom istino, čeprav sebi na škodo ali sramoto!

5. Ne dovoljui, da bi se tvoj otrok komurkoli posmehoval, da bi druge parodiral ali karikirāl, najmanje pa starejše ljudi ali celo učitelje!

6. Navajaj ga, da se vede in da govori zmerom tiho in mirno, da ne razbija z vrati ali z igračami, ne dirka po hodnikih in stopnicah, nego si poišče za skakanje, tekanje in kričanje prostor, kjer ni nikomur nadležen!

7. Ne dovoljui, da bi otrok nespodobno ugovarjal, jezikal, uporabljal nizkoīne ali nesramne izraze, se izgovarjal na druge, tožaril, te vedno klical na pomoč, drugim grozil s teboj! Vzgaaj

mu moško značajnost in čut za lastno odgovornost!

8. Ne trpi, da bi otrok trpinčil živali, ubijal žabe ali krte, niti ne mrčesa in ne metuljev, ker vse to ga otopi in stori neusmiljenega. Uči ga, da ne trga rož in trav, da ne lomi vejevja, da ne stopa po zeleneči in cvetoči trati brez tvojega pritrdila! Uči ga, da ljubi v naravi vsako bitje in se zaveda, da je vsako potrebno, da vsako rado živi in čuti!

9. Brigaj se z vso vneto ne le za otroško telo, nego tudi za njegovo dušo! Vzlic vsi ljubezni bodi stroga in predvsem dosledna. Ne dajaj prednosti nobenemu svojih otrok. Vsak otrok je samosvoja cvetka ali drevce. Vzgajati torej ne moreš vseh enako po šabloni. Značaji in sposobnosti so različni.

10. Uči jih ljubezni do bližnjikov, zlasti do nesrečnikov in siromakov. In ne pozabi: v vsem je glavna sila vzgoje — tvoj vzgled!

O gospodinji pa velja vse, kar smo že povedali o gospodarju. Pridružuje se ji le še dolžnost, da vzgaja svoje posle ne le v rednosti, točnosti, snažnosti in spretnosti, nego tudi v spodobnosti napram sebi, vsi obitelji ter napram gostom in vsi okolici.

Tako ni ženinih dolžnosti ne konca ne kraja. Ako hoče — in to mora hoteli vsaka žena in mati! — biti vrla gospodinja, ji je edino uspešna metoda ona, ki jo priporoča večno veljavna staroklasična bajka:

Bila je gospodinja, ki ji je šlo vse narobe. Otroci so ji bili vedno umazani, raztrgani in vsi podivjani, posli so ji bili nemarni ter so ji delali povsod škodo in jezo, mož ji je bil neprestano slabe volje in je vselej urno pobegnil z doma. Nesrečnica se je zatekla k puščavniku in ga je prosila: «Oče, kaj naj storim, da se mi ustanovi v hiši red in mir?» In povedala mu je vse svoje križe.

Puščavnik je izročil ženi leseno skrinjico z besedami: «Nosi to skrinjico vsako jutro od sobe do sobe, v kuhinjo, shrambo, v klet in drvarnico. Tako stori tudi opoldne in zvečer. Čim češče pa to storiš, tem bolje zate. A ne odpri je, ker sicer ti skrinjica ne pomore, in nered v hiši ti bo le še hujši!»

In gospodinja je poslušala ter je nosila skrinjico, kakor ji je velel puščavnik. A čim češče jo jo nosila, tem več nerednosti, zanikarnosti in nemarnosti je opazila. In vse je odpravljala, urejala, gonila posle, preprečevala škodo in nedostojnosti itd.

Hiša se je izpremenila v vzorno. In gospodinja je šla k puščavniku ter se mu zahvalila. Puščavnik pa je skrinjico odprl in bila je — prazna.

Bajka pa svetuje: Gospodinja, nadziraj vse in bodi vsak čas povsod, zmerom ondi, kjer te nihče ne pričakuje, vidi vse, sliši vse: pa boš srečna in s teboj vred vsi tvoji dragi!

OTROCI

Tudi otroci spadajo v knjigo, ki govori o spodobnosti. Po otrokih sklepajo ljudje o roditeljih, zakaj — pravijo — jabolko ne pade daleč od drevesa.

Čim preje začneš z vzgojo, čim preje učiš otroka, kaj sme, česa ne sme, kaj je spodobno in kaj je nespodobno, tem hitreje vzgojiš iz otroka vsemu svetu simpatičnega človeka. Lepo vedenje, čedna obleka, miren nastop, gladka govorica odpira vsa vrata in vodi varno preko vseh zaprek. Neroden, neotesan in oduren mlad človek pa si zapira sam vse duri ter kupiči ovire pred lastnim korakom.

Ako bi se te resnice zavedali roditelji in učitelji, bi polagali mnogo, mnogo večjo pažnjo na odgajanje dece k lepemu vedenju. In predvsem: sami bi dajali deci lepši vzgled!

Otrok se najprej uči po tem, kar vidi in sliši. Ako se mu roditelji in učitelji vedejo korektno, jih bo posnemal v korektnosti, ako jih sliši govoriti lepo, vljudno, pravilno, jih bo točno posnemal tudi v tem. V nasprotnem primeru pa bo otrok le še zanikarnejši in sirovejši.

Vadi torej otroka od prvega leta poslušnosti in reda, a imej tudi sam popoln red. Navadi ga, da pojde točno ob določeni uri jest in spat ter ne odnehaj za nobeno ceno.

Ne dajaj mu niti v prvih mesecih cuclja, ne ziblji ga, niti ne prenašaj, nego ga položi v postelj

in — otrok zaspi. Nikar naj se ti otročiček ne smili! Ako je v suhem in sit, mu ni hudega. Naj kriči! Ko vidi, da mu krik ne pomaga, se odvadi takoj kričanja in vekanja. Ako pa se ti zasmili in odnehaš, pride hitro čas, ko otrok ne bo imel nikakega usmiljenja s teboj ter te bo trpinčil tako, da se boš smilila sami sebi!

Najvažnejši meseci za vzgojo dojenčka so prvi. Ako si trdna in neizprosna spočetka, si vzgojiš vzorno dete.

Ako pa je njegov jok bolesten in le količkaj zaslutiš, da bi utegnili biti otrok bolan, ga nesi k zdravniku. Pomiri te in ti da navodil. Poslušaj ga in stori vse, kar ti veli. Prav je, ako neseš dete vsaka dva meseca v zdravniški pregled: stehla ti ga, ti nasvetuje glede hrane, opazuje ga z vseh strani ... Potem boš mirna.

Toda v vzgoji ne odnehaj! Ko začenja otrok izgovarjati prve besede, mu jih dosledno popravljalaj. Otrok seveda pači besede in jih zvrča. Ti pa ga ne posnemaj, nego izgovarjaj vsako besedo pravilno in popolnoma. Le tako se nauči otrok polagoma lepe govorice.

Ko začenja otrok hoditi, često zviška sede ali celo pade. Ne zakriči pri tem, ne dvigaj ga in ga ne pomiluj. Delaj se, kakor da padca nisi opazila ali pa mirno reci: «Vstani! Le pokoncil!»

In otrok se odvadi jokati in kričati ob vsakem spotiklaju ter sam vstane in gre dalje.

Tudi ne bij po stvari, ob katero se je otrok udaril. Otrok se sicer navadi, da začne tolči ne

le vsake reči, nego tudi vsakega človeka, ki mu ni všeč. In ne zmerjaj nobene stvari, niti človeka s «Ti, ti grdi —!» ker sicer se ti otrok navadi groziti in psovati, tudi kadar je bil po pravici kaznovan.

Zgodaj navajaj otroka vode in kopanja. Še čisto majhno dete se hitro navadi, da z užitkom brazda po vodi in ga je celo težko vzeti iz kopeli, ki se čuti v nji ves srečen. Kajpada ga ne puščaj v vodi dalje, nego 10 do 15 minut, da se ne prehladi. Koplje pa naj se otrok vsak dan ali vsaj vsak teden parkrat. Pri kopanju otroka namili z mehkim milom, ki mu ne grize polti, po vsem telesu, torej tudi po glavi. Otrok se navadi kopanja v mlačni in sčasoma v mrzli vodi tako, da se bo rad kopal tudi kot odrasel človek vse življenje. S tem pa bo ustrezal tudi eni glavnih zahtev dostojnosti: da bo še kot starec ali starka čist in prikupen.

Otroci se kmalu zavedajo, da so manje nadzorovani, kadar je poseť v hiši. In dovoljujejo si marsikaj, česar bi drugače ne storili. Pri takih prilikah pa se pokaže najjasneje, vlada li v vzgoji pravi ton in prava resnoba.

Spodobni roditелji ne karajo otrok vpričo gostov, še manje pa jih psujejo ali celo pretepajo. To bi bil hud greh proti dostojnosti, a tudi proti otroškemu značaju. Kazni vedno potarejo otroško dušo; zato kaznuj kolikor možno redkokdaj in le po zasluženju. Nikoli se ne prenagli, ker krivične kazni nežnočuten otrok ne preboli do

smrti. Jezikavost in trmo pa izbij otroku zgodaj in če ne gre drugače, ju zlomi s palico! Toda nikoli ne kaznuj otrok vpričo tujcev, ker se čutijo inace otroci ponižane in za vselej izključene iz družbe. Često so roditelji prizadeli s tem otroški duši rano, ki se zlepa ne zaceli!

Ako je torej otrok vpričo gostov nedostojen, ga značilno poglej in mu daj razumeti, da je grešil. Ako še to ne pomaga, pozvoni služkinji, da otroka odvede, ali pa ga sam pošlji v drugo sobo. Pokoriti se ti mora otrok brezpogojno. Seveda mu moraš privzgojiti, da razume tvoj svarilni pogled in tvojo besedo takoj in ti ni treba šele vpričo gosta otroku razlagati svojo nevoljo.

Prav tako nedostojno pa je nasprotje kaznovanja: ljubkanje otrok in baharjenje ž njimi vpričo gostov. Skoraj vsaka mati smatra svoje dete za najlepše, najmodrejše, najbolj prebrisan in vseh umetnosti sposobno. To je pač njena pravica, izvirajoča iz ljubezni, ki je razumljiva in vsega spoštovanja vredna.

Toda vsaka mati se moti, ako misli, da se mora vsakdo zanimati za lepote in talente njenih otrok. Kaj vse otroci na pobudo svojih majk blebetajo, kako se otroci razkazujejo kot deklamatorji, pevci, igralci itd., je neverjetno. Matere so pri tem navdušene, gostu pa je mučno in zoprno.

Zlasti nedostojno je, ako matere svoje otroke vpričo gostov hvalisajo, kako so lepi, kako krasne laske imajo, kako so pridkani in pametni. Matere vzbujajo s tem v otrokih le ničemurnost,

domišljavost in ošabnost, ki se kesneje v šoli navadno izkaže kot zelo neutemeljena.

Sploh grešiš proti dobremu tonu, ako dopuščaš, da se vsiljujejo otroci v družbi v ospredje, da se udeležujejo pogovorov in so središče vsega razgovora tekom poseta. Matere in sorodniki tak greh pač radi odpuščajo, tuj gost ali oddaljen znanec pa bo videl v takem vsiljevanju otrok le slabo vzgojo in nedostojno preziranje svoje osebe, ki je potisnjena v kot. Otrok naj vpričo poseta molči in odgovarja jasno le, kadar je vprašan. Najbolje pa je, da otrok čim preje odide iz sobe, ker poset inace ne more govoriti svobodno ali pa sliši otrok stvari, ki mu niso nič mari ali ga celo kvarijo.

Zlasti je dostojno, da otroke odpraviš iz sobe, ako hočeš gostu tudi postreči. Zopet je namreč gostu silno mučno gledati otroka, ki izteza roke ali bulji oči po jedeh in pijači na mizi. Nevzgojen otrok celo zahteva, da mu strežeš in se gosta nič ne sramuje v svoji ješčnosti...

Kadar začne zahajati otrok v šolo, ga mati nadziraj pri učenju ter mu pomagaj. Vzgajaj ga zopet k redu in točnosti, zlasti pa k čistosti. O učitelju govori vedno spoštljivo ter se vsako šolsko leto vsaj parkrat pogovori z učiteljico ali učiteljem glede sposobnosti svojega otroka. Kjer sta učitelj in oče, učiteljica in mati v osebni zaupni zvezi, dosega otrok dobre uspehe.

V šoli prihaja otrok v družbo z najrazličnejšimi tovariši. Pazi, s kom tvoj otrok posebno rad

občuje! Pripeti se, da prinese otrok domov grde izraze, psovke i. dr. Pozvedi, odkod jih ima, takoj opozori učitelja ter razloži otroku nedostojnost njegove govorice. S tem zataraš škodo v kali.

Navajaj otroka od zgodnje dobe vljudnosti in lepega vedenja. Otrok naj se navadi, da pozdravlja, kadar odhaja iz hiše in kadar se vrača domov; nauči ga, da ti zjutraj, ko te prvič zagleda, vošči dobro jutro, in zvečer, kadar odhaja spat, lahko noč. Ako te sreča na cesti, naj se ti sin odkrije ter polglasno lepo pozdravi. Takisto pozdravljaj hčerka svoje roditelje z nagnjenjem glave in s pozdravom. In navajaj ju, da pozdravljata tako vse sorodnike in hišne prijatelje ter učitelja.

Navajaj dalje otroke, da nikomur — niti roditeljem — ne odgovarjajo s kratkim «da» in z «ne» in da ne vprašujejo «kaj?» — nego naj govore vedno: «da, mama,» «ne, papa,» «kaj želite, gospodična?» — «ne vem, gospod» ...

Navajaj jih, da ne kličejo nikogar z «vi», nego vedno s polnim naslovom ali vsaj z «gospodom» ali «gospo» ...

Uči jih tudi, da vselej vstanejo, kadar prihaja ali odhaja gost, da ne stopajo nikoli p r e d teboj ali p r e d gostom skozi vrata, nego vedno z a njim ..., da so pri razdeljevanju jedil (na obedu ali večerji) vedno zadnji, ne pa prvi. Zlasti kadar je na obedu ali na večerji gost, čeprav sorodnik, ded ali babica, naj vedo dobrovzgojeni otroci, da je prvi gost, drugi so roditelji, tretji odraslejši

otroci in šele zadnji najmlajši otroci. In otroci naj molče mirno jedo ter izražajo svoje želje vedno polglasno, nikakor pa ne kričavo.

Zlasti morajo roditelji paziti na vedenje svojih otrok na deželi, v letoviščih, po javnih gostilnah in kavarnah. Tu se najčešče pokaže, da so otroci ali dobro ali slabo vzgojeni, gostje pa hitro opazijo, imajo li opraviti z obitelji dobrega ali slabega tona ...

Zgodaj navajaj otroke, da se sami oblačijo, obuvajo, umivajo in češejo. Seveda jih pri tem nadzoruj in opozarjaj na nedostatke. Matere, ki preveč strežejo svojim otrokom, jih razvadijo in pokvarijo, da si otroci niti kot odrasli ne znajo pomagati brez tuje pomoči. Vzgaaj jim čut za čisto in popolnoma urejeno obleko in obutev ter ne dovoljuj, da bi hodili iz sobe neumiti, nepočesani, neokrtičeni. Ne delaj iz otrok ničemurno načičkanih lutk, toda skrbi, da so čedno in pravilno opravljeni. To jim potem ostane za vse življenje.

Po šoli, po telovadbi ali igri na prostem naj se otroci vselej umijejo in skrbno očistijo, preden sedejo za mizo k jedi ali učenju. Navajaj jih, da znajo spretno uporabljati žepni robec, ki ne more biti vedno snežnobel, a ne sme biti nikoli kakor zamazana cunjica. Da prsti ne spadajo na ali celo v nos, v uho in v lase, jim moraš povedati. Zlasti pa jih odvadi, da bi si grizli nohte ali pa da bi imeli nohte dolge kot kremplje, po vrhu pa še polne prahu ali blata. Navajaj jih torej

čim prej, da si negujejo nohte, predvsem na rokah, pa tudi na nogah.

Vse to so zunanosti, ki spadajo v vzgojo k spodobnosti. Mnogo važnejša je vzgoja notranjosti, srca, duše in duha, skratka — značaja.

Tudi notranje vzgajaj torej otroka za spodobnega moža ali ženo. Uči ga resnicoljubnosti, da bo moško priznaval svoje grehe ter rajši prestajal kazni, nego bi nedostojno lagal! Uči ga odkritosrčnosti, da ne postane hinavec, uči ga dobrosrčnosti napram ljudem, živalim in rastlinam, uči ga štedljivosti, da se navadi radosti iz prištedenega denarja ali tvarine, uči ga ljubeznivosti in prijaznosti napram vsakomur, torej tudi napram najbednejšim, uči ga spoštovanja do starcev in stark ter ljubezni do lepote v naravi, v glasbi, knjigi in vsaki umetnosti.

Vzgajaj svoje deťe za vedro biľje jasne duše in mehkega srca, ki bo vselej začutilo, kaj je dobro, kaj slabo, kaj grdo, kaj lepo, kaj dostojno in kaj nespodobno!

POGLAVJE O TAŠČAH

Bili smo resnično v dvomu, naj li naslovu tegale poglavja pristavimo tudi tate. Po temeljitem razmišljanju pa smo mnenja, da tega ni treba, kajti tati so večinoma stari dobričine, ki so v splošnem znosni in poučevanja skoro ne potrebujejo. Ali o taščah kar rojé posrečeni in manje posrečeni dovtipi in satire! In dvoma ni, da v njih resnice mnogo tiči.

To seveda ne pomenja, da tu o tatih sploh ne izpregovorimo, zakaj zeti in snahe morajo tate in tašče ceniti enako in prav tako, kakor svoje roditelje. Niti tati, niti tašče pa se nimajo vpletati v novo mlado domačnost in zlasti tašče se morajo neprestano zavedati, da so s poroko popolnoma prepustile svojo hčer njenemu možu, ki ž njo gotovo najbolje misli, dasi je bil morda prav do poroke «tuj človek».

Tata in tašča kličemo «papa» in «mama»; ko pridejo vnučki, tudi «dedek» in «babica»; nikoli pa ne «gospod» in «gospa».

A zdaj k nesrečnim pritožbam proti taščam in zaupno besedico k njim:

Puščajte svoje oženjene in omožene otroke na miru in imele boste tudi same mir. Ne vlikajte se jim v reči, ki jih otroka uredita brez vas in čakajte, da pride ta sama k vam po svet. Ako pa se pride hči pritožiti, da je mož prav nič ne sili jesti in da ne pije več iz iste čaše kakor v prvih

dveh mesecih, primite hčerko lepo pod pazduho in jo mirno spremite ven skozi vrata z resnim opominom, naj s takimi in enakimi bedastostmi nikdar več ne prihaja k vam ter naj se kar brž, brž vrne tja, kjer ji je edino pravo mesto. Taščam ni nič prijetnejšega, nego take vrste pritožbe, in to je vseh prepиров in nesreč začetek. Toda tašča nima pravice, igrati angela miru, tem manje, ker ji angelski značaj ni dan od prirode.

Za vsakogar imamo deset zapovedi, zato tudi za tašče, a doslej le od snah, dasi bi jih preje pričakovali od zetov. Neka Angležinja, ki je bila prisiljena živeti velik del leta s svojo taščo, je sestavila svoje izkušnje v sledeče pouke in migljaje:

1. Tašča! ne bodi ljubosumna, ker tvoj sin ljubi mene in ker jaz ljubim tvojega sina. Zato ker ljubi mene, ni treba, da ima tebe manje rad. Ne pozablaj, da sta ti dve ljubezni različni.

2. Ne pravi mu, da sem dovolj sposobna, da bi mu lahko nudila vso udobnost. Morda si ga ti s svojo skrbljivostjo mučila bolj, nego ga mučim jaz s svojo dozdevno brezbržnostjo.

3. Ne ponavljaj in ne zagotavlaj neprestano, da bi bilo vse bolje, ako bi ti vodila gospodinjstvo! Delam, kolikor morem, in se rajši učim od življenja, nego od teorije.

4. Ne pravi, kakšne partije bi bil lahko napravil tvoj sin! Ponosna sem, da je izbral mene in ne kazi vedno znova moje sreče!

5. Niti z nedolžnimi rečmi naju ne odčujuj ter ne sej neprijateljstva med naju! Nasprotno, zvišuj harmonijo v naši domačnosti.

6. Ne pripoveduj mi o grehih svojega sina; — dasi ga ljubim, nisem slepa!

7. Ne govori o obiteljskih rečeh, dokler je prisotna služkinja.

8. Bodi napram meni odkrita in iskrena. Kakor se v gozd kliče, tako iz gozda odmeva.

9. Ne govori, da izdajam za svoje obleke preveč denarja. Tvoj sin me rad vidi lepo oblečeno in jaz se krasim njemu v čast.

10. Ne opominjaj me neprestano k štedljivosti. Pobrigava se sama, da izhajava s svojimi prejemki.

V svoji «Družabni vzgoji» piše gospa Marija Laudova:

«Dovtipe o zlih taščah delajo večinoma ljudje, ki jim ne pride nič boljšega na misel. Hudobna tašča bi bila hudobnica, čeprav bi ne bila tašča, prav tako kakor ostaja dobra žena dobra, dasi se ji je sin oženil ali hči omožila.»

To je sicer prav lepo in bi moglo biti tudi resnično; toda ta dama ni bila nikoli v moževi koži, še manje v zetovi...

Vse to je napisal o taščah Edgar Th. Havranek v svoji češki knjigi «Pravila družabnega vedenja».

Mi hočemo biti objektivnejši in konstatirati, da so si zlih tašč često krivi zetje sami, ker se vedejo napram njim ali napram ženam nedostojno

in gentlemana nevredno. Kjer zet kavalirsko upošteva materinske pravice, ki ne ugasnejo do smrti, ne more biti konfliktov s srčno dobro in za mladi zakonski par skrbno taščo. Omikanec vedno uvaža, da so stari ljudje ustaljenih načel, morda zastarelih, celo čudaških, a iz spodobnosti in spoštovanja do starosti se jim ne bo rogal in jih žaljivo odbijal. Omikanec tudi na bedarije, ki jih izusti tašča, vsaj galantno molči, saj se zaveda, da je njen namen najboljši. Pa tudi snaha, ki je resnična dama, ne bo zamerila taščine kritike, ako je izražena dostojno in ako izvira iz želje koristiti. Seveda je občutljivost snah često prevelika, a tudi razumljiva, ako tašča vsako jed obsodi, vsako obleko zgraja, vsak korak osumi itd. Tašča, ki si domišlja, da zna vse bolje in da ukrepa vse pametneje, nego snaha, je velik križ. Pa četudi res vse zna in vse bolje razume, to ni prav nič čudno, saj ima tašča veliko življensko prakso, snaha pa nima skoraj še nobene ali vsaj mnogo manjšo. Modra snaha bo nauke in migljaje svoje tašče rada upoštevala ali pa jih bo brez jezikanja in pričkanja mirno prezrla. Seveda odklanjala jih bo le, ako se je poprej prepričala, da taščini nauki niso dobri in praktični. Ako jih zameša iz gole kljubovalnosti, češ «kaj bo stara komandiralala!» — škoduje pač le sama sebi.

Tašče naj svojih nasvetov in naukov ne vsiljuje, nego naj jih podajajo v taktni obliki. Zetje in snahe pa naj te nasvete ali taktno sprejemajo

ali taktno odklanjajo. Med taktnimi ljudmi ne more nastati razkol. Res je, da je mnogo zlobnih, škodoželjnih in spletkarskih tašč. So tašče, ki mladi snahi iz zlobe nikdar ne svetujejo, potem pa se snahi rogajo in jo možu slikajo kot nevednico ali nerodnico. Nesreča je, ako mož ni objektiven! Za vsak zakon je najbolje, ako ne živi v hiši nobena tašča...

Pisec teh vrst ima vzorno taščo. Zato lahko spodobno ugotavlja, da se dela taščam krivica, ako se presoja vse po nekaterih hudobnicah brez takta in manire...

POSILI IN GOSPODARJI

Spodobni gospodarji si žele le spodobnih poslov. Zato ne bo odveč, ako povemo, kakšen gospodar in kakšen posel je po pravilih Bon tona zares spodoben.

Najvažnejši trenotek za njuno bodoče razmerje je njun prvi sestanek. Posle si iščimo bodisi po koncesioniranih posredovalnicah, bodisi potem zasebnega pozvedovanja. Kdor je bil kdaj v taki posredovalnici, je videl, kako sede po stolih ženske razne starosti in zunanosti ter čakajo, kdo jih vzame v službo. Človeku finega čustvovanja je pri tem zelo mučno. Saj se mu zdi, kakor bi hodil po suženjskem trgu. In prav lahko si predstavlja, koliko mučneje je revam brezposelnicam, ki jih ogledujejo gospodarji in gospodinje kakor nezaupni kupci sumljivo robo.

Takrat mora gospodinja ali gospodar dokazati svoj prirojeni takt in pridobljeno omiko, obenem pa ne sme izgubiti ostrości svoje kritičnosti. Treba jima je, da sta dovršena psihologa. Manje mučen je položaj za obe strani, ako se vrši sestanek doma, bodisi pri gospodarju ali pri poslu. Takrat ima sestanek vsaj navidezno značaj poseta in razgovor je obema lažji.

Kako je najemati posle, da se ne opečeš, je težko svetovati. Morda je najvarneje postopati takole: Najprej preglej poselsko knjižico, ugotovi, koliko je star, odkod je, koliko let že službuje, prečitaj vsa izpričevala, ki so vpisana, in

pazi zlasti na dobo, katero je posel prebil pri posameznem gospodarju. Posel, ki menja vsak čas svoje mesto, je zelo sumljiv. Toda nihi posel, ki je bil več let v isti hiši, ni vedno dobro uporaben. Zakaj mogoče je ostal le zaradi popolne apatičnosti, lenobe ali popolne nekritičnosti dotične gospodinje ter je pri nji v svoji sposobnosti le propadel. Dobro je torej, da se poučiš o gospodinjski vrednosti, resnosti in moralni ceni dotične gospodinje, potem ti bo dolgo vztrajanje poslovo pri nji ali priporočilo ali pa svarilo. Zanesljivo je pravilno izpraševanje posla. Vprašaj ga, koliko šolskih razredov ima, kaj zna, česa ne zna, kaj ga posebno veseli in zakaj hoče v novo službo. Govori ž njim mirno, vljudno, a pozorno ga glej v oči in poslušaj! Ako si dober psiholog, ti en sam stavek odkrije istino in zveš, ali imaš pred seboj dostojno, pošteno in marljivo bitje ali pa hinavsko, hudobno in leno osebo.

Posel, ki «vse zna» in vse ve, ki se hvalisa brez sramu, a zajedljivo obdolžuje krivičnosti in nehvaležnosti svoje bivše gospodinje, ne zna ničesar in je gotovo zelo nesposoben. Kakor zdaj opravlja in kleveča druge, bo kmalu obrekoval tebe. Posel pa, ki govori skromno in odkritosrčno priznava, česa še ne zna ali da sploh nima vaje, a izraža željo se učiti, je bržčas značajan in priporočljiv.

Iz zapravljivih, lahkomiselnih hiš, kjer milostiva vse dopoldne poležava, popoldne leta le po posejih, zvečer poseda po kavarnah, a ponoči

veseljači, nikdar ne jemlji posla. A prav tako ne jemlji posla iz znane zanikarne, nečedne, sirove ali preveč bedne obitelji. Tak posel je bržčas tudi zanikarn, osoren, odurnega vedenja in v delu skrajno površen. Lahko se o poslu poučiš tudi pri njegovih prejšnjih gospodinjah. Ker pa so včasih tudi gospodinja lažnivo maščevalne, se na te informacije ne smeš zanašati. Bolje je pozvedovanje po okoliših. Načelno pa dostojna gospodinja nikomur ne jemlje posla s tem, da ga preplača ali da mu obeta večjo svobodo, lepše ravnanje ali kakršnekoli ugodnosti. Posel, ki ima dovolj inteligence, je napram takim verižnicam skrajno nezaupen in oprezen. Take licitatorke navadno od posla uprav nemogoče stvari zahtevajo, se same za nič ne brigajo, so hitro nad poslom razočarane ter ga neusmiljeno kar nenadoma odslove.

Zato naj si tudi posel, ki išče službo, dobro ogleda gospodinja ali gospodarja, naj dobro posluša njegovo kritiko prejšnjih poslov in zlasti naj pazi, ga li ne izprašuje obiteljskih tajnosti po hišah. Gospodinja, ki vse obeta in sladkobno nagovarja, je prav tako sumljiva, kakor posel, ki »vse zna«. Kdor se pri pogajanjih glede plače prička za vsak dinar, je skop in bržčas poslu niti dovolj hrane ne privoščuje. Posel naj pozve, koliko svobodnega časa bo imel v službi, kje bo stanoval, ali bo imel na razpolago prav tako razsvetljavo kakor obitelj, ali mu bodo dajali posebno hrano ali isto, kakršno imajo vsi člani

družine, ali so v hiši majhni ali odrasli otroci itd. In glavno: posel, vedi, da ni vse zlato, kar se svetli! Bahači so navadno najbolj umazani in malenkostni.

Takoj pri svojem vstopu v službo naj posel vpraša gospodinjo po njenih posebnih željah glede vedenja v hiši in izven hiše. Ponekod je navada, da ogovarja družina gospodinjo z «milo-stiva», drugod samo z «gospa». Gospodarja treba ogovarjati vedno z naslovom, ki mu gre po nje-govi službi, oziroma po opraviu, ki ga vrši, ako ne želi gospodinja drugače. N. pr.: «gospod pro-fesor», «gospod svetnik», «gospod tovarnar»... — Večinoma gospoda ne mara, da bi posel potrkal, preden vstopi v sobo; po nekaterih hišah pa je vendarle ta običaj. Vsekakor je umestno, da služkinja ali sluga na vrata spalnice potrka, preden vstopi.

Sicer pa: ako posel v kateremkoli primeru ne ve, kako se mu je vesti do kogarkoli v hiši ali izven hiše, kako naj naredi to ali ono, naj se z vljudnim vprašanjem obrne na gospodinjo, ki ga gotovo rada pouči.

Vsak poklic in vsak stan v človeški družbi ima svoje posebne dolžnosti. Te stanovske dolžnosti mora dobro poznati vsakdo, ki se hoče posvetiti dotičnemu poklicu.

Dolžnost gospodinje je, da vodi in oskrbuje gospodinjstvo ter nadzoruje hišo. Ker pa navadno ne zmore vsega sama, si vzame pomočnice in služkinje, ki imajo v prav mnogih ozirih iste

dolžnosti, kakor jih ima gospodinja. Zato je pač velike važnosti, da se priuče dekleta, ki hočejo služiti, čimprej vsega, kar je treba znati v gospodinjstvu.

Dekle, ki pride s kmetov, je neizkušeno in nezobrazeno, nevedno in nesamosojno; vse ji je tuje, novo. Toda če ima dovolj dobre volje, ako je pridna in poslušna ter ima vedno odprte oči in ušesa za vse okoli sebe, se dekle hitro izobrazuje v svojih poslih; hkratu se ji bistri tudi duh.

Ko je posel sprejel službo, je vstopil tudi v krog nove rodbine. Prevzel je celo vrsto novih dolžnosti, ki naj jih izpolnjuje dobrovoljno in zvesto. Stori naj raje nekoliko preveč kakor premalo, saj se mu to navadno izplača. Saj priden, vesten, uren, pošten in samostojen posel je biser, ki se zanj gospodinje in gospodarji kar tepejo.

Z ozirom na svojo službo pomni posel predvsem:

Ne trati svojega časa in moči s postajanjem, klepetanjem, z malomarnim, počasnim in površnim delom! Opravi vsak posel vestno, natančno in o pravem času, naj se ti poljubi ali ne!

Delaj pridno in zvesto, pa naj te kdo nadzoruje ali ne. A ne delaj samo z rokami, nego tudi z glavo. To se pravi: delaj premišljeno, po načrtu, po vrsti, da ne tratiš po nepotrebnem svojih moči in svojega časa. Marsikaj se dá mimogrede in sproti narediti, ako nisi pozabljiva in brez glave.

So deklet, ki letajo iz kota v nasprotni kot, sproti mažejo, kar so pravkar počedile, in niso nikoli gotove.

Delaj veselo! Veselje nam lajša trud in pospešuje delo, nevolja in jeza pa ga obtežujeta in kazita. Bodi potrpežljiva! Vsak stan ima svoje križe in težave, in delati vedno po volji drugih, kar mora velika večina gospodov in služabnikov, čestokrat res ni prijetno. Toda, posel, pomisli, da nimaš drugih skrbi, kakor izvrševati naloženo delo, dočim ima ta gospodar in gospodinja morda skrbi, o katerih se ti niti ne sanja.

Bodi štedljiva! Varuj vsako reč v hiši, kakor da je tvoja. Šteti po možnosti pri kuhanju, kurjavi, pri luči ter sploh povsod, kjer moreš. Če ravnaš tako, te bodo povsod radi imeli, in ko postaneš kdaj samostojna gospodinja ali samostojen gospodar, ti bo življenje lahko.

Bodi skromna in tiha! Jezične in opravljive služkinje se povsod boje. Ne vlikaj se v rodbinske razmere, ne prisluškuj! Tajnosti hiše naj ti bodo sveče in ne raznašaj jih po trgu. Vsak pometaj pred svojim pragom!

Ne kriči po hiši, ne vihraj in ne butaj okoli sebe! Ne loputaj z vrati, marveč jih zapiraj tiho in previdno; ne premetavaj posode, kakor da imaš žoge v rokah. Ne prerivaj glasno stolov in drugega pohištva, nego ga prestavljaj z obema rokama! Vsaj zjutraj in zvečer ne hodi po stanovanju v trdih, morda celo okovanih in škripajočih čevljih; obuj si mehke domače čevlje.

Bodi tudi pri nečednem delu, n. pr. pri pomivanju sajaste in masne posode in tal tako napravljena, da lahko urno odložiš zamazani predpasnik ali še vrhnje krilo ter stopiš čedna pred kogarkoli.

Ko zjutraj vstaneš, se takoj umij in počesi, še preden si prijela kako kuhinjsko stvar v roke. Ko opraviš to in se čedno, dasi skromno in svojemu poslu primerno oblečeš, greš šele lahko na delo. Roke si pri delu, zlasti pri kuhi, pogosto umij ter vedno do suhega obriši, da ti ne razpokajo. Umazanih rok si ne briši v kuhinjsko brisačo. — Ne zamenjavaj svoje ročne brisače s cunjami za brisanje posode, kozarcev, loncev, prahu, svetilk i. dr. Isto tako je brisanje krožnikov, žlic, vilic ali miz s predpasnikom nedopustno, ker je neokusno in naravnost ostudno.

Zvečer po končanem delu naj se posel umije in naj ne hodi z umazanimi rokami in nogami v posteljo. Po možnosti naj se tudi vsaj po enkrat na teden skoplje.

Pomni, da ima vsaka stvar v hiši svoje, natančno določeno mesto. Pospravljati se pravi v prvi vrsti: odnašati vse predmete na odkazane jim prostore.

Tudi ni dovolj, da čediš, pomivaš in čistiš vedno nanovo; bolje je strogo paziti, da se predmeti, n. pr. klopi, mize, tla ne zamažejo po nepotrebnem.

Glede poštenosti bodi posel nad vse natančen ter naj ne daje gospodinji niti v ničn

malenkostih povoda, da bi mu ne mogla zaupati. Polagaj torej točno računel!

Ako je posel kaj poškodoval ali razbil, naj ne skriva dotičnih predmetov, nego naj se pri gospodinji čimprej opraviči. Saj jo s takim vedenjem tudi navadno razoroži, da se ne more togotiti. Seveda mora služkinja skrbno paziti, da se taki primeri ne ponavljajo prepogosto.

Bodi strogo r e s n i c o l j u b n a ! Saj ni vredno, da zaradi neumnih, malih laži za vedno izgubiš zaupanje gospodarja ali gospodinje.

Če je v službi več poslov, naj ne zvrčajo dela drug na drugega, marveč naj vsak natančno izpolnjuje svoje dolžnosti, vsi pa naj bodo uslužni drug do drugega in naj se podpirajo med seboj. Tožarjenje sramoti obe strani.

Do svoje gospodinje bodi posel vedno vljuden, prijazen in postrežljiv. Ako je padlo kakemu članu rodbine kaj na tla, naj hitro pristopi in dotično stvar pobere.

Zjutraj naj služkinja pozdravi vsakogar z «Dobro jutro», zvečer pa naj se posloví s prijaznim «Lahko noč!» Ako gospodar, gospodinja ali kdo izmed domačih odhaja z doma, naj se služkinja takisto posloví s «Klanjam sel!» ali «Zbogom!», kakor je pač v dotični hiši navada. In kadar se kdo vrača, treba zopet pozdraviti s «Klanjam sel!» ali «Dober dan!»

Ako gospodinja ali kdo drugi v hiši poslu kaj naroči, naj odgovori s «Prosim!» — «Dobro!» — «Da, milostiva!» — «Da, gospod profesor!» —

S tem pove tudi, da je naročilo slišal in ga razumel.

Če kdo pokliče, ne sme služkinja kričati iz kuhinje v sobo ali narobe. Reče naj takoj: «Dà, prosim!» potem naj hitro pristopi.

Kadar govori služkinja o hčerah, sinovih ali sorodnikih svoje gospode, naj da vsakomur naslov, ki mu pripada: «Gospodična Angela je bila tukaj,» — «Gospod Milan je vprašal . . .» — «Gospod doktor Mlakar je dejal . . .» itd., nikoli pa ne: «Angela je bila tukaj,» — «Milan je vprašal,» — «Mlakar je dejal . . .»

Ako pošlje gospa ali kdo drugi v hiši služkinjo k tuji gospodi, tedaj si pred vrati stanovanja dobro obriše čevlje, pozvoni ali potrka. V stanovanju lepo pozdravi, in zroč gospej naravnost v obraz, pove razločno, kar ji je bilo naročeno. N. pr.: «Klanjam se! Gospa Kolarjeva prosi, da se, milostiva, potrudite popoldne k nji.» Potem počaka na odgovor, zopet pozdravi in odide.

Ako pride kdo v posete, posel vljudno pozdravi ter mu odpre vrata v predsobo. Če posestnik ni oddal vizitke, ga vpraša: «Prosim, koga smem javiti?» Ali: «Prosim za cenjeno ime . . .»

Vizitko nese posel na mali kovinasti tasi ali krožniku v sobo gospodarju ali gospodinji, komur je pač namenjen poseť, oziroma javi ime obiskovalca z naslovom vred, n. pr.: «Milostiva, gospod svetnik Martelanc želi govoriti z vami . . .» «Gospa Martelančeva je tu . . .»

Ako gospa sprejema, se posel čim hitreje vrne k posestniku z besedami: «Prosim, izvolite!», pomaga v predsobi odložiti vrhno suknjo, dežnik, galoše, odpre vrata v sprejemnico ter vede gosta vanjo, gost naprej, posel za njim. Spremiti ga mora prav do sprejemnice; ondi reče: «Izvolite sedeti; milostiva pride takoj.» Potem šele se sme odstraniti.

Nikdar ne sme posel pustiti stati posestnika v veži pred vrati stanovanja ali morda celo zaloputniti vrata pred njim. Dokler ne ve, ali gospodinja sprejema ali ako ni takoj sprejemnica na razpolago, naj ga povabi vsaj v predsobo. Seveda, ako gospode ni doma ali če posel ve, da gospoda poseta iz kakršnegakoli vzroka ne more sprejeti, naj gostu to takoj pove približno takole: «Obžalujem, ampak milostive ni doma.» Ali: «Milostiva je bolna in, žal, ne more nikogar sprejeti . . .» V tem primeru naj posel vendar prosi za ime posestnika in naj si ga takoj po odhodu dotičnika zapiše, da bo vedel svoji gospodinji javiti, kdo jo je nameraval posetiti. Ako je obiskovalec ostavil vizitko, jo posel spravi na določeno mesto, navadno na malo taso, ne da bi jo prej od vseh strani ogledoval. Odda naj jo gospodinji ali gospodarju takoj, ko se vrne, ne pa morda šele naslednjega dne. Najprikladneje je, da ima gospodinja obešeno v predsobi beležnico, ki ji je privezan svinčnik; to ponudi posel posestniku, da v primeru gospodarjeve odsotnosti vpiše vanjo svoje ime in namen poseta.

Razume se, da dobrih znancev in prijateljev, ki prihajajo stalno v hišo, posel ne izprašuje za ime, ker jih pač že pozna. Spremi jih takoj v sobo, oziroma jih javi, kakor pač enkrat za vselej odredi gospodinja.

Kadar gost odhaja, na poziv gospodinje posel zopet pomaga obiskovalcu obleči suknjo, galoše, mu dá dežnik v roke, odpre vrata predsobe, ako ni storila že gospodinja tega, počaka, da se gost odstrani, potem jih zopet zapre. Ako je gost z gospodo v pogovoru, poslu ni treba pozdravljati, nego se nemo umakne.

Posel, ki je v kaki hiši nezadovoljen, bodisi, da mu je dela preveč, hrana preslaba ali plača premajhna, naj ne raznaša svoje gospodinje po hiši in po mestu. Izrazi naj gospodinji brez okolišev in z vso spodobnostjo svoje nezadovoljstvo. Morda se gospodinja niti ne zaveda, da ne ravna prav, in spozna, da je posla preoblagala z delom, da ga je preslabo plačevala itd. Mogoče mu poišče pomoč, ali je pripravljena mu sama pomagati. Ako ne in je nezadovoljstvo mogoče na obeh straneh, naj se posel in gospodinja s štirinajstdnevno odpovedjo ločita mirno brez kričanja in psovanja.

Pa naj zdaj izpregovorimo še gospodinji in ji damo nekaj navodil v smislu dobrega tona!

Ko pride posel v službo, ga sprejmi prijazno in dobrohotno, da dobi takoj spoštovanje in zaupanje do tebe. Tekom dne mu razgrni ves hišni red, kar storiš najlaže in najbolje najprej pri delu

polagoma ustno, potem pa še pismeno. Dobro je, da napišeš poslu dnevni red vsega tedna. Seveda moraš iz lastne izkušnje vedeti, da je možno ta «red» tudi res izvršiti.

Ako hočeš posla zares dobro poučiti, ne zadošča niti to. Neobhodno je potrebno, da si prve dneve skoraj vedno poleg posla in tudi sama pokažeš to ali ono. Da je to mogoče, mora biti gospodinja v vsem sama dobro poučena, sicer ne uživa pri svojih poslih ugleda, in jim sploh ne more kazati, česar sama ne zna.

Pri vseh navodilih, ki jih daješ poslom, bodi mirna, dobrohotna ter ne pregostobesedna. Pomni pa, da si ni mogoče zapomniti vsega v par urah.

Pri vseh opravkih bodi sicer natančna, a ne zahtevaj takoj popolnosti. Bodi potrpežljiva in dobra, zlasti če vidiš, da se posel trudi, da bi ti ustregel. Navajaj posla takoj spočetka, da dela samostojno in po vrsti.

Da se ne vgnezdijo v hišo kake malomarnosti, mora gospodinja pri vsaki priliki poslu dokazati, da vse vidi in vse sliši. Kjer ne zadošča rahla beseda, treba mirnega in ljubeznivega posvarila. Kadar je potrebna večja strogost in ostrejša beseda, naj gospodinja strogo, vendar dostojno, zahteva, kar ima posel storiti ali opustiti. Toda stori to vedno na samem brez drugih prič. Nikoli pa se ne poslužuj žaljivih besed ali celo psovka in ne delaj zaradi vsake malenkosti krika in vika. Mirna, dobrohotna beseda dela čestokrat čudeže

in izda več kakor nervozno jezikanje. Ako gospodinja razgraja, kriči in ji nikdar ne zmanjka žaljivih besed, potem se ni čuditi, da se tudi posli zmedejo, razburijo in trdovratno ugovarjajo ali celo kljubujejo, oziroma se za vse besedičenje topo ne brigajo.

Ako je posel zaslužil priznanje, mu ga izrazi v polni meri. Pohvala množi v njem veselje do dela, ga vzpodbuja in bodri. Težko in mučno je v hiši, kjer posel ne najde priznanja niti graje in v resnici ne vé, ali gospodinja sploh opaža njegovo prizadevanje in njegov trud.

Po nekaterih hišah so majhni ali napolodrasli, neodgojeni in razvajeni otroci. Ti so za posla prava šiba božja. Gospodinjin dolžnost je, da vsak otrokov pregrešek proti služkinji, n. pr. zmerjanje, sirovo ali nevljudno vedenje, takoj strogo kaznuje. Paziti mora, da je do posla pravična in nepristranska ter da ne verjame vsega svojemu ljubljencu, poslu pa ničesar. Tudi najboljši otrok se lahko zlaže iz bojazni.

Tudi med posli samimi se varuj vsake pristranosti. Kjer čutijo posli, da ta ali oni pri gospodinji več velja, tam se hitro zanetijo prepiri, zavist in sovraštvo. Bodi z vsemi enako prijazna in dobra ter ne poslušaj nikakega obrekovanja. Posla, ki dela združbo med svojimi tovariši, ne trpi v svoji družini.

Ženskim poslom naj ukazuje gospodinja, moškim pa gospodar. Nedostojna je navada nekaterih dam, ki uporabljajo moške slugе, zlasti

vojake, za vse kaj drugega kot so določeni, n. pr. za pestunje, nosače s trga, za snažilce posode, tal itd.

Kadar ima posel težko delo, mu privošči kak priboljšek. Podari tudi služkinjam včasih kako svojo ponošeno obleko, ki se dá s pridom predelati, čevlje, nogavice. Ne pozabi, da posel pri svojem opraviilu mnogo raztrga in mu zato pride vse prav. Kadar kupuješ svojcem, se včasih z malenkostjo spomni tudi posla; napraviš mu mnogo veselja ter ga navežeš na hišo.

O božiču ali za Novo leto pa naj dobi vsaka služkinja in vsak sluga svoje darilo. Ako daruješ obleko, ne sme biti blago tako, da skoraj ni vredno, dajati ga šivilji. Darilo naj ne bo samo navidezno, nego preprosto, a primerno in trpežno. Sploh izbegavaj vsako navideznoš, potem tudi tvoji posli ne bodo delali samo »za oko«, marveč bodo v vsaki stvari temeljiti in natančni. In natančnost in točnost sta prva pogoja dobrega posla.

Skrbi, da dobi točno vsak posel, kar mu gre. Plača torej ne sme nikoli zaostajati. Navajaj pa tudi posle, da štedijo s svojim denarjem in ga vsaj nekaj nalagajo v hranilnico za čas, ko se osamosvoje ali za stare dni.

Ne odpravi takoj bolne služkinje ali bolnega hlapca iz hiše, ako bolezen ni nalezljiva, tem manj, ako je posel že dolgo v hiši in ti zvesto služi. Vendar pa mu tudi razloži, da bolnišnica

nikakor ni kaznilnica in da najde v njej v boleznih vsakdo najboljše pribežališče.

Privošči svojim poslom dovolj počitka ter si uredi tako, da jih ob nedeljah in praznikih kolikor možno razbremeniš. Tudi posel naj ima svoje svobodne ure. Takrat se pa ne vtikaj preveč v njegove razmere. Ko je služabnik opravil svoje delo, tedaj je prost človek kakor ti; spoštovati moraš njegovo svobodo, dokler se ne pokaže, da jo zlorablja sebi v škodo ali tebi v sramoto.

Tudi ne oviraj poslov v izvrševanju verskih opravil; spoštuj njih versko prepričanje!

Rodbinskih razmer ne razkrivaj nikdar pred posli. Tudi ne bodi prezaupna, dokler ne spoznaš človeka, ki ga vzameš v svojo hišo. Zato ne puščaj dragocenih stvari ali denarja na planem ter ne vodi svojih poslov sama v izkušnjo! Vendar pa tudi ne bodi preveč bojazljiva in ne žali posla s tem, da prav vse zaklepaš pred njim. Če delaš tako, ne moreš zahtevati, da bi ti bila služkinja vdana, da bi bila navezana na tvojo hišo... Imej pazno oko, a ne smatraj vsakogar za tat. Tudi se nikar ne prenagli ter ne obdolžuj nikogar nepremišljeno. Ne misli takoj na nepoštenost; včasih se po nesreči kaj založi ali izgubi.

Navajaj svoje služkinje na strog red v vsakem oziru ter zahtevaj od njih natančen račun za izdani denar. Pojdi večkrat sama nakupovati, da se prepričaš o ceni živil.

Ako posel kaj poškoduje ali razbije, ne moreš takoj zahtevati, da ti storjeno škodo v denarju poravna. Če bi se zaradi malomarnosti ali lahko-miselnosti taki primeri ponavljali, tedaj pa naj posel sam trpi škodo. Na ta način dosežeš, da v bodoče bolj pazi.

Kadar posel iz kateregakoli vzroka zapušča službo, mu zapiše gospodinja izpričevalo v poselsko knjižico. To izpričevalo izjavlja, koliko časa je posel služil v dotični hiši ter ali je bil zvest, marljiv, spreten, pošten in lepega vedenja. Tudi mora gospodinja v izpričevalu povedati, ali je bil posel zdrav odpuščen. Ako gospodinja iz zares upravičeni razlogov ne more v izpričevalu našteji vseh teh lastnosti, naj zamolči tisto lastnost, ki manjka poslu. Zamolčati pa jo sme le tedaj, če more res dokazati, da dotična oseba te lastnosti nima, ker sicer se posel lahko pritoži na sodišču.

Imej vedno odprto srce in poslušno uho za poslove morebitne bolesi, zanimaj se za njegovo zdravje! Utrdi v njem zvesto, da je našel v tvoji hiši svoj drugi dom. S tem ga bolj navežeš nase kot z največjo plačo.

Postopaj s svojimi posli vedno pravilno in pravično, potem boš imela tudi pravico zahtevati od njih, da store v polni meri svojo dolžnost.

DRŽANJE TELESA NA ULICI IN V DRUŽBI

Labruyère je zapisal: «Tudi v najpreprostejšem, najmanj prisiljenem in najmanj opaznem vedenju so manire, ki izdajajo našo notranjost: aboten človek ne pojde nikoli noter ali ven, ne bo nikoli vstal ali sédel, molčal ali stal tako, kakor pameten človek.»

Držanje izdaja često že na prvi pogled, kakšno kulturo in vzgojo je kdo užival. Zato je dobro držanje priporočilno pismo za vse omikane sloje človeške družbe, in od prve mladosti bi morali roditelji in učitelji paziti prav posebno na to, da privzgojé mladini — dobro držanje.

Žal, da često tega ni, kajti česar sam nimaš, tega tudi drugim ne moreš dati. Zato pa se mora marsikak slovenski talent šele boriti, da se uveljavi, dočim povprečen tujec izlahka napreduje; zato tudi marsikak slovenski talent omaga in utone, dočim se povprečni tujec igraje pririne na površje in v ospredje. Vedenje in držanje pač vedno in povsod pomenjata že pol uspeha.

Mladini bi bilo torej treba doma in v šoli vedno dopovedovati in tudi kazati, kako je treba telo držati, kako hoditi, kako se vesti . . . Kdor se vlačí sklonjenega trupa, nagnjene glave, povešenih ram, klecajočih kolen, težkih stopal, zaspano in okorno, ni nikjer simpatičen. Ne priporoča se sam.

Kar se tiče stoji nog, je treba, da se ravnaš takole:

Postavi se ravno pokonci tako, da stojita peti tesno druga ob drugi in da so prsti na nogah okrenjeni navzven v enaki razdalji. Še lažje stojiš, ako iz te prve stoji pomakneš desno nogo za pol koraka na desno, dočim leva noga miruje. Tako ti ima telo ravnotežje. To drugo stoji si izpremeniš, ako potegneš desno nogo čez nekaj časa zopet k peti leve noge, da si za trenotek zopet v prvi stoji; nato pa pomakneš levo nogo za pol koraka na levo, dočim desna noga ostane na mestu.

Pri tem drži glavo ravno pokonci, a rami potegni lahko nazaj in ne vstran, zboči prsi neprisiljeno in pritegni trebuh k sebi. Roke naj ti vise naravno navzdol, a ne pritiskaj jih k životu. Prste imej lahko skrčene, ne iztegnjene.

Nevljudno je, komu obračati hrbet. Obraza ne kremži, nego ga pusti, kakršen je; pazi le na usta, da nimaš odprtih, in na oči, da ti ne strme ali buljijo! Zdehati v družbi seveda ne smeš, a niti peti, žvižgati ali godrnjati ne. Z rokami kolikor možno miruj. Torej ne popravlaj si ovratnika, ovratnice, gumbov in žepov. Tudi si ne prekrizaj rok na trebuhu, niti jih ne drži na hrbtu, niti jih ne zapikaj v boke. Ne drgni dlani ob dlan, ne igray se z verižico za uro, ne bobnaj s prsti itd. Tudi si ne viši brk, niti si ne gladi las!

Ne prijemaj za gumbe, za roko ali za ramo človeka, s katerim govoriš. Da si ne smeš s prsti

drezati v nos, v uho ali kamorkoli, ve vsak spodobnež, a stori vendarle marsikdaj.

Kadar sediš, drži glavo in trup ravno, roke prilegni k sebi, nogi pa postavi tako, da se tiščita peti, da sta stopali nekoliko okrenjeni navzven in goleni postavljeni neznačno poševno navspred. Koleni prekriževati ni lepo, a je prijetno in dopustno le v krogu dobrih znancev. Dame naj rajši v družbi nog ne križajo, ako niso umečnice, ki znajo biti chic . . . Na stolu se ne ziblji. Ako hočeš svoj stol premakniti, ga ne rini za seboj, nego ga dvigni in tiho prestavi.

Gospodje naj si glav ali brad ne naslanjajo na roko, naj se ne igrajo z rečmi na mizi ter naj ne bobnajo niti s prsti niti s petami! Da z dlanmi ali pestmi ni spodobno tolči po mizi, ve vsak človek.

Vsaka ženska želi ali bi vsaj morala želeti, da graciozno sedi, vstaja in seda. Graciously pa je le to, kar je navidezno lahko in naravno, mehko in okroglo. Navidezno, ker v istini se je tudi tega treba učiti. Kdor pade v stol, kakor bi mu kdo izpodbil noge, ali kdor vstane kakor bi ga kaj zbadlo, ni graciozen. Ženska, ki drži kolena narazen ali rine obe stopali pod stol ter visi navspred, ni graciozna.

Ako se torej bližaš stolu, da bi sédel, se pred stolom pravočasno ustavi, da ti ostane še dovolj prostora za obrač. Nato postavi eno nogo pred drugo, se neznačno dvigni na prste, zaokreni se in izvrši obrač, obenem prestavi težo telesa na nogo, ki je stolu bližja, se v bokih skloni, skrči

koleni ter sédi, da se z boki dotikaš naslonila. Tako dobro sediš. Na naslonilo se ne naslanjaj, ako ne sediš dolgo. Obleke si ne popravljaš, ker, če pravilno sediš, tudi obleka pravilno pada.

Ako vstaneš, pomakni eno nogo nekoliko pod stol, a drugo nogo pomakni naprej. Lahek pritisk prstov noge, ki je pod stolom, te dvigne naprej in iztegnjeni kolena te dvigneš navzgor; medtem ko še stojiš z drugo nogo, se s prvo že pomikaš dalje.

Lepa hoja je znak dobre vzgoje. Palico ali dežnik drži v desnici ali obesi na lake in se opiraj le, kadar je treba. Pazi, da se pri tem ne grbiš! A ne mahaj in se ne igraš z njima ter ju ne nosi pod pazduho ali pokonci ob hrbtu kakor puško!

Za žensko majhne ali manjše rasti je sedenje neugodno, ako si ne zna pomagati. Seda naj torej tako, kakor smo pravkar povedali, in iztegne eno nogo po fletih, kolikor more: Poševna črta od čela do konca palca iztegnjene noge je hipotenuza trikota, ki ji je baza črta, potegnjena od palca da zadnjih dveh stolovih nog. Čim daljša je hipotenuza, tem večja je videti sedeča dama.

Majhna dama, ki mora sedeti v velikem naslonjaču, naj se z eno roko nasloni na stransko naslonilo, a s hrbtom ob hrbtno naslonilo, život naj obenem lahko okrene na stran in iztegne eno nogo kolikor ji je možno po fletih. Tako ji bo hipotenuza prav dolga in dama se bo zdela dosti večja.

Včasih nam je treba sedé govoriti z osebo, ki je za našim stolom. Ako se naslanjamo s hrbtom, moramo zvijati vrat, kar ni lepo. Zato se sklonimo navspred, zaokrenimo trup in nekoliko glavo pa nam bo držanje lepo in pomenek lahek.

Glede p o k l o n o v je pomniti sledeče:

Ako se poklonimo osebi svoje vrste, sklonimo lahko le glavo; ako se klanjamo višji osebi, sklonimo tudi trup. Čim globlje in počasneje se poklonimo, tem večje spoštovanje izražamo. Paziti je treba le, da ne sklonimo trupa preveč, ker sicer smo lahko smešni.

Pri tem sodelujeta obe nogi. Ako stopiš z desno nogo pol ali četrť koraka na desno naprej, pritegneš levo nogo k desni nogi, da sta peti skupaj ter se takoj nato pokloni; ako stopiš z levo nogo na levo, pritegneš desno nogo k peti itd.

Kadar odhajaš, storiš isto, samo da stopiš na desno ali na levo nazaj.

Ko skloniš glavo, obrneš pogled k tlom, ko glavo zopet dvigneš, pogledaš osebi v oči.

Na cesti se klanjaš prav tako med hojo: znance pozdraviš le z rahlo sklonitvijo glave, odličnejše osebe s priklonom trupa. Kadar sediš, se prikloni s trupom. Ako se ti približa odličnik, moraš vstati in se pokloniti.

Glede poklonov dam je pomniti:

Ako se hoče dama pokloniti iz prve stoje z levo nogo nazaj, nalahno skrči desno nogo, na katero opre vso težo, levo nogo pa pomika na-

ravnost nazaj za pol ali tričetrt koraka; medtem uklanja trup dotle, da je desna noga skoraj popolnoma iztegnjena. Glavo in pogled obrača za trenotke k tlom. Ko se polagoma zopet dviga, pomika desno nogo nazaj k levi. Isto stori, ako se hoče pokloniti z desno nogo naprej, le obratno. Le kadar ima dama vlečko — kar dandanes ni moda — naj si pomaga z roko, da si ne zaplete noge.

Na cesti med hojo ali sedé pozdravljajo dame z nasmehom in s prikonom glave, oziroma z lahnim poklonom trupa. Jedva vidno migniti z nosom, kakor je pri nas ponekod navada ne-inteligenčno ošabnih dam, je nedostojno. Kadar ogovori mlado gospodično gospa ali starejša gospodična, naj mlajša vstane.

Lepa noga posebno krasi človeka. Lepa noga je oni del človeške lepote, ki ostane do najvišje starosti in krasi tudi starce. Pri nogah je treba najbolj paziti na obliko in držanje ter oboje gojiti že od rane mladosti. Noge se često kvarijo z napačno obliko obuvala, bodisi da je tesno ali so pete previsoke ali prenizke: Vselej ima zato dotičnik nelepo hojo. Neverjetno je, kako površni so ljudje pri izberi obuvala, a strašno, koliko grdih nog je zato videti po kopališčih. Vzemi rajši pol številke večje obuvalo, nego da se mučiš in v kopališču sramotiš s kurjimi očesi, otiščanci, skrivljenimi prsti in oteklimi zglobi!

Med razgovarjanjem ne mahaj in ne krili z rokama, kakor star žid! Zlasti ne gestikuliraj z

obema rokama in ne zamahuj ž njima ljudem pod nosom. Nikoli na nikogar ne kaži s prstom, nego le z očmi in obrazom. Tudi na držanju in kretanju rok se kaže odgoja in stopnja naobrazbe.

Kadar se usekuješ, ne razgrinjaj robca in se okreni nekoliko vstran. Ako moraš kihniiti ali kašljati, uporabljaj robec in okreni glavo vstran. Oboje opravi čim tišje.

Pazi tudi na ustnice, da jih ne kriviš in ne zateguješ postrani. Nič ne škodi, ako se včasih kontroliraš pred zrcalom. Človek se česa nehoče in nevede navadi, kar treba pač popravljati, da ni nedostojen ali zoprn.

Krohotali se v nobenem primeru ni spodobno. Le bedak se krohota, a modrijan se smeje.

POZDRAVLJANJE

Pozdrav izraža spoštovanje, simpatijo ali pa prijateljstvo, zakaj jasno je, da ne pozdravljamo, kogar zaničujemo ali mrzimo. Kadar pa pozdravljamo, storimo to od srca, ne prisiljeno, ne z nevoljo ali čmerno, kakor bi nam bil pozdrav nadležna dolžnost. Žal, da opažamo pri nekaterih gospodih in damah ob pozdravljanju neko topo lenobo, kakor da jim je pozdrav težko delo, ki so ga že strašno naveličani in ga opravljajo le še, ker se ga pač iznebiti ne morejo. To so nedostojneži, ki jih ozdravimo in osvobodimo nadaljnjih neprijetnih «žrtev» s tem, da se jim odkrito izogibljemo in jih kratkomalo na tak «pozdrav» sploh več ne vidimo. Kajti njih vedenje ni pozdrav, nego žalitev. Prav tako pa ne pozdravljam več onega, ki mi na opetovane prijazne ali spoštljive pozdrave ne odzdravlja istotako vljudno.

Pozdrav je čin vljudnosti. Nevljuden pozdrav je torej nesmisel in ga ni treba še gojiti s tem, da nanj prijazno odzdravljaš. Pozdravljaj torej le onega, ki je tvojega pozdrava vesel, ne pa žalosten ali nevoljen. Ako se tako ravnaš, te bodo ljudje spoštovali, sicer te lahko smatrajo za vsiljivca brez ponosa. Morda postane komu žal, da te je z brezbržnim odzdravljanjem užalil in svojo napako popravi.

Moški pozdravlja s tem, da lahno nagne glavo in se odkrije. Pazi, da vzameš pravočasno ciga-

reto ali cigaro iz ust! Zakaj s smotko med ustnicami se niti ne pozdravlja niti ne govori. Na ulici vzemi klobuk z glave vselej z roko, ki je na nasprotni strani onega, kogar pozdravljaš. Ako gre torej tvoj znanec na desni strani od tebe, dvigni klobuk z levico; ako stopa po levi strani, pozdravi z desnico. Tako si s klobukom ne zakriješ obraza in lahko znancu pogledaš v oči.

Zakaj med pozdravom je spodobno, da se ozreš v znančev obraz, da držiš klobuk v nekoliko poševno iztegnjeni roki, ga nagneš vsaj do srede svojih prsi ter si ga posadiš zopet na glavo šele, ko je znanec že mimo tebe. Ne odkrivaj se torej niti prekmalu, niti prepozno. Čim nižje nagneš klobuk k tlom, tem večje spoštovanje izražaš. Pazi pa, da primeš klobuk vedno spredaj za oglavje ali za krajce, ne pa na strani in še manje zadaj.

Ako se moraš odkriti stoječ na mestu, napravi poklon, ne da skriviš hrbet; skloni le glavo, nagni zgorenji trup, imej peto ob peti ter se odkrij počasi, t. j. ne sunkoma. V ostalem se vedi, kakor smo povedali že v poglavju »Držanje telesa na ulici ali v družbi».

Gospod mora — ako je namreč omikanec — damo vedno prvi pozdraviti, čeprav je morda dama njemu podrejenka ali celo njegova uslužbenka. Seveda ne sme taka dama-uslužbenka na šefov pozdrav šele nekako čakati, nego naj ga tudi sama pozdravi, ako jo šef slučajno kdaj takoj ne opazi, ker je raztresen ali zamišljen.

Celo najvišji uradnik ali kakršenkoli predstojnik se zaveda, da dobri ton zahteva, da pozdravi mož žensko vselej naprej; toda disciplina ne more trpeti, da gre v uradu n. pr. skromna tipkarica mimo šefa, ne da bi ga pogledala in pozdravila, ako je sam ni slučajno opazil. Tu je torej treba, da prihajajo dame gospodom taktno in spodobno naproti! Na ulici pa je tipkarica ali kakršnakoli uradnica napram vsakomur, torej tudi napram šefu vedno le — dama.

Ako gre gospod z damo, ki koga pozdravlja, se mora tudi gospod odkriti, čeprav dotičnika ali dotičnice sam ne pozna; ako pa gre dama z gospodom, ki koga pozdravlja, dami ni treba tudi pozdraviti, ako dotičnika ali dotičnice ne pozna. Ako gre več gospodov v družbi in ako kdo izmed njih koga pozdravlja, morajo pozdraviti vsi gospodje, čeprav niso znanci s pozdravljenim ali pozdravljeno.

Visoko stoječe, zelo znane, odlične in slavne osebnosti smeš pozdravljati, dasi jim nisi predstavljen. Zmerom je lepše, da pomočoma pozdraviš neznanca, nego da greš mimo znanca hočoma brez pozdrava.

Ako se želiš s kom pozdraviti, se vanj ozri; ako gledaš v fla ali vstran ali topo buljiš predse, ne moreš biti užaljen, ako te znanec ne pozdravi. V tem greši mnogo žensk; buljijo v fla ali predse, a se ne ozro v moškega, ki potem ne ve, naj li pozdravi ali ne.

Ako te kdo pomotoma pozdravi, mu moraš spodobno odzdraviti. Ako te pa kdo pomotoma ne pozdravi, mu tega ne smeš zameriti.

Kdor govori na ulici z odlično damo, naj se ne pokrije, nego obdrži klobuk v roki. Dama ga nato pozovi, naj se pokrije. Pred gospodom dandanes ne stoji noben moški več razoglav. Izjemo tvorijo seveda edinole vladar, aktiven minister ali najvišji vojaški ali cerkveni zastopnik.

Dobre znance ali sebi enake osebe pozdravljaj tudi napol glasno z «Dobro jutro, dober dan, dober večer!» — Tih pozdrav je namreč le preveč oficijalen. Toda preko ulice ne kriči pozdrava! Dame najlepše pozdravljamo s «Klanjam se!» Le tovariši in sorodniki se pozdravljajo s «Sluga sem», «Servus» ali «Zdrav!» ter si celo le salutirajo.

V Zagrebu smatrajo za gosposko družbo edino primernim pozdravom «Klanjam se!» ter uporabljajo «Dobar dan» itd. le za preproste sloje. Tako se tudi gospodje pozdravljajo, kadar prihajajo in odhajajo, vedno le s «Klanjam se!»

Sokolski pozdrav «Zdravo!» ali «Na zdar!» je umesten le med člani Sokola, torej tudi napram telovadkam, ako si Sokol.

Podajanje in stiskanje rok je med Slovenci preveč razširjeno. Omikanec stori to le izjemoma. Komur podaš roko, ga s tem posebno odlikuješ ali mu izraziš svoje prijateljstvo. Zato višjim osebam in damam nikoli ne podajaj roke, nego čakaj, ali ti jo oni podajo. Kadar se predstavljaš

dami ali višjim, takisto ne ponujaj roke. Gospod sme dami ponuditi roko le, ako je sam mnogo starejši ali pa po stanu višji od nje ali njen sorodnik. Ponudeno roko pa v vsakem primeru sprejmi ter se nikdar ne delaj, da je ne vidiš. To bi bilo netaktno ali celo žaljivo.

Podajaj vso dlan (desno) in ne le par prstov ter tujo roko prav rahlo stisni, nato pa zopet izpusti. Roke zadrževati in stiskati je nespodobno.

Poljubljanje rok je pravzaprav še zadnji spomin na dobo, ko so sužnji in tlačani morali poljubljati gospodovo roko ali celo rob njegove obleke. V demokratični današnji dobi je poljubljanje rok le še redek galanten izraz velespoštovanja ali globoke hvaležnosti napram damam. Moškim ne poljublaj rok!

Moški se sklone nad ponudeno žensko roko, jo rahlo prime z desnico, neznažno dvigne k ustnicam ter jo tiho nalahko poljubi, nato pa roko izpusti. Ne cmakaj torej in roke ne liži! Včasih deklice poljublajo roko starejšim gospem, ki jih zato navadno poljublajo na čelo ali na lice. Ponekod je običajno, da otroci — tudi odrasli — poljublajo roditeljem roke. Ta običaj pa je zastarel in zlasti nezdrav. Moški poljublja žensko golo roko le izjemoma, in sicer le v zaprtem prostoru. Roke v rokavici ne poljublaj. Večina modernih dam pa tega poljubljanja ne mara, kar spoznaš po gesti. Le Nemci in Čehi poljublajo ženskam in celo deklicam roke tudi

na javnih prostorih. Zato je tam poljubljanje ženskih rok nekaj vseobče običajnega.

Vsekako Slovenci Čehov in Nemcev v tem pogledu ne bomo posnemali, nego ostanemo v poljubljanju rok že iz zdravstvenih ozirov prav zelo skopi. Zdravniki so splošno proti tej stari galantni navadi, ker opažajo, da se nalezljive bolezni ž njo često prenašajo.

Zlasti pa je opasno poljubljati otroke na usta in lica in pustiti, da otroci poljubljajo tuje roke, ki morda niso zdrave ali ne dovolj snažne. Zelo nevarna je razvada starih in mladih žensk, da objemajo in poljubljajo manjšo in celo najmanjšo deco. Otroci se pri tem često okužijo, nalezejo nahod i. dr. Zato naj niti roditelji svoje dece ne poljubljajo na usta.

Sicer pa je poljub na obraz izraz posebno velike ljubezni in se pri nas torej ž njim ne razmetava. Seveda ako te tvoj prijatelj objame in poljubi, zahteva spodobnost, da se ga ne otreseš, nego da tudi sam vsaj naznačiš poljub na njegovo lice. Francozi, Srbi in Hrvatje se radi poljubljajo in objemajo ter obsipajo celo površne znance z objemi in poljubi. Zdi se jim, da se to spodobi. No, mi jih ne bomo žalili ter jim bomo preprijaznost vsaj vljudno vračali. Netaktno pa je in dokaz nefinega čustvovanja, ako se zaljubljeni brez posebnega povoda javno poljubljajo.

Slovenec pač poljubi svojo ženo, nevesto, otroka, svojo mater, brata ali sestro, kadar se odpravlja na daljše potovanje ali se poslavlja za

daljšo dobo. Sicer pa navadno ne in je zato vendarle prav dostojen človek.

Tudi glede nagovora se je treba ravnati po predpisih dobrega tona.

V splošnem pomnimo, da nikdar nikogar ne kličimo: «Vi!» — «Slišite, Vi!» — Kdor to dela, je neotesanec, ker vedeti treba, da je navadni nagovor: «Gospod, gospa ali milostiva, gospodična!» — Najlepše pa je, da dostaviš še stan ali poklic ali naslov dotičnika: torej reci «Gospod grof!» — «Gospa baronica!» — «Gospod veliki župan!» — «Gospod gerent!» — «Gospod svetnik!» — «Gospod ravnatelj!» — «Gospod doktor!»

Najbolje je, ako koga poseliš v pisarni ali na domu, da pogledaš poprej na vratih na posetnico ali tablico, kakšen je naslov človeka, s katerim hočeš govoriti, ali pa da vprašaš poprej druge ljudi, ki dotičnika bolje poznajo. Nikakor ne smeš ljudi ogovarjati s priimkom. Ako torej govoriš s profesorjem Tičarjem, ne smeš reči «Gospod Tičar» — nego le «Gospod profesor!» — Ako pa je gospod profesor Tičar tudi doktor, mu reci: «Gospod doktor!» — Seveda ako je isti gospod profesor doktor Tičar vseučiliški profesor, mu reci vendarle: «Gospod vseučiliški profesor!» — kajti vseučiliški profesor je odličnejši naslov. Marsikdo je namreč doktor, a ni profesor na najvišji šoli. Ako je n. pr. kdo inženjer in doktor ter vrhu tega še profesor na tehniki, mu reci «Gospod doktor!» — ali še bolje «Gospod profesor!»

Marsikdo je pač inženjer, a ne profesor na najvišji tehniški šoli. Skratka v nagovoru uporabljaj vedno naslov, ki je najodličnejši.

Nemci ogovarjajo tudi omožene žene z moškim naslovom, n. pr. «Frau Hofrat, Frau Rittmeister, Frau Major» — katero smešnost posnemajo tudi nekateri Slovenci. Pravilno je ogovarjati ženo dvornega svetnika, majorja ali kogarkoli le z «gospa» ali «milostiva», dasi je tudi ta «milostiva» zelo zastarela in smešna razvada, ker diši po suženjstvu . . . Toda uveljavila se je in je tudi prav udobna . . .

Možje govorimo o svojih ženah vedno le «Moja žena», torej ne: «Moja gospa» ali celo «Moja milostiva». Sirovo pa je reči: «Moja baba» ali «Moja stara»! Tudi ako govorimo o znančevi ali prijateljevi ženi, rečemo pravilno le: «Tvoja (Vaša) žena» ali «Tvoja (Vaša) gospa soproga», kakršno je pač naše razmerje do obitelji. Nikoli pa ne rečemo: «Tvoja (Vaša) milostiva gospa soproga».

Prisiljeno je stremljenje, da je reči vsaki starejši gospodični «gospa», ker gospodična izraža le, da je dotična še samka, ne pa da je majhna ali zelo mlada.

Vsekako pazi, ako si v ženski družbi, da v nagovorih ne delaš razločkov. Ne imenuj torej nekaterih «milostiva», a drugih le «gospa», ker s tem le druge ponižuješ, dasi so morda izobraženejše in v javnosti zaslužnejše, nego one prve z demanti in sijajno modno toaletto! Tudi

ne poljubljaš enim roke, a drugim ne, da se ne zameriš in se ne pokažeš neomikanca, ki se klanja zunanjemu videzu, ne pa notranji ceni.

Trgovec vozi najvarneje, ako nagovarja v trgovini vse dame in ženske brez razločka, ako jih ne pozna in ne ve njih stanu, s: «Prosim, s čim naj postrežem?» ali «Prosim, česa si želite —?»

Veliko zloraba se dela tudi pri nas z naslovom «doktor» in «profesor», ko se nagovarja ali piše ženskam. Ako si je dama res sama na vseučilišču pridobila akademični naslov «doktor» ali «profesor», ji moramo reči v nagovoru: «Gospa doktorica» ali «Gospa profesorica». Drugače pa ne. Ako je torej dama žena doktorja Zabavnika ali profesorja Sitnika, zato nima pravice do moževega naslova. Ne reče in ne piše se torej: dr. Ana Zabavnik nego le gospa Ana Zabavnikova, ali kvečjemu gospa Ana dr. Zabavnikova, s čimer se izraža: žena dr. Zabavnikova. Naravnost komično je slišati ali pisati: gospa svetnica, gospa inženjerka ... ko vendar vemo, da dotičnica ni študirala niti prava niti tehničnih ved ...

Pri nas pa je že toliko doktoric, profesoric, svetnic, ravnateljic i. dr., da morajo tujci misliti, da so vse naše boljše žene diplomirane ali sploh sijajno izšolane. Za žensko ničemurnost v naslovih so sicer odgovorne ženske, a tudi njih možje bi morali prepovedati tako zlorabo naslovov in varanje javnosti. Prava žena, ki je ponosna na lastno ceno, se ne bo lišpala s pavjim perjem

— z naslovom svojega moža. Francozi, ki so bili in so še dandanes vzor vljudnosti in galantnosti, zamefajo odločno naslove ter ogovarjajo vsa-kogar le preprosto: «Monsieur» ali «Madame» — torej z «Gospod» in «Gospa» (Moj gospod — moja dama). Tako ni nihče prikrajšan. Tudi pri najvišjih izbegavajo Francozi titulaturu ter ogovarjajo ministra «Gospod minister», generala «Gospod general» itd. In minister ter njegova žena razpošiljata n. pr. vabilo na večerno družbo korektno z besedilom: «Minister javnih del in gospa Debussyjeva si usojata, vabiti Vaše blagorodje na večerno družbo»... Tu sta torej žena in mož jasno razločena.

Kar se tiče občevanja tovarišev med seboj, je paziti vzlic eventualnemu tikanju, da se nižji izraža v nagovoru pravilno napram višjemu. Reci torej tudi tovarišu: «Tovariš (ali prijatelj) ravnatelj ali nadsvetnik...» ne pa: «Ti (Vi)!» Tudi občinski svetovalci, ki se tičejo n. pr. z županom doktorjem, ga bodo spodobno ogovarjali z besedo «župan» ali «doktor», ne pa le s «ti»...

Gentleman je skrajno izbirčen v osebah, s katerimi se tika. Prav tako resnična dama. Le osebe iste socijalne stopnje, iste kulture in vsaj približno iste starosti se lahko tikaajo, ne da bi prej ali slej nastali konflikti. Malo izobraženi moški in lahkomiselné ženske često tikanje prav netaktno zlorabljaajo. Komur ponudiš tikanje, ga odlikuje š. Zato se nikar ne prenaagli, da se ne boš kmalu kesal! Mož naj ve, koga tika

žena, a žena naj ve, koga tika njen mož. Nižji in mlajši človek nikoli ne ponudi »bratstva« višjemu ali starejšemu. A tudi gospod nikoli dami. Med nami je tikanja vse preveč, zato pa je tudi discipline vse premalo.

Srbsko ljudstvo tika vsakogar, a tikanje je srbskemu ljudstvu narodna šega. Srb ostaja zato vendarle poln spoštovanja in se tudi srbski kmet vede vedno taktno. Slovenski omikanec pa mora vikati celo berač!

Ženske med seboj naj se ogovarjajo z gospodična, gospa ali »milostiva«, a brez naslovov mož.

Glede predstavljanja še pomni, da se nižji predstavlja višjemu in gospod ženski, mlajši starejšemu. Izjemo delajo le visoko stoječe ali slavne osebnosti.

Ako predstavljaš, imenuj najprej ime, priimek in poklic onega, ki je nižji, in eventualno nato še le višjega. Prav tako imenuj najprej gospodovo ime, priimek in poklic, nato še le damo, kateri ga predstavljaš. Pri visoko stoječih ali slavnih osebnostih pa ti njih imena sploh ni treba navajati, ker je znano. Navadno imenuješ torej le nižjega ali le gospoda.

Ako se predstavljaš sam, reci: »Prosim, dovolite, da se Vam predstavim: jaz sem — ali moje ime je — trgovec ali profesor ali doktor, dvorni svetnik X Y ...« Pri tem izgovori svoje ime in priimek dovolj glasno, da te razume.

Sploh pa veljaj pravilo: predstavlja se le, ako je treba. Torej ne v kavarni ali v restavrantu

ljudem, s katerimi morda ne prideš nikoli več skupaj in s katerimi ne misliš občevati niti se pozdravljati. Ako moraš slučajno sestiti za isto mizo, se ti še ni treba predstavljati; dovolj je, da pozdraviš.

V zaključeni družbi se moraš predstaviti vsakemu članu družbe, bodisi da to storiš sam, ali da stori to gospodar ali gospodinja, bodisi da te predstavi tvoj znanec. Svoje nove znance pa moraš poslej pozdravljati povsod. Ako predstavlja kdorkoli damam novodošlega gospoda, dame ne vstanejo; ako pa predstavi kdorkoli gospodom novodošlo damo, morajo seveda gospodje vstati. Ako vstopi starejša dama, vstanejo vsi že prisotni gospodje in dame.

Kadar odhajaš, pozdravi: «Zbogom! Klanjam se!» ali «Na svidenje!» — «Priporočam se!» Dobri znanci si pri tem podajajo roko; tudi dame smejo podati roko gospodu, ki se poslavlja, ako ga poznajo že dalje časa ali ako ga hočejo odlikovati ali je novi znanec osebni možev prijatelj. Drugače dami ni treba podajati roko in je umešten le njen poklon. Ako pa mož vendarle prvi poda roko dobri znanki, je običajno, da ji zato roko poljubi, ako je v dotičnem krogu tak poljub v navadi, ali pa se ji posebno globoko prikloni. Praviloma podajaj le golo roko; torej ne oblači rokavic prezgodaj!

Ako srečaš koga na ulici v temi, ni treba pozdraviti. Ako pa je ulica razsvetljena, pozdravi kakor podnevi.

NA CESTI IN NA IZPREHODU

Dobro vzgojen človek se po svoji obleki, hoji, držanju in kretanju tudi na cesti razlikuje od nevzgojenega. Kdor hodi enakomerno, to je kdor dela vedno enako dolge korake, se ne ustavlja, se ne ozira, ne dela na križiščih in vogalih ovire, nego stopa mirno dalje, ne zija ljudem v obraz, ne mlati z rokami, se ne drži grbasto, nego boči prsi in drži rame nazaj, a glavo ravno pokonci, se spretno umika in kreta, tak človek ne moti prometa, dela na cesti dober vtisk in je gotovo civiliziranec, človek dobrih manir.

Kogar niso roditelji ali učitelji take hoje in takega držanja učili, bržčas ne zna hoditi in je na cesti neprijetna pojava. Lahko je človek učenjak, a nima pojma o zakonih dobrega tona na cesti in se vede kakor najbolj preprost kmet. Tak človek korači težkih, okornih korakov prav po sredi hodnika ali celo ceste in se ne briga, je li za druge hodce ali vozove, kolesarje i. dr. še prostor ali ne, se brezobzirno preriva skozi gnečo in kdor se mu ne umakne, njega pahne stran s komolcem, ramo ali z bokom. Tak človek pozna pač le svojo »pravico« do hodnika, a za pravice vseh ostalih se ne meni. Kolesarji, motociklisti in avtomobilisti se v Sloveniji zelo pritožujejo nad nevljudnostjo pešcev.

Omikanec takega neotesanca seveda ne bo učil spodobnosti, ker sicer lahko doživi še sirovosti.

Nevljudno je, ako se ne umakneš starejšim ljudem in damam, kadar je hodnik tako ozek, da se udobno ne moreta srečati dva človeka. Takrat stopi omikanec s hodnika in pusti starca, starko, damo ali tudi otroka iti mimo. Niti mlade dame nimajo predpravic, nego se morajo umikati starejšim osebam obeh spolov.

Dobro vzgojena ženska po ulicah ne teka, kakor služkinja, ki se ji mudi, niti ne hodi počasno, kakor bi se izprehajala, niti ne postaja dolgo pred izložbami, se ne motovili tja in sem in ne ovira prometa. Dostojno dekle se na ulici ne ozira, zlasti ne po moških. — Ako pa se ustavi, se postavi tik ob hiši, da ni v napotje.

Nedostojno je mimogredočim ljudem dolgo gledati v obraz in jih ogledovati ali z lornjeto fiksirati od nog do glave.

Nedostojno je hoditi po hodnikih z velikimi kovčegi ali zavoji, tako da so ljudje prisiljeni stopati s hodnika na prašno ali blatno cesto. Paziti moraš torej, da nisi ljudem v nadlego, ter se jim umikaj sam k hišam ali celo na cesto, ako moraš nositi velike reči.

Tudi na palico in dežnik pazi, da ž njima ne drezaš okoli sebe. Ne nosi torej palice ali dežnika pod pazduho vodoravno ali poševno navzgor, nego vedno tesno ob sebi, okrenjena

poševno navzdol. Drži ju za držaj ali fik pod njim ali si ju obesi na lakeť.

Ako dežuje in imaš dežnik odprť, ne glej samo na fla pred seboj, nego predvsem predse in pazi, da se ne zaletiř v drug dežnik. Ako si večji, dvigni in obenem nagni svoj dežnik, da je mogoče drugemu mimo tebe brez karambola.

Ako se ti pa pripeti, da se vendarle zadeneř ob koga, reci prijazno: «Oprostitel!» in idi dalje.

Tudi na javnih vozovih, na cesti ali pravi železnici, ravnaj z dežnikom ali s palico tako, da ne boř nikomur v nadlego.

Preden koga na cesti nagovoriř, ga pozdravi; takisto ko odhajař od njega. Tudi zakonca naj se na cesti ločita vljudno in moř naj se tudi svoji ženi odkrije. Možu je le v čař, ako se vede spořtljivo do lastne žene, zakaj tudi drugi ljudje, ki to vidijo, se bodo do njegove žene in do njega vedli pozorno. Kdor pa sam svoje žene ne spořtuje in jo javno bagatelizira, naj se ne čudi, ako je niti drugi ne smatrajo za vredno posebne pozornosti.

Kadar stopajo tri ali še řtevilnejše osebe v družbi po isti poti, naj ne delajo sklenjene vrste, ki zapira promet. Že v paru gredé je paziti na to, da ne delař ovire. Roko v roki ne hodi, kjer je živejši promet.

K oknu navzgor pozdravi le, ako vidiř, da doťčnik, ki je na oknu, res vidi in ti daje znak ali fe celo pozdravlja. Z okna gledati na ulico ni nedostojno. Neumestno pa je za mlada dekleta

dolgo naslanjati se na oknu ali celo tako sedeti ob njem, da jih mora vsakdo videti. To bi lahko delalo vtisk, da se nastavljajo in da ves dan ničesar ne delajo. Kajpada moraš biti na oknu vedno popolnoma oblečen in dostojno počesan. Golorok moški, morda celo brez ovratnika in ovratnice, je na oknu nedostojen.

Ako smo slučajno ob oknu in nas znanec, ki gre mimo, pozdravi, moramo vljudno odzdraviti ter se nato umekniti v sobo. Nedovoljeno pa je, ljudi z okna opazovati s kukalom, zlasti je nespodobno, naperjati kukalo v sobe nasproti ležečih hiš.

Ako sediš na prostem in se bliža znanec, s katerim želiš govoriti, vstani, pozdravi in nagovori. Ako pa ne želiš govoriti, pozdravi sedé; ako želiš, da dotična oseba prisede, jo moraš vljudno povabiti. Ako tega ne želiš, opraviš pomenek stojé. Ako pa želi nagovorjenec sam prisesti, mu seveda tega ne smeš odreči.

Ako sedi na prostem dama in se ji približaš, dama te pa pozove, da prisedi, ji tega ne smeš odkloniti, čeprav se ti še tako mudi. Seveda se lahko opraviš in ji vljudno razložiš, zakaj ne utegneš sedeti dalje pri nji. Nikakor pa ni dostojno, hiteti dalje in kričati nazaj: «Oprostite, ne utegnem!»

Na izprehodu nagovarjaj ali celo ustavljal znanca, le če je sam. Pridružiti se mu smeš le, če te sam povabi. Ako je zadeva zelo nujna in važna ter vsekako želiš govoriti s kom, ki je v tuji družbi,

ga pozdravi in se ustavi ter mu izrazi mimično svojo željo. Znanec se potem oprusti pri svoji družbi, pride k tebi, ki mu povej zadevo čim krajše in hitreje, da ga ne zadržuješ predolgo.

Na izprehajališču pozdravljaj le enkrat osebo, s katero se srečuješ. Ako isto osebo srečaš znova na drugem kraju, pozdravi znova.

Ako želiš žensko spremiti, jo poprej vprašaj, je li s tvojim spremstvom zadovoljna. Ako ženska pritrdi, ji stopaj ob levici; na ozkem hodniku, po brvi ali stezi, puščaj žensko hoditi pred seboj. Istotako se ravnaj, kadar greš s starejšo osebo.

Ako gredo tri osebe skupaj, gre najstarejša v sredi, najmlajša na levi.

Le v gneči stopaj moški pred žensko, da ji dela prostor, a tudi na to jo prej opozori. Tudi po ozkih stopnicah stopaj moški pred žensko; ako so stopnice dovolj široke, lahko stopata vštric, nikakor pa ne hodi daleč za njo.

Ako nagovori žensko na cesti neznan moški, ki se ne predstavi, naj gre ženska urno dalje in mu ne odgovarja. Ako ji moški sledi, naj se ženska zateče v prvo trgovino ali stanovanje kakega znanca.

Iti mimo koga in obračati pri tem obraz vstran, je nedostojno in žaljivo. Zelo nespodobno je, pljuvati gredoč mimo koga, ali se glasno smejati komu za hrbtom.

Ako gre mimo tebe duhovnik v ornatu s svetotajstvom in monstranco, se odkrij in poklekni ali se vsaj globoko skloni. Ako nočeš storiti

ničesar tega, se umakni, preden dospe duhovnik mimo tebe, da ne delaš javnega pohujšanja. Odkrij se tudi duhovnikom in krsti v pogrebni sprevodu.

Dekleta naj hodijo po ulicah le, kadar gredo po opravkih. Sama se izprehajati, je proti strogim določbam dobre vzgoje. Seveda vlada v tem oziru dandanes največja svoboda. Dekleta, ki si sama služijo kruh, se morajo pač vesti kakor samosvoj moški dobrih manir.

Na izprehajališčih sediš tako, da izprehajalcem ne kažeš hrbta. Ako je premalo sedežev, morajo moški in mladina sedeže prepustiti gospem in starejšim osebam, a sami stati.

Da se po cesti ali po izprehajališču dostojen človek glasno ne smeje, da ne kriči, ne kliče znancev po imenu ter da spodobnež po ulicah nikoli ne prepeva (izvzemši pri posebnih izjemnih slovesnostih), je razumljivo.

Med vožnjo cestne železnice ne skači na voz niti navzgor niti doli. Kadar se voz ustavi, počakaj, da ljudje prej izstopijo, nato šele vstopi. Sedeži so namenjeni najprej starejšim osebam, ženskam in majhnim otrokom. Tudi mlado ženstvo, zlasti pa odrasla mladina, naj se zaveda, da je vljudnost napram starcem, odraslim ljudem, v prvi vrsti pa napram gospem, dolžnost spodobnega človeka.

Napitnino je spodobno dajati le v primeru, da ti mora izprevodnik denar menjati in ima zato več dela s teboj.

Ponoči hodi in govori dostojen človek vedno tiho in mirno. Smejanje, vreščanje, popevanje, muziciranje in vsakršno izzivanje nemira kaže le, da so ljudje necivilizirani.

Po cesti pljuvati, metati olupke, luščine, pečke i. dr. na hodnik, je skrajno zanikarno in nedostojno. V tem pogledu se med nami še mnogo greši. Po mestih, kjer so ljudje izvrstno vzgojeni, ne vidiš po hodnikih nikakega papirja, nikakih olupkov, pečk i. dr., ker vse ljudje nosijo v roki ali v žepu do prvega koša za smeti. Taki koši so postavljeni na vsakem križišču in po raznih vogalih. Tam so ceste in ulice vedno snažne in kakor pometene.

Ne govori in ne kriči nikoli z ene strani ceste na drugo stran, nego stopi preko ceste in opravi to, le ako je nujno, a diskretno, da ne čujejo drugi ljudje.

Ako srečaš človeka, ki je pohabljen ali kakorkoli po bolezni znetvorjen, ga ne ogleduj, nego idi mirno dalje. Nikar se ne oziraj po nesrečnejšu!

Na vogalih in ovinkih svoje korake zadržuj, da se ne zaletiš v koga. S tem se izogneš tistemu smešnemu skakanju, ki ga včasih vidimo, ko se umikata dva človeka vedno v isto stran in ne moreta dalje.

Ako se srečaš med vrati, pusti onega, ki odhaja, najprej stopiti iz prostora, nato šele vstopi; na stopnicah pusti onega, ki prihaja navzdol, mimo sebe, nato šele nadaljaj svojo pot navzgor.

V vozu, v kočiji, v avtu in sličnih prometnih napravah pazi vedno, da starejšim, odličnejšim ali ženskim osebam prepustiš boljši prostor. V kočiji je najboljši, častni prostor zadaj na desni in nato zadaj na levi; na nasprotni klopi pa je boljši sedež na levi (nasproti prvemu častnemu prostoru) in najskromnejši sedež na desni (nasproti drugemu častnemu sedežu). Tega marsikdo ne ve.

Pusti, da stopijo na voz najprej dame in odličnejši od tebe. Izstopiti pa moraš najprej sam, ako nisi odličnjak in so s teboj nižji od tebe. Gospodje stopajo torej pred damami z voza, da jim eventualno pri tem pomagajo, odvzamejo šal, torbico in kar jih pri izstopanju ovira.

Ako se peljeta le en gospod in ena gospa (gospodična), sedi dama na desni, gospod na levi.

Le kadar gospod sam koči, sedi gospod na desni, a dama na levi, da ne nadleguje dame z bičem.

V avtu je prvo častno mesto zadaj na desni, drugo zadaj na levi, tretje v sredi na desni, četrto v sredi na levi, peti prostor je tik šoferja. Le ako kdo izrečno želi sedeti tik šoferja, mu to dovoli. Sicer sedi navadno tik šoferja gospodar avtomobila, dočim sede povabljeni gostje po ostalih sedežih.

Neugoden vtisk dela gneča na vozu ali v avtu. Zato naj se nikakor ne vozi več oseb, nego je prostorov.

Ako gospod ženski vljudno odstopi svoj sedež, se mora ženska za uslugo zahvaliti. Nekatere ženske mislijo, da se zahvaliti ni treba; take naj se ne čudijo, ako se dotični gospod v bodoče ne umakne nobeni ženski več. Kdor se za vljudnost ne zahvali, je pač ni vreden.

Na cesti in na izprehodih opazamo neko veliko neokusnost: z o b o t r e b e c kakor cigareto!

Zobotrebec valjajo med zobmi in ustnicami, ga obgrizujejo, govore ž njim v ustih in ga zavrte zdaj v desni, zdaj v levi kot. Naj jim povemo, da so zelo necivilizirani!

Glede vozov velja od 1. januarja 1926.: vozi po desni strani ceste in se izogibaj na desno, a pre-
hitevaj le na levo!

NA KONCERTU IN V GLEDALIŠČU

Prihajaj na koncert ali v gledališče vedno pravočasno, torej vsaj nekaj minut pred pričetkom. Zakaj nedostojno je, prerivati se skozi sedeže v zadnjem trenotku in motiti poslušalce in umetnike. Ako pa moraš prositi sosede, da zaradi tebe vstanejo, stori to z največjo vljudnostjo in se jim za uslugo tudi zahvali.

Prej pa dobro preglej svojo vstopnico, da si sedež urno najdeš in ne begaš po levi strani, dasi imaš prostor na desni. Ako se ne spoznaš, rajši vprašaj biljeterja.

Koncertni vzpored ali gledališki list si kupi ob vhodu, da ti ne bo treba nadlegovati sosedov, ki so kupili list zase in ga med produkcijo nočejo pogrešati.

S papirjem ne šumi, nego si ga pred začetkom udobno zgeni in pripravi. Med produkcijo ne šepetaj s sosedi in se ne smejaj.

Vedi, da se opera ne začneja šele takrat, ko se dvigne zastor. Orkestralna predigra — ouvertura — je bistveni del, često najlepši biser vse opere. Kdor prihaja torej šele med predigro ali jo moti z razgovori, kaže svojo nekulturnost in nedostojnost.

Med predstavo ali koncertom se ne oziraj po dvorani, nego zri vedno le na oder, ne delaj nikakih opazk in ostani popolnoma tih in miren.

Med odmorom lahko ploskaš ali miruješ, ako nisi zadovoljen. S kukalom glej med predstavo le na oder in med premorom izjemoma na zelo oddaljene prostore, ako ne razločiš oseb s prostimi očmi. Ako tebe kdo gleda s kukalom, miruj ali se mirno okreni.

Hrupno ploskati, teptati in kričati ni fino, ker hram umetnosti ni prostor demonstracij, nego kvečjemu redkih ovacij.

V ložah sede dame na sprednjih sedežih. Ako sedita v loži gospod in gospa, naj sedi ona na desni le tedaj, ako je loža nasproti odru; v stranskih ložah je častni in boljši sedež na nasprotni strani odra, ker ni treba glave obračati. V desnih stranskih ložah sede torej ženske na levi, v levih stranskih ložah pa na desni strani.

Ženske v parterju, na balkonu in galeriji morajo odložiti klobuke, da ne zastirajo zadaj sedečim osebam razgleda na oder. Moški in ženske pa morajo pustiti vrhno obleko, klobuke, dežnike, palice in galoše zunaj v garderobi ter jih ne smejo jemati na svoj sedež. V ložah seveda lahko dame sede v klobukih in obesi vsakdo ogrtače in plašče na obešalnik.

Ako opaziš znanca, ne mahaj mu z rokami in ne dajaj znakov, nego ga pozdravi s tem, da nagneš glavo. Posetniki in posebnice gledaliških in kinematografskih predstav ter koncertov se ne smejo močno parfimirati, ker vsakdo ne prenaša težkega vonja.

Bodi vedno svečanostno pravilno oblečen. Ne prihajaj torej v navadni, delavni ali celo v sportni obleki, kajti zavedaj se, da si v hramu lepe umetnosti!

Kadar moraš iti v svojo vrsto mimo drugih gostov na sedež, prosi vljudno, da se ti umaknejo in se pomikaj dalje z obrazom k sosedom in s hrbtom k odru! Kukala si nikoli ne izposojaj, ker ga moraš morda odvit ali priviti ter s tem nadleguješ onega, ki ti je storil uslugo. Vsakdo uporabljaj torej svoje kukalo. Kdor kašlja ali je nahoden, naj ostane doma, da ne moti drugih s kašljanjem in kihanjem.

Francisque Sarcey, slavni francoski pisatelj in kritik, je napisal sledečih deset zapovedi za gledališke in koncertne posetnike:

1. Ne pridi nikoli prepozno, čeprav si kralj ali kraljica!

2. Ne nadleguj sosedov s klobukom ali kriljenjem rok, čeprav si takozvana fina dama!

3. Ako prihajaš ali odhajaš iz vrste, ne obračaj drugim osebam hrbta, da ne padeš kaki dami v naročje!

4. Ne stopaj svojim bližnjikom na kurja očesa!

5. Ne moti predstave ali produkcije s svojimi opazkami, češ, da si umetniško kritičen!

6. Nikar se pretirano ne smeji in ne jokaj!

7. Ako brez bonbonov in kandiranega sadja res ne moreš živeti, jej, ne da zbujaš bližnjiku apetita, čeprav lahko kažeš najlepše zobe!

8. Ako imaš slab spomin in ne moreš izhajati brez vzporeda, ga razvij brez šumljanja!

9. Pri muzikalnih produkcijah ne bij takta z glavo, z rokami ali nogami, ker sta rama ali hrbet oseb pred teboj sicer v nevarnosti!

10. Ne ploskaj iz vljudnosti in nikoli ne sikaj! Sikanje je znak sirovega egoizma.

V kinu se vedi kakor v gledališču.

Da ne smeš pušiti niti v gledališču, niti v koncertni dvorani, niti v kinu, moraš pač vedeti.

V GOSTILNI IN KAVARNI

Že sam način, kako kdo prihaja v gostilno ali kavarno, kaže stopnjo njegove vljudnosti in omike. Kdor čimprej ne sname in odloži klobuka, se motovili med mizami in si dolgo išče prostora, gotovo ni gost spretnega vedenja. Ako je stiska in sam takoj ne opaziš prostora, kamor bi sedel, vprašaj mirno natakarja ali markerja, ki ti prostor odkaže ali pa pove, da je vse zasedeno. Ako prisedeš k neznancem ali znancem, najprej pozdravi in vprašaj, nisi li odveč? Ako so prazni stoli nagnjeni na mizo, je to znak, da so miza in stoli oddani gostom, ki šele pridejo. Torej tja ne sedaj brez pritrdila natakarja.

Vrhnjo obleko, klobuk, palico ali dežnik obesi ali odloži v garderobi ali na obešalnik. Nikakor pa teh reči ne obešaj tik sebe preko stola ali zofe, da ne jemlješ drugim prostora.

Ko si sedel, mirno čakaj, da dospe natakar do tebe. Nikar ne bodi nestrpen ali celo osoren in ne kliči uslužbencev z mahanjem in poskakanjem. Ako se ti res mudi, vstani in razloži plačilnemu natakarju svojo željo.

V gostilni in kavarni se vedi z največjo mirnostjo in tišino, ker marsikomu je treba le en sam pogled na te in njegova sodba je gotova o tvoji vzgoji in omiki. Čiščenje nohtov, česanje las, brade in brk, pljuvanje po tleh, stresanje pepela ali čikov pod mizo v pričo drugih gostov, je jako nedostojno.

Kdor v kavarni čita novine ali ogleduje ilustracije, naj jih ne kupiči ob sebi, nego naj se zadovoljuje s parom novin. Kajti ostali gostje bi tudi radi čitali in ogledovali.

V gostilni najprej preglej jedilnik in nato mirno naroči. Pazi, da se ne smešiš z glasnim srebanjem juhe in cmakanjem! Opazuj diskretno fine goste, da vidiš, kako se vedejo in jih v lepem posnemaj!

Gostom za svojo mizo se ne predstavljalj, ako ne misliš ostati dalje časa in ž njimi govoriti. Zadošča, da pozdraviš, ko pridejo in ko odhajaš. Ako se jim predstaviš, sprejemaš s tem tudi dolžnost, da jih odslej pozdravljaš.

Kadar želiš plačati, pomigni plačilnemu natakarju ali markerju, mu daj malo napitnino ter pusti napitnino tudi svojemu osebному strežniku natakarju. Krivično je, ako prezreš prav onega, ki je imel delo s teboj.

V gostilni in kavarni nikoli ne prepevaj in ne kriči. To delajo le pijanci ali preprosteži na kmetih. Razume se, da ne smeš niti v najhujši vročini sedeti golorok ali brez ovratnika. Zahajaj v javne prostore vedno korektno oblečen ter opuščaj vse, kar diši po zanikarnosti in neokusnosti. V poznih urah ne debatiraj o resnih političnih, socijalnih in umetniških vprašanjih, ker postanejo take debate navadno preveč živahne in glasne. Gostilna in kavarna sta prostora za lahko, prijetno zabavo, ne pa za resna razpravljanja, ki lahko izzovejo izbruhe nedostojnosti.

V kavarni se tudi igra, toda vedno v posebnem prostoru. Tudi ondi pazi, da ne postaneš glasen in da ne začneš govoriti — z nogami in pestmi!

Samostojne ženske, bodisi omožene, bodisi samske uradnice, učiteljice i. dr. prihajajo lahko same v gostilno ali kavarno, v gledališče ali na koncerte ter se vedejo, kakor samostojni moški najboljših manir. Seveda mora biti ženska glede gostilne in kavarne skrajno izbirčna; zato zahaja le v zares ugledne hiše, nikoli pa ne v beznice in razvpita zabavišča.

NA POSETU

Poseti so ali dolžnostni ali prijateljski.

Dolžnost je, da uradnik poseti svoje načelnike in tovariše, kadar službo nastopa in kadar jo ostavlja, bodisi da je premeščen, bodisi da je prevzel drugo službeno mesto. Nikakor ni spodobno, da uradnik sede za uradno mizo, «kakor bi bil iz neba padel», niti ne sme izginiti, «kakor bi ga bila megla pojedla ali voda odnesla».

Prijateljske posete pa je treba delati in vračati osebam, s katerimi redno občujemo in želimo vzdržati stike še nadalje.

Na poset pride na dan in ob uri, kadar se poseti sprejemajo. Navadni poseti so običajni od pol 12. do pol 1. dopoldne ali od 5. do 6. popoldne. Sicer pa je to po raznih hišah in krajih različno; zato se prej pouči, kdaj je posestnik najbolj dobrodošel. Pred prazniki in o praznikih ne posečaj nikogar, ako nisi povabljen. Tik pred obedom, na vse zgodaj in zvečer ne prihajaj.

Kadar gre moški na poset k višji osebi ali dami, naj se obleče pravilno. Svršnik, pokrivalo, palico ali dežnik in galoše odloži in obesi v predsobi. S seboj vzame rokavice; navadno si obleče le levico. Nato pove služkinji ali slugi, koga želi posetiti, gospodarja ali gospodinjo ali oba, in izroči vizitko. Ako želi le gospodarja, gospodinji ni treba prisostvovati, in obratno.

Ko te pozovejo, vstopiš, se pokloniš in pozdraviš. Ako je prisotna gospodinja, najprej njo,

na to druge navzoče dame in naposled gospodarja.

Roke ne ponujaj, niti ne sedi, dokler ti gospodinja (ali gospodar) ne ponudi roke in te ne povabi, da sedi. Nikar se ne brani stola, češ, da lahko stojiš, da nočeš motiti in podobno. Take fraze so smešne, a tudi nedostojne, ker siliš gospodinjo ali gospodarja ali oba, naj tudi stojita.

Dama na posetu ne odlaga v predsobi niti plašča niti klobuka, nego vstopa oblečena.

Moški in mladina na posetu naj seda na stole, a zofe in naslanjače naj prepušča starejšim damam. Ako je prisotna tuja oseba, se ji pokloni in prosi gospodarja ali gospodinjo, naj te predstavi. Moški se bavi predvsem z damami in s starejšimi osebami, mladina z mladino. Ko si označil svrho svojega poseta, čakaj, da te ogovori gospodar ali gospodinja, ter odgovarjaj. Ako imaš s seboj klobuk, ga ne odlagaj, ako ti izrečno ne rečejo, da odloži.

Poset naj ne traja dalje, nego deset minut. Ako čutiš, da nisi dobrodošel, se poslovil še prej, a mirno in brez zamere. Drugič boš že bolje sprejet. Ako te zadržujejo, ostani dalje, a ne tako dolgo, da postaneš nadležen. Torej ne ostajaj preko dvajset minut. Ako pa ne utegneš ali nočeš ostati, se verjetno opraviči in razloži vzrok, ki te odganja.

Ako moraš v predsobi čakati, sedi mirno ali si ogleduj slike po stenah ali listaj po javno razstavljenih knjigah in novinah.

Kadar poseliš najboljše znance, se vedi takisto korektno; v tuji hiši ne smeš odrejať ali prepovedovati, ne smeš kričati ali se razbrzdano krohotati, nego se moraš povsod, celo pri prijateljih, vesti mirno, vzdržno in diskretno.

Kjer so v hiši mlade ženske, tja ne prihajaj često, da ne izprožiš zlih jezikov.

Mati jemlje s seboj hčerko na posete, kadar jo uvaja v družbo; ženin in nevesta delata posete par tednov pred poroko, poseťi se delajo ob raznih veselih in tužnih dogodkih, kadar se vabi na skupno zabavo, izlet, priredbo itd. Ako ti izkaže kdo posebno uslugo, ga poseťi in se mu zahvali. A v tem primeru ne zahtevaj, da ti poseť vrne.

Ako ti sluga ali služkinja v predsobi takoj, ko si prišel, javi, da se poseťi ne sprejemajo, izroči poseťnico in odidi. S tem, da si pustil poseťnico, si poseť opravil. Poseta ti ni treba ponavljati, ako sam nočeš, dokler se ti poseť ne vrne.

Ako pa ti sluga poseťnico vzame, jo odnese in zopet vrne z opazko, da se poseťi ne sprejemajo, tedaj razumi: tvojega poseta ne marajo; torej ne pridi nikoli več, ako nisi znova povabljen.

Moški samec naj ne čaka, da se mu poseť vrne; zadošča, da je ob prvem posetu pozvan, naj kmalu znova pride na poseť.

Damam in obiteljim se poseťi vedno vračajo.

Posete se opravlja pri predstojnikih ali visokostoječih osebah vedno v redingotu ali žaketu

in cilindru. Dame so navadno oblečene v preprosto elegantno promenadno toaleto; le pri posebnih prilikah v najlepšo toaleto.

Kajpada se moraš ozirati na to, koga in v kakšno svrho posečaš. Ako greš izraziti sožalje, ne pojdeš kot dama v svetlih, veselih barvah in z vsem nakitom, nego temno in skromno. Ako poseliš ponižne in po razmerah štedljivo živeče ljudi, ne hodi tja z izzivajočo eleganco. Kadar greš čestitati, vzemi s seboj vsaj dve, tri cvetke in jih izroči kot simbol svojih simpatij. Velike, paradne šopke izročaj le, kdor imaš srčne zveze.

Na poset se ali pelji ali pojdi peš. Ako te v hiši že poznajo, seveda ne boš služkinji izročal posebnice, nego ji le razločno poveš svoj priimek in poklic. Ako gospode ni doma, pusti posešnico, ki ji lahko levi spodnji ogel zavihaš; ako posešnice ne pustiš, se smatra, da te sploh ni bilo na posetu.

Kadar poseliš zakonski ali zaročni par sameškega gospoda ali vdovca, odda posešnico le gospod, ne tudi dama; ako pa poseliš zakonca, izročiita obe posešnici ali pa skupno posešnico z obema imenoma.

Kadar poseliš samec zakonca, izroči dve posešnici: eno za gospoda, drugo za gospo. Ako ima vdovec odraslo hčer ali kako drugo damo, ki vodi gospodinjstvo, izroči samec posešnik tudi dve karti.

Ako si na posetu in vstopi dama, ki je prišla tudi posešit, moraš moški posešnik vstati in se

pokloniti; ako pa vstopi gospod, se pokloniš le sede, ne da bi vstal. Dama posestnica vstane le v primeru, da vstopi stara dama.

Kadar odhajaš, se pokloni, pojdi do vrat, se ondi okreni ter se pokloni vnovič; nato odidi. Gospodinja spremi gosta lahko do sobnih vrat, gospodar do stanovanjskih ali — v pritličju — celo do hišnih vrat. Pokloni se kratko in ne začni stoječ znova pripovedovati.

Zlasti nekatere dame imajo grdo navado, da delajo ob slovesu postaje, to je pomikajo se k izhodu, a obstanejo in govore, nato se pomaknejo zopet par korakov in znova obstanejo ter govore in govore še v predsobi, še v veži in še pred hišnim pragom. Ker mora take zgovornice gospodar ali gospodinja stojé in brez pokrivala poslušati, dočim so morda ostali v sprejemnici še drugi gostje, je tako vedenje dvakrat nedostojno.

Kadar si torej prijel za kljuko ali si tik vrat, kar hitro izgini in ne zadržuj ljudi!

Poznamo ljudi, ki s posesta ne znajo ali ne morejo oditi. Saj bi radi šli; čutijo, da so že predolgo in da so nadležni, a ne vedo, kako bi se dvignili in ostavili sobo. Zopet druge poznamo, ki pozabljajo, da so na posestu, ki sede na smoli in se nočejo odtrgati in oditi. Zlasti ženske, ki sede uro, dve uri, vedno znova pripovedujejo doživljaje, stresajo brezkončne novice ter vedo o vsaki in vsakem povedati kaj senzacionalnega. Večinoma so obrekovalke, ljubeznive zlobnice, hudomušne šaljivke, neznosne prenašalke pošt.

Spodoben omikanec se jih boji, saj ve, da bodo na prihodnjem posetu v drugi hiši klepetale prav tako in obrekovale njega, njegovo ženo, otroke, celo posle.

Za tiste, ki ne znajo oditi, dasi bi radi, veljaj pouk: Ne začenjaj govoriti o novem predmetu, nego, ako se zaključi pogovor o eni stvari, lepo vstani, se prikloni in reci: «Dovolite, da se poslovim! Hvala za ljubeznivost — priporočam se in klanjam!»

Zberi vso energijo in ne daj se zmotiti po vljudni, navadno neodkritosrčni frazi: «O, mar res že greste? Ostanite no še nekoliko! Kam se vam pa tako mudi?»

Verjemi, da so vsa taka vprašanja navadno le ljubezniva laž! A če slučajno niso laž, ne pozabi, da je bolje, da jim bo žal, ker si odšel, nego da bi jim bilo neznosno, ker ne greš. Ako jim bo resnično žal, da si odšel, te prihodnjič tem lepše sprejmo. In povsod bodo govorili o tebi: «Zares zabaven, duhovit, silno prijeten družabnik jel!» — V nasprotnem primeru pa se bodo bali tvojega prihodnjega poseta in bodo o tebi govorili: «Ta človek je môra, ki seda na smolo, da ga dva para volov ne odtrgaša s stola! Grozen nadležneš!»

Poznamo tudi gospodinje in gospodarje, ki menijo, da je spodobno in da bi bilo žaljivo, ako bi gosta ne zadrževali ter bi ga z besedami in celo z dejanjem najmanj dvakrat ne prisilili, naj vendar za božjo voljo še ostane, — čeprav si v srcu žele, naj ga že odnese zlomek. Ne daj se torej varatil

Ti ljudje ne vedo, kaj se spodobi in so neprijetno ljubeznivi hinavci.

Spodoben človek gosta nikoli ne zadržuje, ako gost izjavlja, da ima še drugega dela, da se mu kam mudi, da ga kdo čaka itd. Pa ga tudi ne vprašuje: zakaj, čemu, kdo, kam...? Spodoben omikanec nikdar ne pretirava svoje prijaznosti do nadležnosti in ne izpreminja gostoljubnosti v omejevanje osebne svobode. Kdor me s čimerkoli naravnost prisili, da ostanem, mi dela iz svoje najbolj elegantne sprejemnice neznosno ječo. Zakaj zvezati se ne dam, pa makar da so verige najlepše ženske roke in najmičnejše ženske oči! Samsvoj svobodnjak hočem biti in ostati. Kjer pa mi jemljejo svobodo in oklepajo voljo, tja ne grem rad nikoli več.

Ako je družba gostov velika, a ostati ne moreš, niti nočeš vsesplošne zabave kaliti in je s svojim slovesom vzpodbuditi, naj tudi že gre, tedaj se posloviti — «po francosko» ali «po angleško»: izgini neopažen tiho in taktno! Od vseh gostov se itak ne moreš posloviti, zato se ne posloviti od nikogar. Ako opaziš, da je gospodar ali gospodinja v predsobi, se ukradi za njo in se tam posloviti. Ako to ni mogoče, se iztihotapi brez slovesa. Pri prihodnji priliki se že opravičiš, zakaj si moral tako ravnati.

Kadar poseť sprejemaš na lastnem domu, ne hiti mu v predsobo naproti, nego pusti, da poseťnik ali poseťnica vstopi v sobo; potem ga pozdravi, odkaži gospodu prostor na stolu, a dami

na zofi. Gost naj sede prvi, nato šele ti. Ako si gospodinja, sédi gostu dami na levo stran; ako si gospodar, sédi na stol dami nasproti.

Ako so v sprejemnici tvoji otroci, ko vstopijo odlični gostje, naj se otroci poklonijo in nato naj odidejo. Vpričo otrok ni mogoče svobodno govoriti. Tudi polodrasli dečki in deklice naj odidejo, ako jih roditelji in gostje izrečno ne pozovejo, naj le ostanejo.

Gospodu ali dami, ki je v obitelji prvič na posestu, se ne postreza z ničimer. Le boljšim znancem in sorodnikom se pri opetovanih posestih lahko postreže z likerjem, keksi, sladkarijami ... Seveda ako je prišel posestnik od daleč in slutiš, da je okrepčila potreben, mu postrezi tudi izdatneje. Posestnik pa naj ponudbo brez okolišev sprejme.

Ako vstopi služkinja ali sluga v sprejemnico, v kateri so gostje, ne sme pozdravljati, nego naj se vede kakor bi videl le gospodinjo ter naj se briga izključno za svoj opravek. Le ako dama ali gospod, ki je na posestu, služkinjo ali slugo pogleda, naj se uslužbenec pokloni.

Posle pa je treba naučiti, da pozdravljajo goste v predsobi ter da jim pomagajo se sleči ob prihodu in se obleči ob odhodu, da jim odpirajo vrata v sprejemnico in iz predsobe v vežo.

S služkinjo z dežele ima marsikatera gospodinja spočetka križe, ker služkinja se ne zna vesti, nikogar ne pozna in si ne zapomni pravilno nobenega imena. V svoji plahosti in nevednosti

dela včasih taka služkinja hude etiketne pogrške. Gospodinja naj torej poučuje služkinjo in jo vadi sprejemanja gostov, sicer je odgovorna sama zanjo.

Ako si bolan, pri obedu ali imaš neodložljiv popravek, to posetu po služkinji ali slugi sporoči in prosi, naj pride drugič ali da naj blagovoli v sprejemnici počakati, ako utegne. Na Angleškem je običajno, da se gostu sporoči, ako ni dobrodošel: «I am engaged» (jaz imam nujen popravek), — a zato ni nihče razžaljen.

Posetnice (vizitke) so praktičen izum, ki nam prištedijo mnogo časa in neprijetnih posetov. Naročaj pa le bele, srednje velike s čitljivim tiskom in polnim naslovom ter s krajem svojega stalnega bivanja. Vizitke na barvastem papirju z afektiranim tiskom ter v prav majhni obliki niso fine.

Na skupnih posetnicah zakoncev treba paziti, da je napis pravilen. Torej ne: Profesor Ivan in gospa Milena dr. Tekavčič, nego: Prof. dr. Ivan Tekavčič s soprogo Mileno; ne: Odvetnik dr. Fran in soproga Ana Mencej, nego: Odvetnik dr. Fr. Mencej in soproga Ana.

Ako ne najdeš obitelji in posameznika doma, mu pusti posetnico, na katero lahko zapišeš kratico, s katero poveš namen svojega poseta; te kratice so mednarodno uveljavljene po francoskih frazah:

Pri čestitkah: p. f. (pour féliciter) n. pr. za god, za novo leto;

pri sožalju: p. c. (pour condoler);
pri slovesu, ako odhajaš na pot: p. p. c. (pour prendre congé);

v zahvalo: p. r. (pour remecier).

Vizitke s temi kratricami pošlješ lahko tudi po pošti, ako jih ne moreš oddati osebno.

S komer želiš občevati, ga poseti. Ko ti poset vrne in ako te povabi, da ga poseti znova, stori to. Ako ti posetov ne vrača in se niti ne opraviči, je skoraj gotovo, da ne mara občevati s teboj. Kdor se naseli v novem kraju, novi ulici, novi hiši i. dr., mora prvi posetiti stranke, s katerimi želi občevanja, čeprav je socialno višji.

Sicer pa piši rajši slovenski! Bržčas te bodo bolje razumeli...

Poset je tudi a v d i j e n c a pri kralju, ministrih, ali pri komerkoli najvišjih mož in dam v državi. Dr. Jiří Guth-Jarkovsky, prvi ceremoniar prezidenta Češkoslovaške republike in najodličnejši znalec svetovne etikete, niti na dopoldanski avdijenci pri prezidentu Masaryku ne dovoljuje fraka, nego predpisuje črn ali sploh temen redingot («cesarsko suknjo», a ne iz gladkega črnega sukna), lakaste čevlje, kravato ne kričečih boj, visok, stoječ ovratnik in rokavice temnosive barve v roko; kvečjemu naj se obleče leva. Redingot je obrednejši, nego cutaway, žakeť. Toda žakeť se v zadnjem času dopušča pri avdijencah kakor redingot. «Neprimerno pa je» — piše dr. Guth —, «ako gospodje za dopoldan-

sko avdijenco oblačijo frak in belo kravato, ker je to izključno večerna oprava, 'evening dress'.

Preprost človek, ki nima sredstev, da bi se oblačil pravilno, hodi na posete pač v svoji najboljši obleki, umit in počesan, ter v čedni srajci. Ne pozabi naj ovratnika in ovratnice! To dvojje ima vsak moški. S pipo ali smotko naj nihče ne dela posestov, niti naj ne jemlje s seboj psa, nego naj ga priveže ali pusti izven hiše. In preden vstopi, naj pozvoni ali spodobno potrka, a ne s pestjo ali z vsemi prsti naenkrat, nego le s členkom kazalca. Med ljudstvom tega vsakdo ne zna, ker jih pač po nekaterih šolah sploh ne uče vedenja, ki je v življenju često važnejše, kakor marsikaj, kar človek kmalu pozabi iz šolskih sob.

Da si je treba čevlje osnažiti in vstopiti šele na odgovor «Prosto», «Noter» ali «Naprejl!», nato se odkriti in pozdraviti, tudi tega marsikdo ne ve, ker mu nihče v mladosti ne pove ter ga ne vadi. Česar pa se ne učiš in ne vadiš, tega ne znaš, niti najlažjega — pa naj si gospod ali kmet.

NA PLESU

Prvi ples je prvi pravi korak med svet, v široko družbo. Zato je pouk v plesanju prav potreben za mladino, a koristen je tudi za zrele ljudi. Ples dela vsakogar okretnjšega, mehkejšega v kretnjah, spretnjšega v vedenju. Plesalca in plesalko navadno prav lahko razločuješ od neplesalca. Samo glej jih, kako korakajo, držijo glavo, trup in roke, kako vstopajo, sedajo, vstajajo in odhajajo, pa boš takoj na jasnem, s kom imaš opraviti. Eni so prožni in lahki, drugi trdi in težki; prvi simpatični, drugi zaradi svoje neokretnosti često smešni in nehote nadležni.

Le harmonično omikan človek je prijeten družabnik; zato mora biti kultivirano in civilizirano tudi človeško telo poleg njegove duše.

Ples je povsod višek družabnega življenja in navadno mednarodnega značaja, ker obseza plese raznih narodov. Francozi imajo svoje minuéte, kadrilje in française, Angleži anglaise in ecossaise, Nemci valček, Španci sarabando in fandango, Čehi polko, Poljaki mazurko, Madžari čardaš, a Jugosloveni svoje narodno kolo.

Poleg teh pa je nastala še cela vrsta novih, umetnih in preprostih modnih plesov, ki se jih je treba učiti. Čim več jih znaš, res pravilno in dobro znaš, tem lažje ti je sodelovati na plesih.

Vseh različnih narodnih in modnih plesov se naučiš edinole po plesnih šolah ali v manjših zaključenih plesnih družbah. Poučujejo plesni

učitelji in učiteljice, ki so strokovnjaki in so plesali v tujem svetu; torej vedo tudi vse malenkosti, ki tvorijo v celoti estetično plesanje. Učiti se je treba plesov prav tako resno in vztrajno, kakor najbolj važne reči. Šola nudi le pravila, korektne korake in držanje. Lepo plešeš šele, ko si z vztrajno vajo ugladil svoje znanje. Površno in približno znanje ne zadošča in plesalec se smeši ter je lahko nedostojen, celo neznosen. Glavno je, da se pouka ne sramuješ, nego da se ga lotiš smelo in podjetno. Ljubezniv humor ti pomore preko vseh početnih zadreg.

Plesalec se plesalki najprej predstavi, nato jo prosi za ples. Pri predstavljanju pa ne ponujaj svoje desnice. Ako je dovolj plesalcev, ne pleši z isto damo vsega plesa, nego jo povedi na njen prostor, da lahko pleše z drugimi. Ako njene matere ali spremljevalke ne poznaš, a to želiš, prosi svojo plesalko, naj te predstavi. Ako tega ne smatraš za potrebno, zadošča, da se spremljevalki molče pokloniš, kadar ostavljaš plesalko. Toda ignorirati spremljevalke ne smeš.

Plesalec pred začetkom plesa ponudi svoj desni lakeť, da se ga plesalka nalahno oklene. Moški svojega lakta ne sme pritiskati preveč k sebi; to bi bilo nedostojno in bi damo oviralo v hoji.

Plesalec prime nato damo z desnico okoli pasu, z levico pa njeno desnico ter ji jo drži v višini svoje leve rame. Ženska roka naj bo lahno upognjena, levica pa naj se ji naslanja na

plesalčev desni nadkomolec. Plesalec naj dame ne vlači k sebi, a naj je ne drži niti predaleč od sebe. To ni lepo in se težko pleše. Plesalec glej plesalki preko desne rame, plesalka pa plesalcu takisto čez desno ramo. Plesati je vedno povrstoma v krogu, da se ne zadevaš ob druge pare in ne stopaš plesalki ali drugim na prste.

Po plesu se plesalec zahvali plesalki, ki se mu lahko nakloni; nikoli pa se plesalka ne zahvali plesalcu.

Med plesom se razgovarjati ni priporočljivo, ker razgovarjajoč se človek slabo pleše, globoko sope in ker marsikomu diši iz ust. Pogovarjaj se torej med odmorom. A takrat ne jemlji plesalki pahljače ali šopka iz rok, da se ž njima igraš. Dolgotrajno izprehajanje le utruja, odmori so namenjeni počitku. Zato naj plesalke ali sede ali naj se osvežijo v bifeju.

Plesalka naj si dobro zapomni ali — če so plesni redi — zabeleži, komu je kak ples obljubila. Plesalca pustiti na cedilu in plesati z drugim je nedostojno. Take dame so kmalu brez plesalcev. Tudi je nedopustno plesalce izbirati ter nekatere odklanjati. Odklonjenci se lahko pri odboru ali reditelju pritožijo, in dama ima sitnosti. Navadno take žaljivke na ples več ne vabijo. Nerodnega, divjega ali nasilnega plesalca pa sme plesalka odkloniti, samo pove naj reditelju, čemu je to storila, da ne nastane afera.

Sestavljene plese (kadrilje lčetvorkel, besedo, kolo i. dr.) je treba plesati z največjo točnostjo

in vedno v taktu. Kdor jih pleše, ne da bi jih znal dovršeno, zmede še ostale in ni dostojen družabnik.

Plesati smeš le v čisto belih rokavicah. Z golo roko torej plesalke ne smeš prijemati okoli pasu, da ji ne umažeš obleke. Kdor se mnogo poti, stori najbolje, da si vzame s seboj še par rokavic in še drugi ovratnik, ki ga po glavnem premoru v garderobi zamenja z zmečkanim. Ovratnik za ples ne sme biti previsok, a mora biti dovolj širok, da ne tišči. Za ples torej izbiraj pravilne ovratnike, da ne trpiš, namesto da se zabavaš.

Razume se, da prihajaj na ples vedno v galosah, da si ne oblačiš ali naprašiš obutve. Ali pa se pripelji. Ker v fraku ne moreš na ulico, ogrni fračni plašč ali cape (kep). Ure kot zapestnice ne nosi.

Izvemši na plesnih vajah in na intimnih plesnih priredbah, na katerih se lahko uporabljata smoking in žaket, pleše korektno oblečeni gospod le v fraku. Gotovo frak za moderne plese ni praktičen, a danes je še vedno najbolj eleganten in pravilen. Glej, da se ti spodnji deli ne premikajo in mečkajo; plesalci si pomagajo s tem, da si jih pripno na telovnik. Ne nosi velikih rožljajočih gumbov na manšetah ali na prsih opasnih gumbkov, ki trgajo toalete plesalkam. Gladki gumbi iz biserne matice so najbolj praktični. Kot moški plesni čevlji so najbolj ugodne nizke izrezane lakirke — angleški pumps. Pravilni pumps so vedno le lakasti, ne pa iz črnega

ševroja ali celo iz črne svile, ki so feminini in neokusni. Le korektnost je elegantna!

Načelo mora biti plesalcem, da plešejo s čim večjim številom plesalk in da se potrudijo, da kolikor možno nobena plesalka dalje časa ne sedi. Skrajno nedostojno in nevljudno je, izbirati plesalke tako, da plešejo vedno iste, a da druge osramočene posedajo.

Plesni reditelji, ki hočejo veljati za spodobne kavalirje, morajo tekom vse plesne prireditve prav posebno paziti, da plesalci ne uhajajo trumoma iz dvorane ali pušit ali popivat.

Dobro vzgojeno dekle z ničimer ne izraža, da je nestrpna ali nezadovoljna, ker ne prihaja po njo dovolj dobrih in uglednih plesalcev. Toda svoje si misli in si poišče drugod družbo. Omičana plesalka bo prijateljicam plesalkam predstavljala svoje dobro znane plesalce, a spretni in spodobni plesalci uporabijo vsako priliko, da predstavijo svoje prijatelje svoji plesalki. Toda umestno je, da plesalec vedno prej vpraša plesalko, je li nji ugodno, da ji predstavi svoje znance. Tako se pospešuje vseobčno poznanje in splošno dobro zabavanje. Nikomur ne nedostaje znancev in plesalcev, oziroma plesalk, ples pa se naglo razvije v splošno zadovoljnost.

Kar se tiče razgovorov ali konverzacije na plesih, lahko rečemo, da naj ne bo nič drugačna, kakor v vsaki dobri družbi. Govori tako, da bi te lahko slišal vsakdo, ne da bi se ti bilo treba sramovati: čisto in pametno. Ker ljubiš svojo

domovino in svoj narod, govori njegov jezik tako, da lahko vsak tujec reče o tvoji govorici, da je lepa. Ne mešaj torej nepotrebnih tujk, ne prekinjaj slovenščine z nemščino ali laščino ter se izražaj izbrano, tako da bi se tvoj pomenek lahko s tvojim podpisom tudi natisnil. Jasno je, da ne boš vpletal kletvic in ordinarnih besed populične sodrge; zlasti pa se boš izogibal vsega, kar bi lahko tvoji plesalki pognalo kri v lica! V dovtipih bodi skrajno previden, zakaj dame so glede dostojnosti občutljivejše. Ne kriči, ne krohotaj se, a niti ne šepetaj.

Težko je z nekaterimi ženskami začeti razgovor. Zlasti mlada dekleta so včasih v konverzaciji s tujcem jako nespretna. Moškemu se godi, kakor bi črpal iz suhega vodnjaka: jedva da priteče še kapljica — «da» ali «ne». Tako naivko vprašaj, s čim se bavi v svobodnem času, mar z literaturo ali hodi v gledališče, na koncerte, ali goji sporte ali pa je morda že v službi. Po njenem odgovoru lahko zaploveš v živahno razpravljanje. O politiki pa ne govori ž njo, ker je prav gotovo ne zanima in je mogoče, da so njeni roditelji ali bratje v čisto nasprotnem taboru. Vsaki plesalki je najprijetneje, ako jo znaš vljudno poslušati in jo s svojimi besedami vzpodbadati, da se sama razgovori! Ne spuščaj se v nikako kritiko njenih prijateljic in tekmic, niti njenih nazorov. S tem zaideš lahko v neumno spletko in se zameriš.

Dr. Guth piše: «V družbi predvsem ne govorite le o svoji osebi, a zanimajte se za svojega družabnika in ne grajajte drugih. Često najdete v družbi osebo A, ki vas svari pred ničevnostjo osebe B, a oseba B pred osebo A, naposled pa vam C ne pove nič lepega o osebah A in B... tako da si končno rečete: zaboga, v kakšno družbo sem zašel! Konverzacija v družbi je umetnost, ki si je ne vzgojiš nikakor v gostilnah in kavarnah, nego le v družbah, ki smo jih doslej čisto pogrešali. Po salonih počiva nje težišče na gosposlinji. V družabnem razgovoru se izogibljite najprej vsega, kar bi učinkovalo mučno. Treba je dobro poznati mišljenje prisotnih, preden se spustimo v reševanje družabnih ali socialnih vprašanj... Govorite o odsotnih ljudeh le pohvalno in z vsemi prisotnimi osebami le prijateljski, dasi so vam morda nesimpatične... Informirajmo (tujca ali tujko) o domačih razmerah vedno tako, da lahko vse to povemo in dokažemo javno...»

Klevetanje in opravljanje, zavistno in zlobno oponašanje, raznašanje slabih novic in čenč naj bo na plesih prav tako izključeno, kakor po sprejemnicah ali na ulici! Tiste blazirane gospodke, ki se prihajajo na plese le posmehovat in kritikovat ali se naslajat na lepih ženskih udih, ki delajo le otoke sredi dvorane ter ovirajo plesalce, pa naj plesni odbori in reditelji vedno z vpludno energijo preganjajo iz družbe.

Na oficijalnih društvenih in obiteljskih plesih so gostom navadno mrzla jedila in brezalkoholne pijače na razpolago po stranskih sobah na takozvanih bifejih. Vse se servira navadno stojé. Le prav dobro znane plesalke sme plesalec povabiti v bife in jim tam postreči. A povabiti in celo prositi mora tudi plesalkino spremljevalko, da se jima sme pridružiti.

Na plesih naj se nikoli ne popeva niti v pozni nočni uri. Da se v plesni dvorani ne sme popivati in pušiti, je razumljivo in tega ne trpi noben spodoben plesni odbor. Zahtevati od godbe, da naj plesni red izpremeni ali da naj kak ples ponovi, je nekorektno. Tako željo se pač sme izraziti reditelju, ki odloča; ne smeš pa odrejati sam, da ne povzročiš zmede in nevolje.

Plesalko spremljaš do njenega stanovanja le, ako ona temu pritrdi. Vsiljiv ne smeš biti, ker se lahko osmešiš. Ako ti je spremljanje dovoljeno, glej, da plesalki odkleneš vrata in se nato dostojno in moško poslovíš!

NA POTOVANJU

Na potovanje se pripravi pravočasno, da ne boš v zadnji uri razburjen in da vlaka ali voza ne zamudiš. Glej torej, da dospeš na kolodvor vsaj deset minut pred odhodom vlaka, da si mirno preskrbiš vozni listek, odpraviš prtljago ali jo spraviš v vozu na udobnem mestu in da si najdeš ugoden prostor. Isto velja za omnibuse, avte in druge vozove, ki čakajo potnikov.

Le kdor nastopi potovanje pripravljen, zato mirno in udobno, mu ne bo težko, biti spodoben in veder potnik. Na potovanju ti je pač treba vedno potrpljenja, humorja in vljudnosti. Kjer teh ni, se slabo potuje. Nič ni zoprnejšega, nego potovati z neznosno sitnimi, čmernimi, goštrnjavimi in nevljudnimi osebami, ki se nad vsako malenkostjo razburjajo, javkajo, se pritožujejo in kritikastrujejo.

Inteligenten potnik se pripravi predvsem literarno, potem stvarno. Literarno se pripravi s čitanjem, tako da prihaja na cilj v tujini dovoljno poučen. Le tako uspešno in prijetno potuje ter ne prezre najvažnejšega v tujem kraju.

Na potovanje pa vzemi vselej dovolj denarja s seboj. Napravi si torej najprej proračun in priloži še vsoto za nepričakovane troške. Ne devaj pa vsega denarja v isto denarnico. Manjšo vsoto imej v denarnici v žepu ali ročni torbici, ki je nikoli ne odlagaš; večje bankovce pa shranjaj v denarnici, ki jo hrani v kakem notranjem žepu,

do katerega ne more priti najspretnější žepni tat. Nositi denar v torbi preko prs, je opasno, ker tat v gneči lahko odreže jermen in ti odnese vse skupaj. Tudi denarnico držati v roki, je vedno nevarno. Najbolje je, ako imaš vse žepe še z gumbi zapete ali z varnostnimi zaponkami pripe, ali pa z obema.

Ne jemlji s seboj niti preveč niti premalo prtljage. Večje kovčge, zaboje i. dr. oddaj na prtljažni voz, manjše zavoje ali ročne kovčge vzemi v osebni voz. Vse svoje reči preštej in si zapomni dobro, koliko jih je, in jih zloži tako, da jih imaš pred očmi. Nikar torej ne raztrosi reči po raznih klopeh, pod klopmi in še nad klopmi, ker gotovo kaj pozabiš, kadar izstopiš. Imej vse stvari skupaj na kupu, da jih lahko urno zbereš in odneseš!

Ročni kovčeg naj bo oblečen v platno ali kakršnokoli prevleko, da se ti kovčeg ne omaže in ti ga cariniki ali hotelski uslužbenci z nalepljanjem listkov ne pokvarijo. Ako vzameš s seboj košarico, jo daj, preden odpočuješ, na notranji strani obleči s platnom (najbolje s povoščenim). S tem preprečiš, da ti eventualno deževje, ki pada na košaro, ne zmoči obleke in perila! Vsak kovčeg ali košaro opremi z lepenko, na kateri je tvoj naslov. Tako laže svoje reči najdeš, ako pa se ti kovčeg odpelje dalje, ti ga laže vrnejo. Ključke imej skupaj v žepu, da so ti naglo pri roki.

Ko vstopiš v vagon, se spodobi, da pozdraviš. Na bolnike in na stare ljudi se oziraj in ne odpiraj oken brez pritrdila. Ako pa so odprta okna, ne odpiraj še vrat, da ne nastane prepih. Puši le v oddelku za pušače ali na odprtem hodniku. Ako potuje dama sama, ji je najugodnejše v oddelku za ženske. Kdor ne puši, se zateci v oddelek za nepušače.

S sopotniki se ne razgovarjaj o privatnih ali celo o intimnih zadevah, niti o svojih, niti o zaupnostih drugih oseb. Sploh ne vprašuj in ne pozveduj, da te ne bodo smatrali za netaktnega in vsiljivega človeka. Krajine, skozi katere se voziš, in cilj potovanja ti daje dovolj snovi za pomenek. Pri tem prejmeš lahko praktične migljaje in dobre informacije glede hotelov, restavrantov, zabavišč, glavnih zanimivosti i. dr. Ne postani preveč zaupljiv in si varuj napram tujcem vedno primerno razdaljo. Zakaj često tiči v najbolj elegantni obleki lopov in za najbolj solidno žensko masko pustolovka.

Le v izjemnih primerih se med potovanjem sopotniku ali sopotnici predstavi.

Kadar odhajaš, seveda pozdravi in se za usluge zahvali.

V ostalem se vedi, kakor se vedeš v družbi omikancev v salonu: ne puši brez pritrdila drugih, ne zdehaj, ne praskaj se, ne snaži si nohtov ali ušes, ne sezuvaj čevljev in ne sedi le v nogavicah, skratka stori vse, da te bodo smatrali tudi neznanci za ljubeznivega in spodobnega človeka.

Zavzemi torej le en sedež in se ne raztezaj tako, da so drugi zaradi tebe v stiski. Le ako si v oddelku sam, se lahko udobneje urediš. Ako je glede prostorov stiska, se moraš brez pregovarjanja zadovoljiti s sedežem, ki ti gre. Ležati iztegnjen, dočim drugi stoje, je sirova brezobzirnost. Skrajno nedostojno in brezobzirno je tudi, metati olupke, peške, kožice, sploh ostanke jedil, čike in papir na tla. Vse odpadke zavij v papir, ki ga vrzi izven postaje skozi okno, a le na prostoru, kjer ni nevarnosti, da koga zadeneš. Praznih steklenic pa nikar ne meči iz vagona.

Na potovanje obleci obleko iz močnega blaga preprostega kroja in čepico ali mehak klobuk. Za vsak primer je pled zelo koristen, bodisi zaradi nočnega hladu, bodisi zaradi spanja, bodisi zaradi dežja, ako nimaš dežnika s seboj. Obleci tudi rokavice, da si ne umažeš rok. Ugodno je, ako imaš en-tout-cas, t. j. dežnik, ki je obenem palica. Razume se, da imaš za posečanje restavrantov, gledališča itd. vsaj eno obleko še s seboj. Ako si dalje časa na potovanju, pa tudi več.

Zlasti ženske naj bodo za potovanje praktično oblečene, torej ne v svili z modnim klobukom in ne v nizkih čevljičkih, nego solidno in svrhi primerno. Vsakdo se ravnaj po letni dobi, a na potovanju so sive ali kariraste obleke najprimernejše, ker se na njih prah in umazanost najmanj vidi. Perila vzemi dovolj s seboj, ker se človek na potovanju mnogo hitreje umaže kakor doma. Dame v svetlih toaletah naj oblečejo po vrhu še

lahek plašč. Vzemi s seboj tudi glavnik, milo, ščet, brisačo, nožič, škarje, nekaj gumbov, igel s črnim in belim koncem, več zaponk, nočno obutev, rezervne naočnike in take malenkosti, ki so koristne med vožnjo in jih potrebuješ, ko doseješ do cilja bodisi v hotelu, bodisi v zasebni hiši.

Ako se voziš z majhnimi otroki, skrbi, da ne bodo sopotnikom nadležni, in nikar ne misli, da mora tujec tvojim otrokom žrtvovati lastno udobnost. Ako torej potuješ z več otroki, si poišči oddelek za nepušače ali za ženske, da ste kolikor možno sami med seboj. Vzemi s seboj tudi nekaj jedil ali mleka, da otroke ž njimi pomiriš ali vzemi kako igračo, da ž njo otroka zamotiš, pa blazinico, da na nji zaspi. Kdor mnogo potuješ, si gotovo doživel često, da si strmел nad brezobzirnostjo in nepomagljivostjo sicer prav čestitih mater.

Izbrati si v tujem mestu dober hotel, je včasih prav težko. Priporočila prijateljev doma so včasih nezanesljiva: hotel je morda prevzel medtem nov posestnik in se je iz dobre hiše izpremenil v zanikarno. Reklame so često lažnive. Najbolj zanesljive so še informacije, ki jih dobiš na vlaku od sopotnikov iz dotičnega mesta ali na kolodvoru, ko si dospel.

Spodoben človek se vede v hotelu mirno in tiho, ne loputa z vrati, ne govori glasno, ne zvoni brez potrebe, zlasti ne ponoči, ne kliče uslužbenk in slug s krikom in vikom, ker se zaveda, da moti sopotnike. Ako se vračaš v pozni uri,

stopaj po hodniku in stopnicah tako, da ne vznemirjaš in ne zbujaš spečih.

Z uslužbenci se zaupno ne razgovarjaj, nego išči informacij le pri posestniku ali vodji hotela ali pri vratarju. Tam zveš tudi, kakšne napitnine so primerne, da ne boš smatran za skopuha in da ne boš brez koristi zapravljiv. Navadno se daje vsaj deset odstotkov skupnega računa; vsota se razdeli med uslužbence, ki so ti resnično stregli.

V zajtrkovalnici pozdravi goste le lahko, ne da se sicer brigaš za nje. Ako je obed ob skupni mizi, pozdravi takisto gosta na desni in levi stola, kamor sedeš. V ostalem pa se lahko udeležuješ pomenkov in ne bodi čmeren in nem sosed. Predstaviš se le, ako sediš več dni z istimi osebami za skupno mizo. Za pušace je navadno na razpolago posebna soba. Za dame je po obedu določena bralna ali glasbena soba, kjer se ne puši. Glasno klicanje natakarjev ni dostojno.

Ako ti jedila niso všeč, ne zabavljaj glasno, ker okusi so različni, nego povej svojo sodbo natakarju.

Majhnih otrok ne jemlji k skupnim obedom in večerjam (*Table d' hôte*), nego jih nasiti prej in posebej, da ti ne bodo delali sitnosti in sramote vpričo tujcev.

Jasno je, da moraš v tujini prav posebno paziti, da se pravilno vedeš in da si pravilno oblečen. Tujci te vidijo in sodijo po tebi vse tvoje rojake. Nespodobnost enega Slovenca v tujini nam

včasih več škoduje, nego more tisoč spodobnih Slovencev popraviti.

Kot zaveden Slovenec in ponosen Jugosloven v tujini nikoli ne taji svoje materinščine. Zato se vpisuj v hotelske knjige vedno pravilno s slovenskim imenom: Ivana, Mirka, Srečka, Minke, Jože in Ljubice torej ne izpreminjaj v Johanna, Gottfrieda, Felixa, Marie itd. In raznih š, č in ž ne prepisuj v sch, tsch ali g! Spoštuj svoj jezik, kakor ga spoštuje vsak narod, potem si ga ne bo upal zaničevati nihče!

Ako komu razlagaš lepoto svoje materinščine, ne navajaj vzgledov n. pr.: «Prst je grd in trd», nego mu govori stavke, kakor: «Naprej, zastava slave, na boj junaška kri...» ali «Mila, mila lunica, kje je moja ljubica...» Ali «Ko brez miru okrog divjam...» Ali «Da te ljubim, ti je znano, da me ljubiš, davno vem...» Ali mu recitiraj uvod Prešernovega «Krsta» ali kakršnokoli zvonko pesnitev! Naši krasni, vokalov bogati stihi z muzikalnimi rimami bodo tudi sovražniku Slovanov všeč...

In še nekaj! Ne trdi, da so slovenščina, hrvaščina in srbščina trije jeziki, ki jih vseh ne razume noben Jugosloven. Resnica je, da razume srbohrvaščino vsak količkaj omikan Slovenec in celo preprosta slovenska služkinja jo govori v Zagrebu ali Beogradu v par tednih ali mesecih dovršeno. Slovenščina in srbohrvaščina sta torej najožja sorodna jezika. Tuj jezik nam je nemščina, francoščina, laščina, angleščina itd., ki se jih niti

po večletnem učenju nikoli dovršeno ne priučimo. Niti češčina, poljščina in ruščina niso Slovencem tuji, nego sorodni, bratski jeziki. Razumemo jih celo brez učenja vsaj precej; nauči pa se jih vsakdo izlahka.

Ne delaj se torej tepca na sramoto Jugoslavije!

In ne zabavljaj na razmere v naši državi! Kadar smo med seboj, si lahko potožimo, da si želimo to in ono bolje in urejeneje v Jugoslaviji. Toda med tujci se s svojo domovino le ponašajmo! Nikjer ni vse vzorno, a nihče ni tako nedostojen, da bi napram tujcem grajal lastno domovino in njene uprave. Zato naj tudi Jugosloven ne bo nedostojen in slab državljan. Kdor sramoti lastno mater, ga zaničuje vsak poštenjak; kdor sramoti svojo domovino, je lopov in izdajica!

Kako treba zahajati oblečen po odličnih hotelih v obednico, se vedno prej pouči, da ne boš vzbujal s svojo nekorektnostjo neprijetne pozornosti!

Dr. Jiři Guth piše: «V hotelski jedilnici pazi na nože, ki so često ostro nabrušeni! Kjer se čujejo pritožbe zaradi nedostojnega vedenja, se navadno omenja nespodobnost jesti z nožem... Vtikati nož v usta je resnično do neba kričeča neokusnost, a je tudi za jezik nevarna. Kdor nisi v dostojnem vedenju izvežban, vsaj pozorno opazuj svoje sosede ter se uči od njih, pozitivno ali negativno!»

Kadar vstopiš v jedilnico, se vedno obrni na plačilnega natakarja ali na maitra d' hotel, ki ti odkaže prostor, da ne zasedeš že oddanega prostora.

Na ulici se ravnaj po vedenju domačinov in se v obleki izogibaj vsemu, kar bi opozarjalo nate. Civilizirani Kitajci žrtvujejo celo svojo kito, in spoznaš jih le po obrazu. Ako pa bi Kitajci in Japonci le mogli, bi si nasadili tudi druge nosove in si naravnali oči. Zato pa nosijo izven domovine vsaj evropejske naočnike!

V tujini se ne oziraj za vsakim nenavadnim krilom, ne bulji v ekstravaganten klobuk, ne strmi v izložbe ter se ne čudi vsemu! Kroti torej svojo zvedavost in presenečenost ter se vedi mirno, tiho, neopazno.

Ako si kam povabljen in se ne moreš odzvati v zahvalo z enakim vabilom, izkaži gospej ali deci kakšno pozornost, povabi gostitelja s seboj v gledališče ali na koncert ali pa v svoj hotel na obed.

Ako si v državi poraženega naroda, se vedi posebno taktno, da ne užališ občutljivosti ter se ne bahaj z zmago lastne države.

Ne nastopaj nikjer potratno in izzivajoče, a pazi tudi, da ne delaš vtiska skopuha in uma-zanca, glej, da imaš vsak dan čisto perilo na sebi, da si snažen od nog do temena, sicer si sam kriv, ako se govori o tebi:

«Hm, glejte ga — Balkanca!»

ZA MIZO

Za mizo smo ali sami, v domači obitelji, v družbi z gosti ali pa smo sami gostje v tuji hiši ter člani velike družbe okoli iste mize ali za več mizami.

Kuhinjska umetnost, ki je bila na višku že v starogrški dobi, se je poslej le še obogatila v sredstvih in se z naraščajočo civilizacijo zlasti zunanje pofinila. Bistveno novega pa ne prinaša nič več.

Da smatramo dandanes mizo za pravilno prirejeno, mora biti — dolga pravokotna, okrogla ali v obliki ogromne podkve — predvsem pogrnjena z belim, čistim in celim prtom. Treba pa je paziti tudi na primerni okras mize, na pravilno posodje, pribor, prtiče ter na okolico, v kateri jemo.

Vaze s cvetjem in zelenjem sredi široke mize ali celo posamezni šopki po prtu učinkujejo estetski jako prijetno. Pri posodi, priboru, čašah in prtčih se iz istega razloga zahteva enakosti in soglasja. Da je treba za juho globokih, a za druge jedi plitkih, za sadje, sladice in pomizek majhnih, tudi steklenih krožnikov, pa še posebnih nožkov in viličic, je pač splošno znano.

Opozoril bi vendar, da je ugodno, ako pod glavni prt položimo klobučino ali vsaj enak ožji prt, da se onemogoči rožljanje s krožniki in priborom. Običaj je, da se pribor polaga ob krožniku, in sicer nož na desno, vilice in orodje za ribo na levo, žlico in orodje za pomizek (Dessert)

pred krožnik. Tudi čaše se postavljajo pred krožnik. Prtič se polaga ali v prazni krožnik za juho ali na prostor, kamor se potem postavi ta krožnik.

V obitelji ali kadar je le par gostov, torej pri navadnem obedu, je ponekod navada, da postavijo na prostor pred vsako osebo le pribor, čaše in prtič, a sploh nobenega krožnika.

Tu vrši domačica v polni meri svojo simpatično gospodinjsko dolžnost s tem, da ima vse krožnike na kupu na mizi pred seboj ter da sama razdeljuje juho, služkinja ali sluga ali najstarejša hči pa postavlja krožnike na njih mesto — torej pred vsako osebo posebej — najprej pred gosta, nato pred starejše, končno pred mlajše.

Po vsaki jedi se krožniki menjajo, t. j. uporabljeni se odnašajo in postavljajo drugi.

Na obedu in večerji naj bodo prostori stalni. Gospodinja naj sedi na čelu mize, nji nasproti pa gospodar; ostali člani obitelji naj sede po starosti. Vsekako naj sedi najmlajši otrok tik matere, a po dobi naslednji otrok tik očeta, da ju vzgajata in jima eventualno še pomagata rabiti pribor i. dr. Ako so hčerke odrasle, se lahko brigajo za najmlajše brate in sestre.

Ob dolgi mizi so častni prostori na obeh straneh v sredi; ob okrogli mizi glede uglednosti ni razločka.

Ako imaš torej goste, jih posadi ob dolgi mizi na sredo, gostom na levi naj sedi gospodar, na desni pa gospodinja. Ako je miza manj dolga, naj sede gostje na desni in levi gospodinje na

gorenjem koncu ter na desni in levi gospodarja na dolenjem koncu mize. Tako imata gospodinja in gospodar najudobnejši pregled ter izlahka gostom tudi postrežeta, ako bi bil strežnik kaj prezrl.

Ako je med gosti stara dama, ji gre vsekako najodličnejše mesto za mizo.

Goste je po možnosti namestiti tako, da pride med dve ženski vedno po en moški ali med dva moška ena ženska. Moški naj se briga vedno za udobnost na desni sedeče ženske ter ji postreza. Lepo je, da sedi tudi na nasprotni strani mize vedno ženski moški, a moškemu ženska nasproti.

Nikoli pa naj, ako so gostje v hiši, ne sedi gospodar tik gospodinje in bratje ne tik sester, ker to ovira živahnost pomenkovanja.

Lepega vedenja naj se otroci uče doma za mizo, ker obed in večerja sta jim tudi delček šole za življenje, da ne bo kesneje roganja in zgrajanja med tujci.

Gospodar in gospodinja naj prihajata za mizo vselej korektno oblečena, obuta in počesana. Niti v najhujši vročini naj torej ne bosta zanikarna, goloroka, bosa itd. Iste korektnosti naj naučita tudi otroke. Vsi člani obitelji naj prihajajo v obednico obenem, ne pa drug za drugim, šele na klicanje, ker to žali pristojnost.

Ako je v hiši več dece, zlasti manjše, ki se še ne zna vesti, naj je za posebno mizo ali celo v drugi sobi, da ne moti gostov.

Preden začneš jesti, si prtič razgrni preko kolen, a si ga ne zatlači za telovnik, niti si ga ne privezuj okoli vratu. Po obedu doma zloži prtič in ga vlekni v svoj obroč. Gost naj ne zлага prtiča, nego naj ga položi predse na mizo.

Bila bi huda žalitev za gospodinjo, ako bi gost s prtičem brisal svoj krožnik ali pribor, ali čašo. To smeš storiti le v gostilni, kjer plačaš.

Žlico drži s palcem, kazalcem in sredincem, ne pa s pestjo; tako drži tudi vilice. Žlico si vtikaj v usta koncema, ne po strani. Ako je juha vroča, je ne pihaj, nego z žlico mešaj in čakaj, da se shladi.

Mesne kose jemlji s pladnja po vrsti ali s svoje strani, torej ne izbiraj in ne brskaj po vsej skledi. Kar si vzel na krožnik, ne smeš vračati v skledo. Pazi, da ti ne pade kos na prt ali pod mizo; pri-mekni torej svoj krožnik. Kostí in koščic ne meči na prt, nego jih pusti na krožniku.

Z Angleške je prišla in se je splošno udomačila navada, da držimo vilice v levici, a nož v desnici. Kdor tega ne zna, naj se nauči, da se v družbi ne osmeši.

Noža nikdar ne uporabljaj kot žlico in ga v nikakem primeru ne vtikaj med ustnice. Nož uporabljaj torej izključno za rezanje.

Neverjetno je, koliko ljudi greši proti tej kardinalni prepovedi dostojnosti. Niti omake, niti močnatih jedi ne jej z nožem!

Tudi ni lepo, vse meso ali kakršnokoli jed raz-rezati na koščke in jih nato z vilicami v desnici

nositi v usta. Odrezuj vsak košček posebej z levico in jih nosi vsakega posebej z vilicami v levici v usta.

Perutnino pravilno razrezati in jesti se je treba naučiti. Kdor v tem nimaš vaje, izberi si s pladnja kos, ki ne dela težkoč. Vsekako pazi, da ne vržeš kosca s krožnika ali da ne razbiješ krožnika. Kos drži z vilicami in obrezuj z nožem. Bolje je, da pustiš nekaj mesa na kosti, nego da jo vzameš v roko in oglodaš.

Ribe se jedo brez noža; v levico vzemi skorjo kruha, a v desnico vilice. S skorjo držiš in obračáš ribo, z vilicami pa trgaš meso in gaносиš v usta. Udobneje je, ako ješ ribo s pomočjo dveh vilic. Kruha ni treba pojesti in ga oddaš s krožnikom.

Rake trgaš s prsti, razgrizeš in srkaš; ostrige srkaš iz školjke.

Beluše (spargle) ješ s pomočjo dveh prstov; odgrizni le gornji del, spodnji pusti na krožniku; takisto liste artičoke.

Prikuhe jej z vilicami in žlico, nikoli pa ne z nožem.

Vkuhano sadje (kompote), kreme in hladetine (žolice) ter sladoled jej le z žličko. Koščice sadja devaj z ustnico na žličko in jih polagaj na krožnikov rob.

Sadje (sveže) olupi z desertnim nožem in razreži na koščke. Jagode jej z žličko.

Suhe močnate jedi (piškote, kekse, sladke rogličke, krofe, buhte i. p.) jej z roko, ne

da jih režeš. Torte lomi in jej z vilicami; močnate jedi s kremo ali spenjeno s metano jej z žličko.

Napaka je torej, ako se servirajo sladke močnate jedi le z nožki, ki se sploh ne smejo uporabljati.

Sandwichse (obložene kruhke) jej z roko in jih nikar ne reži.

Sire odrezuj koscema in koščke polagaj na kruh ali pa jej z vilicami. Ne nosi pa koščkov sira z nožem v usta!

Orehe in lešnike steri s kleščami, ne pa z zobmi ali z nožem.

Cmokov in krompirja ne reži z nožem, nego jih lomi z vilicami.

Zelenjave in salat ne reži, nego jej z vilicami.

Po jedi ne polagaj noža in vilic na krožnik križema, nego vzporedno, ne na prtlj.

Ako izročaš komu pribor, ga primi za držaj ali izroči ga še bolje na krožniku.

Kadar sprejemaš ali izročaš čašo, je ne primi s prsti odznotraj, nego spodaj na zunanji strani.

Med jedjo in po jedi si ne trebi zob očitno, nego si z levico drži prtič pred ustmi.

Jemlji si na krožnik vedno le toliko, kolikor misliš pojesti.

Ne sedi preblizu mize, da se lahko svobodno kretaš, a ne pomekni krožnika ali čaše na rob mize, da ju ne zvrneš pod mizo. Sedi ravno, ne

skrivaj rok pod prtlom, roki le nalahko naslanjaj na mizni rob.

Soli ali popra ne jemlji s prsti, nego s čisto noževo konico.

Pribora, ki se ga drži jed, ne briši s prtičem, nego s kruhom, kateri daš po uporabi odnesti.

Ako najdeš v jedi dlako, las, muho ali karkoli ostudnega, dotičnega ne kaži, nego skrij, da še drugim ne skvariš okusa.

Kruha ne razlomi, nego si lomi kosce za koscem. Kost ne obiraj in ne glodaj z zobmi, nego odločaj meso z nožem in vilicami, kolikor je mogoče; kost nato pusti na robu krožnika.

Za sadje, ki ga je treba lupiti, uporabljaj poseben nož. Rok si ne briši v platneni prtič, ker je madeže od sadja težko odstraniti iz blaga, nego v papirnate prtiče, ki spadajo k sadju.

S prsti se ne dotikaj jedi razen kruha, šparglev, artičok, prav majhnih ptic.

Namakati kruh v omako ni lepo.

Prstov ne oblizuj, niti si jih ne briši v žepni robec, nego jih osnaži z malim namiznim prtičem, a ne s prtlom.

Gospodar določi točno uro začetku obeda, in gost mora biti vsaj nekaj minut prej na mestu. Nespodobno je, ako pusti gost druge nase čakati. Z obedom ali večerjo se sme zaradi ostalih gostov čakati le par minut. Kdor pride prepozno, naj se vljudno, a prav kratko pri gospodinji oprostí, nato pozdravi molče ostale osebe ter se naglo umakne na svoj prostor.

Ako si dospel pravočasno, te navadno sprejme gospodar in spremi h gospodinji, katero pozdravi. Nato se predstavi ali daj predstaviti neznanim damam in gospodom.

Po odličnih hišah se zbirajo gostje v sobani pred obednico. Vsak gospod ima dolžnost odvesti sosedo za mizo. Pozvej torej, kateri dami boš sedel na levici; o tem te pouči gospodar ali gospodarjev sin ali odrasla hči. Včasih razdeljuje sluga listke, na katerih so označeni sosedge in prostori; včasih pa je razložen tudi popoln načrt o razporedbi oseb.

Ko so zbrani vsi ali vsaj najodličnejši gostje, dá gospodinja uslužbencem znak, naj vse pripravijo; ko pride sluga ali služkinja javit, da je vse gotovo, odpre na gospodinjin mig vrata v jedilnico.

Gospodar z damo sosedo odide prvi, ostali gostje z damami sosedami mu slede, mladina je predposlednja, a gospodinja s sosedom zaključi sprevod. V jedilnici vodi vsak gospod svojo damo na določeni prostor, ji s poklonom izpusti roko, čaka, da sedejo gospodinja in odlični gostje, pomaga sosedi sesti in končno sede sam.

Včasih so prostori označeni le z imeni na kartonu, ki je prislonjen na čašo ali krožnik. Gospodar naj skrbi, da spravi dame in gospode v pare po starosti in po sličnih interesih. Tovarnarici za usnje torej ne bo prideljeval skladatelja ali pesnika, ako ni dama slučajno znana ljubiteljica glasbe ali književnosti... starega bančnika ne

bo vezal na pravkar vzcveto gospodično, a mladega irgovca ne na sivolaso starko . . .

Razume se, da vodi gospodar za mizo najstarejšo ali najodličnejšo damo, gospodinja pa se dá voditi ali po najstarejšem, najodličnejšem ali po prvič povabljenem gostu.

Ob dolgi mizi so častni prostori — kakor smo že povedali — na sredi; zato séde gospodinja s svojim gospodom na eno stran, gospodar s svojo damo pa nasproti na drugo stran mize. Ako je gospodinja vdova, vzame navadno za zastopnika gospodarja svojega sorodnika ali najstarejšega gosta.

Prvi častni prostor za dame je ob gospodarjevi desnici, drugi častni prostor pa ob njegovi levici. Ostali častni prostori so za dame vsi gospodarju na desni ali levi strani po vrsti.

Isto velja za gospode z ozirom na gospodinjo. Čim bliže gospodnji ali gospodarju, tem častnejši je prostor. Zato pa mladenke in mladeniči ne smejo biti užaljeni, ako sede dalje od obeh. Nasprotno: čutijo naj se srečne, da so mladi, in prav gotovo se bodo med sabo dosti bolje zabavali in razumeli, nego bi se med odličniki in starci . . .

Na gostijah zaročnih ali poročnih ima ta prve častne prostore ženin in nevesta, za njima starejši člani obeh obitelji in priče, na konceh pa naj sedi mladina.

Glede razporedbe za mizo je paziti še na to, da ne sede skupaj osebe, ki so službeno navezane druga na drugo, ker se nimajo pač o

ničemer razgovarjati ter da naj — če možno — sedi gospodinja nasproti vratom, skozi katere donašajo jedi in pijačo.

Ne kaži nikdar, da si z odkazanim prostorom nezadovoljen; to bi bilo zelo nespodobno. Torej ga seveda tudi ne smeš svojevoljno izpreminjati.

Pri navadnih obedih odpadejo vse te formalnosti in se je vesti po navodilih gospodinje. Prva sede gospodinja, ki obenem povabi goste, naj sedejo.

Streči je gostom vedno od leve strani. Začenja se vedno pri najodličnejši dami in streže potem njenim sosedom na desnici okoli mize, a na posled gospodarju.

Sluga ali služkinja ali domača hči podaja torej jedila z levico od leve strani, da lahko gost jemlje z desnico. Odnáša pa krožnike in pribor z desnico od leve strani, dočim drži v levici pladenj, na katerem sklada krožnike ali pribor.

Služkinja, ki ima negovane roke, streže brez rokavic; sluge morajo imeti vedno rokavice.

Ob podajanju jedi ali odnašanju porabljenih krožnikov ali priborov ne sme služkinja ali sluga delati nikakih opazk, ne da bi bil vprašan. Migljaj zadoščaj, da strežnik razume gosta.

Ako ne natakajo strežniki ali strežnice, in so na mizi steklenice (butiljke) barvastega stekla, naliva gospod svoji desni sosedi, in sicer natoči najprej sebi polovico čaše, nato pa dami. Natoči se za prst pod robom čaše.

Ako se nataka iz steklenice navadnega stekla (torej prosojnega) ali iz karafe, gospodu ni treba natočiti najprej sebi, nego naj natoči takoj dami in potem eventualno sebi.

Ljudje namreč ne vedo, čemu je nastal običaj, da natakajoči gospod najprej sebi naliije nekaj vina, a šele potem drugim. Tako je umestno delati le v primeru, ako misliš, da bi utegnili priteči iz temne buteljke koščki probke (zamaška) ali kaplje kana.

Kadar se skozi steklenico dobro vidi, da je vino čisto, torej tega ne delaj, ker je nepotrebno in smešno. Natakaj vedno z desnico!

Sluga ali služkinja nataka vino vedno od desne, ker tudi gost prijemlje čašo z desnico.

Med zdravicami ne šepetaj in ne moti! Ne jej in ne ropotaj s priborom!

Od mize ne vsłani, dokler se ne dvigne prva gospodinja.

V velikih hišah odvedejo gospodje po obedu svoje sosede zopet v sobano pred obednico in se ondi poslovijo. «Dober tek» se sploh nikomur ne želi več...

Pri obedu ali na večerji ne hvali jedil in pijače preko mize; kvečjemu lahko izraziš svoje zadovoljstvo sosedi. Dame pa naj ne govore o jedilnih receptih in poslih, ker to gospodov ne zanima. Ako povabi gospodar gospode še v pušilnico, naj se ne zadržujejo ondi predolgo.

Kajpada je jako neinteligentno in nespodobno, ako začne gospodinja pripovedovati, kako je vse

drago, koliko stane pojedina, kako treba dandanes varčevati, ali ako razlaga gospodar, po čem je vino ...

Kako se je treba obleči, o tem govorimo posebej.

Da se na obedih in večerjah postreza navadno najprej z eno čašo ali dvema čašama piva, nato z lahkim namiznim belim in rdečim vinom, naпослед pa s težkim ali celo s šampanjcem, je znano. Kot zaključek se nudi še črna kava; pred odhodom gostov eventualno še likerje.

Jedilniki so se prejšnje čase tiskali na finih kartonih v francoščini in polagali na posamezne prostore po mizi. Dandanes so jedilniki že redki in so sestavljeni v dobri slovenščini.

Na večerjah se juha ne servira na krožnikih, nego v skodelicah ter se le izpije.

Glavna skrb bodi gospodinji, da prihajajo jedila urno drugo za drugim na mizo ter torej ne nastajajo dolgi premori.

PRIPRAVA MIZE ZA KAVO, ŠOKOLADO IN ČAJ

Mizo za zajtrk ali za južino pregrni z belim ali okusno barvastim prtom. Po sredi mize lahko pogrneš po dolgem še pregrinjač ali pa le na sredo štirioglat prtič. Nanj razpostavi vaze s cvetjem in zelenjem, sladkornico, krušnico ter posodo z medom in sirovim maslom. Na vsak prostor postavi skodelico z ročajem na desno;

za skodelico na podstavek (krožniček) položi žličko tudi z ročajem na desno. Istočako na desno pred skodelico postavi čašo za vodo, na levo pa desertni krožnik z desertnim priborjem.

Ako postrežeš pred čajem z zakuski (mrzlo meso i. dr.), tedaj položi na vsak prostor desertni krožnik s prtičem, na desno nož, na levo vilice, pred krožnik na desno čašo za vodo, na levo pa čajno skodelico s podstavkom in žličko.

H kavi ali šokoladi se servirajo poleg sirovega masla ali medu ter spenjene smetane razni kolački, krofi in drugo fino pecivo.

K čaju daš lahko obloženih kruhkov (sandwiches), mrzle pečenke, sardin, sira, peciva, spenjene smetane i. dr.

ČAJANKA (JOUR FIXE — FIVE O'CLOCK TEA)

Obitelji važnega uradnega ali socialnega stališča imajo navadno mnogo posetov. Zato si določajo sami poseben dan v mesecu za sprejemanje gostov. Hkratu prirejajo čajanke — jour fixe — five o'clock tea.*

Začetek je zato ob 5. (five!) popoldne in ne traja nikoli preko osmih zvečer. Namen čajank je neprisiljeno razgovarjanje in zabavanje. Pleše se ne. Pač pa se lahko poje, svira, deklamira. Gostu ni treba biti točen ob začetku, a sme tudi oditi pred zaključkom. Ostati pa mora, kakor na daljšem posetu, vsaj četrť ure. Ako je med gosti

* Izgovori: Žur fiks — Fajvöklök ti!

mnogo neznancev, ni treba, da se jim predstaviš, ako ž njimi ne občuješ. Čaj naliva gospodinja ali hči; skodelice pa raznašajo mlade prijateljice hčerk ali sluge ali služkinje, ki ponujajo tudi pecivo, kekse, ali rezine s sirovim maslom in sandwichse. Po obednici so porazstavljene male mize, pregrnjene s prti in obložene z majhnimi krožniki in s priborjem ter s prtiči. Ako je na razpolago bifé, si gosti strežejo sami in med seboj. Stoli in naslanjači so pomaknjeni k stenam.

Dame v promenadnih oblekah klobukov ne odlože; niti ne slečejo rokavic, preden jim ne ponudijo čaja in peciva. Gospodje v redingotu ali cutawayu (žaketu) navadno stoje in sede le dame, zlasti starejše, ter eventualno stari gospodje.

Pri jourih in takih prireditvah intimnega značaja sluga gosta ne javi gospodarju ali gospodinji. Uslužbenci so gostom na razpolago le v predsobi pri slačenju in oblačenju povrhnih oblek ter da jim odpirajo vrata. Zato uslužbenec ob odhajanju ni treba dajati napitnin.

VEČERNA PRIREDITEV (SOIREE), ROUT*

Večerna prireditev se vrši okoli sedmih zvečer, in je gostu dolžnost biti točen. Servirajo se istotako čaj z raznim pecivom, torte, pa tudi kava, šokolada, pivo, vino, brezalkoholne pijače, mrzel narezek, mrzle ribe v pikantni omaki i. dr. Ob bifeju si gostje strežejo sami. Na sporedu je

* Izgovori: Soaré. — Raut!

petje, muziciranje in končno tudi kratek ples. Aranžma je isti, kakor pri jour fixu: male mize, stoli in naslanjači ob stenah in po kotih.

Kadar dama igra na klavirju, sleče rokavice in jih po svoji točki zopet obleče. Dama, ki poje, rokavic ne sleče.

R o u t se vrši tudi pozno popoldne ali zvečer pri odličnih obiteljih na čast odličnim gostom. Lahko prideš kesneje, a tudi odideš prej. Ako je mnogo neznanih gostov, se jim ni treba predstavljati, ako ne govoriš ž njimi. Vsekako pa se po pozdravu gospodarja in gospodinje predstaviš osebi, kateri na čast se udeležuješ prireditve.

Navadno pričakuje gospodar goste v pred-sobi in jih odvaja v salon (sprejemnico). Gost gre najprej h gospodinji, nato k odličnjaku. Kadar odhajaš, se poslovil le pri gospodinji ali še pri gospodarju; navadno pa izgineš po francoski, da ne motiš vse družbe.

Servira se lahko vse isto, kar smo navedli pri večerni prireditvi (soareji), pa tudi črna kava in sladoled. Na razpolago morajo biti navadno tudi spretné služkinje ali slugе, da pridejo tudi plahi gostje na vrsto pri bifeju.

RAZNI ZAJTRKI, OBEDI, VEČERJE

Zajtrk obstoja navadno le iz kave ali čaja s pecivom; marsikje uživajo tudi še med, sirovo maslo in sire.

Déjeuner dinatoire (dežené), angleški lunch (lenš) ali nemški Gabelfrühstück, je slavnosten zajtrk dopoldne med 11. in 1. popoldne ter je sličen obedu, navadno brez juhe. Obstoja torej iz vrste toplih in mrzlih jedil. Razmestitev za mizo je poljubna in se torej ne določa. Vino stoji po mizah, in gospodje si ž njim postrezajo sami; ako so prisotne tudi dame, postrezajo seveda tudi njim. Sluge natakajo le eventualno šampanjca. Kava in smotke, ki jih nudijo v stranskih sobah, na vrtu ali verandi, zaključujejo to pogoščenje.

Diner (diné), glavni obed ali banket, se vrši opoldne ali popoldne ob posebno slavnostnih prilikah. Včasih je obstojal iz cele vrste jedil: Entrée (ostrige, jajca s kaviarjem, majoneza, sardine, fine klobase, italijanske salate i. p.), juha, piščanci, riba, pečenka, sir, pomizek (sadje, sladoled, konfiture, torte, kipniki, kolači) in kava. Poleg tega razne prikuhe in salate; spočetka pivo, potem lažje in težje vino, končno šampanjec.

Večerja (souper*) obsega navadno: juho v skodelicah, piščance in pečenko s salatami, ali pa juho, nato mrzla jedila (narezek, razne klobase, mrzla jajca, ribice, pastete), nato piščance, divjačino ali kakršnokoli gorko pečenko. Ako je večerja slavnostnejša, se oddajajo še pudding, krêma, ledena kava, sadje, sir, črna kava. Pijača kakor opoldne.

* Izgovori: supé!

Glede oblek je najbolje, da je določena na vabilih. Tako so povabljeni vsi enako oblečeni in ni nihče v zadregi, ker je ali preveč ali premalo slavnostno oblečen. Frak je običajen le na takozvanih galadinejih in banketih. Navadno oblečejo gospodje redingot ali cutaway (žaket). Na večerji v družbi gospodov, zvečer v elegantni restavraciji ali na obedu v odlični obitelji se nosi tudi smoking ali temen moderni sakó. Dame oblečejo k slavnostnemu banketu izrezano toaleto, k dinerju pa višje zapeto, ne presvetlo svilen obleko.

KAKO SE OBLAČI GOSPOD

Frak, smoking ali žaket? Redingote* ali sakó?

Taka vprašanja vznemirjajo marsikdaj marsikoga, ki se zaveda, da se je treba ob vsaki priliki pravilno obleči. Saj je silno neprijeten občutek, ako se od drugih razlikuješ, bodisi da si preveč podomače ali preveč slavno obločen. Gentleman noče biti niti neumestno napačen sredi skromnih sakojev, a še manj noče biti v navadni obleki sredi frakov.

Kako torej naj se oblačimo? Najbolje je, ako uradi, oblastva, društva ali kakršnikoli prireditelji na vabilih vsaj približno označijo, kakšno obleko si ob slavnostni priliki žele na povabljenih. Potem ne bo zadreg in polomij. Taka opomba prav nič ne nasprotuje demokratskemu duhu današnje dobe, saj ne sili nikogar, da se na opombo ozira. Kdor noče obleči fraka in pokriti cilindra, lahko obleče žaket (cutaway) ali redingot ter vzame melono ali celo sako in mehak klobuk. Neobhodno je edino to, da mu je obleka čista, zlikana in korektno sestavljena.

Glede predpisov, kako naj se gospod oblači ob raznih prilikah, se niti priznane avtoritete — arbitri elegantiarum — docela ne skladajo. Angleži ne priznavajo popolnoma francoske in nemške korektnosti, tako da hodijo ti trije narodi v predpisih glede moške garderobe včasih vsak svojo pot.

* Izgovori: Redengot!

Na Angleškem n. pr. načeloma nikoli in pri nobeni priliki ne nosijo fraka pred mrakom (18. ali 19. uro), niti ne na dopoldanski poroki in na piru. Na Francoskem oblačijo frak ne le za posebne slavnostne prilike podnevi, nego tudi ob svečanih dopoldanskih in opoldanskih sprejemih in na porokah ter seveda zvečer. Na Nemškem pa opravljajo v fraku tudi posete pri odličnejših osebah in se sicer ravnajo po Francozih. Nemec je torej v fraku ob vsaki važnejši priliki, Francoz oblači frak že poredkeje, Anglež pa izključno le zvečer.

Vsi trije se skladajo v tem, da se sme k fraku jemati le cilinder, ne pa melone ali celo mehkega klobuka in da v fraku ne smeš hoditi po cesti brez fračnega plašča ali kepa, svršnika ali kožuha. Zato je pač najbolje, da se v fraku voziš, zlasti še, da si ne onečediš obuvala. In vsi zahtevajo: Frak naj bo umotvor prvovrstnega mojstra, da ti res izvrstno pristaja. Sicer ga rajši ne oblači. In še nekaj! Tudi moška moda ni stalna. Glej torej, da imaš obleko po zadnji modi ali vsaj ne preveč zastarelega kroja!

FRAK

K fraku obleci (na ples, banket in na zabavne svečanostne prireditve) bel ali črn telovnik; zlasti na strogo oficijalne svečanosti vzemi črn telovnik; dalje hlače iz istega blaga kakor frak, belo, trdo srajco s prišitimi dvojnimi manšetami, stoječ ovratnik z oglički, belo majhno ovratnico

(metulj), lakaste čevlje, bele ali zelo svetlosive glaše rokavice, gumbе v srajci iz biserne matice ali vsaj svetlobele.

Podnevi cilinder, zvečer cilinder, oziroma klak. Žepni robec fin, bel. Na ples vzemi nizke plesne čevlje (pumpse) in temne nogavice.

SMOKING

K smokingu obleci enako črn telovnik, trdo, belo srajco s prišitimi dvojnimi manšetami, črno ovratnico (metulj), črne hlače iz istega blaga kakor smoking, črne ali črnobeale ametistne ali opalske gumbе, trd stoječ ovratnik z oglički, lakaste ali vsaj fine črne čevlje, sive švedske rokavice, cilinder ali črno melono, izjemoma kvečjemu črn mehак klobuk.

Smoking se uporablja strogo po predpisu le zvečer v moški družbi, dalje na plesnih vajah ali kvečjemu na intimnih plesnih priredbah. Zaradi svoje praktičnosti pa se smoking mnogo jemlje tudi na večerne priredbe umetniškega značaja, na koncerte in gledališke predstave. Toda pazi, da se ne zmoliš in da ne vzameš belega metulja namesto edino pravilnega črnega.

Smoking podnevi na ulici ni umesten. Vzemi celo ponoči vedno tudi plašč ali svršnik!

ŽAKET ALI CUTAWAY

K njemu obleci modne progaste hlače, telovnik iz istega blaga kakor žaket (cutaway), trdo ali mehko belo srajco s trdim stoječim ali trdim

dvojnim (ležečim) ovratnikom, temno, diskretno pisano dolgo ovratnico, lakaste ali vsaj fine črne čevlje, cilinder ali mehak črn klobuk ter diskretno barvane rokavice (ne bele).

Ovratnica naj ne bo črna, ako ne žaluješ. Najprimernejša ovratnica je svilena z belimi ali črnimi progami, nikakor pa ne več kakor dvo-barvna.

Žaket je lahko iz črnega ali iz temnosivega specijalnega blaga, ki mora biti nekoliko kosmateno.

SAKO

K sakoju (kratki suknji) obleci telovnik in hlače iz istega blaga kakor suknja. Srajco mehko, ovratnik mehak ali trd, visok ali ležeč, ovratnico pisano, dolgo ali metuljčasto, čevlje nizke ali visoke, barvaste ali črne, klobuk mehak ali slamnik.

Ako greš v temnem navadnem sakoju zvečer v gledališče ali na koncert, obuj vsekakor le črne (ali vsaj temne) čevlje.

Moderni sako, smokingu slična suknja, le nekaj prstov daljša je najnovejša modna kreacija. K njemu se jemljejo telovnik iz istega blaga, progaste modne hlače in cilinder. Nosi se namesto žaketa (cutaway) pravilno le podnevi. Izjemoma pa ga uporabljajo tudi za večerne neoficijalne priredbe, n. pr. na plesnih večerih intimnega značaja, na navadnih večerjeh i. p. Moderni sako je navadno obrobjen z istobarvnimi tresami. Istotako telovnik.

REDENGOT

Redengot je dolga, nekoliko tajlirana, spredaj zaprta, torej spodaj neizkrožena suknja. Na Češkoslovaškem je redengot posebno slavnostna obleka, ki jo dr. J. Guth kot ceremonijar češkoslovaškega prezidenta dr. T. G. Masaryka predpisuje celo za avdijence. V Sloveniji se redengot skoraj več ne nosi razen na oficijalnih cerkvenih priredbah. Redengota ni zamenjavati z zastarelo salonsko suknjo. Redengot, elegantno ukrojen, ne preveč dolg, v pasu primerno zožen, je vse-kako lepa suknja, ki jo nosijo zlasti državniki in uradniki. K njemu obleci modne progaste hlače, telovnik iz istega blaga kakor suknja, trdo ali mehko belo srajco s trdim ovratnikom in dolgo, diskretno progasto ovratnico, lakaste ali fine črne čevlje, cilinder ali črno melono ali kvečjemu teman mehak klobuk, rjave ali sive rokavice.

Pri nas se uporablja rajši frak, žaket (cutaway) ali moderni sako.

Zvečer, za večerne družbe, večerne slavnosti ali na umetniške večerne prireditve ne oblači redengota. Kadar pa ga oblečeš, ne jemlji k redengotu bele ovratnice, niti izrezanega telovnika, niti belih glave ali črnih rokavic!

K l a k (chapeau claque) se nosi kvečjemu zvečer k fraku na ples, a pod nobenim pogojem in nikoli ne podnevi. Torej ne namesto cilindra na posetih, na svečanostih ali pri pogrebih! Sedanja

moda je klak odpravila, tako da se jemlje tudi na bale in plese le cilinder, ki se pušča v garderobi.

Barvasti svileni robci, ki so jih včasih gospodje nosili vtaknjene pri frakih spre-daj za telovnik, so odpravljeni. Robec svilen ali platnen ali batisten, barvast ali bel, se dandanes nosi le v žepu na levi strani prs.

Vobče nosi svetle in pisane reči — obleko, ovratnice, pisane srajce, rokavice, klobuke, plašče — le podnevi; zvečer nosi pravilno oblečen gospod le temne obleke in črne (lakaste) čevlje ter belo perilo.

Surka, spomin na lepe ilirske čase, in ča-mara, prevzeta po Čehih, sta iz naše družbe skoraj izginila. Pojavljata se le še pri posebnih nacionalnih prilikah na starih gospodih. Ako niti Francozi niti Angleži, niti Nemci, da, niti Rusi ob slavnostih in svečanostih ne oblačijo svojih narodnih noš, tudi Slovenci nimamo vzroka delati izjemo s surko ali čamaro, ki nista naša, nego izposojena.

Drugačna je stvar z društvenimi kroji, ki so — čedni, čisti in zlikani — ob društvenih ali sploh nacionalnih praznikih umestni ter jih ce-nimo kakor slavnostno obleko. Izvzeti pa so telo-vadni in sportni kroji, ker sodijo le na telovadišče ali sportišče, ne pa v dvorano in med slavnostno oblečeno družbo. Niti na navadnih veselicah bi ne smeli trpeti takih krojev. Zlasti so telovadke v telovadnih krilih in sandalah po promenadah, po gostilniških vrtovih, na plesih, maskaradah in

na banketih po pravilih bon tona nemogoče prikazni.

Občutljivi smo postali tudi glede narodnih noš. Moške narodne noše (gorenjske, belokranjske, primorske i. dr.) so že izginile iz naše družbe. Kjer se pojavijo, delajo bolj maskaraden, nego resen vtisk. Možne so le še pri skupinah ob izjemnih narodnih ali zgodovinskih jubilejih. A tudi ženska narodna noša, ki je v istini kmetiška, spada v salon, dvorano, le izjemoma, kadar hočemo poudariti, da smo zvezani z narodovo preteklostjo in se čutimo zdrav kmetiški narod. Narodna noša se resnično uveljavlja le v pravem miljeju, na deželi, med zelenimi lokami in gaji; v dvorani med fraki in toaletami učinkuje narodna noša vedno bolj kot lepa, zanimiva kurioznost.

Narodna ženska noša, ki jo ljubimo in spoštujemo, spada torej najlepše na slavnosti po vrtovih in po parkih ali na sprejem odličnih slovanskih gostov, kjer je dovolj zelenja in cvetja ter se sploh razvija pestra barvitost krojev. Kjer nastopajo telovadski in sportni kroji, kjer vihrajo prapori, kjer je dosti uniform, blesti solnce in je narava polna zelenila, tam učinkujejo narodne ženske noše kakor lepa narodna pesem.

Paziti pa je, da so te narodne ženske noše pravilne, pristne, ne imitirane, znešene kot sračje gnezdo iz vseh možnih noš in ne pokvarjene z modnimi dodatki. Tudi obutev in nogavice ter eventualne rokavice morajo biti v pravilnem slogu.

In potem: žensko narodno nošo smatraj za slavnostno; ne letaj torej ž njo okoli po slavnosti in ne posedaj v nji po zakajenih beznicah v pozni noči! Po slavnostnem aktu jo odloži in se preobleci v običajno, modno obleko, prav tako, kakor odloži gospod svoj frak in cilindar, ko je svečanosti konec.

Oblači se skrbno, dostojno in čisto! «Obleka dela človeka.» Ni treba, da si oblečen po najnovejši modi. Mode se menjajo prehitro, in malokdo more slediti vsem njenim, često prav neznačnim in jedva opaznim izpremembam. Toda preveč zastarelo se vendarle ne smeš oblačiti, da ne postaneš nehoté smešen.

V splošnem veljaj glede barv oblek: mladini pristojajo svetlejšje, veselejše, pestrejšje, starejšim osebam pa mirne in resnejše barve. Plavolasi gospodje naj nosijo temnejše obleke.

Glede kvalitete blaga se ravnaj po svojih sredstvih. Vendar ne pozablaj, da so «najcenejše» obleke navadno najdražje! Ker se hitro obrabijo in se zelo mečkajo, potrebujejo vedno novega likanja in poprav. Dobro blago se bolje in dalje časa nosi; zato te manj velja krojaško delo. Najbolj ekonomična je obleka iz dobrega blaga in narejena pri priznani dobrem krojaču mojstru. Tako obleko boš nosil rad in dolgo. Obleka iz slabega blaga in slabega kroja povzroča le jezo in stroške.

Oblači se vedno primerno svojemu poklicu; torej ne slabše, a tudi ne dražje, nego moreš.

Glavno je, da si oblečen okusno, solidno in po možnosti tudi modno.

Zlasti bodi skrben glede perila, naj je vidno ali nevidno. *P e r i l o*, ki mu sam kupiš blago in ga naročiš po meri pri dobri šivilji, traja dosti dalje, nego narejeno kupljeno. Pisanih srajc se pri svečanostih ne sme nositi. Belo perilo je vedno najlepše. Plastronov in papirnih ovratnikov sploh ne nosi!

R o k a v i c e nosimo ali zaradi prahu ali zaradi mraza ali zaradi svečanosti. Ako poleti ne nosiš rokavic, si umivaj roke večkrat na dan (zjutraj, pred obedom in večerjo ter zvečer, preden greš z doma ali v postelj). Bele glačero-kavice nosimo le s frakom pri posebnih svečanostih; na posetih svetlobarvne (sive, svetlorjave), na potovanju iz jelenje kože ali sukanca, pri žalobnih prilikah (pogrebih, črnih mašah, izražanju sožalja) črne ali temne glače.

Glede o *v r a t n i c* se ravnaj po modi, a ne nosi kričečih barv!

Ovratnika vrhnje suknje ali kožuha ne zaviši nikoli, izimši ob zelo hudem mrazu ali ob metelici med vetrom.

S v r š n i k a ne nosi nikoli ogrnjenega, nego ga ali obleci ali zloži in nosi na levi roki.

Suknje, svršnika, plašča ne nosi odpetega, nego si zapni vse gumbе, da ne vihra okoli tebe.

K l o b u k a ali *c i l i n d r a* ne posajaj po strani na uho, nego naravnost ali nazaj napol s čela.

Čevlje nosi v barvi, ki je primerna hlačam. Torej ne rjavih čevljev k črnim ali črnih čevljev k belim hlačam!

Copate nosi le v spalnici ali svoji sobi doma, ako nimaš gostov. Pred tujci ali celo na cesti in na vrhu se ne smeš nikoli pojaviti v copatah.

Golorok ne sedi niti v krogu svojcev, nego nosi najlažjo suknjo, eventualno brez telovnika. V hudi vročini pa smeš biti v vsaki družbi brez suknje in telovnika, toda le, ako imaš pisano sportno srajco z ovratnico ter hlače z visokim pasom ali širokim jermenom.

Spodnjih hlač ne kaži nikoli; zato pazi, da nosiš ali kratke spodnje hlače in visoke nogavice ali pa vsaj potegni zgornji del nogavic preko dolgih spodnjih hlač ter si nogavice pritrdi s podvezo. Tako preprečiš, da se ti ne pojavljajo nad čevlji spodnje hlače, neokusno prevezane z belimi trakovi, ki morda še bingljajo ... ali pa da kažeš celó golo nogo.

Uporablaj torej modne nogavice, ki niso nikoli bele, nego so pisane in okusno vzorčaste.

Zadrga na čevljih prepletaj skrbno in pravilno ter ne puščaj, da ti petlja mahlja in skaklja po čevlju. Lepo kratko jih torej zveži spredaj ali še bolje: zatlači jih za usnje.

O spalnih košuljah, pyjamah in domačih suknjah se pouči modni gospod iz modnih listov.

ŽENSKA OBLEKA

Kakor moška, prav tako mora biti ženska obleka vedno smotrena, namenu primerna, torej prikladna opravi, kraju, času ter osebi, ki jo nosi.

Na potovanje, peš ali z vožnjo, ne jemljemo širokih, s peresi ali cvetjem okrašenih klobukov, ne oblačimo pretankih ali morda celo svilenih oblek ter ne plesne obutve. Toda v gledališče ne hodim v sportni opravi. Potna obleka mora biti preprosta od glave do nog, da se povsod ne zatikam, udobna, da se lahko kretam, svobodno korakam in, če treba, celo skočim, pa močna, da se mi zaradi vsake ničnosti ne raztrga, ter prave barve, da ni videti takoj prašna. Le taka obleka je praktična in pravilna. Na potovanju je človek izpostavljen prahu, blatu in dimu, a tudi sunkom in padcem. Nositi mora torej obleko, ki se dá izlahka osnažiti in ki se takoj ne skvari.

Razume se, da odložimo potno obleko, kakor hitro se pripeljemo do mesta, kjer se ustavimo. Ako je bila vožnja dolga, se treba skopati ali vsaj prav temeljito umiti in popolnoma preobleči.

Skoraj isto, kar za potno opravo, velja tudi za obleko, ki jo nosimo, kadar hodimo na trg in po opravkih ali po dežju. Ženska z rajčico na klobuku, v svileni obleki ter v izrezanih lakastih čevljičkih, s tržno torbo v roki je smešna in vzbuja sum, da ni niti resna gospodinja, niti prava dama. Oglej si žensko, kako je oblečena in obuta

na vlaku ali parniku, ob morju ali na planinah, v mestu ali kmetih na cesti, v družbi, v gledališki ali koncertni dvorani, pa lahko oceniš njen okus in njeno inteligenco!

Glede ženske telesne kulture pa nam je merilo njeno *p e r i l o*. Kolikor bližja je obleka telesu, tem čistejša mora biti. Lepo perilo je ponos in radost vsake prave ženske. Mnogo jih je sicer, ki mislijo, da zadošča, če imajo vrhnjo obleko dragoceno, moderno in snažno. Spodaj so pa raztrgane in umazane. Ne vedo pač, da jih svet ne sodi toliko po njihovi gornji, nego predvsem po spodnji opravi, ki jo je treba pogosto menjati.

Kakor za obleko, velja tudi za perilo: preprosto, a dobro, — kdor more, seveda. Le nikari ne preveč naborov, volanov, čipk in vezenin! Tako perilo se hitro potlači, pomečka in raztrga, in potem ni več lepo. Glavno je, da je perilo iz dobre, ne predebele tkanine (najbolje iz finega platna, tankega šifona, batistnega šifona, za bogatinke iz pralne svile, iz crêpe de china ali svilenega trikota) ter snežnobelo oprano in lepo zlikano. Z roko izvezeno ali z idrijskimi ali filetskimi vložki okrašeno perilo se danes najbolj ceni.

Jako nerodno je in prav nič damski ni, ako gleda ženski izpod izrezka na rami ali skozi tanko bluzo debela, morda celo ne povsem čista košulja. V tem pogledu ne more biti ženska nikdar dovolj previdna. Kadar oblečeš torej izrezano toaleto, vzemi košuljo brez ramnic, nabrano na

elastiko, ali pa košuljo z ramnicami iz tanke kovinaste verižice ali niza biserčkov.

A ne oblači niti pod vsakdansko obleko dolge košulje, da ti ne sili izpod krila ali izza hlač okoli kolen na dan! Kdor nosi modno vrhnjo obleko, mora vedeti, da spada k nji tudi primerno perilo. O vsem tem se poučiš iz modnih listov, v izložbah modnega perila in pri strokovnjaški šivilji. Kdor se noče osmešiti in delati vtiska starokopitnice, se mora za napredek v perilni stroki zanimati. Ta napredek ne upošteva le lepote in okusa, nego tudi večjo praktičnost in večjo higijeničnost.

Glede izbire blaga in kroja za žensko obleko veljaj pravilo: vse ni za vsakogar! Splošno je znano, a vse premalo uvaževano, da delajo svetle barve žensko manjšo in bolj okroglo, dočim podaja temna barva tudi rejeni postavi večjo vitkost in eleganco. Majhne in okrogle dame morajo biti sploh prav posebno previdne pri izberi svojih oblek, klobukov in čevljev. Progašto, karirano ali široko počez črtano blago si lahko izbere visoka, vitka dama, dočim pristojna malim debeluškam enobarvno ali temno oblačilo brez velikih, kričečih okraskov, našitkov, gub in petelj. Nabrano ali nagubano krilo daje mali debelki obliko balona, a se veliki in vitki osebi prav lepo podaja.

Pri izberi barv se treba ozirati predvsem na starost, pa tudi na bojo las in polti. Žive, vesele barve pristojajo mladini, nikakor pa ne starim damam. S tem pa še ni rečeno, da bi

morala hoditi 40 do 50 let stara dama vedno v črnini; vsekako naj se ogiblje nežnih rožnatih, višnjevih ter živordečih barv. Prav tako se vijoličasta ali zlatorumena barva navadno ne podaja cvetoči mladenki.

Blondinki svežih barv krasno pristojna sinja, rožnata in bela, pa tudi črna barva; črnki ali brunetki je zelo ugodna rdeča boja vseh nijans. Rdečelaska mora biti pri izbiranju barv zelo previdna: na modrozeleni, črni, rjavi obleki se njeni bakrenordeči ali zlatordeči lasje prelepo odražajo, dočim bi se višnjeva ali rdeča barva naravnost »tepla« z njenimi lasmi.

Toda ne samo barvo las, tudi barvo polti treba upoštevati pri izbiri obleke. Zelo bledim obrazom se ne podajajo temne obleke, ker jih delajo še bledejše in zato starejše. Zato treba takim oblekam dodati vsaj svetel, živ našitek ali lesketajoč nakit. Zelena, rdeča ali oranžna boja pa n. pr. zariplo rdečo barvo lica le še stopnjuje. Najmanj občutljivi so beli lasje; pristojna jim vsaka barva, da se le ujema z barvo polti in z — leti dotičnice.

A tudi vsa okolica lahko dobro ali slabo vpliva na žensko pojavo. V salonu svetlozelenih ali rumenih tapet, zaves in takisto zastrtih luči so tudi najsvežejši obrazi in lepo rožnati obrazi mrtvaško bledi, uveli in upali. Temnordeče težke preproge in zavese ter v rdečkasto nijanso se prelivajoča razsvetljava so najlepše ozadje za

živobjaste, pa tudi za odlične temne toalete. Dragocen nakit se ob njih le še lepše leskeče.

Prosojne, lahke tkanine so okras mladini, dočim so težka svila, brokat, baršun, bogata kožuhovina bolj namenjene starejšim letnikom.

Smešno je, ako sta mati in hči enako oblečeni; neprijetno pa je, ako se nosi mati svetlo, dasi je morda še v najlepših letih, a hči temno. Nepriстойno in obsojanja vredno je tudi, ako so hčere oblečene razkošno, mati pa siromašno. Čut za takt je pač dar, ki ga nima vsaka mati, niti vsaka hči... Ako je v rodbini več sester, so lahko enako oblečene kvečjemu, dokler so še prav majhne. Ko odraščajo, se je treba ozirati na njihovo velikost, osebnost, postavbo, barvo las in polti. Zatorej uniformiranje hčerâ nikakor ni na mestu ter izziva smešen in neokusen dojem. Vendar treba gledati, da je izbira barv in kroja posameznih sester skladna ter da daje skupaj harmonično celoto.

Obláčila dame takomenovanih boljših krogov bi lahko razpredelili na štiri oddelke.

J u t r a n j a o b l e k a (jutranjica, Negligeé), ki jo sme nositi dama zares samo zjutraj, nikakor pa ne vse dopoldne ali celo ves dan. V jutranjici dama ne sprejema nikogar. V najbolj modnih krogih se je namesto jutranjice, t. j. široke in komodne halje, ki jo urno natakneš ali ogrneš ter prav tako hitro lahko odložiš, uvedel modni »p y j a m a«. To so skoraj do petâ segajoče, na poseben način ukrojene hlačice in suknjič iz

sirove svile, finega frutierja ali flanele. Pyjama je prav šik in udobno oblačilo; v njem se lahko kretaš, a je tudi dostojno, ako so hlače primerno široke. V njem hodijo dame po stanovanju sem in tja ter celo sprejemajo posete svojih prijateljic, šivilj, modistk. Pri nas ta nova moda še ni vesplošno običajna in se bo pač uporabljala le v najvišjih, zlasti pa umetniških krogih.

Lepo in pravilno je, da dama, pa tudi preprostejša žena, do skupnega zajtrka odloži svojo jutranjico in seveda tudi copate. Kjer ni skupnega zajtrka, naj gospodinja uredi svojo toaleto vsaj do desetih dopoldne. Kmalu nato se že lahko oglasi kak posestnik. Razume se, da mora biti umita, počesana in čedno napravljena že mnogo prej. Zanemarjena, umazana, raztrgana in razkuštrana ne sme biti ženska niti v najranejši jutranji dobi.

Jutranjici sledi d o m a č a o b l e k a, ki se le malo razlikuje od obleke, kakršno nosimo na cesti. V tej obleki sprejemamo lahko sorodnike, prijatelje in dobre znance. Za izprehode, posete in odličnejše ter manj znane sprejeme doma popoldnevi se poslužujemo p r o m e n a d n e obleke.

Popoldne za posete, čajanke i. dr. pa se oblečemo bolje in izbraneje po predpisih mode, ki se izpreminja. Modra žena se ravna po teh predpisih, kolikor ji dovoljujejo sredstva in lastni okus. Tudi za ženske obleke veljaj: preprosto in solidno je vedno tudi najbolj elegantno!

Večerne toalete za razne večerne prireditve: koncerte, gledališča, bale, soareje i. dr. so takisto vezane na modo. Izpopolnjuje jih kožuhovina in nakit.

«Načelno napačni so nazori dam o neobhodnosti bolj ali manj razkošnih in predvsem raznovrstnih toalet. Ne najdete kmalu toliko nepotrebneega luksusa, neprimerneega razmeram imejiteljic, kakor pri nas, a ne le po mestih, nego tudi na deželi; tam so dame morda še pretiranejše. Da so zdaj v Parizu dame oblečene čim preprosteje in v enostavne kroje, morda ni čudno; toda prav tako je bilo ondi že pred vojno. In bile so češke dame, ki so si privažale iz Prage v Pariz toalete najnovejše mode in robe, točno po pariških modelih; v Parizu pa jih niso uporabljale, ker so se ženirale, ž njimi opozarjati nase. Njih toalete so bile namreč za Pariz — neumesčno razkošne.

Razkošje lahko razvija dama le zvečer, a le takšno, ki se sklada z njenimi razmerami. Ako se lepotiči dekle, da bi ugajalo, naj se lepotiči tako, da bo čisto, korektno in okusno — predvsem pa spodobno! — oblečeno; gospodje sodijo le po tem, kako kaj komu pristojaa.»

Tako piše dr. Jiři Guth, ki dostavlja:

«Z omiko prihaja tudi družabni čut. Majhna družabna praksa je pač — na drugi strani — vzrok, da je mnogo naših dam brez povoda skromnejših, nego jim je treba. Pri routih in na čajih ustrezljivo sprejemajo najbolj naporno delo, n. pr. pri bifeju ali pri pripravah, in so vobče pri-

pravljene za velike žrtve; toda le ne za družabne naloge, za sprejemanje gostov, zlasti tujih, njih predstavljanje, zabavanje i. p. Ne podcenjujte svojega čara, ki visoko prekaša nepravilne francoske artikle ali napačni angleški akcent!

Ne usojam si reformirati družbe na mili naši deželi. Ne priporočam niti mladeničem fraka, niti ne svarim deklet pred globoko dekoltažo — vsak sloj, vsak kraj ima v tem pogledu stare ustaljene običaje — toda priporočam jim več dobrote in blagovoljnosti, več umirjenosti v vedenju in govorjenju! ...»

Klobuk naj se prilega vsi pojavi in naj jo nekako izpopolnjuje. Kakor pri izberi obleke, se treba tudi pri izberi klobuka ozirati na velikost, starost, na obliko glave in obraza ter na dnevni čas in priliko, v kateri ga nosiš.

Velika sloka ženska dolgega obraza si ne jemlje visokega in ozkega pokrivala, a majhna okroglolična zopet ne širokokrajnega in nizkega. Bledo lice delajo navzdol obrnjeni krajci še bledejši, ker ga zasenčujejo, a se lepo podajajo svežemu, plemenitemu obrazu. Mladim dekletom zelo ljubko pristojajo živobarvni klobuki, starejše in stare dame naj si izberejo mirne, temne boje.

Seveda mora biti klobuk z obleko, ki jo nosiš, v neki skladnosti, četudi je morda popolnoma različne barve. Vobče se tu ne more ničesar predpisovati; podrejati se treba po možnosti in po preudarku vladajoči modi.

V javnih lokalih: gostilnah, kavarnah, na recepcijah in routih, na posetih in ob sličnih prilikah ženska ne odlaga klobuka. Na poziv gospodinje v hiši lahko skine pokrivalo, toda položiti ga ne sme nikdar na mizo ali na stol. Gostiteljica mora odrediti, kam naj ga odloži.

Na koncerte in v gledališče pride dama navadno brez klobuka, ako sedi v parterju, da ne zakriva zadaj sedečim pogleda na oder. V loži sedi lahko v klobuku ali brez njega. Kajpada se ti večerni klobuki razlikujejo od dnevnih: lažji so in razkošnejši ter morajo biti seveda v skladu s toaletto.

Lepa, pristna kožuhovina je veselje in ponos vsake dame. Glede nje pomni, da se dolgodlakasta in košata kožuhovina velikega obsega majhnim in okroglim ženskam kratkega vratu navadno dobro ne podaja. Njihova osebnost pod njo kar izginja in jih dela manjše. Zelo velike in sloke ženske pa so videti v nji bolj proporcijonirane.

Nakita naj harmonira z vso toaletto; menjava se z modo in starostjo.

Cenenega steklenega ali ponarejenega nakita ne nosi nikoli. Bolje, lepše in elegantneje je, da sploh nimaš ničesar, kakor pa da nosiš imitacijo. A tudi če imaš zares lepe in dragocene dragulje, ne obešaj vseh nase! Ako imaš do členkov z zlatom in demanti okovane prste, da niti ne moreš gibati rok; ako ti oklepajo zapestja številne zapestnice, ti vise okoli vratu verige in

bisernice, ako bleste na prsih in v laseh zlate in briljantne zapone, tedaj delaš vtisk smešnobahave polizobraženke. Vsekakor je bolje premalo, nego preveč. Vsaka preobilica lišpa in nakita priča o nedostajanju dobrega okusa in nehoče spominja na navade divjih in poldivjih narodov.

Mladim deklicam pristoja preprost nakit, gospe pa lahko nosijo dragocene kamene. Briljanti spadajo samo na večerne prireditve.

Kadar je ženska v žalosti, sme nositi samo močne črne korale, uhane in zapestnice, a niti teh naj ne bo preveč. Zlate prstane z demanti naj odloži, izvzemši poročni. V polžalosti lahko nosi bele bisere.

Rokavice so bile včasih mnogo važnejši del toalete, kakor so dandanes. V gledališču, na koncertih in veselicah vidimo čestokrat dame brez rokavic. Pri zares odličnih prireditvah, na plesih, dalje na posetih pa civilizirana dama ni brez rokavic. Na cesti in na potovanju naj dama takisto vedno nosi rokavice, kakršne pač predpisuje moda. Brez njih je lahko samo v vročih poletnih mesecih.

Dama sleče rokavice, preden namerava jesti pecivo ali sadje, ako hoče obračati liste ali igrati klavir. Na Angleškem in Ruskem je tudi navada, da dama sname desno rokavico, preden seže komu v roke; potem si jo zopet natakne.

Čevlji in nogavice se v svoji barvi kakovosti in obliki ravnaajo po ostali toaleti, oziroma po predpisani modi.

Lahki izrezani čeveljci s francoskimi petami spadajo n. pr. k lahkim oblekam. K težjim oblekam in plaščem nosimo tudi nekoliko težje in višje čevlje z nižjo peto.

Glavno je, da je čevelj vedno lepo osnažen in napet. V ta namen se poslužujemo lesenih ali kovinastih kopič, ki jih vtaknemo v čevlje, kakor hitro smo jih sezuli. Nepopisno slab vtisk napravljaja ženska, ki hodi v razhojenih petah in ogoljenih čevljih, dasi je morda drugače oblečena po vseh predpisih bon tona.

K črni obleki spadajo črni, kvečjemu še temnosivi, nikoli pa ne rjavi ali rumeni čevlji. Neumestno in čudno je, ako hodi dama pozimi v snegu in dežju v lahkih, globoko izrezanih čevljicah. Ako je tako obuta, bi se morala voziti ali nositi preko lahke obutve še galoše ali snežne čevlje, ki jih odloži, kakor hitro stopi v stanovanje ali kak lokal. Kdor nima niti kočije ali avta, niti galoš, naj nosi v dežju in plundri visoko, tesno zapeto obuvalo.

Po svoji notranjosti odlična dama se oblači vedno vsaj približno svojemu stanu primerno. Oblači se dalje tako, da ji je obleka samo okvir, a njena osebnost, njen značaj je slika tega okvira.

Ako pa vidiš ženo srednje situiranega ali celo pičlo plačanega uradnika ali mlado uradnico zavito v dragoceno krzno, svilo in baršun, okičeno z zlatom in dragulji, tedaj se ti nehote vsiljuje vprašanje: «Odkod vse to?» Matematično

natanko lahko izračunaš: Ali pušča ta ženska svojce stradati, da ji ostaja dovolj za toaleta? Ali pa dela lahkomišljeno dolgove, ali njen mož nepošteno «zaradjuje», ali se celo ona sama — prodaja? Gotovo v ti obitelji ni reda! V najboljšem primeru si morda prihranjuje mesece in mesece na vseh koncih in krajih, morda slabo stanuje, nima pohištva in si ne privoščiti niti dovolj telesne, niti duševne hrane, samo da je oblečena preko svojih sredstev.

Zares omikana žena se nosi tako, da njena osebnost ne opozarja že od daleč: «Poglejte me, danes sem nova!» in da ostaja spoštovanja vredna v preprosti domači obleki prav tako, kakor v dragoceni večerni toaleti.

Ne misli, da so vse te opazke in vsi ti predpisi nepotrebni, malenkostni, namenjeni le puhlim glavam! Niti izšolana, izobrazena ženska ni vzvišena nad takimi stvarmi. Nikakor ne! Tvoja dolžnost je, da seносиš in oblačiš tako, da s svojo zunanostjo ne povzročaš disharmonije okoli sebe, da ne žališ očesa svojega bližnjega in ne varaš, oziroma ne izzivaš.

GOSPODJE IN DAME

Kako se gentlemanlike vedejo gospodje napram damam in dame napram gospodom, smo pravzaprav že povedali v prejšnjih poglavjih. Vendar je treba pripomniti še marsikaj — vsaj z negativne strani, torej kako se ne smejo vesti, ako naj pri opazujočem jih tujcu ne vzbude vtiska, da gleda malomestne filistre in preoblečene kmete.

Po načinu, kako se moški vede napram damam, lahko z vso zanesljivostjo sklepaš, kolika je njegova olika in omika. Človek, ki se izraža o ženskah dosledno zaničljivo in nizkočno, je omejen ali moralno nagnit. Ni gentleman, pa čeprav nastopa s cilindrom in v lakirkah ter ima še tako visok naslov. Zakaj poznamo človeške zveri tudi v frakih. Ako bi katoliška vera ne imela nič vzvišenega v sebi, ji mora priznati vsak omikanec kateregakoli prepričanja, da je s češčenjem Marije uveljavila respekt pred ženo, materjo in devico.

Ta respekt je značilen za vsakega gentlemana, to je za duševno, srčno in zato tudi нравstveno popolnega moža. Omikan gospod je torej napram ženskam — bodisi iz ljudstva, bodisi iz najboljše meščanske inteligence — prijazen, uslužen, pa tudi vzdržljiv in molčljiv, skratka skrajno dostojen. A napram vsem! Ne le proti mladim in lepim. Zakaj le polizomikanec in plitek domišljavec dela razločke med ženskami oči-

vidno, je brezobziren ali celo razžaljiv napram starejšim in nelepim ženskam, a vsiljivo vpluden in ljubezniv napram krasoticam.

Gotovo je zdravemu moškemu krasotica na prvi pogled mikavna. Toda često se nam zgodi, da divna roža — duševno in srčno — ne vonja kakor vrtnica ali vijolica, nego da je brez duha in brez duše, kakor mrtva kopriiva.

Mož dobrega tona je torej nepristranski kavalirski napram vsaki ženski, saj nabere — čim dalje živi in čim več občuje — izkušnje, da so navidezno skromne ali nelepe ženske često globlje po srcu in duhu ter da so torej najmanj toliko zanimive, kakor često tako prazne krasotice. Ženski ideal nam je seveda dekle ali žena, v kateri se harmonično združuje zunanja in notranja krasota. Gentleman je srečen, ako jo najde. Le redke so ... redkejšje kakor veliki demanti.

Toda niti napram taki popolni lepotici omikanc ne bo vsiljivo razodeval svojega navdušenja, ker bi jo kompromitiral ali vsaj nadlegoval. Omikanka pa bi čimprej pobegnila iz družbe sitnežev in nadležnežev. Pretiranost v uslužnosti in prijaznosti je vedno netaktna. A tem neznosnejša je, ker je omikani ženski težko, da bi vsiljivca javno in odločno zavrnila.

Omikanka se vede vedno tako, da je gospodom takoj jasno, da ji vsiljiva postrežljivost in sladkobno dvorjenje ni prav nič všeč. Pri tem pa tudi z ošabnostjo in mrzlo to ne bo odbijala gospodov, ki so korektno prijazni in vpludni. Takt

z obeh strani je torej pogoj, brez katerega pravilno občevanje med moškim in žensko sploh ni mogoče.

Od korektnega gospoda torej vsaka dama lahko sprejema usluge. Ne zavezujejo jo k ničemur in on si zanje ne lasti nikakih pravic. Čisto napačno je naziranje, da omikanka od tujega gospoda sploh ne sme sprejeti nikake uslužnosti, nego le od znanca, ki ji je bil pravilno predstavljen. Ako hoče dama v železniškem vozu odpreti okno, a ga ne more, ji okno odprem, a ona naj se mi zahvali. Ako stopa z voza, ji nesem kovčeg do stopnic ali ji pokličem nosača ali izvoščka. Ako hoče v dežju na tramvaj, ji držim svoj dežnik nad glavo, da se ne zmoči. Ako imam pri gledanju javnega izprevoda boljši prostor, ji ga ponudim in se sam — ki sem večji od nje — umaknem. Ako bi dama rada gledala preko zapreke, množice, vozov ali česa drugega nekaj v daljavi, ji ponudim svoj stol, naj stopi nanj. Omikana, resnična dama bo vse take in enake usluge brez oklevanja sprejela, se mi prijazno zahvalila in — konec.

Čeprav se ji nisem predstavil.

Zgodilo se mi je, da sem elegantni gospodični ponudil, naj stopi na stopnico železniškega vozu, da bo videla govornika in tuje pevce pred peronom. Sredi ogromne množice in stiske je bila gospodična, drobna in majhna, kakor igla v vreči. «Izvolite, gospica, stopiti semle gori! Videli in slišali boste od tod izvrstno,» sem ji dejal z vsem

respektom. A gospica me je pogledala plašno in se obupno prerivala dalje, kakor bi ji bil rekel največjo nespodobnost.

Ta gospica je uživala pač čisto zgrešeno vzgojo, je tujka v bon tonu in obžalovanja vredna. Bržčas ji bo težko živeti in pravih radosti v širši družbi ne spozna menda nikoli...

Kajpada bi bilo vedenje te gospodične pravilno, ako bi se ji bil ponudil, da jo spremljam domov. Čeprav bi se ji bil prej predstavil. Tuj, dasi predstavljen gospod ne sme na cesti žensk brez vzroka nagovarjati ali jih celo spremljati. To bi smel storiti le, ako bi se že dolgo poznala in bi bil dober znanec tudi njenim roditeljem. Da je treba tudi omoženo žensko vprašati, jo li smemo spremiti in kako se je vesti napram ženstvu na javnih prostorih, smo povedali že v poglavju o pozdravljanju.

V razgovoru z ženskami se mora moški vedno zavedati, da je ne le ženski želodec, nego tudi ženska sramežljivost občutljivejša nego moška. Kar je torej količkaj ostudnega ali celo nenravnega, vpričo žensk ne razpravljam, niti ne omenjam. Razume se, da v ženski družbi ne bom preklinjal, vzklikal krepkih medmetov ali celo izgovarjal nesramnih besed.

V uvodnem poglavju smo že navedli historično anekdoto z ameriškim častnikom in slavnim generalom Grantom. Gentleman nikoli ne svinjari. Kdor pa svinjari v ženski družbi, za služi, da ga gentleman osramoti na mestu.

Res je: že Goethe je v pogovorih z Eckermannom in ob čitanju Aristofanovih komedij konstatiral, da je humor često najučinkovitejši, kadar se dotika seksualnosti. Toda dovtipi s tega polja so izjemoma možni le v moški družbi pod pogojem, da so resnično duhovit in zaviti v estetsko obliko. Nikoli pa ne goli in sirovil!

Zato pa je znak velike neokusnosti in neciviliziranosti, ako se klafa v moški družbi; dokaz moralne dekadence pa, ako se klafa brez odpora v ženski družbi. Ženska, ki krohotaje posluša svinjarske dovtype ali resnične zgodbe, ne spada v družbo gentlemana. Ako pa jih pripoveduje celo sama, no, potem pač veš, — koliko je ura bila ...

Taki moški in ženski nespodobneži sploh ne zaslužijo, da jih omenjam v svojem bon tonu. A moram jih, ker je dandanes celo v takozvanih najboljših krogih mnogo takih gospodov in dam ter ker hočem povedati novo, resnično zgodbo iz življenja.

Nekje je banka. V nji uradniki in uradnice. Iz vseh vrst slovenske družbe. Pa je med uradniki tudi svoje stroke šef, ki hoče biti zelo dovtipen in zelo duhovit. Zato zahteva, da se njegovim dovtipom vse smeje; tudi ženstvo. Drugače je mož užaljen in potem kar precej dokaže, da je «on gospodar v hiši». Pa na nesrečo tvorijo večino njegovih nesrečnih dovtipov pikantne in grobo svinjske anekdote. Uradniki se disciplinirano in uslužno krohotajo in krepko pomagajo svinjariti.

Tudi par uradnic rezgeta. Otopele so in same sebi se zde silno moderne, ker jih ni nič več sram. Le redke spodobnice pa sede za svojimi mizami ali stoje za svojimi puli, ne zganejo niti mišice na licu ter se delajo slepe in gluhe.

Žalostno je, da med vsemi tistimi bančnimi uradniki ni niti enega, da bi jo temu šefu zasolil, najprej z besedo, — potem pa, če beseda ne bi izdala, — še s pestjo! — —

Ravnal bi popolnoma gentlemanlike.

Navedel sem ta vzgled, ki žalibog ni osamljen. Takih šefov in kameradov je namreč po mnogih državnih, avtonomnih in zasebnih uradih. Ako bi tu čitali o sebi, vem, da bi se ne poboljšali. Zanje bi bila izdatna le disciplinarna kazen ali kavalirski bič.

Sadisti se pač naslanjajo na duševnih in želodčnih mukah finočutnih svojih tovarišic, ki se iz uradne podrejenosti ali iz strahu za svojo službo braniti ne smejo. Nekatere pa se perverznega čenčanja otresti ne morejo ali ne znajo, ker so tako ogorčene in užaljene, da kar nekako otrpnejo. Godi se jim pač kakor ptičkam, ki jih je srakoper nateknil na trne: mučijo se, silno trpe in brez moči gledajo, kako njih srakoper nesramno cvrči.

Ako takemu človeku tudi poveš, da je podlec, se ti bo kvečjemu cinično zarežal, češ: «Ej, slabo poznaš ženske! Samo delajo se sramežljive, a prav rade poslušajo.» In kar nič ne dvomi, da je res celo preveč tudi takih žensk. Enako naj se le

z enakim družil! Nihče pa nima pravice, da zaradi nekaterih brezstidnic smatra vse ženske za enake.

Večinoma velja: Ženska določaj ton konverzacije! Kjer so celo ženske za spodobnost otopele, so moški često sirovi. Kako sodijo o takih družbah dobro vzgojeni Angleži, povemo še v posebnem poglavju ...

Gospod pa ne sme biti niti preveč dvorljiv napram damam. S tem bi kazal le svojo duševno omejenost. Dama, kateri je debelo dvorjenje všeč, je ali njemu enako puhla, silno domišljava ali neomikanka. Resnična dama prevsiljivo ali pretirano laskanje resno in hladno odkloni; saj ga smatra za žalitev, ker mora misliti, da jo ima laskač ali za tako neumno ali za tako ničemurno, da bi mu verjela.

Žal, da je premnogo žensk, ki smatrajo najbanalnejši kompliment za resno razkritje ljubezni ter brez misli izgovorjeno frazo za krvavo resnico. Tako prihaja gentleman često v zadrego: ženske ga obletavajo, vabijo tja in sem ter nadlegujejo s čustva, oboževanja in hvaležnosti prekipevajočimi pismi. Prijaznost, uslužnost ali dobrosrčnost se torej nad gentlemanom prav neprijetno maščujejo, ako ima po nesreči opraviti z osamelimi, nesrečnimi ali celo ljubezni željnimi ženskami, ki se v svoji simpatiji ne le ne znajo krotiti, nego postanejo naravnost vsiljive in nadležne. Gentleman takih nesrečnic ne zlorablja, nego se jim po možnosti umika.

Gospod nikoli ne govori o starosti žensk, ne vprašuje po njih rojstnem letu, niti po številu njih zakonskih let ali otrok. Vse to so zasebnosti, ki niso nikomur nič mar. Tudi se gospod ne norčuje niti iz prisotnih niti iz odsotnih dam, ker ne more vedeti, v kakšnem razmerju, svaštvu ali celo sorodstvu je ž njimi dama, s katero govori, in ker je roganje, klevetanje in opravljanje sploh skrajno nespodobno. Ne kaži niti radovednosti, niti prevelike zaupljivosti in blebetavosti! Tvoji privatni križi in sporti so pač jako neinteresantni. Ne govori pa niti o politiki, o svoji trgovini, o svojih načrtih, ker bržkone dama o vsem tem ničesar ne razume in ji postane kmalu v tvoji družbi dolgočasno, ako ti mora odgovarjati le z «Da», «Ne», «Res», «Mogoče» ... Zoprni pa si, ako se vtakneš v ženske posle in začenjaš modrovati o kuhinji, igli, otroških povojih in o deklah ...

Mož, ki ima prvo družabno vrlino: pozorno poslušati! — kaj lahko kmalu živahno in dostojno zakramlja z vsako žensko. Pusti jo govoriti in dialog se sam razpreja. Dnevni dogodki, novinska poročila, družabne prireditve, gledališke predstave, koncerti, najnovejši sadovi domače in tuje umetnosti in slovstva, pa nesreče doma in drugje, nova podjetja itd. dajejo snovi dovolj za začetek in nadaljevanje razgovora v vsaki družbi.

Seveda mora tudi ženska pomagati k razvoju dialoga. Katera le molči in kima, pa naj sebi pripiše, ako kmalu obsedi sama brez gospodov.

Dame naj po zdravju gospodov ne vprašujejo, izvzemši ako je splošno znano, da je gospod nevarno bolehal ali da ima v ožji obitelji bolnika. Molčati o tem bi bilo nenaravno in brezčutno, da, nespodobno.

Da mora gospod pustiti, da dama na voz prva stopi, a da ona za njim izstopi, da hodi gospod po stopnicah in po hribih navzgor pred damo, a navzdol za damo, da gospod pusti damo prvo stopiti v kavarno ali restavracijo, a jo takoj nato prehititi ter stopa pred njo, da ji poišče prostor in mesto za odložitev garderobe, da hodi, sedi in se vozi gospod vedno na levi strani dame, čeprav mu je treba zato iti morda okoli voza, da sedi gospod v kočiji ali v železniškem vozu vedno na slabšem prostoru kot dama, vse to ve pač že vsak polizobraženec. Manj znano je morda, da gospod ne sme dopuščati, da bi mu damo, katero spremlja, oblekel natakara ali marker. Gospod mora uslužbencu vzeti damski plašč iz rok in obleči damo; nato pusti, da marker obleče še njemu svršnik ali suknjo.

Ako pa je dama v spremstvu drugega moškega, moža, ženina ali kavalirja, in ji hočeš izkazati uslugo — n. pr. ponuditi ji stol, pobrati odpadlo reč, jo obleči — moraš vedno poprej njenega spremljevalca prositi za dovoljenje. Spremljevalec tvojo ponudbo lahko vljudno odkloni in jo stori sam; zato pa ni treba biti razžaljen, ker ni vedno slabo mišljeno. Ako pa je vendarle spremljevalec nespodoben bodisi iz

ljubosumnosti, bodisi iz čmernosti, se nič ne razburjaj zato, nego kavalirski pozdravi in — izgini.

Kako se morajo gospodje vesti na plesih in posetih, smo povedali v posebnih poglavjih. Govoriti pa je treba še o skupnih izletih, na katerih so dame in gospodje v večji družbi.

Da morajo gospodje skrbeti na vozu ali v vlaku za čim večjo udobnost dam, se razume. Toda vsak gospod naj se briga za eno damo, da nimajo nekatere po več kavalirjev, nekatere pa nobenega.

V pušenju naj bodo gospodje previdni in naj pazijo, da damam ne pihajo dima v obraz. Ako je vetrovno, naj ali ne pušijo ali pa dogovorno z damo stopajo ob njeni strani tako, da ji veter ne zanaša dima v oči. Da je nespodobno s cigareto v ustih govoriti, smo že povedali. Ako se prepeva, poj le, ako si pevec in pesem res znaš; sicer rajši poslušaj. Petje motiti ni spodobno. Ako se pa poje, naj se ne kriči in izbera le dostojne pesmi. Po krčmah in planinskih kočah fin človek nikoli ne prepeva, ker morda nadleguje druge goste ali celo že speče ljudi.

Tudi pri raznih igrah je treba gospodom mnogo takta, da ne žalijo občutljivosti dam. Intimitet si ne dovoljuje spodoben mož vpricho družbe niti napram ženi. To je nespodobno in skrajno netaktno.

Ne kvari dobrega razpoloženja družbe, zato ne bodi svojeglav, ne kujaj se, ne ugovarjaj, nego bodi vedno složen in v vsem mirno veselo

solidaren. Čmerikavec ali domišljava svojeglavka naj rajši ostajata doma. Vedno iskreno vesel zabavnik in dovtipnež, ki nikoli ne prestopi meje korektnosti, je vsakomur ljub družabnik.

V ostalem je pri skupnih izletih vedno najbolje, da je nekdo reditelj in voditelj, ki oskrbuje vse po natančno določenem sporedu in kateremu se pokore brezpogojno vsi ostali.

Damam je na izletih na deželo ali v hribe dovoljena večja svoboda. Dobri ton seveda določa, da te svobode ne zlorablajo niti dame, niti gospodje. Gentleman ostane vselej gentleman, a dama ostaja dama v vseh okoliščinah. Dobra volja se torej ne sme razpasti do razbrzdanosti in divjosti, smejanje ne do krohoča in vriščanja. Dame in gospodje naj vedo, da se prav na izletih najčešče izda pravi značaj in razkrinka neciviliziranost. Pokaže se pa tudi, da je marsikomu bon ton le maska, pod katero reži ali sirovost ali omejenost.

Gospodje morajo biti kajpada damam v vseh ozirih uslužni in, če treba, jim nositi ogrtače, dežnike i. dr., jim pri strminah navzgor ali navzdol pomagati, eventualne zapreke odstranjati ter jim sploh olajšati vsak korak. Zlasti velika opasnost za gospode pa je alkohol. V veseli razigranosti radi pozabljajo dovolj jesti in preveč popivajo. Upijanjeni potem izgube razsodnost, postanejo objestni, predrzni ali prepirljivi, in škandal je gotov. Marsikdo si je že pokopal ugled in simpatije, ker se je na izletu po nesreči upijanil.

Marsikatera dama pa se je tudi že jokala za izgubljenim idealom, ker se je na izletu vedla — nedamski — shoking ...

Skupne troške poravnajo navadno le gospodje ali pa se razdele med vse odrasle udeležence, tako da so otroci prosti. Ako pa priredi kdo izlet in nanj povabi družbo, plača kajpada vse troške sam. Ako je izlet dogovorjen, plača lahko vsak gospod za svojo družabnico; oženjen gospod pa ne sme dovoliti, da bi kdo plačal za njegovo ženo. Za vožnjo, kočije in vlak plača navadno reditelj, kateremu povrne svoj del troškov vsak udeležnik, roditelji seveda tudi za deco. Povrniti pa je treba dolg čimprej, vsekako še preden se družba razide.

O NOVODOBNIH GOSPEH, GOSPODIČNAH IN GOSPODIČIH

Dr. Jiří Guth, prvi ceremoniar prezidenta Češkoslovaške republike in odlični znalec etikete, je v svoji knjigi «Kapitoly skoro naléhavé» napisal sledeči feljeton:

«Vaše gospe in dekleta so jako lepe in jako ljubke, razkošne — toda niso dame, no ladies,» mi je pravil v zaupnem trenutku tujec ter mi razburkal dušo, naklonjeno k galantnemu čustvovanju vzlic skoraj belim lasem in sivim brkam. «Ne čudite se in ne zamerite mi te pikre sodbe, ki jo je izzvalo le vaše vprašanje in vaše pozivljanje, naj bom iskren ter naj govorim brez pokrivanja,» je nadaljeval moj gost. «Povem vam, česa sem bil priča. Potem me boste razumeli, ako uvažujete, kako gledamo na dame pri nas — saj pravite, da nas nekoliko poznate. Zgrozil sem se, zroč, kakšne prihajajo vaše, celo čisto mlade devojke na večerne zabave. Globoko dekoltirane! Morda je na vas tako vplival s svojim vzorom avstrijski dvor,» je dodal ironično, «kjer je bilo tako razgaljanje predpisano celo za prastare gospe? Izven dvora je bilo mogoče gledati podobna naga ramena le pri pariškem in drugem polsveću, ki pa v družbo nima pristopa.

In zdaj si predstavite, da pride taka dama k meni, mi zaupno potrka na ramo in mi molí razglednico, naj jo podpišem! Njeni gospé majki se nisem mogel dati predstaviti, ker je prišla de-

vojka na zabavo kar sama, zopet prav tako, kakor hodi drugod demi-monde.

Da, bil sem priča, da je dama brez okolišev segla sosednjemu gospodu v žep — v telovnik! — in izvlekla njegovo uro, da bi videla kako pozno je že ...

To vse ni nič, porečete; to so le izjeme, sicer obžalovanja vredne, toda pretiranosti se najdejo pač povsod. Toda kaj rečete h kajenju vaših dam, h kajenju skoraj vseobčnemu? Tu vam kade ne le mladenke iz nerazsodne razposajenosti in iz čudnih naziranj o tem, kaj je nobel ali chic, nego tudi starke, ki bi bile že lahko pametne, in celo take, o katerih se mi je pripovedovalo, da so jako omikane. Te so kar same prosile gospode cigaret. Ko sem videl to prvič, sem si mel oči, ne le zato, ker me je zbadal dim, nego zato, ker sem si domišljjal, da sanjam ali pa da sem bil pomočoma zavlečen v čisto drugačno hišo ... Samo starost teh gospej me je rešila dvomov ...»

Zaman sem se postavil na stran naših dam in razlagal, da so to pač 'nove struje'; moj zagovor je ostal neuspešen, že zato, ker ni bil iskren in ker sem v duhu moral priznavati, da govori tuji gost v marsičem resnico. Devojke našega high-lifa otresajo s sebe cvetni prah, ki tvori njih čar in dela iz njih najkrasnejši cvet na svetu. Včasih se je baje študent pofinil v družbi devojk, danes se devojka v družbi študentov pogrobi in študij jej le redkokdaj dodaja nežnosti. Ako je koedukacija koristna, potem korist ni na strani devojk.

Dekliški cvetlični prah — to nerazložljivo nekaj, ki je njih svetniški svit — je vzdržnost. Iz te vzdržnosti se včasih dekleta na gostijah vina niso doteknila. Le polsveť pije šampanjca tako, da — toda tu se mi pero upira pisati dalje in slikati do konca to, kar je videl tuji gost.

Za dokaze pač ni treba hoditi daleč. Lahko jih gledate n. pr. na letni promenadi žofinski, kako mladi gospodki iz takozvane najboljše družbe s e d e po klopek in pred njimi s t o j e gospice iz iste družbe ter se zabavajo brez ženiranja ... Kje ostaja dekliški ponos? In če prileti do vaših ušes odlomek iz te zabave, v kateri je biser podskalaški, pepicki izraz, potem zardite namesto deklet. Včasih je res dobro, da tujci ne razumejo konverzacije naše mladeži, ob kateri genij češkega jezika bridko plače ...»

In mladi gospodje?

«S temi se naravno ne shajam v toliki meri in sodim jih le po tem, kar vidim,» je govoril tuji gost. «Ne vem, ali se mladi gospodje uče razposajenosti od deklet ali vice versa. Ali osupnilo me je, ko sem opazoval, kako si gospodje jemljejo dame iz srede plesa, kako se napram njim vedejo tako neprisiljeno, da jih odvajajo celo na hodnik in tam plešejo, kako jim podajajo cigarete in — polagoma se sploh nisem ničemur več čudil ... Toda v eni lastnosti nadkriljujejo mlade dame gospode, in to je v znanju jezikov ...»

Razlagal sem, da je to zakrivil pač stari režim, ki nam je vbijal nemščino ter da smo se samo iz

prijateljstva učili francoščine, katero se nam je nedavno posrečilo uvesti tudi v šole.

«Biti mora drugače,» je dejal gost kategorično; «učiti se morate tudi angleški»...

Pa saj ni treba izjav takih gostov, večinoma preveč prizanesljivih, da se včasih zamislimo nad češko zlato mladino. In če bi ne bilo prerodenja, katero prinašajo naši mladini resni češki legijonarji, bi nam povzročalo tako razmišljanje hude skrbi. Boli nas, kadar med vestmi dnevnikov čitamo pritožbe in opozoritve na nedostojnost občinstva, ki se ne zna ravnati niti po najbolj primitivnih pravilih spodobnosti in to celo ob reprezentančnih priložnostih, kakršne so n. pr. koncerti in plesi, na katere prihaja prepozno, ne zavzema pravočasno svojih prostorov, poseda po stopnicah in ograjah, puši, kjer se pušiti ne sme, in si sploh domišlja, da svobodna republika pomenja nebrzdanost.

Tudi naj nihče ne misli, da le oni mladenič ali mož dovolj ustreza družbinskim zahtevam, ki pazljivo sledi vladajoči modi, ki strogo izvršuje njene predpise ter se oblači dopoldne drugače, popoldne drugače in zvečer drugače. Kdor se oblači le po «last fashion» (zadnji modi), kdor pleše vse možne plese še tako dovršeno, goji izvrstno sporte, prireja plese in bazare, se zna klanjati, nikakor še ni gentleman.

Vljudnost in spoštovanje, ki jo hoče človek izražati napram drugim, mora imeti tudi v srcu in najprej napram samemu sebi. Vljudnost izvira iz

človeške ljubezni do bližnjega in iz želje, da bi nikogar ne žalil in nikoli nikogar ne dirnil. Vljudnost je vrlina civiliziranih narodov.

Gentleman je poln spoštovanja in nežnosti k ženskam; napram njim se brzda v vsem vselej, v pogovoru ž njimi je izbran ter skrajno pozoren. O ženskah govori tudi v njih odsotnosti spoštljivo, jih nikdar ne kompromitira in, ako je treba, jih brani z besedo in celo dejanjem.

Ali ustreza zmerom naša jeunesse dorée tem zahtevam? Menda prej kmetiška nego mestna!

Dekle se v občevanju z mladimi gospodi vedi tako, da nikoli ne izgubi njih spoštovanja. Rajši naj žrtvuje ljubezen, a nikdar naj se ne spozabi, niti v najmanjšem! Še ponosnejše naj bo napram tujcu. Ta odpušča mladi republiki marsikaj, toda neotesanega, nespodobnega vedenja pač ne oprosti nikoli. Svobodo smo izgubili pred tristo leti, a nikoli nismo izgubili možnosti pravilne vzgoje, kateri je temelj — spodobnost.

Temelj spodobnosti pa je vzdržljivost — discipliniranost — mladeničev in starejših gospodov...»

Tako je naslikal povojno razbrzdanost nekaterih čeških krogov mož, ki pozna široki svet in je kot gentleman protivnik filistrstva.

Mar naj naslikamo sedaj še slovensko? —

Zdi se nam, da bi bilo to odveč. Čehi si obetajo prerojenje od čeških legionarjev. A mi? — —

TOČNOST IN «ČAS JE ZLATO»

Točnost je znak disciplinirane kulture. Točnost zahtevamo od vsakogar, od najvišjega do najnižjega, zakaj brez nje bi nastal nered in končno anarhija. Točnost olajšuje delo, točnost nam štedi čas, a čas je denar. Marsikdaj je točnost usodna in gotovo je, da je točnost tudi najuspešnejše zdravilo proti najbolj razširjeni bolezni — proti nervoznosti.

Točnost je narodnemu gospodarstvu pogoj, brez katerega ni mogoče delovati. Tujci, Angleži in Amerikanci, pravijo: «Kdor ni točen, ž njim ne imej trgovskih zvez; kajti nevaren človek je.» Na ponudbe naše industrije in trgovine prejemo od tujcev odgovore: «Preden se industrijec, obrtnik, trgovec, tovarnar ali kdorkoli k čemu zaveže, mora vedeti, bo li mogel svoj obet izpolniti, sicer naj ne obeta! S človekom, ki ne zna biti točen, nočemo imeti več opravka!» In često dostavljajo: «To ni dostojen človek.»

Netočnost je ena glavnih napak naših obrtnih in sploh privrednih slojev. Zaradi nje trpi ves narod. Mož-beseda zna biti še malokdo. Skoraj nihče se ne potruzi, da bi bil točen. Šivilja, krojač, črevljar, mizar, ključavničar, pohištar... skoraj nihče ni točen. Vsak obeta, a večina svoj obet izpreminja ter izpolnitev zateguje za dneve, tedne in mesece. Ta netočnost je težko breme za našo družbo, saj trati denar in energije.

Zato nimamo dobrega slovesa v tujini, kar se tiče točnosti. Profesor Louis Leger, slavni znanstvenik, se je nekoč izrazil v Parizu: «Vi Slovani ste dobri ljudje, le točni niste!»

Točnost pa moramo zahtevati od izvoščka prav tako, kakor od vlaka in parnika, od duhovnika prav tako, kakor od uradnika, od civilnega občinstva prav tako, kakor od vojaštva.

Točen mora biti trgovec v svoji korespondenci, kakor obrtnik točen v svojih računih. Odgovori na vprašanje takoj ali čimprej, da ne vznemiriš vpraševalca in ga ne siliš, da ti piše vnovič ter trati čas in poštnino. Bodi točen v plačevanju, da lahko sam zahtevaš, naj se ti točno poravnajo računi. Trgovec in obrtnik naj bosta točna v vsem in vsakem oziru, točna tudi napram svojim uslužbencem, da lahko potem zahtevaš tudi od njih točnosti napram sebi in odjemalcem ali gostom. Besede mičejo, vzgledi vlečejo. Kjer zdeha gospodar, dremlje uslužbenec; koder se giblje šef z živahno humornostjo in neumornim temperamentom, ondi se vrti tudi uslužbenstvo z radostjo in v napeti točnosti.

Točnost je najboljša reklama za vsako podjetje in najkoristnejša manira. Tega naj bi se zavedali tudi naši kavarnarji in gostilničarji. In naj bi v tem duhu vzgajali svoje natakarje, markerje in vajence! Marsikje pa vidiš, da se tega ne zavedajo šefi, zato jim vlada v podjetju mrtvilo. Gost vstopi, a nihče se ne zmeni zanj. Končno se priziblje uslužbenec. Naročiš, a nazaj ga ni in

ni. Ko hočeš plačati, se je izgubil plačilnik, a ti čakaj in čakaj. Komur se mudi, mora oditi brez uspeha ali pa zamuditi. Točnosti naj bi se učili Slovenci pri tujcih, pa bi bilo marsikje več kupčije in več gostov! Netočnost je za goste žalitev in v nedostojne lokale ne hodijo.

Nedostojno je zato tudi, ako prihajajo ljudje netočno v cerkev, v gledališče, h koncertom, na seje ali uradne ogleda, na predavanja ali na veselice. Drugi, ki so točni, morajo netočneže čakati in izgubljati čas. A koliko časa se porabi zaradi nedostojnih zanikarnežev, je neverjetno. Ako bi bila o tem statistika, bi strmeli, čitajoč, da je minulo brez koristi na tisoče dni in ogromno let.

Zato bodimo, ako hočemo biti smatrani za dostojne omikance, točni na seji, da nas ne čakajo ostali odborniki, točni v uradu, da nas ne čakajo stranke, a točni tudi na obedu in večerji, da nas ne čakajo žena in otroci ter naposled ne jemo vsi skupaj prismojenih in izsušenih jedi. Kadar smo povabljeni na obed, moramo biti točni, sicer ozlovoljimo obitelj in vse ostale povabljenca, jim skvarimo jedila, ne glede na obupanost, ki zavladava v kuhinji zaradi nas. Pet minut pred začetkom ali kvečjemu pet minut po določeni uri ste še točni; kesneje vas more opravičiti le opeka, ki vam je padla s strehe na glavo.

Na oficialne slavnosti, ki se jih udeleži tudi glavar države ali njegov zastopnik, minister, veliki župan ali župan, prihajamo vedno vsaj nekaj minut pred določenim začetkom. Na slavnostne

gledališke predstave ali koncerte naj bi se ljudje sploh ne puščali niti v lože, ako dospo po začetku, ker motijo in delajo sramoto sebi in vsi predstavi. Netočnost slovenskega občinstva je tem bolj žalostna, ker je n. pr. nemško občinstvo ob slavnostnih prilikah nikdar ne zagreši. Silno nedostojno je, prihajati na slavnostni banket šele takrat, ko odličnjaki že sede za mizo. To je bilo pod avstrijskim režimom skoraj nemožno.

V času Franca Jožefa Habsburškega so ljudje drveli že uro prej, kamor je imel priti cesar. Ako je bil naznanjen «théâtre paré», so prišli predčasno vsi povabljeni in nepovabljeni, a morda bi se bil dal bolnik v postelji rajše prinesiti, nego bi zamudil. Kdor je prišel prepozno, ni bil pač več puščen blizu. Takrat se je točnost priznavala kot nujni red in kot posebna vrlina cesarjeva ... danes bi se nekateri zaničljivo mrдали nad «nedemokratskim ceremonijelom» ...

Točnosti se ne sme odtegniti niti najvišji dostojanstvenik in je prav tako nedopustno, da pusti razglasiti svoj prihod na določeno uro, potem pa čakati honoracije in narod uro in še dalje časa. Niti minister nima pravice okrajati državljanе dragocenega časa, toda tudi njega ne zadržujte z nepotrebnimi besedami v avdijencah.

Ali kako naj skrajšate uradni poset, ki se vleče kakor testo? — Marsikdo namreč misli, da je urad prostor za kramljanje, ter pripoveduje anekdote, javka o stvareh, ki uradnika prav nič ne

zanimajo, ter ga od dela — makar zasebnega, ako nima uradnega! — le zadržuje.

Marsikje vidimo, da si da uradnik na vidnem mestu nabiti napis «Čas je denar» ali «Čas je zlato». Dostojen inteligent tak napis razume in se po njem ravna. Marsikdo pa potrebuje odločnejšega migljaja, naj gre. Reci mu torej, da storiš, kar je možno, in da je stvar v redu. Ako še ne gre, vstani in se pokloni; ako še ne zadošča, mu podaj roko, nato položi akt ali pismo predse in vzemi pero v roke.

Ako pa niti to ne učinkuje, mu reci: «Zdaj pa mi oprostite, ker imam drugo nujno delo — zbogom!»

Toda reci mu to kolikor pač moreš mirno in prijazno; nikoli ne izgubi potrpljenja ter se nikar ne spozabi, da bi mu pokazal — vrata.

Uradnik se zavedaj, da je služabnik javnosti — države ali občine! Dolžnost mu je torej, ustrezati državljanom in občanom, ki imajo pravico do njegove uslužnosti, prijaznega navodila in smejo kot davkoplačevalci zahtevati, da je napram njim vsaj spodobnega vedenja.

Objektivno je treba priznati, da je to v pričo nemanirnosti, debelokožnosti ali neinteligence nekaterih strank včasih zelo težko. Toda korektni uradnik ve, da uradovanje pač ni zabavanje. Zato je vsega obsojanja vredno nekorektno, nedostojno uradovanje. Žal, da se jugoslovensko občinstvo prečesto opravičeno pritožuje zaradi

vedenja uradnikov, uradnic in uradnih uslužben-
cev vobče.

Ako velja geslo »Čas je zlato« za uradništvo, mora tem bolj veljati za občinstvo, ki to uradništvo plačuje. Zato je nespodobno, ako uradnik ne prihaja pravočasno v pisarno in je kriv, da stranke s čakanjem tratijo dragoceni čas; nespodobno v zvišani meri pa je, ako uradniki med seboj kramljajo, se šalijo, čitajo novine, dočim stranke nestrpno čakajo in čakajo. Nespodobno je, nujne vloge zavlačevati bodisi iz nemarnosti ali zaradi prazne formalnosti, ki se da z malo uslužnostjo takoj odstraniti.

Uradovanje, kakršno zahteva vsaka oblast, mora biti kratko, stvarno, a predvsem vljudno. So uradniki, ki so čenčavi in dolgovezni, a drugi so osorni, odrezavi in grobi, kakor bi videli v strankah le nadležneže. Niti prvi niti drugi niso na svojem mestu. A oboji so krivi, da uživa uradništvo med narodom, zlasti med ljudstvom, tako malo naklonjenosti. Oboji so krivi, da je celo med poslanci — osobito agrarnih in delavskih strank — toliko nezanimanja za uradniške interese!

Uradnik, ki je pust papirnat birokrat, nadut in mogočen, vedno kakor nabita puška ali len in zaspan kakor meglen zimski dan, škoduje ne le uradu in stranki, nego predvsem svojemu stanu. Korektni tovariši — ki so še vedno v večini — bi morali že iz gole samoobrambe obračunati ž njim.

Žalostno je, da je med ženskim uradnim slojem tudi takih eksemplarjev, ki ali po svoji fizični izčrpanosti ali psihični inferiornosti že dolgo več ne spadajo na mesta, kjer imajo opraviti s strankami.

Vsekako bi bilo nujno treba izdati prav poseben «Uradni bon ton» in ga uzakoniti!

Ker hočemo svoj lastni prospeh in korist splošnosti, moramo biti sami in zahtevati od vseh, da so — točni in dostojni.

PUŠENJE

Bon ton zahteva: Ne puši v prisotnosti žensk in otrok; ne puši po tujih hišah in sobah, ako nimaš izrečnega dovoljenja! Oziraj se vedno in povsod na družbo, v kateri so morda osebe, ki tobačnega dima in vonja ne prenašajo. V jedilnici se navadno ne sme pušiti. S smotko ali cigareto v ustih ali v roki ne hodi v nobeno pisarno in nobeno stanovanje. Pa tudi preden greš na poset, ne puši, da ti obleka ne diši po tobaku. Ako si na izprehodu ali na ulici, da ne pozdravljaš ali celo govoriš s smotko ali cigareto v ustih! Vzemi si jo torej vselej iz ust, preden se odkriješ ali izpregovoriš. Niti v železniškem vozu niti v kočiji ne smeš pušiti, ako so prisotne ženske ali otroci. Ako meniš, da lahko pušiš tik odprtega okna, ne pozabi vprašati, ni li preprih komurkoli neprijeten. Zato puši na vlaku le na hodniku ali v oddelku, ki je prihranjen za pušace.

V tuji hiši smeš pušiti le, ako te k pušenju pozove gospodar ali gospodinja. Ako pa veš, da gospodar ne puši, je dostojneje, da dovoljenja ne izrabiš.

Na daljšem posetu zahteva gostoljubnost, da gospodar, ki je sam pušac, ponudi gostu smotko ali cigareto. Ako nisi pušac, se seveda zahvališ; ako pa pušiš, ne smeš pušiti preveč, da ne zadišiš in zasmradiš sobe.

Dandanes pušijo tudi starejše in mlajše ženske. Temu ni ugovarjati, ako jim je pušenje res užitek.

Toda dama puši doma ali v najbolj intimni družbi, a kolikor možno malo in diskretno. Nikoli pa ne puši omikana ženska po javnih prostorih, bodisi na prostem ali po gostilnah in kavarnah. Puši kajpada samo res fino cigareto, ne pa vsake smraje, še manje pa pipo ali smotke.

Niti za gospode ni fino, ako stopajo po mestnih ulicah s pipico v ustih; zakaj pipa je primerna le v lastnem domu ali na kmetih. Vselej pa puši malo in dobro; uporabljaj torej le fin tobak in prvovrstne cigarete, da nisi v nadlego svoji okolici. Da je treba med pušenjem paziti, da nikomur ne puhaš oblakov dima v obraz in da moraš torej vedno paziti, odkod piha veter, tega pač ni treba razlagati. Kakor pazi dostojen človek vselej, da se v družbi s svojim telesom ne približa preveč sosеду, tako in še bolj mora paziti pušač, da vzdržuje primerno razdaljo od ostale družbe.

Ako te kdo prosi ognja, prižgi vžigalico in mu jo izroči gorečo; ako pa daje kdo tebi ognja, mu vzemi vžigalico in si sam prižgi cigareto ali smotko ter se zahvali. Nepravilno je, ako dovoljuješ, da ti on prižiga, ker se lahko opeče in ga ponižuješ.

GOSTJE IZ TUJINE

Odkar uživamo državno svobodo, so nam postali gostje iz tujine že vsakdanski pojav. Razni zleti in kongresi nam prinašajo tujce v deželo, letoviščarji prihajajo poleti, in naša dolžnost je storiti vse, da odneso ti tujci ugoden vtisk o naši deželi in našem narodu. Saj vemo, da store tudi veliki kulturni narodi vse, da tujcem — popotnikom in turistom — čim bolj prikupijo svojo domovino.

Zato naj bi bili napram tujcem predvsem čim najbolj prijazni naši železničarji ter naj bi jim z nasveti in dejansko pomočjo lajšali pot do cilja. Naši izvoščki in postreščki naj bi tujcem ustrezali s podvojeno uslužnostjo, jim na željo dajali točna navodila in naj bi jih nikakor ne izkoriščali. En sam brezvesten lakomnik lahko kompromitira ves svoj stan ter oznevolji tujca, da smatra vse naše izvoške in postreške za nesramneže.

Gosta iz tujine sprejmi vodja ali voditeljica hotela ali prenočišča s posebno vljudnostjo, mu odkaži najlepšo, najčistejšo sobo, ga vprašaj takoj po njegovih željah in zahtevah ter zabiči tudi uslužbencem, naj bodo tujcu uslužni v vsakem oziru. Vsakemu gostu je največ za popolno snažnost sobe in perila na postelji, za nočni mir ter za vso udobnost glede obleke, obutve, umivanja in morda kopanja.

Posestnik hotela skrbi, da je sobarica ali snažilec čevljev ali sluga res vselej takoj na mestu,

kadar ga zahteva gost. Zakaj nič gosta bolj ne razburja in oznevolja, kakor brezuspešno zvo-njenje. Pripeti se, da gost želi ščet (krtačo) ali iglo s črno ali belo nitjo ali čašo vode ali kaj drugega: zvoni in zvoni ... končno se kdo po-javi ... a mine pet, deset minut, zaželenega pa še ni in ni ... Sobarica ali sluga dirja gor in dol, preden najde, kar išče ... Končno prisopiha ali pa se celo prav počasi primaje ter prinese — čisto kaj drugega, nego je gost zahteval.

Ali se pripeti, da gost počiva, sobarice pa se zunaj glasno razgovarjajo in smejejo, sluga žvižgajoč lika čevlje ter ropota s ščetmi, tako-zvani sobni natakari pa štorkljajoč dirja po hod-niku ter kriči.

Marsikje se zgodi, da sede v gostilni ali kavarni pod sobami za tujce gostje še pozno v noč. In začno se glasno prepirati ali začno v zboru pre-pevati, gost iz tujine pa ne more zaspiti do ranega jutra.

Da so take razmere nedostojne in da mora tujec imeti o civilizaciji dotičnega hoteljéja in mesta najslabši vtisk, je čisto razumljivo.

Gostilničarji in kavarnarji lahko ugledu kraja mnogo koristijo ali škodujejo. Kjer je gost lepo in dobro postrežen, kjer nahaja čistost in okus-nost poleg uslužnosti in takta, tjakaj se turist rad vrača, tja privablja s svojim priznanjem še druge tujce ter razširja o kraju in ljudstvu najugodnejši sloves. Kjer pa so hoteljeji, gostilničarji, kavar-narji, oddajalci vil v najem itd. nevljudni oderuhi

brez kulture in civilizacije, tam se tujci in gostje počutijo kakor muhe v pajčevini. Nedostojnost in trgovska nemorala pa se zmerom kaznujeta: gostov ni več blizu.

Najnavadnejša spodobnost in primitivna pamet zahtevata, da poskrbe županstva naših krajev, kamor radi prihajajo tujci, da vladata v njih red in snaga, da so na razpolago dobre gostilne in čista prenočišča, da so ceste v redu in da izgine vse, kar žali tujčevo oko in nos.

Ponosni smo lahko na naše Gorenjsko, kjer je več vasi v tem oziru prav lepo opravljenih. Marsikje pa si še želimo enako energičnih vzgojiteljev našega ljudstva, kakor jih je imela Gorenjska. Želimo si, da bi bili naši ljudje povsod napram tujcem prijazni, uslužni in da bi jih pozdravljali otroci, mladeniči in starci, kakor delajo to iz spodobnosti po vsem svetu.

Potem bo tuj gost rad prihajal k nam in puščal tu svoj denar na korist slovenskih občin ter slovenske obrti in slovenske trgovine.

Marsikdaj se pripeti, da pozivljajo mestna ali trška uprava ali društva meščane ali tržane, naj sprejmejo po enega ali dva tujca kot gosta v svojo hišo. Vrší se kak zlet ali kaka slavnost in vseh tujcev ni možno spraviti po hotelih in javnih prenočiščih pod streho; zato morajo tudi zasebniki priskočiti na pomoč.

Ako imaš prosto opremljeno sobo, se oglasi brez oklevanja. Kot spodoben človek moraš biti v takih primerih gostoljuben. Odkrito razloži

sprejemnemu odboru, kakšno sobo in kakšno hrano daješ na razpolago, in odbor ti dodeli gosta, ki ti je primeren in ti bo hvaležen. Ne boj se, da prihaja gost razvajenec, ki pričakuje sijaja in razkošja! Tak gost je srečen, da najde v tebi prijaznega človeka, ki mu daješ navodila in mirno, čisto sobico, v kateri se lahko udobno preoblači, umiva in dobro naspi. Glede jedi in pijače si še posebej ne delaj skrbi. Tudi skromna hrana mu bo dobrodošla, samo da je prirejena okusno in predložena na čistem prtu v snažni posodi.

Nespametno bi bilo pred tujcem bahati in mu nuditi več, kakor moreš. Povej mu, kdo si in kaj si, potem te bo cenil pravilno; ako pa mu strežeš preko svojih razmer, ga spravljaš le v zadrego ter mu zbujaš sum, da si lahkomišeln zapravljivec in pustolovski bahač.

Pazi samo še na eno: ako imaš majhne, še ne dovolj vzgojene otroke, jih ne jemlji k obedu ali večerji za mizo, da ne bodo nadležni tujcu gostu. Naj se ti nasitijo otroci poprej, potem pa naj ostanejo v svoji sobi ali na vrtu, ali pa jih pošlji k sorodnikom. Ako pa to ni mogoče, postreži gostu posebej v njegovi sobi.

Zlasti smešno bi bilo, ako bi tujcu gostu produciral svoje otroke z vsemi njihovimi umetnostmi kakor dresirane kužke! Ker je mnogo takih roditeljev, ki mislijo, da morajo vsakomur predstavljati svoje žive «čudeže» in da mora vsakdo

občudovati njih vzgojne talente, pripominjam izrečno tudi to — nespodobnost.

Ako si povabil gosta na obed ali na večerjo, ga nikar z jedjo ne zaduši in v pijači ne utopi! Ne bodi iz pretirane gostoljubnosti nadležen! Zlasti naše gospodinje naj ne silijo gosta jesti in piti. Ponujanje in prigovarjanje je nedostojno in marsikomu neznosno zoprno. Tujci marsikateri naše jedi niso vajeni in je ne prenašajo. Pusti torej, da gost sam določa, koliko hoče jesti in piti, kajti ako mu pokvariš želodec, se te bo spominjal le z nevoljo. Marsikdo obilneje ali samo obeduje ali samo večerja, a zbolí, ako je dvakrat preko navadne mere.

Čudno je, da tega niti po nekaterih naših najboljših hišah ne vedo, naknadno pa se njih odlični gostje pritožujejo, da je slovenska gostoljubnost — jako neprijetna.

Sicer pa gost navadno niti ne mara vse prehrane v hiši in je najbolj zadovoljen, ako mu daš zajtrk, v ostalem pa mu puščaš popolno svobodo. Lahko ga enkrat povabiš na obed ali na večerjo. Ako sprejme, je prav, nikakor pa ga nikar ne sili in ne vabi preveč! Često se namreč dogodi, da je gostoljubnost gostu naravnost nadležna in oviralna. Gost se dá težko vezati, včasih sam ne ve, kdaj mu bo možno priti, včasih je zadržan v prijetni družbi.

Zatorej ti bodi pravilo: daj gostu popolno svobodo, da prihaja in odhaja, kadar hoče in kadar more — potem te bo spoštoval kot najbolj

prijetnega gostitelja. Ne pozabi mu torej dati hišnega ključa!

Ako pa je gost take vrste, da se te oklene in si želi tvoje družbe, ravnaj seveda drugače. Pelji ga v gledališče, v kino ali v kavarno; pelji ga na izprehod, razkaži mu par najlepših točk mesta ali okolice ter mu nudi pač vsega, kar ga zanima. Morda se zanima za muzej, za umetniško razstavo, za knjigarne in knjižnice, za sportne priredbe, za kino? Vprašaj ga in vedi ga tja! Ako sam ne ulegneš, naj ga spremlja tvoja žena ali odrasel otrok.

Nikakor pa ga ne vodi od krčme do krčme, da ne bo mislil, da Slovenci ne delamo nič drugega, nego popivamo od večera do rana! Pijeta lahko doma po večerji merico vina. A pred polnočjo mora gost v postelj, če nočeš, da se ne bo naslednjega jutra z razbolelo glavo jezil na tvoje nespodobno gostoljubje.

Pripeti se včasih, da ti odbor dodeli gosta, čigar jezika ne znaš. V tem primeru naprosi odbor, da ti pošlje človeka, ki govori gostov jezik, da se z njegovo pomočjo dogovoriš s svojim gostom glede vsega, kar je potrebno vedeti njemu in tebi glede sobe, hiše, prihajanja in odhajanja. Morda si pa vsaj deloma pomoreta s kakim tujim jezikom. Ako niti to ni možno, naj obema zadošča humorna ljubeznivost. Sramovati pa se ti ni treba prav nič, saj je tvoja dolžnost edino ta, da znaš dobro svojo lepo materinščino. Vseh jezikov ne zna nihče, niti tvoj gost.

Odborom in društvom, ki prirejajo razne zlete in kongrese, katerih se udeležujejo ne le naši ožji rojaki, nego tudi jugoslovenski bratje iz oddaljenih krajev ter Slovani iz tujih držav, bi polagali na srce: ne bodite pri takih prireditvah nespodobno površni in žaljivo zanikarni! Pripravite tak zlet ali kongres kar najpodrobneje in najskrbneje. Kjer ni požrtvovalnih in sposobnih mož in žen, tam naj se velike skupščine rajši sploh ne prirejajo. Prinesle bodo le sramoto in nevoljo. Odbor se naj razdeli v več avtonomnih odsekov: stanovanski, prehranitveni, izletni, priredbeni in druge, ki pripravijo do najničnejših malenkosti vse za udobnost gostov. V vsakem odseku naj odloča le en človek, da ne nastanejo zmede, da se ne odkaže ista soba več gostom, ista gostilna prevelikemu, a druga premajhnemu številu itd.

Primeri se, da skače ves odbor le okoli par odličnjakov ali odličnjakinj, za vse ostale pa se ne zmeni nihče. Za gospoda predsednika se trga kar vrsta obitelji, za njegovega tajnika — ki pa je često v istini duša in roka vsega kongresa! — pa se ne briga živ krst. Gospej predsednici stavljajo avte in kočije na razpolago, ostale odbor-nice, ki so često faktično najbolj resne, dasi navidez morda zelo skromne dame, pa naj tekajo brez spremstva peš po blatu ali prahu! A za ponižne člane in članice se ne poskrbi niti sob niti se jim ne dá na kolodvoru nikakih

navodil. V tem oziru doživljamo po Sloveniji, zlasti pa po južnejši Jugoslaviji huda presenečenja.

Vsakdo, ki je sodeloval kdaj v takem prireditvenem odboru, ve, da je delo zares težko in da se včasih vzlic vsej pazljivosti primerijo zmede. A skoraj vedno po krivdi kakega zanikarneža, ki ni izvršil prevzete naloge. Za to je treba, da ima odbor na razpolago vedno še rezerve v sobah in drugih rečeh; tako ne pride niti ob večjem navalu v zadrego.

Seznam in popis sob naj bo skrajno natančen, da se odbor ne blamira: da ne odkaže obitelji štirih oseb sobo z eno posteljo, a samcu sobo s štirimi posteljami itd., da ne odda primitivnih gostov v razkošno gosposko, a najboljših civilizancev v primitivno stanovanje...

In še nekaj: odbor naj pazi kakor jastreb na tiste povsod znane nedostojneže, ki prežé le na to, kako bi goste izkoristili ali jih celo opeharili. Takih gnusnih zajedalcev je najti povsod, a odbor jim mora gledati najstrože na prste, da ne osramote vse priredbe. Zlorabljeni gosti se ne vrnejo v tak kraj nikoli več, a tudi drugod pripovedujejo: «Tja nikar! Zakaj tam te — oropajo!»

Kar smo navedli že v poglavju o lepem vedenju na počevanju, ponavljamo tudi tu:

Vsak gostitelj, vsak Slovenec govori gostu o razmerah v domovini in državi vedno taktno! Ne ponižuj ali celo ne psovaj svoje očetnjave, nego se ponašaj ž njo! Po tisoč- in tisočletnem robovanju smo si s strašnimi žrtvami priborili končno

svojo narodno svobodo. Danes imamo modrega, tudi osebno velesimpatičnega kralja čiste jugoslovenske krvi; njegovi svetovalci ministri so kri naše krvi, naši uradniki so naši bratje, naš jezik je državni jezik ter se govori ž njim pred prestolom in v narodni skupščini. Vse je tako, kakor sami hočemo. Ako pa še vedno to ali ono ni po naši želji, potrpiamo in delajmo, da se premeni in izboljša. Gotovo: kjer je mnogo solnca, je tudi mnogo sence. A tako je v vsaki državi, in lahko smo srečni, da je pri nas teh senc vendar še dosti dosti manj, nego po drugih državah . . .

Skratka: ne sramotimo svoje hiše in z njo vred sebe pred tujimi gosti! Sicer porečejo tujci o nas: «Zaničujejo se sami. Kdo naj jih potem še uvaža in spoštuje?!»

KRALJ, KRALJICA IN KRALJEVSKA OBITE LJ

Jugosloveni imamo kralja, ki ga vsi brez izjeme visoko spoštujemo. Potomec je velikega, hrabrega srbsko-črnogorskega rodu, ki se je s črnogorskih gorâ sredi 18. veka preselil v beograjski pašalik.

Bilo je več bratov. Jovan se je naselil v selu Viševcu v Šumadiji blizu Kragujevca in je imel sina Petra in Mirka.

Petrov sin je bil slavni Karadjordje (1752 do 1817) osvoboditelj velikega dela Srbije in ustanovitelj dinastije Karadjordjevičev. Črni Juri (Kara Djordje) je imel sina Aleksandra (1806—1885), ta pa sina Petra, od leta 1903. kralja Srbije in od leta 1918. prvega kralja Jugoslavije (roj. 1844., umrl 1921.).

Njegov sin, naš drugi jugoslovenski kralj Aleksander I., rojen 4. decembra 1888., je bil regent in najvišji poveljnik Srbije od 29. junija 1914., regent kraljevine Srbov, Hrvačev in Slovencev od 1. decembra 1918., kralj Srbov, Hrvačev in Slovencev pa je od 16. avgusta 1921. Kot poveljnik v balkanskih osvobodilnih vojnah in kot regent poveljnik v svetovni vojni do končnega osvobojenja Jugoslovenov se je naš današnji kralj Aleksander izkazal celega moža in vrednega pravnuka slavnega Črnega Jurija. Junak je, ki zasluži naše najvišje spoštovanje, tvorec

Jugoslavije, naš osvoboditelj, ki zasluži našo najglobljo hvaležnost.

Spoštovanje in hvaležnost mu moramo izkazovati s svojim vedenjem. V demokratični dobi živimo, in tudi naš kralj je prožet z demokratičnim mišljenjem in čustvovanjem. Ne obdaja se z umetnim sijem, s kakršnim so se obdajali naši prejšnji tujekrvni vladarji. Prosvetljen, zavedajoč se svoje odgovornosti, je kralj Aleksander predvsem skromen mož neumorne delavnosti in vestnosti. Zato ga lahko ljubimo, saj je našemu čustvovanju in mišljenju bližji, kakor so bili vsi bivši cesarji. Kraljica Marija pa je vzorna mati in žena, plemenita po srcu in dejanjih.

Kadar se torej pri slavnostnih prilikah pojavi naš kralj ali kraljica v javnosti, na ulici, mora omikanec sneti klobuk, a omikanka se jima pokloni in lahko dvigne roko v pozdrav. Ob tem pozdravu je umestno, da se za trenotek ustaviš, se okreneš h kralju ali h kraljici ter nato mirno nadaljuješ svojo pot. Ako vzklikaš »Živio!« — »Slava!« — se ne deri do ohripelosti, ne tekaj za vozom ali avtom ter ne delaj gneče. Vse, kar storiš, delaj iskreno, prisrčno, brez afektacije in brez hrupa. Pri tem pa ne pričakuj odzdrava, zakaj odzdravljati vsakomur posebej ni mogoče.

Ako stopi kralj ali kraljica v dvorano, v gledališče ali kamorkoli, mora občinstvo vstati ali molče ali vzklikajoč, kakršna je pač svečanost. Ako pa se je produkcija že začela ter se predstava ali koncert že vrši, a vladar ali kraljica

vstopi v svojo ložo brez javnega sprejemanja, občinstvo ne vstane in se ne ozira do premora. Ob premoru je seveda ovacija dopustna in primerna.

Kadar je kraljev ali kraljičin poset vnaprej naznanjen, zahteva najpreprostejša spodobnost, da je občinstvo zbrano po vseh prostorih, torej tudi po ložah, že četrť ure, preden dospe kralj ali kraljica. Dolžnost rediteljev je, da po prihodu visokega gosta nikogar več ne puste blizu.

Slavnostni ples se seveda ne začne, preden ni dospel kralj ali kraljica. Občinstvo ju pričakuje v širokem špalirju po sredi dvorane, odbor ju pričakuje v veži (vestibulu), godba zasvira himno, vsi udeleženci pa pozdravljajo z akklamacijo. Prav tako pozdravlja občinstvo, kadar kralj ali kraljica odhaja; odbor ju kajpada spremlja do voza. Godba pa ne svira.

S kraljico plešejo le gospodje, ki so v naprej določeni.

Kamorkoli pride kraljica, je umestno, da jo pozdravijo tudi žene in dekleta ali dame, gospe in gospodične, s tem, da ji ena v imenu vseh pokloni šopek.

Seveda vsega tega kralj in kraljica nikakor ne zahtevata, nego storimo to prostovoljno v izraz svoje radosti in svojega spoštovanja.

Ako želiš v važni zadevi priti v avdijenco h kralju, moraš vsaj teden prej vložiti pismo prošnjo na pisarno dvornega maršala v kraljevem dvorcu v Beogradu. V prošnji moraš kratko

navesti, čemu želiš priti osebno pred svojega kralja. To prošnjo zahtevata red in pa opreznost, da ljudje kralja ne nadlegujejo v ničnjih ali nevažnih zadevah, ki se opravijo tudi po ministrskih ali načelniških ali navadnih uradih. Razumljivo je, da se dovoljuje avdijenca vsakomur, bodisi visok ali preprost, vpliven ali neznan, bogat ali ubog, mož ali ženska, toda le v — važnih rečeh.

Prošnjo je treba kajpada podpisati ter natančno navesti poklic in bivališče.

Priporočljivo je poslati prošnjo potom velikega županstva, ki poda dvornemu maršalatu pojasnilo in priporočilo glede prošnje in prosilca. V nujnih primerih zadošča tudi priporočilo kakega poslanca. Za osebe, ki so na dvoru že znane, zadošča seveda neposredna prijava pri dvornem maršalu.

Ako želi kako društvo priti na avdijenco, naj se prijavijo trije do štirje člani tako, kakor pojedinci. Najbolje je seveda, da se oglasijo osebno pri maršalu dvora in mu obenem izroče pismeno prošnjo.

Ako se prosi pismeno po pošti, se lahko pripeti, da prosilec medtem zboli, zamudi vlak ali ga zadrži nezgoda ter ne more priti ob določenem času na avdijenco.

Dvorni maršalat obvesti prosilca, ali in kdaj ga sprejme Njegovo Veličanstvo. S tem obvestilom se je treba javiti na dvoru nekaj časa pred

napovedano uro avdijence. Službujoči ordonančni častniki dajo potem še potrebna navodila.

V Beogradu se pripelješ na dvor iz Krunske ulice, peš pa prideš k malemu vhodu iz Dobrinjske ulice. Na Bledu je vhod za pešce pri glavnem vhodu v park.

S seboj naj se prinese pozivnica, ki služi kot legitimacija pri vhodu.

Pri nas ni strogih predpisov glede ceremonijala in zlasti ne glede obleke. Kdor nima drugega, bo mogel priti h kralju tudi v najbolj preprosti črni obleki. Pravilno pa je, da oblečejo gospodje žaket ali redingot (ne fraka, še manj pa smokinga). Dame gredo v promenadni toaleti temnejše barve. Rokavico je obleči le na levico, ne pa na desnico. Primerno je, da vzamejo gospodje cilindre. Puste jih itak v garderobi. Zato je dovoljen vsak klobuk.

Člani deputacij naj bodo kolikor možno enako oblečeni. Tudi za ženske velja isto, kolikor se pač to da doseči. Enotni dojem je prijeten in izraža, da so vsi člani deputacije enotni v reči, za katero gre. Ob posebnih prilikah žene in dekleta lahko nastopijo v narodnih nošah, samo da so pristne, pravilne, torej ne — operetne!

V predsobi avdijenčne dvorane ali sobe se vedi, kakor vselej, kadar prihajaš na poset. Uradniku se izkaži z vabilom ali vizitko ter čakaj, da ti naznani, da smeš vstopiti; vrata ti itak odpre sluga in jih za teboj tudi zapre. Zato se za vrata ne brigaj!

Ko vstopiš, ne obstani ob vratih, nego pojdi dalje pred svojega kralja. V približni oddaljenosti treh, štirih korakov pred njim se ustavi, se preprosto, a spoštljivo pokloni in povej brez strahu jasno in glasno svojo željo ali svrho svoje avdi-jence. Ako te kralj ali kraljica ne pozna, se kajpada najprej predstavi: povej svoje ime in priimek ter svoj poklic, eventualno svoje bivališče. Nato govori razločno, a spoštljivo, kakor k svo-jemu očetu, odkrito, a dostojno.

A ne govori gostobesedno! Poročaj stvarno in jedrnat, nato počakaj odgovora.

Ogovarjaj kralja in kraljico vedno le: »Vaše Veličanstvo!«

Roke mu (ji) seveda ne ponujaj, kakor je ne ponujaš nikomur, kadar se predstavljaš, nego čakaj, da ti jo poda sam ali sama. Ako ti kralj ali kraljica roke ne poda, se ne čudi in ne bodi užaljen. Kralj podaja tolikokrat svojo roko, da ga časih že boli ...

Na vprašanja odgovarjaj vedno strogo resnično. Ako česa zanesljivo ne veš, se opraviči, da ne moreš dati pojasnila. Vprašati kralja ali kraljice seveda ne smeš ničesar.

Da je avdi-jence konec, ti naznači kralj ali kraljica s tem, da vstane in nagne glavo ali te z besedo odslovi ali ti poda roko.

Nato se pokloni, se okreni in pojdi do vrat; tam se znova okreni, se znova pokloni in odidi. Nekdanji nesmiselni običaj, da so ljudje odhajali od vladarja hrbloma, tako da so bili ves čas

obrnjeni k njemu z obrazom, je odpravljen. Saj je opasen: lahko bi se spotaknil na preprogi, ako bi hodil rakovo pot.

Ako te kralj ali kraljica spremi do vrat, glej, da stopaš ob njegovi ali njeni levi strani. Pusti ju torej na desni, a le če moreš to storiti neprisiljeno; okoli njega ali nje skakati ne smeš.

Na avdijenci se navadno stoji. Ako pa ti kralj ali kraljica ponudi stol, se ne brani in sedi; a počakaj, da sede on ali ona pred teboj. Ako pa kralj ali kraljica stoji, ne smeš sesti, izvzemši, da si tako slaboten in bolan, da moraš počivati.

Kraljici se navadno ni treba predstavljati, ker ve, koga in zakaj ga sprejema. V ostalem se vedi pred njo, kakor pred kraljem; l e a k o t i p o d a r o k o in pri tem vidiš, da te hoče odlikovati, se skloni nad njeno roko in jo skoraj nečutno poljubi. Najrahljši njen odpor pa naj ti bo znak, da poljubljanja roke ne želi. Ne pozabi: ako je že podanje roke dokaz odlikovanja, je dovolj nje poljuba na roko tem večje odlikovanje.

Dr. Jiří Guth piše: «Sicer pa si s tem ne delaj velikih skrbi; prosto podanje roke zadošča vselej in nikoli se ne zameriš, ako ostaneš pri tem. Čim bolj je dama omikana in čim nežnejše čuti, tem manj mara za tako preživelost, kakršna je poljubljanje roke, ki je, obračaj stvar kakor hočeš, večinoma izraz ponižanja, včasih tudi izraz intimnosti, ki je v tem primeru izključena. V državi občanske svobode ne zanemarjamo dvornosti, a

izogiblujemo se tudi senci sužnjosti. Zato ni poljubljanje rok nikjer — zahteva»

Ako je kdo pozvan na dvor k slovesni večerji (kar se dogaja ob izrednih prilikah), potem seveda obleče frak. Sploh se na vse večerne prireditve na dvoru obleče frak z belo ovratnico i. dr. Dame so oblečene na večerji v večerno toaleto z dekoltejem, seveda brez klobuka.

Na dvornem obedu je obleka za gospode in dame ista, kakor za avdijenco, seveda brez rokavic.

Na dvornem plesu, dvornem koncertu zvečer so oblečeni gospodje in dame kakor za večerjo, ako na pozivnici ni označeno drugače.

Za oficijalni sprejem na kolodvoru določa obleko navadno oblastvo; za neoficijalni sprejem oblečejo dame toaleto za posete s klobukom, gospodje žaket s cilindrom.

Isto velja, ako Nj. Veličanstvi obiščeta kako razstavo, velesejem, dobrodelno ali kulturno društvo itd. Desna roka naj bo vselej brez rokavice.

Odlikovanja (redovi). Red se nosi le na fraku, na žaketu v gumbnici pa le rozeta, nikoli reda. Na reveru fraka se nosijo miniature naših in tujih odlikovanj. Dame lahko nosijo redove tudi na avdijenci. Odlikovanja pa bi morali nositi gospodje in dame na večernih toaletah ob svečanih prilikah.

Ako si povabljen na dvorni ples, razvidiš iz pozivnice vse detajle. Vsakomur je čas točno določen, da se omogoči neoviran prihod vseh povabljenecv. Pazi torej, da nisi niti prepozen niti prezgoden!

Ako si povabljen na dvorni obed ali večerjo, moraš priti najmanj pet do deset minut pred določenim časom, torej kakor na avdijenco. Oseba, ki je za to določena, ti označi prostor za mizo; v primeru, da je povabljenih več gostov, ti pokaže še na skici tvoj prostor.

Knjiga za vpisovanje se nahaja na maršalatu dvora v Beogradu ali tam, kjer biva kralj, n. pr. na Bledu ob vhodu v sam dvorec. V knjigo se zapišejo datum, ime, priimek in poklic, a nič drugega.

Vpisovanje se vrši n. pr. ob svečanih prilikah po visokih uradnih osebah, po veldostojanstvenikih, ki so tudi v kraju, kjer sta Veličanstvi, — vpiše pa se lahko vsakdo, ki hoče na ta način izraziti svojo vdanost ali pa zahvalo, kar bi inake hotel storiti ustno.

Naš kraljevič Peter ima — kakor vsak princ ali princesa kraljevskega rodu — naslov «Visočanstvo» in ga je treba tudi tako ogovarjati. Glede vedenja pri odraslih članih kraljevske obitelji velja vse, kar smo navedli pravkar glede obeh Veličanstev.

MINISTRI IN POSLANIKI

Ministri in drugi najvišji državni uradniki ne dovoljujejo avdijenc, nego sprejemajo le posete. Prošnje za sprejem ni treba vlagati, ker boš sprejet, ako le minister utegne in je v Beogradu. Le v primeru, da imaš na srcu posebno važno in nujno reč, ki zahteva vso ministrovo pozornost in več časa, prosi pismeno za sprejem in za določitev dneva in ure. Za rešitev svoje prošnje pa se zanimaj osebno in vprašaj v pisarni ministrskega tajnika, oziroma načelnika. Telefonski ne nadleguj ministra niti pisarne.

K ministru greš ali v redingotu ali žaketu ali v temnem sakóju; nikoli pa ne v fraku z belo kravato; tudi ne v smokingu s črno kravato. Ako je poset oficijalen, vzemi s seboj rokavice; klobuk pa pusti v predsobi. Dame prihajajo v promenadni toaleti ali v najboljši temni obleki. Uniformiranci oblečejo seveda uniformo.

Poseti se vrše po vrsti, kakor je kdo prišel, prej ali pozneje. Le ako je minister koga povabil ali je že prej oglašen, ima prednost pred drugimi. V nujnih zadevah morajo kajpada tudi ministrski uradniki, poslanci, ministri, zlasti pa tuji poslaniki in dostojanstveniki iti k ministru izven vrstnega reda. Posetniki se morajo torej pri takozvanem antišambriranju oborožiti z najbolj vztrajno potrpežljivostjo in eventualno svoj poset preložiti na prihodnji ali ugodnejši dan.

Posetniki se ali zapisujejo na pripravljeno polo ali pa izročajo vizitke. Službujoči uradnik ali sluga potem poroča ministru, ki lahko določi vrsto, ali pa sluga sam spušča posetnike drugega za drugim, kakor so pač dospeli v čakalnico.

Ko vstopiš v ministrovo pisarno, se vedi, kakor smo navedli v prejšnjem poglavju. Bodi jasen in kratek. Imej svojo željo tudi napisano, da jo ministru izročiš. Ako ti minister ponudi stol, brez oklevanja sedi, a zato se ne zadržuj predolgo. Ministrov čas je jako drag. Minister ima zato vedno pravico, da stori posetu konec, bodisi da se ti pokloni, vstane ali ti poda roko. Nato moraš vedeti, da treba oditi. To stori brez zahtevanja, a zopet ne hrbtoma kakor rak, nego kakor človek. Preden odpreš vrata, se vnovič pokloni in — odidi.

Bon tona ne pišemo za ministra. Vsi so ali bivši visoki uradniki, politiki, parlamentarci ali socialno ugledni možje. Zato vedo ali bi vsaj morali vedeti, kako se morajo vesti, da je sprejemanje gostov prav posebno važna funkcija, ki zahteva mnogo takta in družabne uglajenosti. Vedo torej, koga sprejemajo in kako ga morajo sprejeti. Dober minister nikoli ne obeta, česar ne misli ali ne more izpolniti. Zato je odkrit. Toda kadar mora odkloniti, stori to na način, ki ne žali.

Na ministre zremo kot na najvišje svoje uradnike in popolne gentlemane. Zaupniki so kraljevi in njegovi svetovalci. Prisegli so, da bodo uradovali pravično ter le na korist države in

državljanov. Po njih delih jih sodi zgodovina. Mi pa jim izkazujemo spoštovanje ne toliko zaradi njih osebe, kolikor zaradi urada, ki ga spoštuje vsak discipliniran človek.

Poslaniki, generalni konzuli in drugi diplomatski visoki uradniki so zastopniki naše države v tujini ali zastopniki tujih držav pri nas. Ako hočeš biti sprejet, se oglasi prej pri njegovem tajniku ali šefu pisarne in mu razloži namen svojega poseta. Z malenkostnimi zadevami ne nadleguj nikogar. To so reči, ki jih opraviš bolje pri uradništvu poslaništva ali konzulata. Ako vabiš na odličen ples, koncert, izložbo i. p., treba, da napraviš korekten osebni poset. Tiskano vabilo ne velja in se smatra za omalovaževanje.

Preden vstopiš, ne pozabi se poučiti, kako je treba gospoda ogovarjati. Kajti uporabljati je treba pravilni naslov; a ti so po raznih državah različni.

Obleka je za gospode in dame ista, kakor na posetu kralja ali ministra. Napram tujim zastopnikom držav je potrebna skrajna korektnost, ljubeznivost in uslužnost. «Zanikarnost ali žalitev napram tujemu poslaniku lahko izzove veliko razdraženost, da, celo vojno z državo, katero zastopa,» pravi avtoriteta Florence Howe Hall. Ako pa že ne vojne, vsaj sramoto nam prinese pred tujim svetom. Mednarodni skandal pa je za vsako kulturno državo in za vsak civiliziran narod — izgubljena bitka ...

**KAKO SE PRAVILNO
OBLAČIM**

Prilika	Suknja	Telovnik	Hlače	Pokrivalo
Samo zvečer! Slavnostna gledališka predstava zvečer ali slavnostni koncert zvečer, slavnostni diner (banket) zvečer, slavnostna večerja (souper), bal, ples, svečan dévičnik, soiree, rout (zvečer).	Frak	črn ali bel (bel na ples, bankete, večerje in na zabavne svečanosti; črn zlasti na strogo oficijalne večerne slovesnosti)	črne iz istega blaga kakor suknja	cilinder
Zaključna družba gospodov (klub), navadni koncerti in navadne gledališke predstave, plesne vaje, plesi intimnega značaja, zvečer v obitelji ali elegantni restavraciji.	Smoking	črn (ali bel)	črne iz istega blaga kakor suknja	cilinder ali črna melona ali mehak črn klobuk
Poseti, svečan zajtrk (déjeuner), recepcija, Five o'clock, Jour fixe, dévičnik, krst, poroka, rout, pogreb (glej spodaj posebej!), promenada, diner (opoldne), snubitev in sploh pri dnevnik svečanostih.	Žaket (cutaway)	črn ali modni diskretne barve (temen ali siv)	progaste	cilinder, črna melona ali mehak črn ali temnorjav klobuk; siv klobuk s sivimi gamašami
Visoko oficijalne, uradne svečanosti, avdijence, oficijalne cerkvene slovesnosti in pri vseh prilikah za žaket (cutaway).	Redingote (dolga suknja — Gehrock)	črn ali modni	progaste	cilinder ali črna melona event. siv mehak klobuk
Žalne svečanosti, pogreb	Redingote ali žaket (cutaway)	črn	črne ali črno-progaste	cilinder ali črna melona

Srajca	Ovratnik	Ovratnica	Rokavice	Čevlji	Gumbi	Svršnik
bela, trda s trdimi prišitimi zapestniki	stoječ z oglički	bel batistnat metulj vezan (ne sešit)	čisto bele, gladko- kožne	črn lak; na plesu pumps in črne ali temne svilene nogavice	iz biserne matice; isti na srajci	fračni plašč ali cape ali svršnik, kožuh ali suknja
bela, trda s trdimi prišitimi za- pestniki	stoječ z oglički	črn metulj, vezan	sive	črn lak; na plesu pumps in črne nogavice	črnobeli ali ametistni ali opalski; isti na prsih	kakor pri fraku
bela, trda ali mehka ali izjemoma diskretno barvasta s trdimi za- pestniki	stoječ z oglički ali ležeč	diskretno pisana dolga ali pisan ali črn metulj vezan (ne sešit)	sive ali rjave	črn lak ali fini črni, event. svetlo kom- binirani	kakor pri smokingu	svršnik, suknja ali kožuh
bela, trda s trdimi za- pestniki	stoječ z oglički	črna ali temna diskretno pisana dolga; ne metulj	sive ali rjave	črn lak ali fini črni, event. svetlo kom- binirani	kakor pri smokingu ali zlati z bar- vastimi kameni	svršnik, suknja ali kožuh
bela s trdimi za- pestniki	stoječ z oglički	črna ali temno progasta	črne ali temne	črni	črni	svršnik, suknja ali kožuh

Prilika	Suknja	Telovnik	Hlače	Pokrivalo
Doma, urad, promenada, prijateljski poseti, izleti, navadna gledališka predstava (ako je sakó temen).	Sakó	isto blago; pri črnem sakoju modni enobarven	isto blago; pri črnem sakoju progaste	mehak klobuk ali melona (barvasta ali črna)
Lov, ježa, turistika, potovanje, daljši izleti. (Nekateri sporti imajo specialne oprave.)	Sportni sakó	volnen ali pleten, visoko zapet, žepi z zaklopki. Pozimi na lovu event. še muf	Knickerbreeches (dokolenke), visoke nogavice s podveznicami ali ovojnice	čepica s senčnikom ali sportni klobuk

Srajca	Ovratnik	Ovratnica	Rokavice	Čevlji	Gumbi	Svršnik
mehka, bela ali barvasta z mehkimi za- pestniki; ali s trdimi za- pestniki k trdemu ovratniku	mehak ali trd nizek	pisana dolga ali metulj	sive ali rjave	črni ali rjavi, nizki ali visoki	poljubni	kakor pri žaketu
pisana flanelasta ali krepasta ali oks- fordska, platnena. Sweater pozimi	sportni	sportna	pletene ali usnjene	močni visoki, črni ali barvasti na zadrgo ali škornji. Na gorah okovani. Ali gamaše iz usnja ali nizki sportni	solidni. Usnjata veržica za uro	dežni plašč ali raglan ali sportni kožuh

VSEBINA

	Stran
Gentleman, etiketa, bon ton	5
Veseli in tužni dogodki v življenju	15
(Rojstvo in krst — Zaroka in predporočni večer — Poroka — Godovi, gratulacije, krstna slava — Bolezni in nesreče)	
Stanovanje in oprema	44
(Predsoba — Sprejemnica in salon — Obednica — Gospodova soba — Spalnica — Soba za posle — Kuhinja i. dr. — Kopalnica)	
Snažnost in lepota	58
(Umivanje — Česanje — Nohti — Zobje — Grlo — Noge — Lasje — Nos in ušesa — Pljuvanje in kihanje — Roke — Trup — Ličila, lepotilne vode, pomade, puder, parfumi — Polti)	
Vitkost	68
Gospodar	71
Žena, mati in gospodinja	80
Otroci	89
Poglavje o taščah	97
Posli in gospodarji	102
Držanje telesa na ulici in v družbi	118
Pozdravljanje	125
Na cesti in na izprehodu	137
Na koncertu in v gledališču	146
V gostilni in kavarni	150
Na posestu	153
Na plesu	164
Na potovanju	172
Za mizo	181
(Priprava mize za kavo, šokolado in čaj — Čajanka, jour-fixe, five o'clock tea — Večerna prireditve, soiree, rout — Razni zajtrki, obedi, večerje)	
Kako se oblači gospod	178
(Frak — Smoking — Žaket ali cutaway — Sako — Redengot)	

	Stran
Ženska obleka	208
Gospodje in dame	220
O novodobnih gospeh, gospodičnah in gospodičih	232
Točnost in «Čas je zlato»	237
Pušenje	244
Gostje iz tujine	246
Kralj, kraljica in kraljevska obitelj	255
Ministri in poslaniki	264
Kako se pravilno oblačim	267

STVARNO KAZALO

	Stran		Stran
Alkohol	230	Déjeuner (dežené) . . .	196
Avdijenca pri kralju, pri ministrih	162, 257, 264	Dekle 138, 139, 142, 232	do 236
Avdijenca pri kralju, ob-leka	259, 266	Dekolté	197, 215, 232, 262
Avto	144	Dévičnik	23, 24, 268
Bal	268	Dežnik	121, 138
Banket	196, 268	Diner (diné)	196, 268
Beluši (spargli)	185	Diplomati	266
Blago in barva	210	Dober tek!	197
Bog pomagaj!	62	Domača obleka	213
Bolezen	38, 115	Društveni kroji	203
Bonboni	148	Duhovnik	141
Bon ton	13	Dvorjenje	226
Bošer	17	Dvorni obed, ples, kon-cert, večerja	262
Bošrinja	19	Etiketa	6
Božična darila	115	Fantovščina	23, 24, 268
Bratstvo	135	Five o'clock tea	193, 268
Buffet	23, 171	Fotografije	48, 51
Cigareta	125, 229, 245	Frak 23, 25, 162, 167, 197, 199, 200, 259, 262, 268	
Cilinder	202, 206, 259, 268	Gentleman 5, 77, 85, 210	220, 235
Cmakanje	129, 151	Gentlemanlike (izgovori: džentlmenlajk)	210, 225
Cmoki	186	Gestikuliranje	123
Copati	207	Gledališče	146, 239
Čufaway 19, 25, 155, 162, 197, 200, 259, 262, 264, 268		Gneča	141
Čaj, čajanka (jour fixe)	192, 193	Godovi, darila, čestitke	30
Čas je zlato	237 do 243	Gospodar	71, 73
Česanje	58, 150	Gospodinja	71, 80, 87, 102, 112, 182
Čevlji	207, 217, 269	Gospodova soba	53
Dama	8, 206, 210, 232	Gost iz tujine	246
Darovi 16, 18, 23, 29, 31, 40, 83, 115		Gostilna	150, 228
Debelušnost	68, 210		

	Stran		Stran
Gostilničar	238, 247	Kroji, društveni	204
Gostoljubje	159, 244, 248	Krompir	186
Gratulacija	32	Krst, imena, obleka	17, 18, 19
Grlo	59	Krstno ime	17, 33
Gumbi	167, 173, 269	Krstna knjiga	19
Hlače	268	Krstna slava	33
Hlače, spodnje	207	Kukalo	140, 147, 148
Hoja po cesti	137, 138	Kultura srca	10
Hotel	246	Lornjeta	138
Igre	229	Lasje	60, 211
Ime, krstno	17	Lepotilne vode	63
Izleti	229	Ličila	63
Izprehod	140	Loža	147
Jugoslavija	14, 179, 253	Lunch (lenš)	196
Juha	182, 192	Mati	80, 85, 86
Jutranja obleka	212	Meso	184
Kašljanje	124	Milostiva	132
Kava	192	Ministri	264
Kavarna	150, 228	Miza, obedna	52
Kavarnar	238, 247	Močnate jedi	185
Kihanje	62, 124	Nadležnež	141, 159, 166
Kino	149	Nagačeni pliči	48, 52
Kipi	49, 51	Nagovor, na cesti	131, 139
Klak	202	Nakit	216
Klevetanje	170	Narodne noše	204, 259
Klobuk, ženski	25, 147, 154, 215, 216	Napitnina	142, 151, 177
Koketa	21	Natakanje	190, 191
Koncert	146, 239, 262, 268	Nesreče	40
Kongresi	246	Nesrečni zakonci	77
Konverzacija	168, 227	Nevesta	23, 25
Konzuli	266	Noge	59, 119, 123
Kopalnica	46, 56, 66	Nogavice	207, 217
Košulja (srajca), ženska	209	Nohti	58, 96, 150
Kožuhovina	216	Nos	60
Kralj, kraljica	255	Nosečnost	15
Kraljevič	263	Nož kot žlica	179, 184

	Stran		Stran
Obednica	52	Ponoči	143
Obleka, moška	198	Popevanje 143, 151, 171, 229	
Obleka, ženska	208	Porod, obvestilo	16
Odlikovanja (redovi)	262	Poroka, naznanila, ob-	
Otroci, rojstvo, prva		leka	25, 26
oprema	16	Poroka, šopek nevesti	26
Otroci, v prvih mesecih	89	Poroka, čas	26
Otroci, vzgoja (karanje,		Poroka, troški	26
kaznovanje)	90	Poroka, priči, razvrsti-	
Otroci, v šoli	93	tev parov	27
Otroci, v družbi	94, 160	Poroka, častna mesta	28
Otroci in posli	114	Poroka, obred	29
Otroci, na počitovanju 176, 177		Poroka, darovi, pir	
Otroci, za mizo	183	(svatba)	29
Otroci, vpričo gostov	249	Poroka, srebrna, zlata,	
Otroci, žalovanje	42	demančna	30
Ovratnica	42, 73, 163,	Poset po porodu	16
206, 269		Poset po zaroki	22, 155
Pajčolan	25, 42	Poset po poroki	30
Palica	121, 138	Poset ob gratuliranju 31, 32	
Parfumi	64, 147	Poset na krstno slavo	34
Parne kopeli	66	Poset pri bolniku	38
Parče	41	Poset ob nesreči	40
Perilo 85, 175, 180, 206, 209		Poset, sožalni	41, 43
Perutnina	185	Poset in posli	112
Pes	162	Poset, pravilni čas	153
Pipa	163, 245	Poset, obleka	155
Ples, šola, obleka	164, 167	Poset, pri sebi doma	159
Pljuvanje	62, 141, 143, 150	Poset v uradu	240
Ploskanje	147, 149	Poslaniki	264
Podajanje roke	129, 136	Posli	55, 57, 102, 115,
Poljubljanje roke	130, 261	160, 194	
Pogreb, obleka 41, 42, 268		Postelj	55
Pohištvo (mobiliije) 47, 49		Pot	59
Poklon	122	Potovanje, obleka 172,	
Polč	65, 211	175, 208	
Pomade	63	Pozdravljanje	123, 125

	Stran		Stran
Pozdravljanje s klobu-		Roka v roki	139
kom	126, 174	Rokavica . 62, 167, 206,	
Predporočni večer (dé-		217, 259, 262, 269	
vičnik)	23	Roke . . . 62, 67, 119, 123	
Predporočni večer, ob-		Rozete	262
leka	24	Sadje	185, 187
Predsoba	48	Sako	201, 270
Predstavljanje 128, 135,		Salon	49
165, 168, 174		Samec, samica	39
Prepevanje 143, 151, 171, 229		Samostojne ženske 39, 152	
Preproge	54, 55	Sandwichsi	186
Pribor	181, 186	Sedanje	120
Prikuhe	185	Sedanje za mizo	190
Promenadna obleka 22,		Sedenje	120
156, 213, 259, 264		Sedenje majhne ženske 121	
Prstan, poročni in za-		Serviranje pri mizi	190
ročni	22	Sikanje	149
Pudranje	63	Sir	186
Pumps (plesni čevlji)		Sladoled	185
167, 269		«Slatko»	37
Pušenje . 53, 125, 149,		Slava (krstna)	36
171, 174, 229, 244		Slava naših polkov,	
Pyjama	207, 212	kralja	37
Raki, ostrige	185	Slikanje sten (tapete) 49, 51	
Raut	195, 216	Slike, izvirne	49
Razglednica . . 22, 32, 52		Slike, tiskane	50
Recepcija	216, 268	Slovo	136
Redengoť (Redingote)		Slovo «po francosko» . 159	
21 do 25, 155, 162, 197,		Služkinja . . . 160, 190, 194	
202, 259, 264, 268		Smeč, ženski	67
Redovi	262	Smejanje	124, 141
Ribe	185	Smoking 167, 197, 200, 268	
Robec	62, 124, 203	Smotka	126, 163, 244
Rojstni dnevi, darila . . 31		Smrt	41
Rojstvo	15	Snubitev, obleka . 20, 21	
Rojstvo, naznanila, da-		Sobarica	246
čila	16	Soirée (soareja)	194

	Stran		Stran
Souper (supé) — večerja	196	Umetnost . . .	43, 49, 75
Sožalje	42, 43	Umikanje na ulici .	137, 138
Spalnica, zakonska,		Umivanje	58
otročka	53, 55	Uradnik	224, 241
Spanje	65, 67	Uradovanje	242
Sport	270	Usekovanje	124
Sprejemnica	49	Ustnice	124
Spremljanje	177, 223	Ušesa	60
Srajca (košulja), ženska	209	Večerja (supé) . .	196, 268
Srajca, moška	269	Večerne toalete .	197,
Srečavanje	141, 143		214, 262
Stanovanje in oprema .	44	Venček, nevestin . . .	25
Starost	66, 227	Venec pokojniku . . .	41
Stavbni prostor, načrt		Vdova, nevesta	25
	44, 45	Vdova, zaročenka . . .	22
Stoja	119	Vdova, žalujoča	42
Stopnice	141, 228	Vdovec, žalujoč	42
Stranišče	56	Viškost	68
Surka	203	Vizitka (poselnica) 23,	
Svatbena pojedina (pir)	29	32, 110, 153, 156, 161, 259	
Svatbeno potovanje . . .	30	Vonjave	64
Svatje	26	Voz	144, 228
Svatovščina, red za		Vrata	143
mizo	28, 189	Vrhnja obleka 147, 150, 153	
Svatovščina, darila . . .	29	Vstajanje s stola	121
Svinjarjenje	5, 223	Vstajanje izza mize . . .	190
Svršnik (plašč) 206, 228, 269		Zajtrk	192, 195
Šokolada	192	Zakonski mož 72, 78, 83, 139	
Šopek	18, 26, 166	Zakonska žena . 71, 75,	
Tast in tašča	21, 97		80, 81
Telovadba	69	Zaroka	21
Tema	136	Zaroka, darila	23
Tikanje	134	Zaroka, obleka	23
Točnost	237	Zaroka, poseti	22
Troški	26, 231	Zaroka, prstan, nazna-	
Trup	62	nila	22
Uhani	61	Zaroka, razdrta	24

	Stran		Stran
Zelenjava (salata) . . .	186	Žalovanje . . .	42, 217, 268
Zobje, prvi . . .	59, 18	Železnica . . .	142, 172
Zobotrebec	145	Žena	75, 80, 84
Žakeš 19, 21 do 25, 155, 162		Ženin . . .	24, 25, 26, 27
197, 200, 259, 262, 264, 268		Ženska obleka	208

